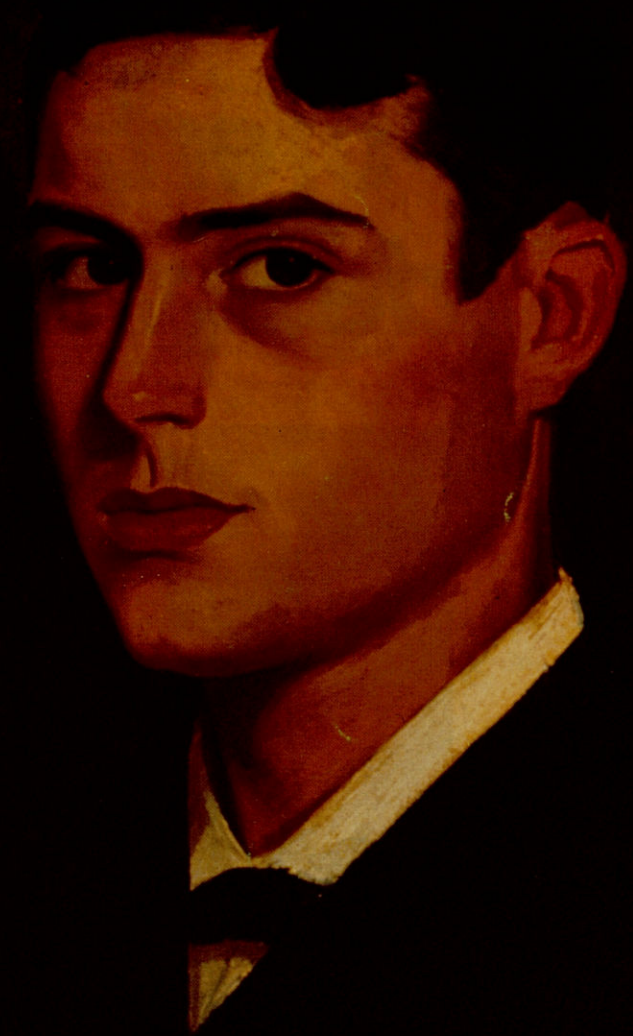

EL MIRALL

núm. 66

325 ptes

Una crisi per reflexionar
Vuit anys sense política lingüística?

Joan Perucho / Josep Benet

100 mm

x-rite

COLOUR CHECKER CLASSIC

Després d'informar-se la gent prefereix la millor oferta de Balears.

**156 OFICINES I
181 CAIXERS AUTOMÀTICS**
(per cobrar i operar a una passa
de casa seva o de la feina).

TARGETA "SA NOSTRA", per fer
les seves compres als establiments
comercials i estacions de servei.

**TARGETA VISA I ASSEGURANÇA
D'ACCIDENTS EN VIATGES**,
fins a 30 milions. De franc.

CRÈDIT NÒMINA: Fins a 3 milions
de pessetes (màx. 8 mensualitats) en
les millors condicions del mercat.

ANTICIPACIÓ NÒMINA: Resolució
immediata.

CRÈDIT INSTANTANI:
Fins a 1.000.000 pts. Demani informació.

**ASSEGURANÇA D'ACCIDENTS
GRATUÏTA:** 2 milions.

**GESTIÓ DOMICILIACIÓ
DE PAGAMENTS:** De franc.

PLANS DE JUBILACIÓ I PENSIONS:
Tramitació gratuïta
d'expedients de jubilació, viduitat
i orfandat.

PRÉSTEC VIVENDA.

ESTALVI VIVENDA.

FONS D'INVERSIÓ: FONSNOSTRO.

**I CADA MES, GRAN QUANTITAT
DE PREMIS IMPORTANTS:**
Pagues mensuals, viatges, etc.

**NÒMINA
VIVA**

"SA NOSTRA"

CAIXA DE BALEARS

La seva millor garantia

EL MIRALL

Revista mensual - 325 ptes.
Gener/Febrer - 1994 - núm. 66
ANY VIII

Edita:

OBRA CULTURAL BALEAR
 C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
 Telèfons: (971) 72 32 99 - 71 48 57
 Telefax: (971) 71 93 85

Publica:

Associació EL MIRALL
 C/ Impremta, 1 - 07001 Palma
Producció, Administració i Publicitat;
Informació i Correspondència:
 C/ Impremta, 1 Pral. 2ª Tel. 72 59 37
 07001 Palma (Mallorca)
 Apartat de Correus 179
 07080 Palma (Mallorca)
Delegació a Barcelona:
 C/ Montcada, 20 (Palau Dalmases)
 08003 Barcelona
Delegació a València:
 C/ Moratín, 15
 46001 València

Director:

Climent Picornell

Subdirector:

Pere Estelrich i Massutí

Cap de Redacció:

Gaspar Valero i Martí

Secretari de Redacció:

Josep Mª Magrinyà i Brull

Consell de Redacció:

Macià Blàzquez i Salom
 Francesca Bosch i Capó
 Rosa Mª Calafat i Vila
 Antoni Ginard i Bujosa
 David Ginard i Féron
 Antoni Marimon i Riutort
 Antelm Pujol i Fulgencio
 Andreu Ramis i Puiggrós
 Pere Rosselló i Bover

Publicitat:

Santi Adrover i López

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels autors.

Coberta: Obra de Joan Brull, *Retrat de Miquel Llambias Adrover (1883)*, oli sobre tela. Col·lecció particular (Felanitx).

Fotos:

EL MIRALL

Maquetació i Fotocomposició:

Documenta Balear s.a.

Impressió i Coberta:

Xisco Arts Gràfiques
 C/ Baix Riera, 1-A, Palma - Tel. 24 03 86

Dipòsit Legal: P.M. 10-1987

Universitat de les Illes Balears

Servei de Biblioteca i Documentació
Edifici Guillem Cifre de Colònia

ECONOMIA BALEAR	4
Una crisi per reflexionar	JAUME MATAS
ENTREVISTA	6
Josep Benet	JAUME MARCH BISBAL
HISTORIOGRAFIA	10
Joan Binimelis i la seva <i>Història de Mallorca</i>	GABRIEL ENSENYAT PUJOL
	11
Joan Binimelis (1539-1616)	ANTONI GINARD
XIBBOLET	12
Arxiducers i altra gent de mostrador	MATEU GRIMALT SUREDA
	13
La història que ens és útil	ANTONI QUINTANA TORRES
SA TALAIA	14
El risc de conduir un cotxe	BENIGNE PALOS
LA GRANDEUR, QÜESTIONADA	15
França o l'eterna malastrugança	ANDREU SALOM I MIR
SERMÓ DE LA CONQUESTA	16
Contemplem, agraïts, la lliçó dels segles	TEODOR SUAU I PUIG
EMPRESARIS I TREBALLADORS	19
I persisteix la lluita de classes	JAUME MARCH
HIPOTECA DE CABORIES	21
Esperpèntic	RAFAEL CRESPI I RAMIS
ESCENARIS DE CONFRONTACIÓ	23
"Alcudra 93", quelcom més que unes maniobres	MIQUEL ÀNGEL LLADÓ I RIBES
IV ENCONTRE DE CULTURA	25
Vuit anys sense política lingüística?	JOAN MELIÀ I GARI

No és fàcil ser permanentment imaginatiu per poder superar els murs amb què topa la normalització lingüística. És una cosa difícil d'emprendre perquè qualsevol iniciativa necessita ser justificada cent vegades davant els censors de sempre, sempre negatius, sempre excloents, mai comprensius. En Joan Melià sap que volem dir amb tot això. Professor universitari de llengua i literatura és també promotor perseverant d'actes, conferències, encontres, concursos, taules rodones, estudis, enquestes... que ajuden a fer atractiu i normal l'ús de l'idioma, especialment entre el jovent. Són activitats que duen el segell de la coherència, potser la virtut que millor el defineix.

CONFLICTE LINGÜÍSTIC	32
El degà del Col·legi d'Advocats discrimina la llengua catalana	E. M.
QUE LA LLENGUA AVANCI	33
Un compromís amb el futur de la llengua	ISIDOR MARI MAYANS
«LLULL»	37
Conèixer la llengua i la cultura catalanes	JOSEP MASSOT I MUNTANER
DEMOLINGÜÍSTICA	41
El cens de població de 1991 i la normalització lingüística a les Balears	ANTONI I. ALOMAR I CANYELLES

PINTURA FI DE SEGLE	45
L'obra inèdita del pintor barceloní	Joan Brull a Mallorca
MIQUEL V. SEBASTIÀ I LLAMBIAS	
ENTREVISTA	49
Joan Peruchó	SEBASTIÀ ALZAMORA
TUNÍSIA, CLAU I PORTA DEL DESERT	53
(4) Sidi Bou Said: El balcó de la mar púnica	MIQUEL FERRÀ I MARTORELL
CAMINS ESCOCESOS	55
II. Edinburg: la ciutat dels turons	JOAN BARCELÓ I COLL
L'ANY DEL DESBLOQUEIG	58
L'OCB, motor de les relacions de les Balears amb Catalunya, València i Andorra	ANTONI MIR I FULLANA
NIT DE CULTURA	61
Òscar Ribas rep el «Premi Gabriel Alomar»	MIQUEL JULIÀ I PROHENS
	69
El dossier "Centenari Joan Miró" a El Mirall-65	E. M.
	70
Intervenció d'Òscar Ribas, president del govern d'Andorra	
	72
Presentació del XIIIè Premi de Narrativa Juvenil i Infantil «Guillem Cifre de Colònia»	MARTÍ MARCH CERDA
LA CANÇÓ, ARMA POLÍTICA	74
Víctor Jara, vida i mort d'un profeta	MARC BOIX I ARAGONES
ESCOLTISME I GUIATGE	78
Presentació pública de la Fundació Maria Ferret	MARIA FERRET ESPANOL
ALEMANYA, NACIONALISME ÈTNIC?	84
thiota-thiutisc-diutesch-Deutsch-Deutschland / vulgus-vulgaris-lo nostre vulgar	MACIÀ RIUTORT
LLIBRES	93
L'emigració de campaners a Amèrica	ARNAU COMPANYY MATAS
	95
Viure a Cabrera, de Francisca Sunyer	JOAN MAYOL
	97
Actualitat discogràfica	SANTI ADROVER
	98
Nàufreg en el temps, de Jaume Galmés i Riera	PERE ROSSELLÓ BOVER
	100
Espais, revista de l'Associació de Pedagogues i Pedagogues de les Illes	E. M.
HOMENATGE A JAUME I	101
L'ofrena floral al monument de Jaume I es consolida	E. M. / FOTOGRAFIES: PERE CARMONA
TEMPS ENRERE	103
La caça de la salvatgina a Mallorca	A. ORDINAS / G. ORDINAS / A. REYNÉS
TOPONÍMIA	106
Reflexions sobre alguns topònims de la muntanya (I)	COSME AGUILÓ
ARXIS, MUSEUS, BIBLIOTEQUES	109
El Ministeri de Cultura es compromet a completar la xarxa museística de les Balears	C.B.
AGRE?CULTURA	110
En "negre" si us plau	PERE CORTADA

UNIVERSITAT DE LES ILLES BALEARS

5102891111

Una crisi per reflexionar

JAUME MATAS

Hi ha crisi a les Balears? Hi ha hagut crisi a les Illes?

Qualsevol afirmació en un sentit o en l'altre ha de comptar amb la definició de la paraula crisi i, més important encara, amb l'aclariment que sempre és possible la coexistència de realitats de creixement amb situacions de crisi.

Crisi. Pels economistes la crisi és l'existència de recessió. Entesa així, a les Balears només s'ha registrat creixements lleugerament negatius al començament de l'any 1993, sense arribar mai al mig punt. O

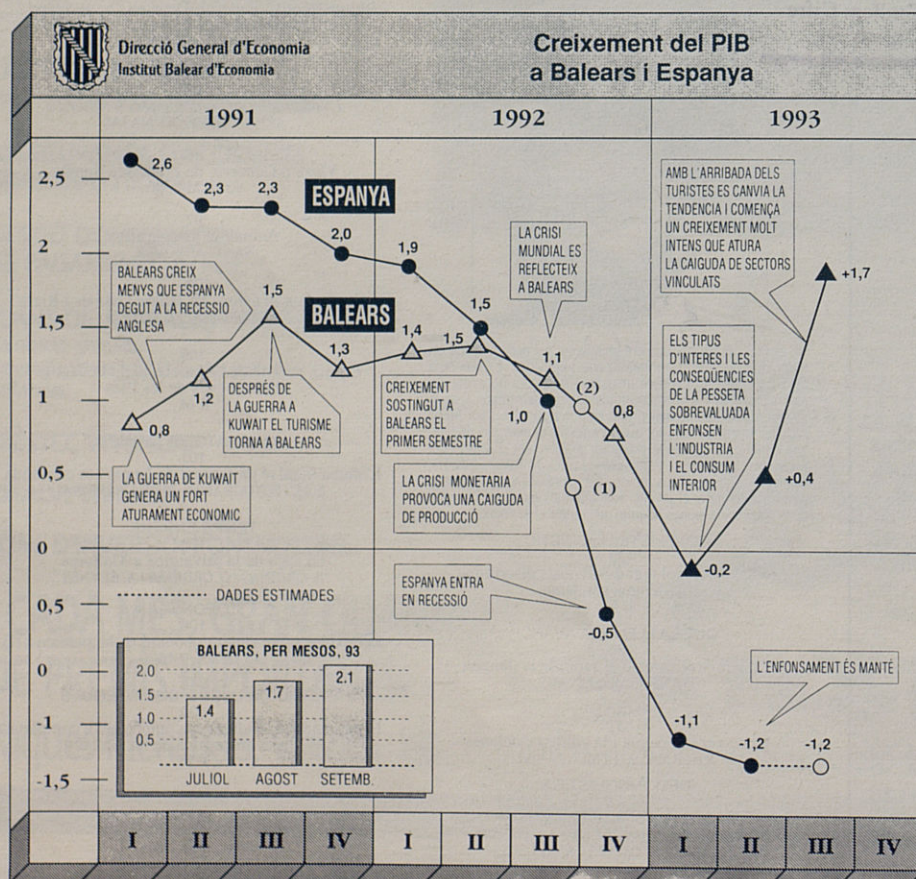
sigui: en termes tècnics no hi ha hagut una crisi del conjunt de l'economia. Ara bé, si per crisi entenem una caiguda de la inversió, o una caiguda de la demanda dels particulars, aleshores és evident que a les Balears hem patit i encara patim una crisi.

Complexitat. Però, a més a més, hem d'afegir un element de complexitat sobre qualsevol anàlisi: un creixement moderat de l'economia pot conviure perfectament amb la crisi d'un sector determinat. Per exemple: l'agricultura de les Balears ha viscut una crisi simultània amb el creixe-

ment fortíssim de la resta de l'economia. És evident que la situació actual és relativament positiva per al sector turístic i dolenta, fins i tot molt dolenta, per al sector de la construcció i de la indústria.

Fets aquests aclariments hem de poder veure els arbres, vull dir que aquesta crisi ens ha d'aportar un conjunt de dades importants per al conjunt dels ciutadans d'aquestes illes:

Turisme. En primer lloc, crec que per a tots els que crèiem, amb un sentiment molt primari, que era més segur tenir una fàbrica de cotxes que

RITME DE CREIXEMENT ECONÒMIC BALEAR 1993

Gener	Febrer	Març	Abril	Maig	Juny	Juliol	Agost	Setem.	Octubre	Novem.	Desem.
-0.41	-0.29	0.09	0.19	0.28	0.71	1.39	1.69	2.09	—	—	—

un hotel; per a tots els que sempre vàrem creure, dins un racó de la nostra consciència, que era més segura una indústria poderosa, amb màquines, naus industrials i línies de trens que un sector turístic pendent de coses molt poc tangibles, aquesta crisi ens va demostrant que l'oci, el turisme, és un bé de primera necessitat, fins i tot per damunt dels cotxes, per damunt de molts altres productes de consum, i que la sensació raonable de dubte respecte a la nostra primera font de riquesa s'ha d'esborrar.

Mercats. En segon lloc, aquesta crisi ens ha de confirmar absolutament que tota la nostra economia es troba dins un mercat global i que les nostres sabates han de competir amb les d'Orient i que la nostra bijuteria no es pot excloure d'aquesta lluita pels mercats.

Construcció. Aquest sector va viure als anys 80 una dent de serra espectacular que s'ha hagut de corregir amb molta duresa. Però, a més a més, en el futur aquest sector ha de reorientar el seu sentit, per dirigir-se cap a una activitat molt més de rehabilitació i conservació del patrimoni existent que cap a la construcció de nous edificis.

Innovació. Finalment, d'aquesta crisi crec que es pot treure la conclusió indiscutible que és necessari innovar, que és necessari preparar-nos per incorporar noves tecnologies i fer més competitiu el conjunt del nostre teixit econòmic.

Per concloure, hem de dir que, fetes les excepcions que no tothom viu la festa de la mateixa manera, les Balears han començat a treure el cap de la crisi i per l'any 1994 les perspectives són, per segon any, positives. □

Jaume Matas és el Conseller d'Economia i Hisenda del Govern Balear.

RITME DE CREIXEMENT A LES BALEARS I ESPANYA, 1993

	gener-març 93	abril-juny 93	juliol-setem. 93
Espanya	-1.1	-1.2	-1.2*
Balears	-0.2	+0.4	+1.7

* Previsió

Xifres definitives per al primer i el segon trimestre de 1993.

Dades complementàries

- El PIB balear ha crescut un 1.7% aquest estiu.
- Les previsions assenyalen un creixement anual del 1.1 o 1.2%
- Balears creix en un context de recessió a nivell nacional.

El Producte Interior Brut de les Balears tindrà un increment d'un 1.2%, segons l'avanç de dades d'activitat econòmica aparegudes després de l'estiu, amb tendència a ser corregit lleugerament a l'alça amb les noves xifres del quart trimestre de l'any. Aquestes són les previsions del Govern Balear, que contrasten amb les de la resta d'Espanya i són inferiors a les xifres estimades per la Fundació FIES, l'institut Hispalink i l'economista Miquel Alenyar per a les Illes.

El creixement per al conjunt de l'any ve determinat a les Balears per les següents característiques:

- Recuperació i augment de l'activitat del turisme.
- Caiguda del consum intern i, alhora, de sectors com el comerç i la indústria.

El comerç turístic, en canvi, es manté i fins i tot creix.

La situació del consum, de la indústria, etc, coincideix amb la conjuntura de la resta d'Espanya i, inclús, la caiguda a les Balears és inferior a la mitjana estatal. En el cas de la venda de cotxes ja hi ha hagut tres mesos d'alces a les Balears, mentre cau a la resta d'Espanya.

El turisme va tenir aquest estiu un comportament que permet preveure un efecte positiu sobre el conjunt econòmic. En el darrer trimestre les xifres són optimistes i, com a indicador, es pot apuntar que al 30 d'octubre el nombre de treballadors assalariats en el sector serveis a les Balears era el major de la història, amb 150 mil persones.

A les Balears, per volum, el sector turístic és el més important. La seva evolució a l'estiu té una capacitat creadora de riquesa sense comparació amb els altres sectors.

El tercer trimestre

El creixement econòmic que s'ha produït a les Balears en aquest trimestre (juliol/setembre) ha estat diferent del de la resta d'Espanya. Les raons fonamentals han estat:

- Increment del nombre absolut de visitants estrangers, superior fins i tot a la caiguda de turistes espanyols.
- Augment de la despesa individual, que ha arribat a nivells molt alts.
- Manteniment de l'estança mitjana, entorn dels 12.4 dies.

Han contribuït a obtenir aquests resultats la bona opinió de les Balears que manifesten els turistes, l'estat de les carreteres i de les vies ciutadanes així com el bon aspecte general de neteja pública.

(Dades i informació facilitades per la Conselleria d'Economia i Hisenda del Govern Balear)

Josep Benet: “tornen a sortir els fantasmes de la dictadura”

JAUME MARCH BISBAL

En aquell capvespre del mes de desembre em va semblar que la Universitat tornava recobrar els aires de lloc d'encontre intel·lectual i polític que van regnar a les dècades de 1960 i 1970. Als 80 tothom estava més preocupat per les classes magistrals i les notes de fi de curs.

En aquesta ocasió el convidat, Josep Benet, de debò valia la pena. Un home de combat. Als seus setanta anys, passats, encara manté la vitalitat de jove i continua lluitant per aquells ideals que sempre ha anat conrant. La història contemporània de Catalunya segurament seria diferent si no hagués

estat per homes com ell que intervingueren en episodis decisius. Josep Benet va ser un dels articuladors de l'organització clandestina de la resistència cultural i política al franquisme; un dels primers historiadors que analitzà l'exili català; impulsor del moviment de la Nova Cançó, gairebé hauríem de dir que pare de la idea; i, més endavant, senador a Madrid per l'Entesa dels Catalans durant el període en què es va redactar la Constitució de 1978. Actualment és el director del Centre d'Estudis d'Història Contemporània de Catalunya, que depèn de la Generalitat.

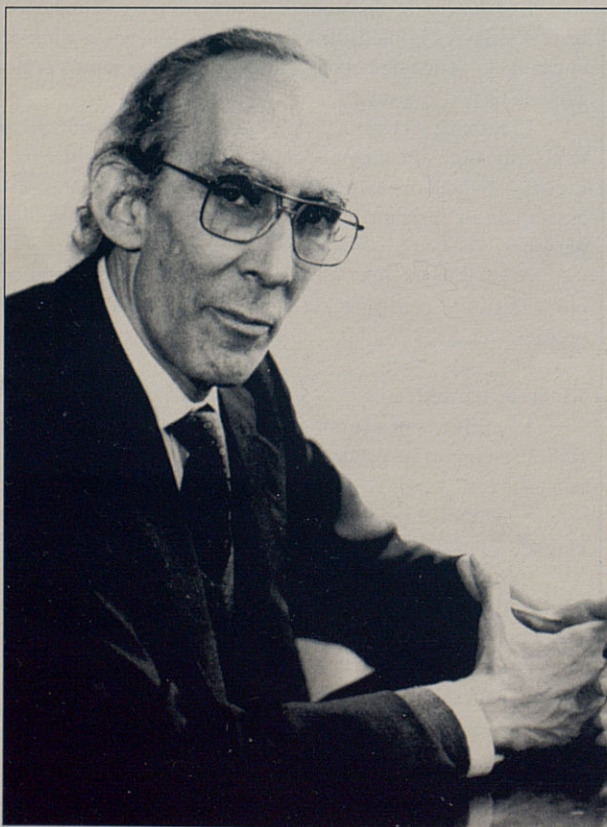
Trobar-se amb Josep Benet és encarar-se amb la saviesa, no solament erudita, sinó la saviesa de qui disposa d'un bagatge de vivències, tan ric com l'esmentat, i els coneixements i el seny que proporcionen els anys. Josep Benet va ser a Palma el passat dia 2 de desembre per presentar a Mallorca la nova revista d'història, *El Contemporani*. No podíem deixar perdre l'ocasió de fer-li unes quantes preguntes. Vet aquí el resultat de la conversa.

- *Fa temps que al Principat es viu i és viva la polèmica entre diferents grups d'historiadors. Uns defensen que la història de Catalunya s'ha de fer dins el marc de l'Estat espanyol (seria el col·lectiu d'historiadors apropat a «L'Avenç» i al diari «El País»), i uns altres que creuen que la història de Catalunya i dels Països Catalans s'ha de fer des d'una visió catalana, partint de la realitat catalana, combinant-la amb el mètode d'anàlisi marxista. Com veu vostè aquesta polèmica?*

- És una polèmica bastant superficial, inútil, i no hi pens participar. Avui necessitam una investigació històrica rigorosa i sense que se'n faci una utilització ideològica. No crec que aquests tipus de polèmica siguin el camí per discutir els termes històrics. És molt més fàcil discutir els conceptes universals que no investigar.

- *Pel que diu, no creu que deixa en mala posició els historiadors catalans actuals?*

- No. Quan s'arriba als 70 anys, una persona torna escèptica respecte

Josep Benet i Morell, advocat, historiador rigorós, polític. D'entre la seva producció destaca l'obra de caire social (*Maragall i la setmana tràgica*) i d'investigació (*Josep Tarradellas en els seus escrits, Catalunya sota el règim franquista*).

Raimon en un recital de 1968. *La Nova Cançó* va ser un moviment d'afirmació anti-franquista que en molt bona part va impulsar Josep Benet.

les grans discussions historiogràfiques, perquè has vist desaparèixer tants corrents, has viscut modes de tota mena!... arribes a creure que en definitiva allò que resta és només l'obra ben feta, la bona investigació, i no la metodologia.

- *Després de l'enderrocament del socialisme real, quin valor té avui el marxisme?*

- Primer: al camp de la historiografia i de la política ha fet aportacions importants sense les quals no es pot investigar el món actual, tant si ets marxista com si no ho ets. És una contribució indiscutible. Un problema diferent és l'ensorrament d'una organització com a Estat, una cosa molt distinta. No hem d'oblidar que la construcció d'aquests Estats (el soviètic i el dels països satèl·lits) és molt discutible establir-la des del punt de vista que es podria considerar marxista i que potser més bé hauríem de dir que es tractava d'una degradació d'aquesta doctrina política. Fins a quin punt la Romania de Ceausescu era marxista i no una

simple dictadura d'un partit polític?

- *Vostè ha tengut, des de fa anys, una actitud força compromesa amb la situació dels immigrants a Catalunya. Com veu les noves onades d'immigració, en aquest cas dels països del nord d'Àfrica, i el sorgiment de sentiments racistes i xenòfobs?*

- És un dels problemes actuals, sobretot quan els immigrants procedeixen d'un món molt diferent. És una cosa molt difícil de resoldre. La solució passa perquè desapareguin les causes que fan que aquests immigrants abandonin els seu propi país. Gairebé ningú deixa el seu país per voluntat pròpia. Són motius econòmics que el fan marxar. Per tant, ha de ser una solució econòmica la que possibiliti que puguin treballar i viure en el seu país. Això, en alguns casos, és molt difícil, i grans inversions de capital acaben provocant retraccions per part dels països que les fan. D'altra banda, aquests països que generen moviments migratoris no tenen règims polítics democràtics, sinó dictadures que prefereixen do-

minar el poble, cosa que fan millor si el poble continua en un estadi de subdesenvolupament.

- *Què n'opina de la polèmica entorn de l'ensenyament del català que ha tornat a rebrotar?*

- La immigració comporta unes conseqüències sociolingüístiques força importants. És clar, la tendència és aprendre la llengua majoritària. Per tant, serà necessari aplicar una política que fomenti al màxim la integració al país i, en aquest sentit, possibilitar al màxim el coneixement de la llengua catalana perquè els immigrants tenguin les mateixes oportunitats que la gent del país, els catalans. Cal dir que algunes coses ja es fan, però se n'hauran de fer moltes més.

- *Vostè va ser senador durant la redacció de la Constitució. Vist el desenvolupament polític que s'ha produït, com en valora el text, avui?*

- Crec que el text constitucional és fruit del moment històric en què va ser redactat. És a dir, dos anys després de la desaparició de la dictadura. Per tant, les estructures a

l'exèrcit, a les forces d'ordre públic i a l'administració general eren les mateixes de l'època franquista. Crec que si tenim en compte la situació d'aquell moment, la resolució va ser molt positiva perquè calia que fos una constitució acceptada per tots els sectors socials, que fos una constitució de consens, que no fos discutida. Ara bé, transcorreguts quinze anys cal començar a estudiar alguns canvis per corregir els defectes i les omissions que hem comprovat que existeixen. Per exemple, el Senat, que s'ha demostrat que és un òrgan costós i totalment inútil. Nosaltres, el grup de l'Entesa dels Catalans, ja vam votar en contra dels articles que es refereixen al Senat i ja anunciàrem que s'haurien de reformar.

- *S'hauria de canviar o reformar el títol VIII de la Constitució?*

- Seria necessari. Però també cal dir que s'ha d'anar molt en compte en aquesta qüestió perquè, segons com es tractàs, podria resultar un Títol VIII més restrictiu que el que tenim ara, molt especialment en tot allò que fa referència a temes culturals.

- *La manera amb què es tracta el tema de les nacionalitats a l'Estat espanyol, com la valora?*

- És un tema que no es podrà arribar a resoldre, malgrat la seva importància, fins que no se sàpiga quin model d'Estat autònom es vol fer. Mai s'ha dit com ha d'acabar el procés que es va iniciar amb la Constitució.

- *Vostè constata actualment una posició en contra de les nacionalitats major que la que hi havia durant la transició?*

- Evidentment, en alguns aspectes tornen a sorgir els vells fantasmes de l'època franquista i de la dictadura de Primo de Rivera.

- *Políticament, encara es pot veure possible l'estructuració dels Països Catalans, malgrat que aquest*

Els règims polítics de països subdesenvolupats en la seva immensa majoria no són democràtics sinó dictadures que prefereixen dominar el poble i que fan difícil les aportacions econòmiques d'institucions internacionals.

sigui un terme que es va abandonar durant la transició?

- És una qüestió que han de resoldre cadascun dels països. El que avui importa, sobretot, és que hi ha la unitat de llengua i de cultura i que aquesta realitat indiscutible sigui present en les relacions entre les tres comunitats autònomes. Cal acabar amb la por que hi ha a mantenir contactes i acords entre elles. En aquest camp polític-cultural s'ha d'aprofundir molt més i s'ha de col·laborar molt més. El que és important en aquest moment és això. Si en el món actual no refermem la nostra llengua i la nostra cultura comunes pot resultar molt difícil que aquesta llengua i cultura es puguin mantenir vives. Entre els nostres països cal aprofundir en aquest camí, malgrat la comunicació, que hi és sovint. És a dir, no pot ser que a Barcelona no es trobin, per exemple, els llibres editats a Mallorca: és absurd.

- *Com valora la política que ha*

portat a terme Jordi Pujol a Catalunya?

- És difícil fer una valoració global perquè, com a tota política, hi ha aspectes positius i negatius. Un aspecte positiu és que a Catalunya el règim autònom és una cosa normal, com si sempre hagués existit. Hi ha aspectes que no són tan positius, tant en el camp cultural com en el polític. No podem dir que siguin positives les relacions entre el Principat, les Illes Balears i el País Valencià.

- *Tornant a la història, el seu llibre «El president Tarradellas en els seus textos (1954-1988)» aixecà una gran polèmica. Francesc Vilanova, a «L'Avenc», va dir que vostè actuava «com un fiscal polític i no com un historiador». Com veu aquesta afirmació?*

- Això és una solemne bajanada, perquè aquest llibre l'únic que fa és reproduir textos del mateix Tarradellas. Qui parla en aquest llibre és Tarradellas. Jo

el que he fet ha estat situar els textos en el seu context històric, perquè a un país com el nostre on no existeix cap història de l'exili català i molt poques obres sobre la clandestinitat, era forçós que els textos escrits i difosos per Tarradellas se situessin en el moment històric en què es van produir. Són textos autèntics que jo he transcrit i ningú n'ha discutit ni un.

- *Durant el procés de negociació de l'Estatut d'Autonomia de Catalunya, vostè i Tarradellas van tenir moltes diferències i Tarradellas, per aquest motiu, el va fer fora del grup negociador. Aquest fet, ha influït en l'elaboració del llibre que hem comentat? Quines varen ser, fonamentalment, les diferències que vostès mantenien?*

- Les meves diferències venien de molts anys enrere. Teníem dos conceptes de país. Només cal llegir els seus textos que he publicat al llibre, i els meus, que també estan publicats a diferents obres. Teníem

El problema actual de la immigració és molt important i molt difícil de resoldre. Ningú no deixa el seu país per voluntat pròpia, sempre és per qüestions econòmiques.

una visió gairebé antagònica de com havia de ser la transició i de la Catalunya que volíem. El meu antagonisme amb Tarradellas venia del temps de la guerra civil, no és d'ara. Quan es produí la transició jo creia que l'Estat espanyol vivia una crisi molt profunda i que era el moment de poder avançar cap a l'autèntic autogovern de Catalunya i, fins i tot, que era possible avançar en el millorament, en alguns aspectes, de les relacions entre els Països Catalans. Mentre jo creia en els Països Catalans, ell declarava que això dels Països Catalans era una volada de coloms. A més, Tarradellas havia pres el compromís amb el president Adolfo Suárez de deixar marginada totalment la qüestió dels Països Catalans. Ara bé, hi ha gent que per motius polítics havia mitificat Tarradellas i va reaccionar airadament quan vaig publicar els textos.

- Quina perspectiva té l'esquerra, avui?

- L'actual és un moment en què, realment, es fa difícil saber com reaccionarà l'esquerra. Per un

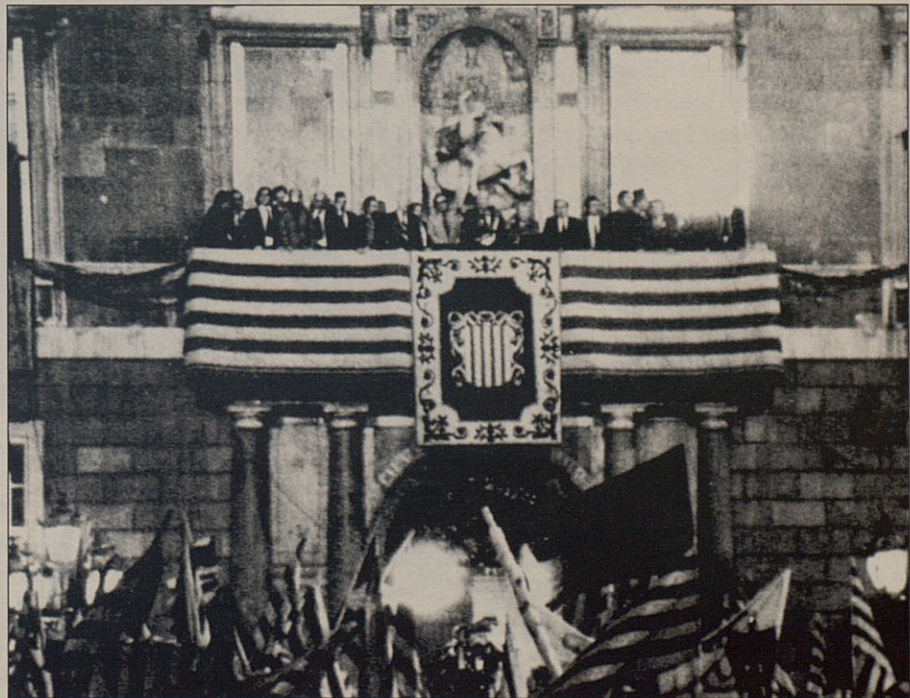
costat, perquè la crisi que patim és molt profunda; per l'altre, perquè, evidentment, es troben a faltar els pensadors que proposin els ideals que ha de tenir l'esquerra i que han

de servir per entrar al segle XXI.

- El marxisme, en el sentit de política d'esquerra, és mort?

- El marxisme, com a fórmula, entre d'altres, d'interpretació, és una aportació a la cultura que perdurarà. Una altra cosa és el marxisme en el camp polític tal com era entès fins fa poc temps per alguns Estats i partits. Això s'ha acabat. Però el que no han acabat són els problemes que existien (i que els marxistes no van saber resoldre) que continuen pesant sobre la humanitat i que el capitalisme salvatge renaixent és incapaç de resoldre. □

Jaume March és llicenciat en història i periodista.

"Teníem -Tarradellas i jo- una visió gairebé antagònica de com havia de ser la transició i de la Catalunya que volíem." (Josep Tarradellas al balcó de la plaça de Sant Jaume el dia que va tornar a Barcelona com a president provisional de la Generalitat, octubre de 1977.)

Joan Binimelis

i la seva *Història de Mallorca*

GABRIEL ENSENYAT PUJOL

En aquest any de 1993, proper ja a la fi, s'acompleix el IV Centenari de la redacció de la primera *Història de Mallorca*, a càrrec de l'erudit manacorí Joan Baptista Binimelis i Garcia. Amb aquest motiu, la Socie-

tat Arqueològica Lul·liana s'ha preocupat de commemorar l'avinentsa amb diverses activitats al llarg de l'any. El maig passat, el psiquiatre i historiador de la medicina, Antoni Contreras, pronuncià una conferèn-

cia sobre el vessant mèdic de Binimelis. A l'octubre, la professora Eulàlia Duran de la Universitat de Barcelona, en glossà la faceta historiogràfica. Per concloure, a la fi d'enguany hom té previst d'organitzar una exposició antològica sobre la figura i l'època de Binimelis.

Autor polifacètic —sacerdot, metge, historiador, cal·lígraf de mapes i inventor de certs aparells que se li han atribuït, a vegades sense gaire fonament— i controvertit (acabà processat per la Inquisició a causa de certs excessos comesos amb algunes monges), Binimelis és un dels lletraferits més importants de la Mallorca del XVI i començament del XVII (morí el 1616, el mateix any que Cervantes). És autor també d'escrits mèdics, d'un text de caràcter misogin fins ara desconegut i que és en procés de publicació i d'altres treballs breus inèdits.

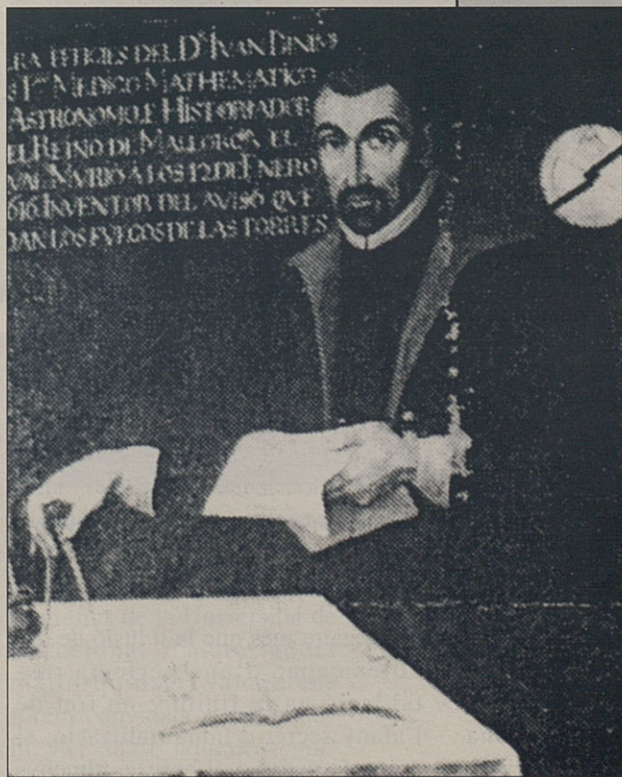
Quant a la seva *Història*, si bé sembla que un cop enllestida no disposà d'un acolliment favorable —fet que explica que no fos publicada—, constitueix una fita important dins la nostra historiografia perquè és la primera —almenys coneguda— i pels mèrits que indubtablement conté. També cal remarcar que la redacció inicial fou en català i que alguns anys després Binimelis mateix en féu la traducció al castellà. Paradoxalment, aquesta segona versió és l'única publicada, el 1927, amb nombroses errades, per cert, mentre que l'original català roman inèdit. Una tesi doctoral en curs d'elaboració potser serà l'oportunitat que permetrà

Dibuix al·lusiú a Joan Binimelis, aparegut al núm. 431 (1978) de la revista manacorina *Perlas y Cuevas*, tret del retrat del Meseu Diocesà.

conèixer el text primerenc. Mentrestant, emperò, hem d'esperar que la tasca divulgativa i alhora erudita de la Societat Arqueològica Lul·liana amb motiu de la commemoració dels quatre-cents anys de la redacció de l'obra —amb alguns estudis significatius sobre Binimelis al bolletí d'enguany— permetin recuperar una mica més la memòria de tan insigne personatge, si més no als annals de la nostra cultura de les acaballes del Renaixement, bastant òrfena de figures de relleu. □

Andratx, novembre de 1993

L'erudit Llorenç Pérez, de la Biblioteca March, de Palma, va publicar en un fullet editat amb motiu de les festes del Sant Crist de Manacor "que una llegenda, que es troba al retrat coetani que és al Museu Diocesà, diu que Joan Binimelis va ser l'inventor dels focs que s'encenien a les torres que enrevoltaven l'illa per comunicar-se notícies de les naus que s'acostaven a les costes mallorquines". Aquesta il·lustració mostra el retrat del Museu Diocesà i, a l'angle superior esquerre, la llegenda.

EXPOSICIÓ AL MUSEU DE MALLORCA

Joan Binimelis (1539-1616). IV Centenari de la redacció: *Història del present Regne de Mallorca*

ANTONI GINARD

Durant les passades festes de Nadal ha estat possible visitar una exposició al Museu de Mallorca, organitzada amb motiu del IV centenari de la redacció (1593-1595) de la *Història del present Regne de Mallorca* de Joan Binimelis (1539-1616). Aquesta petita exposició constitueix una bona mostra del personatge i de la seva obra, però també és una visió de la seva època.

Aquest metge, matemàtic, astrònom i historiador, a més d'escriure la història del Regne de Mallorca, entre altres obres, fou l'inventor «del aviso que dan los fuegos de las torres». Això vol dir que tingué un paper important en les obres de les torres de defensa del litoral, i en el sistema de comunicacions, a un moment especialment delicat a la mar Mediterrània. Fou un personatge polifacètic que, fins i tot, hagué d'afrontar un procés de la Inquisició.

Entre els documents exposats referits a medicina, anatomia, història, calendaris, matemàtiques, rellotges, mapes, torres de defensa, etc., cal ressenyar la presència d'un mapa de Mallorca on figuren les torres de guaita i de defensa de l'illa, un mapa anònim del segle XVII, però tradicionalment atribuït a Joan Binimelis, que es conserva al Museu de Mallorca.

Igualment, hi figuren els dibuixos que il·lustren el text manuscrit de la Història de Mallorca de Binimelis conservat al British Museum, que mostren la cartografia de les àrees litorals d'Alcúdia, Sóller, Andratx, Pollença, Estellencs, Calvià, Santa Margalida, Lluc, Palma, Felanitx, Valldemossa, Santanyí, Campos, Lluçmajor i Cabrera.

També s'hi exposa una còpia del manuscrit original de la versió catalana de la història de Binimelis, de Jordi Fortuny de Ruescas y García (de la Biblioteca Municipal de Palma). O els quatre volums d'una còpia de l'original, datada l'any 1765.

La figura de Joan Binimelis és, sens dubte, clau per al coneixement de la segona meitat del segle XVI. Un moment especialment important de la nostra història i que possiblement caldria conèixer millor, atès que es tracta d'una època durant la qual es congrien i es configuren nombroses iniciatives que després es troben documentades i materialitzades al llarg del segle XVII i, fins i tot, del segle XVIII.

Més enllà del fet de donar la més sincera enhorabona als organitzadors, hom pot afegir un comentari. Hi manca el corresponent catàleg. Ben segur, el pressupost no arribava. Malhauradament, massa sovint, cal recordar —a qui correspongui— que, amb pocs mitjans, gairebé sempre les bones idees restaran coixes.

Arxiduers i altra gent de mostrador

MATEU GRIMALT SUREDA

Quin dia la conselleria d'Agricultura farà primer les bones obres i llavors en parlarà en el fullet indefugible o tindrà paciència per esperar a convocar la conferència de premsa a l'ombra d'un arbre reforestat —*sub una ficu*— en lloc de la frisor de lluir a la foto en el moment de posar la planteta dins el clotet? O en quina saó els polítics i els *punteros* creuran allò de *bonum est diffusivum sui*?

Vejam quan podrem llegir una obra d'etnografia mallorquina òrfena de la copiadeta de paraules i imatges del "Die Balearen"? O quantes edicions podrem fullejar d'un *paper de noves* d'en Pere Serra sense veure-l'hi retratat en *sa ipseïtat*? O en quin eó hi haurà un papa humil que no vulgui enlluernar els altres amb el seu *veritatis splendor*? O en quin jorn esclatarà la befa i el ludibri contra aquells que estan ossifaritzant el llenguatge per guanyar dos clients, un duro o una embosta de vots?

Adesiara la ingenuïtat ens fa creure allò que la publicitat pregonja; la repetició icònica que ens apropa i familiaritza amb la imatge d'una persona ens condueix a jutjar-la millor que els altres, àdhuc com a bon professional; i, paradoxalment, aquells que no reiteren llur còrpora als *media* poden oferir una millor feina menys estressada sense tantes fines-tretes per atendre.

Cal admirar l'auto o heterocata-pultament a la fama de tot aquell arxiduer que amb quatre retalls remodela o basteix un llibret subvencionable —enc que *mos* embafi un poc més de coses nostres— on no hi

Avui tots tenim més oportunitats de ser protagonistes d'un estrident *reality show* que ens posi a la cresta de l'escuma.

poden faltar, com les panses al co-carroi, un parell de citacions de l'Arxiduc; un de tants llibretons amb els quals la ciència no fa ni una passa endavant. *Oh mira polificientia*: 5 parts de re-citacions d'autor, 4 textos d'història oral de llavis d'una veïnada, 3 dibuixos sempre de l'Arxiduc —gran mestre del pressing als pagesos per comprar llurs finques—, 2 estadístiques... i ja tenim *opus*. Quina delícia deixar-se seduir per la fama; per aquesta pulsio que

no és gaire més que la il·lusió de qui no és capaç d'una perfecta instal·lació en la finitud; un tret de l'afany secret d'immortalització, si no en la pedra o el bronze, almenys en el cervell/memòria del públic, en la icona efímera de la cera, en les raons seminals del paper o en la visualitat fugissera; sort que avui tots tenim més oportunitats de ser protagonistes d'un estrident *reality show* que ens posi, a nosaltres anodins ignots, a la cresta de l'escuma. □

La història que ens és útil

ANTONI QUINTANA TORRES

El desembre del 1976 va nèixer *L'Avenç*, una revista d'*Història dels Països Catalans*. La revista tenia de novedós que es proposava ser una revista de divulgació que abraçàs tot el nostre territori nacional. La desmobilització que acompanyà la transició va fer que a partir del 1978, un cop aprovada la Constitució Espanyola, la revista perdés el subtítol de *Països Catalans* i passàs a dir-se *Revista d'Història*.

Des d'aquella llunyana data mai s'havia tornat a parlar de fer història divulgativa referida a tot el conjunt de territoris catalans. El projecte es recuperà el primer diumenge d'octubre del 1992 quan el diari *Avui* començà a publicar un quadern d'història que volia "re-situar el debat polític i cultural als Països Catalans". El projecte va néixer al si del Centre d'Estudis Historiogràfics de la Universitat de Barcelona, i historiadors mallorquins i valencians fórem convidats a participar-hi. Per una d'aquelles *coincidències*, pocs dies després, exactament el 22 d'octubre, el *Quadern* del diari *El País* va iniciar un debat sobre l'estat de salut dels estudis historiogràfics catalans. Resumint molt la polèmica puc dir que es presentaren dues postures; la d'Enric Ucelay da-Cal, Xavier Vidal i Folch i Pere Anguera que criticaven la his-

toriografia catalana posterior a Jaume Vicens i Vives per ser massa local, i la d'Agustí Colomines, Josep M. Muñoz i Ricard Vinyes argumentant que la historiografia catalana només pot ser universal partint de la pròpia realitat individual i en la pròpia llengua. Aquesta polèmica s'estengué fins el desembre, i després passà, amb altres participants, a les planes de *L'Avenç* que ja l'octubre havia publicat un editorial fent una crida a parlar sobre historiografia.

Si el 1992 s'acomiadà amb polèmica, el 1993 s'acomiadà amb una nova revista d'història: *El Contemporani*. És la revista del Centre d'Estudis Historiogràfics de la Universitat de Barcelona —els mateixos del dominical de l'*Avui*, per cert, setmanal a partir del proper abril— i s'edita a Catarroja. En aquest cas no és una revista de divulgació, més bé és una revista per universitaris que es proposa enllaçar amb la tradició historiogràfica prò-

pia, fer història total, evitar la juxtaposició a la que ens obliga la divisió administrativa de l'Estat espanyol en Comunitats Autònomes, i incidir en el debat cultural català. Els reptes, com es veu, són ambiciosos i necessaris perquè ja veim el que passa quan deixam que la història la facin els alcaldes que hi cerquen legitimar

el contemporani	
revista d'història	
1	
centre d'estudis historiogràfics universitat de barcelona	
juliol-desembre 1993	
500 pessetes	
sumari	
editorial	
<i>El Contemporani en la historiografia catalana d'avui</i>	3
plaerdemavida	
Josep M. MUÑOZ i LOBET	7
intervencions	
Monserrat INIESTA	8
Isabel TERRADAS	12
Judit SUMRACH	16
estudis i recerques	
Francesc ARTAL	21
Ignasi TERRADAS	29
Antoni ROCA	35
d'arreu	
Clara GALLI	41
ressenyos	
C. FEIXA, P. GABRIEL V. GÓMEZ, A. J. QUINTANA	47
la tria d'el contemporani	52

Ningú no nega que
la història és una arma
pel present.

Il·lustració de George Grosz en un article d'Isabel Peñarrubia sobre aspectes de la mentalitat pagesa mallorquina.

actituds i estats. Ningú no nega que la història és una arma pel present. Així s'ha fet servir sempre, i així la veim també des de *El Contemporani* on el passat interessa en la mesura que ens ajuda a projectar la imatge que volem pels temps a venir. Personalment consider que la història, els diners que s'inverteixen per ensenyar, investigar i publicar història, han de tenir un rendiment i aquest hauria de ser la denúncia de les situacions d'opressió, injustícia i privació de llibertat que han sofert els homes. Evidentment, la història en té més de vessants, com l'adequada valoració del patrimoni cultural d'una comunitat; a partir d'aquesta interpretació existeixen els museus.

Vegem ara com és el primer número de *El Contemporani* que és del segon semestre del 1993. La revista es divideix en seccions. La primera és *Plaerdemavida*, ja coneguda dels lectors de *L'Avenç*, i on es reflexiona sobre algun fet de recentíssima actualitat. A aquest primer número Josep M. Muñoz ho fa sobre la caiguda del marxisme. Segueixen *Intervencions*, la primera de Montserrat Iniesta sobre el paper que tengué el *Museo Nacional de Antropologia*

de Mèxic en la construcció de la cultura nacional. Una altra de Judit Subirachs sobre el crític d'art Sebastià Gasch i la seva construcció d'una teoria de l'art modern. La tercera intervenció és de la historiadora mallorquina Isabel Peñarrubia que entra a historiar alguns aspectes de la mentalitat pagesa, concretament els que es refereixen a antiespanyolisme. Vist el moment històric que vivim i l'escassetat d'estudis sobre *mallorquinisme* popular, les planes de Peñarrubia són de lectura obligada perquè obrin una línia d'investigació molt suggerent.

A continuació ve l'espai dels *Estudis i Recerques*. La primera aportació és de Francesc Artal sobre la construcció del nacionalisme espanyol al segle passat. A un altre article l'antropòleg Ignasi Terrades situa l'origen dels estudis antropològics catalans en les contribucions que el jurista Brocà va fer a conceptes com "identitat", "parentiu" i "dret vindicatiu". La secció acaba amb un paper d'Antoni Roca sobre la historiografia catalana de la ciència i la tècnica.

Les aportacions forànies s'enquadren a la secció *D'arreu*, on Clara Gallini parla de dos tipus de cultura popular a la Itàlia dels segles XIX i XX, una més tradicional i una altra de més urbana. Per últim trobam les ressenyes de llibres i *La tria d'El Contemporani* amb breus comentaris sobre obres que per motius diversos ha resultat suggerent i estimulants al consell de redacció de la revista.

Ja per acabar, vull referir-me al disseny i presentació de la publicació, que va acompanyada d'il·lustracions de l'expressionista i dadaïsta George Grosz. Es tracta d'una edició aparentment austera que aconsegueix cridar l'atenció per la netedat de la composició de les cobertes. El color i el tacte segur que atraparan a més d'un lector. □

SA TALAIA

El risc de conduir un cotxe

BENIGNE PALOS

Els conductors que respectam i obeeim els senyals de circulació i que com vulgarment es diu "anam amb el codi a la mà", som les víctimes propiciatòries de la desconsideració, la frisor i l'estupidesa d'un estol d'avassalladors fitipaldis de via estreta que es creuen ser els amos de la calçada i es creuen també que per fer tota casta d'imprudències en saben més que els altres. Serà de fer l'ase, és clar.

Amb ells no hi ha prioritat que valgui, no en respecten cap i si no et l'leven t'hi lleven amb una perillosa maniobra. Jo, ja fa temps, que vaig renunciar a la meua prioritat la qual cosa m'ha estalviat possibles ensopegades. Aquesta decisió la vaig prendre arran d'haver-me contat la següent anècdota:

A un grup d'al·lots que visitaven un cementiri els va cridar l'atenció una tomba amb una làpida de marbre blanc que duia aquesta inscripció en lletres daurades: AQUI REPOSEN LES DESPULLES D'EN PERE JOAN FORNÉS QUE TENIA PREFERÈNCIA DE PAS I VA PASSAR.

Hi ha molts conductors que sembla que duen una ambulància. Tothom els fa nosa i si s'han d'esperar uns segons es converteixen en un seriós engrony amb el clàxon, com si diguessin: "Au, fora d'enmig!"

En una ocasió, a la sortida d'un carrer estret, se'm va parar el motor. Mentre jo intentava posar-lo en marxa, es va aturar darrere meu un altre cotxe, negre, lluent, amb molts de CC. i un conductor frisós i autoritari de bon de veres. Tot seguit em va obsequiar amb un concert de clàxon. Jo, aleshores, vaig davallar del meu utilitari i em vaig dirigir cap a ell. Devia creure que li anava a amollar el "7è de Cavalleria", però el vaig fotre perquè en veu baixa, pausada i la més exquisida correcció, li vaig dir:

- Si vostè fos tan amable de posar-me el motor en marxa, jo tocaria el clàxon i no tendria necessitat de posar-se nerviós.

Va romandre com qui contempla un miracle. Estic segur que mai no s'hagués esperat la meua reacció i crec que la deu haver comentat sovint. L'única cosa que va dir va ser:

- És que només he tocat una vegada...

Bé, vista la mala disposició a ajudar-me i que per aquell entorn no hi havia cap cirineu disposat a donar-me un cop de mà, vaig haver de recórrer al meu esforç personal i amb calma i serenitat vaig anar retirant el cotxe mentre contemplava de reüll aquell frisós conductor que ara havia d'esperar, resignat, sense opció a tocar el clàxon.

França o l'eterna malastrugança

ANDREU SALOM I MIR

Segurament, França constitueix el cas més paradigmàtic de sistema polític centralista. Els qui governen l'Estat francès gaudeixen d'una autoritat tan absoluta que ni els règims autoritaris no poden imaginar. És un sistema gairebé perfecte i d'una eficàcia terrible. Tant és així que fabrica els millors funcionaris del món i provoca l'adhesió de totes les consciències (franceses i no franceses), cosa que, per exemple, ha fet possible la destrucció de la capacitat de reacció dels pobles sotmesos (occitans, catalans, bascos, corsos, bretons i alsacians) de l'hexàgon i ha anihilat tàcitament sectors complets de llurs economies, deixant només en funcionament les indústries extractives, com en els països colonitzats. Per contra, els diners són invertits "al Nord", a la França prò-

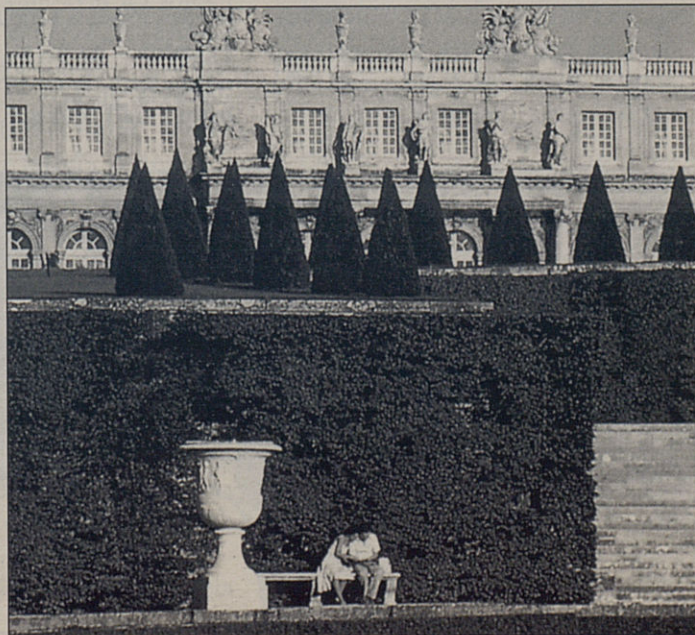
piament dita, i sobretot a la regió parisenca. Això ha provocat que amplis sectors de població dels pobles suara esmentats s'hagin vist obligats a emigrar cap el Nord a la recerca d'un lloc de feina (a Còrsega s'ha arribat a l'extrem que hi ha més corsos vivint i treballant a l'hexàgon francès que a la pròpia illa). D'altra banda, ja fa anys que estam assistint a una invasió pacífica de les terres del "Sud" per part d'una gernació de jubilats francesos, de *pieds noirs* i gent d'altres països (sobretot belgues i alemanys) que, davant la ruïna de la pagesia i l'alienació dels sòls en aquestes regions, adquireixen i ocupen extenses franges de terra.

Paradoxalment —irònicament—, per al poder, annexar una regió, un país, a França, fer-la francesa, és fer-la lliure. Des de la revo-

lució francesa, el mite de l'assimilació de França a la llibertat ha estat un fet. No es podia —no es pot— traïr França sense traïr la llibertat. Internacionalment França esdevingué a partir de 1789, la "nació de la llibertat", una mena de nació de nacions. Les idees de llibertat i d'igualtat foren ràpidament assimilades pels pobles no francesos de l'hexàgon. Si hom volia ser lliure havia de ser francès. La "nació francesa" assegurava la igualtat i la fraternitat entre tots els homes. Així, si volem ésser iguals, i lliures, hem d'ésser francesos, i si som francesos hem d'actuar com a tals. Conclusió: he de pensar i parlar en francès. (A fi d'assegurar-se'n, l'Estat francès ha lliurat durant anys una guerra sense clemència contra les llengües no franceses, sobretot per mitjà de l'escola.) Aquesta és l'estratègia de l'imperialisme francès en totes les seves colònies interiors. Hom no pot negar que és una jugada perfecta.

Podem afirmar que tota la història de França fins el 1789 ha consistit a annexar i sotmetre unes nacions diferents de la nació francesa i tota la història del 1789 ençà a persuadir-les que són franceses. La República, tal com la coneixem, és una anti-democràcia, car no pot ser democràtica si no hi són reconegudes les col·lectivitats, les diverses comunitats nacionals que en formen part. França, tal com és ara, només pot existir perquè disposa d'un Estat fortament centralitzat i té l'ajuda d'un reguitzell de mentides que consoliden un mite: el mite de la França eterna. □

Tal com és ara, França només pot existir amb un Estat fortament centralitzat i l'ajuda d'un reguitzell de mentides que consoliden el mite de la França eterna. (A la foto, el palau de Versalles.)

Contemplem, agraïts, la lliçó dels segles

TEODOR SUAU I PUIG

El sermó que cada any es predica a la seu de Palma dia 31 de desembre constitueix, tradicionalment, des del primer que es té notícia en 1348, una peça oratòria de singular valor històric. L'Església de Mallorca en aquesta ocasió sol manifestar-se hereva de la institució que va acompanyar les hosts i els barons de Jaume I en l'empresa de la conquesta, i, sense abandonar el propòsit ètic de tot sermó, els il·lustres predicadors recorden amb detall historicista la figura mítica de l'alt rei en Jaume, la catalanitat i la religiositat del país. Els Sermons de la Conquesta han esdevingut, d'alguna manera, el reflex de la quotidianitat de Mallorca, de cada època i circumstància. Estudiar-los i analitzar-los permet també descobrir l'actitud de l'Església davant els processos sociològics (culturals, polítics, lingüístics, de fe...) que s'han anat succeint a la nostra Illa al llarg dels temps. Així el sermó de 1644, el més antic que es conserva,

ha estat la base del llibre publicat ara fa just un any sobre la llengua i la pervivència de la memòria col·lectiva del rei en Jaume a Mallorca. Teodor Suau, director del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, ha predicat el de 1993, que transcrivim en aquestes pàgines.- E.M.*

Diu la Crònica del conquistador que després d'un bon dinar, quan l'enteniment de les persones està prompte a raons ardides, els nobles cavallers comensals del rei li parlaren d'una illa que havia nom Mallorques, que els agradaria aglapir. I li donaren dues raons: "la primera que vós e nosaltres en treurem bon profit. L'altra que serà cosa meravellosa a les gents que oiran aquesta conquesta que prengats terra e regne dins la mar on Deus lo volc formar."

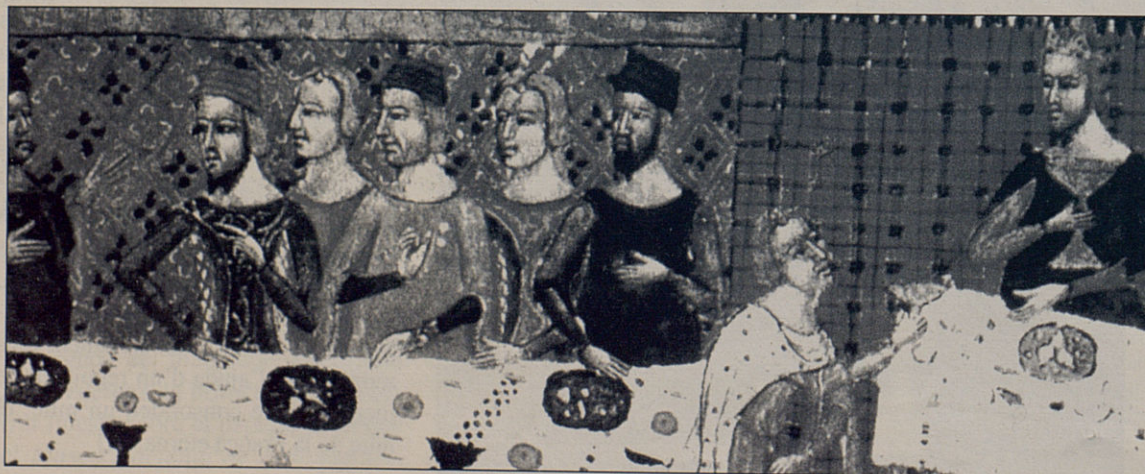
Al rei li semblaren plaents aquestes paraules. I aviat enllestí les mesures necessàries per portar a terme el comú desig. No sense dificultats, naturalment. Fins que un

dimecres dematí, aprofitant el vent de terra, feren vela de Salou estant. I diu el nostre rei en Jaume: "E feia bell de veure a aquells que romanien en terra e a nós que tota la mar semblava blanca de les veles, tan gran era l'estol."

Començava una aventura capitanejada per un rei jovençà que Pere Descloit descriu amb paraules plenes d'apassionament: "E fou lo rei en Jaume molt ardit e prous de ses armes e fort e valent e llarg de donar e agradable a tota gent e molt misericordiós e hac tot son cor e tota sa voluntat a guerregar ab sarraïns."

No diu, ben segur, si eren de la mateixa opinió els pobres moros mallorquins amb el seu no menys desgraciat rei al front, que patiren tan directament la valentia i l'ardidesa del rei d'Aragó.

Molta d'aigua ha corregut pels nostres torrents i moltes, moltíssimes vegades s'ha alçat el sol sobre la nostra terra de llavors ençà fins arribar a l'ara i aquí que ens aplega avui

Il·lustració de la Crònica de Jaume I on es reproduïx el dinar en què es decidí la conquesta de Mallorca.

“Celebrem avui les joies i les tristeses, l’esperança i la mala sort, les batalles perdudes i guanyades...”

per aquesta celebració. Que no vol ser remembrança de cap violència ni de la derrota d’uns moros mallorquins també avantpassats nostres. Sinó memòria viva d’un punt decisiu del fil que ha filat la nostra història, on es troben molt diverses forces que, unides en una garba estreta de succeïts, són l’origen del que nosaltres som. Celebrem avui les joies i les tristeses, l’esperança, la mala sort, les batalles perdudes i guanyades, la set, la fam, el desig, el néixer i el morir, el treball i l’esforç, la poesia de milers i milers d’homes i dones mallorquins que amb la seva passió de viure feren el solc i conraren amb delit la llavor de tot allò que anomenam la nostra història, aquell alè del vent de la vida que de llavors ençà ha bufat les veles d’aquest regne dins la mar on avui fa estada el nostre petit bocí d’humanitat.

I és just que una volta en l’any sapiguem retre el nostre homenatge a tots ells i contemplem, agraïts, la lliçó dels segles.

Perquè no podem teixir la tela

I en aquesta terra nostra,
estimada i volguda terra
nostra, encisadora i
dramàtica, tenim necessitat
urgent de poetes i de
voltors que menyspreïn
la gàbia i prefereixin
la llibertat.

del nostre demà sense una clara consciència de que qui perd les seves arrels perd la seva identitat. I sense identitat serem tal vegada un bon mercat, un producte delitós en la plaça on es venen coses, homes i terres. Però no serem més que això.

I nosaltres volem esser qualque cosa més.

No sia que ens passi com al voltor de Miramar, que preferí la dolça pau calenta d’una gàbia dorada amb el menjar a l’abast que el vol desconegut que el podia portar a les voltes del cel.

No ho oblidem: sols els poetes poden obrir la porta de la gàbia dorada i calenta.

Però sols el voltor pot escollir la llibertat.

I en aquesta terra nostra, estimada i volguda terra nostra, encisadora i dramàtica, tenim necessitat urgent de poetes i de voltors que menyspreïn la gàbia i prefereixin la llibertat.

Avui, que la lloba sanguinària torna estar plena, a punt de parir nous dictadors de torn que havent après les lliçons passades seran més perillosos per eficaços.

Avui, quan l’home, com mai, és senyor i a la vegada esclau de les coses.

Avui, que s’obri davant nostre un espai inèdit de futur que anomenam Europa, fràgil, desconegut, masell de contradiccions i, per tant, estibat de possibilitats humanitzadores.

Avui, que continua tenint tota la seva força la pregunta actualíssima d’Epicur, tres-cents anys abans de Crist: Com puc ésser feliç en un món que ha tornat boig?

Avui no tenen les coses fàcils els poetes ni els voltors aimants de llibertat.

Per això, precisament per això, crec que la festa que avui celebrem és una molt bona ocasió per fer una pausa i pensar.

Necessitam amb urgència un pensament que no s’aturi en la lamentació de les causes del que no va bé. Pensament lúcid, coratjós i

crític. Però positiu. Afirmatiu. Suprador de les mil trampes que els venedors de pors paren a l'orgull estèril i a l'afirmació dels dobbers com a valor únic i absolut. Pensament que articuli el gemec del pobre i doni raó de la immensa capacitat de bé que té tot home que ve a aquest món.

Tenim fretura de solucions noves sempre.

Hem d'obrir els ulls per tenir el coratge de dir les coses pel seu nom i vèncer la por a la llibertat. A la nostra llibertat de cada u. I a la llibertat dels altres, sobretot dels pobles i de les nacions en el diàleg tan sovint hipòcrita entre el nord i el sud, on nosaltres som frontera.

Necessitam rompre l'encís de tantes propostes de felicitat que acaben en la injustícia, la insolidaritat i la violència perquè són el preu de la fam i de la mort.

No tenim massa temps.

Urgeix la nostra pròpia conversió a la bondat, la veritat i la bellesa, els tres llinatges del Déu cristià.

Perquè sols l'amor -Déu és l'amor- té les garanties suficients per proposar una meta transformadora del nostre món.

Sols l'amor obri les gàbies i és la força de la llibertat.

Ja sé que avui la paraula que

parla d'aquestes coses no té bona premsa. No és notícia. El truí estrident dels egoïsmes l'ofeguen descreditant-la. I criden ben fort: Fill meu, no perdis el temps. Tot això són dois. No creguis més que en el que pots vendre i comprar. Viu i deixa viure. I prou.

Però malgrat la seva feblesa avui ens hem tornat reunir per sentir aquesta paraula que ens empeny a la responsabilitat de fer del nostre regne dins la mar un casal calent on cadascú pugui mirar-se en els ulls de l'altre i aprendre l'art d'esser homes.

Nosaltres, diu el poeta, hem guardat gelosament els mots perquè vosaltres tots pugueu saber el vertader nom de les coses.

Per això em sembla que la festa d'avui ens recorda que hi ha tres tasques urgents que no podem deixar passar:

Crear una cultura que ens ensenyi a viure. Que neixi d'escoltar la gent i reculli les seves inquietuds reals. Que ens parli de les nostres arrels i ens faci estimar *lo nostro*. I ens doni identitat. Que ens ajudi a trobar sentit a l'existir i al morir. Tolerant, oberta, pacificadora i justa. Transcendent. Cristiana en la mesura que parli d'un Déu amic dels homes capaç de fer d'un lladre el primer

habitant del Regne de Déu. Que doni ales al déu que tots portam sembrat dintre.

Recuperar l'espai polític com a lloc privilegiat de servei a la col·lectivitat, forma la més preuada de construcció del món nou. Són els homes i les dones de la política a través de les institucions els qui decideixen el nostre futur. A l'origen de la guerra i de la pau hi ha sempre homes. I això és definitiu. Es pot fer, com deia un clàssic romà, procurant acumular el màxim en el menys temps possible. O donant la vida pel poble. Des de la perspectiva cristiana hem de recordar que no hi pot haver política sense ètica, i que l'ètica de l'amor té la primícia sobre tota opció política. Que avui ens sembli una utopia no vol dir que no sia ver. És el que tenim dret a esperar dels polítics cristians.

Finalment, mantenir la memòria subversiva del dolor i de la misèria. No ens podem acostumar a la violència. Perquè acabarà per destruir-nos. I la violència pitjor, la més subtil, és la del ric sobre el pobre. Celebrar l'eucaristia, que és el que ara estam fent, és mantenir viva en el cor de la ciutat dels homes la paraula que proclama l'absurd del dolor, la victòria de l'amor gratuït.

No ens cansem, germans, de creure i esperar.

En aquest espai privilegiat que ens deixaren els nostres avantpassats, on la pedra es fa llum i la llum broda tots els colors de la mediterrània, il·luminats d'immensitat, fent memòria del passat retrobem en nosaltres el millor de nosaltres mateixos, estímem la nostra terra i lluitem per deixar a l'esdevenidor un regne dins la mar on Déu sia tots en tots. □

"Nosaltres, diu el poeta, hem guardat gelosament els mots perquè vosaltres tots pugueu saber el vertader nom de les coses."

(*) Antoni J. Quintana i Rosa M. Calafat, *La pervivència del Rei en Jaume*, Documenta, Palma 1992.

I persisteix la lluita de classes

JAUME MARCH

«La situació laboral, roent» és l'epígraf que encapçala les notícies que fan referència al conflicte que ha provocat l'anunci governamental de reforma de la legislació laboral. L'expressió escollida pel diari «Balears» és del tot encertada perquè, sens dubte, estam en una situació transcendent per a la nostra societat.

Del que es faci a partir d'ara depèn el futur dels treballadors i de l'economia de l'Estat espanyol. Si bé, com és sabut, no es tracta d'una conjuntura que viu solament l'Estat espanyol sinó que és compartida per la majoria dels països occidentals. Cadascun cerca la via per sortir d'aquest entramat gris i agònic que viu el capitalisme.

A l'Estat espanyol el govern ha optat per emprendre una política econòmica que té com a eix central la reforma del mercat laboral i dins aquest marc d'actuació ha decidit flexibilitzar al màxim possible les relacions laborals. Aquesta política econòmica ha aixecat els sindicats al veure que perilla l'estabilitat laboral i, per tant, econòmica dels treballadors, i han sortit al carrer per demanar un canvi de sentit a la política que dirigeix Felipe González.

Per la seva banda, la patronal ha manifestat que «la flexibilització que preveu la reforma del mercat laboral que fa el govern, és molt minça».

Vet aquí dues concepcions o dues actituds completament enfrontades. Què hi ha darrere d'ambdues postures? Al meu entendre, tot i que vagi en contra de la moda que predo-

mina en aquests temps, el que s'hi amaga no és altra cosa que la lluita de classes. Una expressió que amaga molt més que un simple concepte d'anàlisi sociològica perquè és la definició d'una realitat. Realitat que no ha mort malgrat les repetides sentències dels neoliberals després de l'ensorrament del socialisme real.

La història veritablement és una successió d'esdeveniments que van

El treballador quan perd
el lloc de feina resta
amb les mans damunt el
cap perquè el seu únic
bé esdevé improductiu.

transformant la vida de les distintes societats. Tot i així entenc que hi ha certs elements que hi són presents sempre, com és el cas de la lluita de classes o, el que és el mateix, la lluita pel control econòmic. En aquesta lluita hi ha dos factors, presents també de forma constant al llarg de la història: els rics i els pobres, els explotadors i els explotats. I així encara estam avui, els sindicats pretenint mantenir unes conquestes

socials i els empresaris volent rebai-xar el nivell d'aquestes conquestes.

En aquesta situació, cal recordar dos principis bàsics de l'economia que defineixen el treballador i l'empresari: el treballador és un ser que posa el seu únic bé (la capacitat de treballar) a disposició d'altri (l'empresari); l'empresari disposa de la capacitat de treballar i de capital (doblers i infraestructura productiva). Una diferència en el caràcter definidor que també suposa una diferència en una situació de crisi.

El treballador quan perd el lloc de feina resta amb les mans damunt el cap perquè el seu únic bé esdevé improductiu. Per la seva banda, l'empresari perd molta part del capital, però afortunadament no tot, i conserva la capacitat de treballar, amb la qual cosa es pot transformar, en el pitjor dels casos, en un treballador, si no pot invertir els estalvis salvats del naufragi per refer o continuar el seu propi camí empresarial.

D'aquesta descripció s'ha de concloure que hi ha una forta diferència entre els llocs on resten col·locats uns i altres. Una desigualtat evident que s'hauria de tenir en compte a l'hora de dissenyar el marc laboral. El subsidi d'atur mai pot ser entès com un remei perquè allò que cal és que els ciutadans puguin treballar. Aquest és el bé que ha de buscar el govern.

El problema es presenta quan, a l'hora de cercar la solució a la crisi, l'executiu es decanta per una opció que posa en perill l'estabilitat econòmica dels treballadors. La qüestió

Tothom lluita per imposar els seus interessos i els treballadors fan ús de les mobilitzacions. La vaga general té molts inconvenients, però és l'arma més contundent que poden emprar.

llavors és saber si existeix una altra alternativa.

Al meu modest entendre, crec que sí, que hi ha una via en què l'empresariat, mentre dura la crisi, hauria d'acceptar reduir els guanys i contribuir a l'estabilitat laboral. Però aquesta és una alternativa que no es pot ni contemplar perquè ofendria la sensibilitat de l'empresari i, sobretot, debilitaria la seva capacitat econòmica, que sempre i en tot cas ha de ser intocable. Hom no sap si aquesta actitud és ètica o no, però el fet és que els principis ètics, dissortadament, poc tenen a veure amb la dinàmica econòmica.

Tornam allà on érem: tothom lluita per imposar els seus interessos. La lluita de classe és, doncs, present.

Una altra solució és rebaixar la pressió fiscal, mesura que ja contempla el govern. En aquest cas caldria aprofundir fins on sigui possible l'actuació. (No oblidem, emperò, que l'administració pública està pràcticament en nombres vermells.)

Davant aquesta situació, a la massa treballadora només li resta la mobilització. No té altra manera de

poder defensar els seus interessos. L'arma més contundent és la vaga general, un recurs que, òbviament, té molts inconvenients, però és l'única cosa que li resta quan ni les negociacions ni les mobilitzacions menys pretensioses no tenen resposta positiva. El cas és, emperò, que l'arma que és potencialment bona per al col·lectiu que l'utilitza en un primer moment, a la llarga pot resultar negativa, ateses les repercussions que se'n poden derivar. A vegades fa més profunda la crisi i precipita la inestabilitat laboral.

Què ha de fer, doncs, la classe treballadora per defensar els seus interessos, que en aquest cas són el dret inalienable de subsistir i de treballar per aconseguir-ho? Resta l'alternativa de la revolució, recurs que ara per ara ha esdevengut una entelèquia perquè ningú ja no creu en miracles.

Així, doncs, la societat ha d'esser conscient que rere les pretensions dels treballadors no hi ha la reivindicació del luxe, sinó la de poder ser una persona amb tota la dignitat que li correspon. D'aquí que

el govern ha de fer tot el possible per atendre la massa, majoritària per altra part, de la classe treballadora, i per això cal posar en qüestió les pretensions i els criteris de rendibilitat que defensen els empresaris en un intent de mantenir, al cap i a la fi, els seus privilegis.

La solució no és fàcil i, lògicament, no sóc jo qui la té. La pretensió d'aquestes retxes no és altra que denunciar una realitat històrica que és injusta i perillosa, com es diu vulgarment. La paciència té un límit i si ara per ara la revolució és una entelèquia, pot arribar el dia en què l'esclafit sigui inevitable.

És bo que, ja des d'ara, ens plantejem la necessitat de canviar els paràmetres de la nostra conducta individual i col·lectiva. El capitalisme no és el paradís i s'està esgotant la seva capacitat d'autoregulació. El que vindrà després ningú no ho sap. Però l'horitzó cada vegada sembla més apocalíptic. □

Jaume March és llicenciat en història i periodista.

Esperpèntic

RAFEL CRESPI I RAMIS

Diuen els savis que el guanyar fa riure. Per això el president Cañellas es pot permetre el goig d'anar a Sa Pobla, als foguerons de Sant Antoni, i amollar quatre gloses que algú li havia preparat i fer festa. Veu que la seva majoria absoluta no es troba gens amenaçada. Està segur que té els vots que ha de menester dins la butxaca i es pot permetre el luxe que algú s'esbravi sobre la seva persona fent-li una glosa coenta.

Per cert, senyor Cañellas, s'imagina vostè uns foguerons de Sant Antoni, a Sa Pobla, amb gloses en castellà? Albirar aquesta possibilitat, no li fa un poc d'agrura? Idò, si vostè i el seu govern no fan qualche cosa més a favor de la nostra llengua és molt possible que algun dia sigui així. Amb quina paraula castellana faria rimar el mot *cocou*? (1)

I ja està bé que gent del seu par-

tit, gent molt honorable i il·lustríssima, faci de colló total amollant -i li diré en la modalitat que tan estima-collonades i doiots. Convé que, fent cas d'un modisme propi, els envergui un tapa-morros que era allò que ens prometien les nostres padrines i les nostres mares quan xerràvem de més. N'estigui segur, senyor Cañellas, que no en perdrà cap de vot, en tindrà les butxaques plenes si posa un poc més d'amor propi en la defensa i promoció del català.

Diuen també les doctes persones, que la magror més absoluta ens fa més solidaris, que davant l'adversitat, la crisi profunda fa néixer un sentiment de germanor, d'estirar tots el carro per treure'l endavant.

Potser quan no es guanya, ni s'ha de sortir del llot, potser quan

hom és indiferent, quan no hi ha nord perquè no hi ha horitzó visible ni abisme amenaçador, és llavors que hi ha el caos. De tota manera no estic segur que això ho afirmin els savis.

El caos, el macabre espectacle. La fira de les banyes, dels amors i dels odis, les ganivetades a traïció, les venudes per mig plat de lleties...

Ara tot sembla un terratrèmol. Declaració avui, contradecaració demà. Acusació flagrant, insult amagat -ells en diuen debat intern-, tota una estesa de forces per veure qui en surt més ben col·locat. Pactes contranatura: oficialistes, nacionalistes... Lexicalitzadors de metàfores: renovació.

Ningú no entén res. Per ventura només ho han d'entendre ells. És un debat intern. Idò, per què ho esbomben als quatre vents? La veritat és que fa la impressió que tot és un regne de taifes on la màxima sentèn-

Amb més o menys vistoses manifestacions populars i públiques, gairebé tots els pobles de Mallorca celebren la revetlla de sant Antoni. Beneïdes, cavalcada del sant pels carrers, dimonis, foguerons, llengonissa i botifarrons torrats, bandes de música, presència de les autoritats locals i, sovint, les del govern de l'Illa.

cia és «*fot qui fot i visca el rei*» No deia algun gallet d'aquest galliner que els nacionalistes eren cada vegada més nombrosos en aquest partit? Per què cap membre important d'aquest sector no encapçala candidatures de pes? O és que el sector va més aviat a la baixa?...

Regidors que declaren que si no existís el PSOE serien del PSM -per la qüestió nacional- i resulta que donen suport al candidat oficialista a la batlia de Palma, un candidat que amb 10 anys d'ocupar la direcció provincial del Ministeri d'Educació i Ciència no ha mogut un sol dit, ni tan sols una ungla, per fer res que pugui dir-se nacionalitzador.

Declaracions de psiquiatra on es manifesta que un rei del mambo es proclama candidat a batle per poder negociar millor un lloc segur a la llista del Parlament i tenir-hi assegurada una cadira a la dreta de l'honorable president, badocar tot el dia, i anar a quanta inauguració, funeral, acte cívic es faci... i sortir retratat al diari.

El caos, el macabre
espectacle. La fira de les
banyes, dels amors i dels
odis, les ganivetades a
traïció, les venudes per
mig plat de lleties.

Tot un joc d'estratègies que ningú no acaba d'entendre si no és altra cosa que assegurar-se la cadira al preu que sigui. Jo seré secretari general a canvi que a mi em deixis fer les llistes i siguin els oficialistes qui vagin a Cort i al Parlament. Jo don suport a aquest a canvi de mantenir la meua plaça, o ser director d'alguna cosa.

I d'aquí a un temps tot serà una bassa d'oli perquè si es mouen no

sortiran a la foto. Llavors tocarà dir que són molt nacionalistes perquè jugam dins una lliga -llegiu eleccions- regional i tots s'hi definiran. I alguns, de docte llinatge, faran teoritacions intel·lectualistes i les coses seguiran igual: sense nord, sense res, defensant la idea que calgui per tal de defensar la cadira, sigui al nivell de concreció que sigui: més amunt, més avall...

Això ho disfressaran sota una capa apedaçada que parlarà d'amor al país, a la terra, a la llengua, d'amor a tot el que faci falta. I els altres no seran dels seus per senzilles qüestions personals. A més, són uns pobres infeliços errats de comptes, i, la veritat, no sé quantes coses més.

Tot un esperpent. □

(1) *El senyor Cañellas va dir una glosa al sopar de Sant Antoni organitzat per l'Ajuntament de Sa Pobla, i feia rimar "cocou" amb "ou". "Cocou" és el malnom de Joan Cladera, regidor del PSM i cap de l'oposició a Sa Pobla. Em sap greu no poder oferir al lector la integritat de la glosa.*

Pianos Can Garcias

Pere Josep Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

**VENDA DE PIANOS
VERTICALS I DE COA**

Primeres marques europees

BLÜTHNER • BÖSENDORFER • C. BECHSTEIN • FEURICH
FÖRSTER • GROTRIAN-STEINWEG • HOFFMANN • IBACH • PETROF
PFEIFFER • RAMEAU • RÖNISCH • RÖSLER • SAUTER • SEILER • SCHOLZE
STEINGRAEBER & SÖHNE • WAGNER • WEINBACH • ZIMMERMANN

Especialistes en pianos per a professionals i pianos d'estudi
El millor servei post-venda
Més de 70 anys d'experiència

AFINACIONS • REPARACIONS • RESTAURACIONS
LLOGUER DE PIANOS NOUS O RESTAURATS
INSTRUMENTS HISTÒRICS
(CLAVICÈMBALS • FORTEPIANOS • ORGUES LITÚRGICS)
PIANOS ELÈCTRICS

Podeu adquirir EL MIRALL a les següents llibreries:

Barcelona	Ona	Palma	Byblos
Barcelona	Signe	Palma	Embat
Campos	Colom	Palma	Fondevila
Ciutadella	Roser Seguí	Palma	Jaume de Montsó
Eivissa	Vara de Rei	Palma	Llibres Mallorca
Inca	Casa Pedrós	Palma	Manera
Inca	Espirafocs	Palma	México
Inca	Vilanova	Palma	Papereria Mallorca
Felanitx	Ramon Lluís	Palma	Quart Creixent
Felanitx	Còndor	Palma	Selecta
Manacor	Xaloc	Palma	Totem
Maó	Catalana	Sant Joan	Ca na Blanch
Maó	Católica	Sóller	Calabruix
Palma	Alcaide	Son Cladera	Arbós
Palma	Balmes	Son Ferriol	Verd en Blau
Palma	Baron	València	Tres i Quatre

I als principals quioscos de Palma.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

Sr./a. _____
Adreça _____
C/ _____ Núm. _____ Pis _____
Codi Postal _____ Població _____
Telèfon _____

Em subscric a la revista EL MIRALL, al preu de 3.000 ptes. de quota anual.
Podeu presentar els rebuts a l'entitat bancària / d'estalvi que indic a continuació a la qual deman que els accepti i els carregui al meu compte:

Banc/Caixa _____
Agència/Oficina _____
Cte/Lta. núm _____

Signatura _____

“Alcudra 93”, quelcom més que unes maniobres

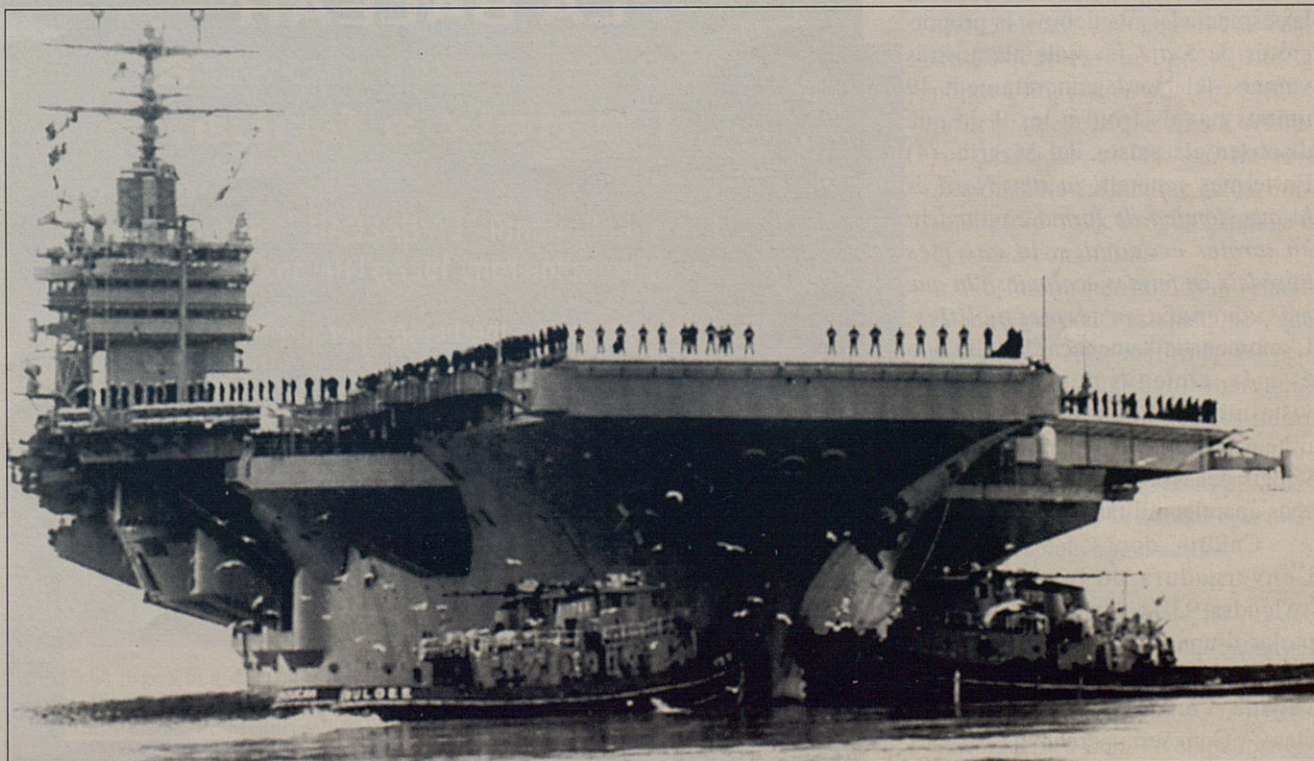
MIQUEL ÀNGEL LLADÓ I RIBES

Entre els dies 24 d'octubre i 7 de novembre del 1993 han tengut lloc en aigües de les badies de Palma i Alcúdia les maniobres navals “Alcudra 93”, en les quals han participat un total de 22 unitats pertanyents a sis països membres de l'OTAN. Aquestes maniobres, qualificades per un mitjà de comunicació local com “les principals maniobres navals de guerra de mines en el Mediterrani Occidental”, (1) han tengut com a objectiu l'ensinistrament dels efectius navals de l'OTAN davant un hipotètic bloqueig d'enclavaments estratègics en les nostres aigües jurisdiccionals per part de forces enemigues.

Però, quines forces enemigues?, cal que ens demanem. Potser la resposta a aquesta pregunta ens la dona l'editorial del mes d'octubre de la Revista Española de Defensa. (2) Descartada, momentàniament, l'amenaça nuclear atesa la fi de la guerra freda i la desintegració de la URSS, tres són, segons l'esmentat editorial, els escenaris de confrontació que fan perillar la seguretat del Mediterrani: el que enfronta Israel amb Palestina, actualment en vies de distensió; el que sorgeix de l'hostilitat entre els règims moderats i els radicals de caire fonamentalista als països del Magrib, i la pugna subterrània Nord-Sud.

Aquest nou panorama ha fet que gairebé totes les estratègies bel·licistes hagin desviat el seu punt de mira cap el Sud. La percepció d'alguns factors, com ara la referida inestabilitat política, la pobresa o l'explosió demogràfica com una amenaça al benestar del Nord ha fet que l'OTAN, sumida en una crisi d'identitat per mor del desmantellament de l'amenaça comunista, hagi hagut de cercar nous objectius amb què justificar la seva sempre desafiadora i prepotent presència al Mediterrani.

Les maniobres “Alcudra 93” encaixen perfectament en aquest context. Es parlava d'un supòsit tàctic basat en un bloqueig per part,

insistesc, de forces enemigues. La proximitat dels problemes més amunt citats respecte de l'àrea en què han tengut lloc les maniobres fa pensar que aquestes forces hostils poden situar-se just per davall nosaltres, a la frontera que delimita l'abundància de l'escassetat, el Nord del Sud. Però el desequilibri de forces a un costat i l'altre de la riba és aclapadorament favorable al Nord. D'aquí que Vicenç Fisas, reconegut investigador en temes de desarmament, militarisme i alternatives de defensa, pugui afirmar, il·lustrant aquesta qüestió, el següent: "Els països de l'OTAN realitzen cada any nombroses maniobres en aigües del Mediterrani (...). Molts d'aquests exercicis tenen un caràcter d'ensinistrament amfibi, durant els quals es duen a terme operacions de desembarcament i lluita antisubmarina. Seria interessant comparar el nombre de maniobres realitzades pels països de la riba Nord amb les dutes a terme pels del Magrib." (3)

Efectivament, el potencial militar dels països riberencs europeus és incomparablement superior al del Magrib. Per parlar només dels efectius en la guerra de mines, objecte de les esmentades maniobres, la proporció és de 5 a 1 favorable als nostres veïnats del Nord: concretament 49 unitats navals front a les 9 de què disposen els països del Magrib. (4) En termes generals, *la riba Nord és la que domina de forma contundent en termes econòmics, la que més agredeix en termes ecològics i la que més amenaça en termes polítics*. L'anomenada "amença del Sud" no és més, almenys des del punt de vista militar, que un mite, però un mite necessari per a mantenir els privilegis del Nord i per a justificar els seus aparells militars.

Caldria, doncs, i a la vista de l'envergadura de les maniobres "Alcudra 93" i d'altres semblants, parlar d'una provocació per part de les forces navals de l'OTAN? Altra vegada Vicenç Fisas ens dona la clau: "¿Com seria percebuda per part

dels països del flanc Sud de l'OTAN una política magrebí orientada a la realització de múltiples exercicis aeronaus per a afrontar hipotètiques situacions d'amença de la riba Nord?". (5) D'altra banda l'aparatositat i espectacularitat que solen envoltar aquests tipus d'exercicis fa que passin a un segon pla els seus vertaders objectius estratègics. Això ja es va veure, en el terreny real, a la guerra del Golf; malauradament ens estam acostumant al paper del Nord, i més concretament al de l'OTAN, com a gendarme únic de la seguretat mundial. La percepció de l'"amença del Sud" és tal que fins i tot es parla d'annexionar efectius provinents de l'antic Pacte de Varsòvia per tal de fer un front comú, una situació que no deixa de ser paradoxal ateses les peculiars característiques d'ambdós blocs militars.

Una política de seguretat mediterrània favorable al desarmament i la desmilitarització hauria de prescindir d'aquests tipus d'exercicis, la realització dels quals no fa més que perpetuar els estereotips, les imatges tradicionals de l'enemic i la descon-

fiança i recel entre le dues riberes. No té cap sentit que països del Nord facin un tipus de maniobres que amb tota probabilitat serien considerades com a provocatives si les duguessin a terme països del Sud. En tot cas el que volem mostrar és l'enorme contradicció en què incorren els països del Nord quan promouen iniciatives com ara la Conferència de Seguretat i Cooperació en el Mediterrani -d'altra banda ben lloables-, mentre assagen la forma d'intervenir militarment sobre els països de la riba Sud.

Miquel Àngel Lladó i Ribas és membre d'ELS VERDS.

NOTES

(1) Diari *Baleares*: "Las maniobras navales Alcudra 93, a punto", 22-10-93, p. 22 i 23.

(2) *Revista Española de Defensa*: "Paz en Oriente Medio", núm. 68, octubre 1993, p. 5.

(3) Fisas, Vicenç: "Ecología y seguridad en el Mediterráneo", *Icaria*, núm. 62, p. 83.

(4) *Military Balance 1991-1992*, citat a l'obra de Fisas.

(5) Fisas, Vicenç, *op. cit.*, p. 83.

"LA BALEAR" és en part nostra i pateix a Cuba

L'hospital infantil "LA BALEAR" fou fundat per mallorquins l'any 1927 a l'Havana, Cuba.

Avui necessiten medicines perquè no sofriixin dolor milers de nins.

Anau a la farmàcia de més a prop i hi veureu exposada la llista de medicaments específics que necessiten per salvar-se.

NO HO DEIXEU PER MÉS TARD !!

Creu Roja Espanyola

Vuit anys sense política lingüística?

JOAN MELIÀ I GARÍ

*D'entre les diverses conferències i taules rodones que l'OCB va propiciar per al **IV Encontre de Cultura** organitzat per la mateixa entitat, els dies 10 i 11 de desembre, al saló d'actes de la Banca March, va tenir lloc una revisió de la política cultural a les Balears de 1986 ençà, any de la Llei de Normalització Lingüística. S'hi debateren qüestions tan candents i d'actualitat com els doblers públics i privats de la cultura; teatre, música, manifestacions populars, el món editorial, el patrimoni històric i artístic; política lingüística, l'estat de la llengua; mass media en català i política comunicacional... Josep Gifreu, catedràtic de Ciències de la Infor-*

mació de la universitat Pompeu Fabra de Barcelona, en la seva intervenció, va fer el diagnòstic del que són i haurien de ser els mass media per a la nostra comunitat lingüística i va concloure, referint-se a les ràdios i televisions, que l'efectivitat del seu servei i l'amplitud de la seva audiència van directament lligades a la cooperació i coordinació, tant de recursos (humans i materials) com de continguts (espais d'interès per a tota la comunitat), que els ens autònoms siguin capaços d'establir entre ells, no solament les emissores institucionals, evidentment les més significatives, sinó també les ràdios i les televisions comarcals (municipals o privades).

L'anàlisi de la política cultural en català a la comunitat balear va ser tractada des de les evidents mancances que manifesta fins al reconeixement d'allò -poc- que ha lograt. La ponència de Joan Melià que reiteram en aquestes pàgines expressa la realitat lingüística que viu aquest país nostre, tan condicionada per la llei general espanyola i el desinterès d'una Administració amb escassa voluntat política d'actuació.- E.M.

Les limitacions de temps que, lògicament, té una ponència com aquesta, han fet que hàgim hagut de triar una part de tot el conjunt d'elements que afecten i expliquen la situació de la llengua a les Illes Balears. L'elecció que hem fet se centra bàsicament en l'anàlisi de la política lingüística que ens afecta; principalment la que aplica, o hauria d'aplicar, el Govern Balear, responsable immediat de la normalització de la llengua catalana a la nostra comunitat.

No farem, per tant, una relació de tants per cent i estadístiques, que no fan més que confirmar les percepcions de qualsevol observador eficaç. Qui desitgi aquestes informacions pot amb facilitat localitzar-les. Tampoc no valorarem, més que de passada, la bondat o la maldat de les lleis lingüístiques.

I. Territori i llengua.- El marc lingüístic legal de l'Estat espanyol no és el més idoni per a possibilitar la normalització de les llengües pròpies dels diversos territo-

Joan Melià llegeix la ponència *Vuit anys sense política lingüística?* A la mesa: els professors de llengua i literatura Bernat Joan, d'Eivissa; Antoni Mir (moderador); Joan Melià; Joan Francesc López Casasnovas, de Menorca; i Miquel Sbert, inspector del MEC. Tots ells ponents en el debat sobre l'estat actual de la llengua a les Balears.

El senador José Cañellas Fons, que amb les seves frívols declaracions sobre el formenterenc, l'eivissenc i el menorquí com a llengües del Senat, va demostrar com són reals els comportaments irresponsables de certs polítics contraris a la normalització cultural d'aquestes Illes. Qualsevol tema sobre la llengua els serveix per banalitzar i frivoltzar demagògicament qüestions fonamentals d'identitat del país.

El Govern Balear no ha creat mitjans de comunicació propis per cobrir les enormes mancances lingüístico-culturals que pateixen les Balears. (A la foto, el cim de Montetoro, a Menorca, amb les antenes de tots els canals televisius, privats i públics, que es reben a l'illa.)

ris que en fan part. Excepte, naturalment, de la llengua castellana.

No hi ha, sembla, cap possibilitat que una llengua assoleixi normalitat absoluta en el seu territori si ha de compartir oficialitat i/o espai social amb una altra. Qualsevol llengua necessita un territori on sigui llengua única per poder assegurar la continuïtat i independència. El castellà gaudeix d'aquesta situació; també el gallec, però les contínues pressions per distanciar-lo del portuguès fan que aquest fet no tenguí els efectes positius que, en una situació de normalitat, serien lògics.

La legislació espanyola, en atorgar al castellà tot l'àmbit de l'Estat i restringir les altres llengües únicament a una oficialitat compartida en el seu territori, impedeix solucions lingüístiques com les de Bèlgica, Suïssa o el Canadà, les quals són

les úniques, sembla, que demostren efectivitat en Estats multilingües.

Aquestes restriccions de partida, però, no són l'únic impediment amb què es troba la nostra llengua. L'incompliment, per part de les administracions públiques, de les disposicions legals a favor del català que preveu el marc aprovat, no sols afegeix noses a l'avanç social de la nostra llengua, sinó que, fins i tot, dificulta posar fre a la seva substitució.

En aquestes circumstàncies, és insuficient parlar d'absència de política lingüística al nostre territori per descriure'n l'estat. S'ha de parlar, més aviat, del manteniment d'una política lingüística a favor de la substitució de la llengua catalana. Una política lingüística que ha pogut moderar formes i redactats legals perquè la inèrcia social en garanteix l'efectivitat. Ens afecta, per tant,

l'aplicació per part de les administracions (central i autonòmica) d'una política lingüística, contrària a la nostra supervivència diversa al model nacionalista-estatal.

Variacions i desequilibris en l'ús de la llengua. Tot i les precaucions a tenir-hi, a causa d'algunes errades greus de mètode i de la manca d'informacions suficients, l'anàlisi dels darrers censos de població ens permet veure que a les Illes s'han incrementat, més o menys sensiblement, els coneixements de llengua catalana, principalment entre la població més jove, tant en les capacitats productives com en les receptives. D'altra banda, també es pot veure que la situació lingüística es caracteritza per presentar variacions importants a les distintes àrees territorials, cosa que afavoreix certs desequilibris entre Menorca i la

major part dels pobles de Mallorca, per una banda, i Palma, Eivissa i Calvià, per l'altra.

Aquestes dades, però, només fan referència als coneixements i no expliciten la variació de l'ús, ni tampoc al més que probable deteriorament qualitatiu que, sobretot en alguns sectors, s'està produint.

Que els ciutadans d'aquesta comunitat autònoma sàpiguen la llengua catalana és imprescindible per assegurar-ne la continuïtat, però no és suficient. Josep M. Llompart, ja fa temps, va parlar de la *llatinització* del català per referir-se a aquest perill. Cal, des de la política, actuar sobre els usos, per incrementar-los, i és necessari també valorar aquestes actuacions a partir dels resultats obtinguts. Per tant, s'han d'establir uns mètodes de recollida d'informació que permetin detectar correctament, a més de l'evolució dels coneixements, les variacions en els usos. Ni una cosa ni l'altra, no es duen a terme.

II . Les actuacions polítiques.- És cert que, si fóssim molt minuciosos en la recerca, podríem trobar, al llarg d'aquests vuit anys, actuacions fetes des de les instàncies polítiques que hauríem de considerar favorables a la llengua catalana. Però, aquestes actuacions s'han donat com a excepcions enmig d'un conjunt enorme d'accions i comportaments contraris dels nostres dirigents; o, si més no, deslligats de qualsevol preocupació de si tenen efectes lingüístics positius o negatius.

Hi ha la Llei de Normalització i altres papers que n'expandeixen els preceptes, però el Govern incompleix de manera reiterada els que l'obliguen i es despreocupa, naturalment, del que fan altres institucions.

La manca d'un Direcció General de Política Lingüística, o de qualsevol altre organisme amb funcions semblants, mostra el desinterès del Govern de plantejar-se la possibilitat de planificar una actuació global per

afavorir la normalització lingüística. Al marge de les actuacions positives que ha tengut, la creació de la Companya de Normalització Lingüística, que en algunes ocasions s'ha interpretat com a substituta de la Direcció General, ha estat utilitzada pels nostres governants per poder esquivar responsabilitats i ha servit per diferenciar, davant l'opinió pública, les actuacions de govern de les de normalització lingüística. En aquesta mateixa línia s'ha d'interpretar la marginalitat en l'organigrama institucional i la poca capacitat d'actuació del Servei de Normalització Lingüística, més propi, per les dimensions (recursos humans i materials), d'un ajuntament mitjà que d'un Govern Autònom.

Cap actuació aclaridora.- A l'absència d'una estructura adequada per a la normalització lingüística i a l'incompliment d'obligacions, s'hi afegeixen de manera contínua actuacions contradictòries dels representants del Govern Autònom i de l'Administració Perifèrica de l'Estat i el refús, conscient o no, a adoptar actituds a favor de la llengua que serveixin d'exemple de comportament a la resta de la societat (ús lingüístic públic i privat, qualitat de llengua en usos formals, actitud passiva, en els millors casos, davant els atacs que pateix la llengua i davant la necessitat que recuperi la seva posició de llengua prioritària en la nostra societat, etc.).

Igualment, des de les dues administracions, no s'han emprès en cap moment actuacions aclaridores de temes conflictius en la nostra societat (límits de la llengua, variacions formals, transcendència de la seva conservació, etc.), sinó que més aviat sembla que els esforços han estat per mantenir-hi el conflicte, com a recurs polític en reserva.

Les línies generals d'aquestes actuacions es reproduïxen també en la conselleria de Cultura, Educació i Esports, responsable, "per delegació", de la política lingüística.

El Govern Balear ha renunciat

La situació lingüística presenta variacions importants a les distintes àrees territorials de les Balears. Eivissa -a la fotografia-, Calvià i Palma presenten els índexs més alts de deteriorament quantitatiu i qualitatiu.

al paper de motor de normalització que, en altres comunitats (estatals -en el marc europeu- o autonòmiques -en el marc espanyol-), institucions semblants aconsegueixen. En canvi, en la majoria d'ocasions, no dubta d'intervenir per frenar els sectors socials que la impulsen.

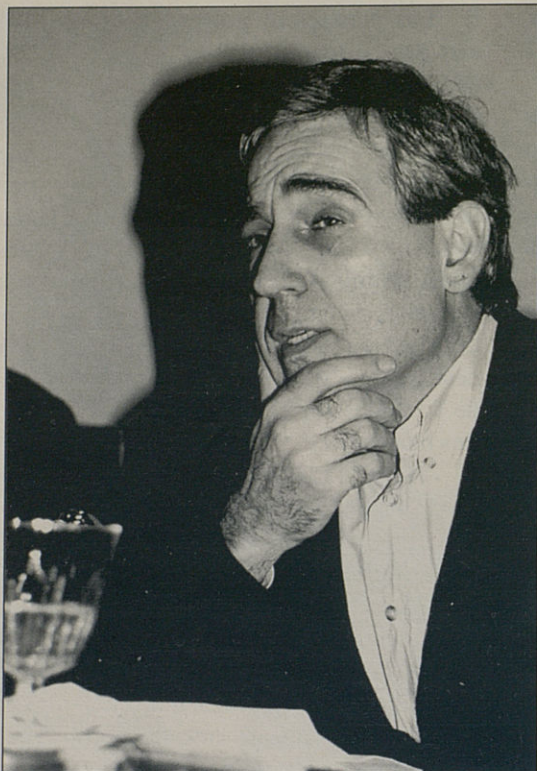
Aquest marc general, dona com a resultat, necessàriament, unes situacions poc favorables.

III Les grans mancances comunicacionals.- En el terreny dels mitjans de comunicació, l'actuació política favorable ha estat pràcticament nul·la.

El Govern no ha creat cap xarxa de mitjans de comunicació pròpia per cobrir les enormes mancances lingüístico-culturals que l'existència de l'estat o les privades provoquen, sobretot en el camp àudio-visual. Contràriament al que ha passat en altres comunitats, fins i tot en algunes que, des d'aquest punt de vista lingüístico-cultural, és molt difícil de justificar-ne la necessitat.

En aquest sentit, sembla que el Govern prefereix invertir els recursos subvencionant, amb el patrocini de suplementos o amb publicitats institucionals injustificables, les empreses d'informació amb interessos a les Illes que ja existeixen, amb independència que això signifiqui suport a la normalització lingüística o als seus contraris. D'aquesta manera hi estableix, amb els mitjans de comunicació, una relació de dependència que pot ser políticament molt profitosa a curt termini i que anul·la les reaccions que, aquests mateixos mitjans, podrien tenir a una competència de tipus institucional en forma de ràdio, televisió o de diari en català, tot i que, segons l'empresa privada, no siguin possibles amb plantejaments comercials.

Mentrestant, els únics mitjans de comunicació en català de què, gràcies a la iniciativa popular vehi-

Josep Gifreu va reclamar la cooperació i coordinació dels mitjans de comunicació en català a totes les comunitats autonòmiques per assegurar l'efectivitat i amplitud dels seus serveis.

La legislació espanyola
impedeix solucions
lingüístiques com les de
Bèlgica, Suïssa o el
Canadà.

culada a través de l'OCB i de Voltor, podem gaudir els illencs són provinents de fora del territori o fruit de la resistència cultural i lingüística.

Els primers, els qui procedeixen de fora, sobretot en el camp de la televisió i la ràdio, tot i ser un suport fonamental per a la normalització lingüística, no aconseguiran mai, tal com estan dissenyats, ser percebuts per al conjunt de la població illenca

com a mitjans propis, com ho són en les comunitats autònomes que els sostenen, ni tenir la transcendència que hi tenen. Els segons (entre els quals incloem el centre regional de TVE, la premsa forana i les ràdios i televisions locals) també són peces fonamentals del que es fa de positiu en normalització, però la migradesa de recursos n'imposibilita l'accés a la competitivitat amb els mitjans en castellà, d'aquí i de fora.

La intervenció del Govern en el camp de la normalització dels mitjans de comunicació es limita a subvencionar, amb menys generositat que els castellans, els que malviuen en català. Mentrestant, els mitjans en castellà, amb lògica coherència, mantenen una línia d'actuació constant, amb molt poques inflexions, destinada a debilitar la resistència de la llengua catalana.

IV L'ensenyament, sense suport institucional.- La distribució de competències entre el

Ministeri d'Educació i la Conselleria de Cultura, ha servit, a uns i altres, per esquivar responsabilitats, en un sector tan fonamental en la normalització lingüística com és l'educació.

Aquest camp, on probablement hi ha la major proporció de professionals conscients de la necessitat de normalització lingüística, és el que sempre ha concentrat més atenció social, en ambdós sentits, favorable i contrari. Els avanços que s'hi han produït han estat, principalment, fruit de la voluntat dels ensenyants. Les administracions, en els millors casos, han tolerat les propostes dels col·lectius més insistents. En cap cas, però, no han adoptat una posició d'estímul eficaç i de compromís en la normalització lingüística.

Actualment, l'ensenyament de l'assignatura, tot i que assoleix un abast molt ampli, no rep el suport necessari (legislatiu i de recursos) que altres matèries reben per poder

ser suficientment eficaces (formació del professorat, desdoblaments, etc.).

L'ús del català com a vehicle d'ensenyament, és encara l'excepció en pràcticament tots els centres i fruit, exclusiu, de la voluntat i tenacitat d'un sector del professorat. La manca de compromís i els temors de les autoritats en parlar d'aquest tema arriba a extrems grotescos, com demostren en fer declaracions públiques.

A pesar que és una necessitat prou evident la creació d'un organisme que coordini, planifiqui i impulsi la normalització lingüística de l'escola, ni el Ministeri, principal responsable de l'educació, ni la Conselleria, principal responsable de la normalització, no han estat capaços, junts o per separat, de fer el mínim avanç en aquest sentit. Les poques accions que, un i altra, han fet a favor del català han estat aïllades, de poca transcendència, sense continuïtat o merament ornamentals.

L'ensenyament en català és tractat com un fet marginal. Ho demostra que no hagi rebut mai el suport institucional de què han gaudit altres programes o propostes d'innovació d'abast quantitatiu i qualitatiu molt més reduït.

V Sense voluntat política d'integrar l'immigrat.-

Una despreocupació semblant, s'ha mostrat envers la integració dels immigrants procedents d'àrea no catalana. No hi ha hagut ni una sola mesura que tenguí per finalitat incorporar la immigració a la nostra cultura. Les referències que des del poder polític s'hi fan es limiten, precisament, a usarlos d'excusa per no avançar en la normalització (de l'escola, l'administració, els mitjans de comunicació, el comerç, etc.). Fins i tot són inexistents les al·lusions a la seva bona voluntat perquè s'integrin. Així i tot, s'ha de

Hi ha la Llei de
Normalització i altres
papers que n'expandeixen
els preceptes, però el
Govern incompleix de
manera reiterada els que
l'obliguen.

dir que, a contracorrent, part de la immigració fa el camí cap a la normalitat.

D'altra banda, és ben manifest que entre joves, de Palma principalment, hi ha una forta recessió de l'ús del català, en contradicció amb els avanços de coneixements, i, a pesar d'això, no s'ha determinat cap acció política per frenar aquest procés; sinó que, en moltes d'ocasions, en

haver de fer referència o posar-se en contacte amb aquest sector, l'actitud que des del poder polític s'adopta sembla obeir a la voluntat d'accelerar el canvi.

Bona part de l'administració continua funcionant en castellà, tot i alguns canvis que afecten la façana d'algunes conselleries. No hi ha cap directriu que afavoreixi de manera eficaç l'increment paulatí de la presència del català en els usos administratius ni l'augment de funcionaris capaços d'usar-lo amb normalitat.

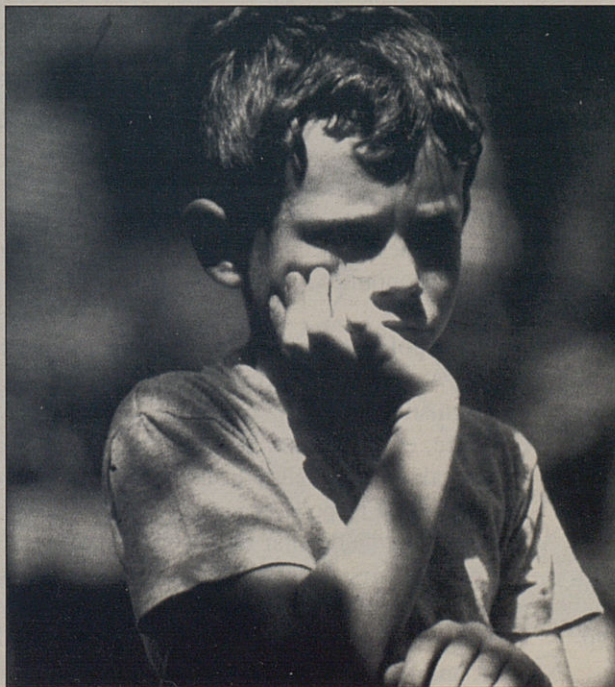
VI Les subvencions, repartiment d'almoïna entre captaires.-

Deixant de banda la tasca de la UIB i d'alguns ajuntaments, no hi ha cap altra institució pública que hagi assumit clarament una línia d'actuació a favor de la normalització lingüística. La resta d'organitzacions que hi estan a favor i actuen en coherència són les que ja han nascut amb aquesta finalitat (OCB, Institut d'Estudis Eivissencs, Obra Cultural de Menorca, organitzacions culturals d'àmbit local, etc.) o algunes altres que representen sectors professionals, culturals o entitats socials.

En la majoria de casos, darrere qualsevol acció favorable a la normalització lingüística, encara que figuri realitzada pel Govern Balear o per alguna Conselleria, s'hi pot trobar fàcilment que qui la impulsa i realitza és alguna d'aquestes entitats o persones alienes a la institució, de la qual, però, n'aconsegueixen treure una subvenció.

Això fa que abundin accions d'aquest tipus, amb la particularitat que apareixen com a fets aïllats i esporàdics, sense formar part d'un programa ampli d'actuacions i, en moltes de vegades, sense continuïtat.

En altres ocasions, qui mou l'activitat (sobretot les que tenen forma de publica-

L'ús del català com a vehicle d'ensenyament és encara l'excepció en pràcticament tots els centres i fruit, exclusiu, de la voluntat i tenacitat d'un sector del professorat.

ció, de suplement...) són empreses que sols cerquen un ajut econòmic, el benefici, sense cap prioritació de necessitats en el camp de la normalització.

Amb tot això, es pot veure que les accions de política lingüística que poden beneficiar la llengua catalana, fetes des de les institucions, no són fruit de la distribució d'uns recursos, sovint migrats, entre entitats, empreses i persones, en què no hi ha cap altre criteri que accontentar sectors diversos, qui sap si amb la finalitat d'amortir-ne les crítiques, i sense tenir en compte les prioritats reals de la normalització lingüística, ni la relació entre ajut i transcendència de l'acció subvencionada.

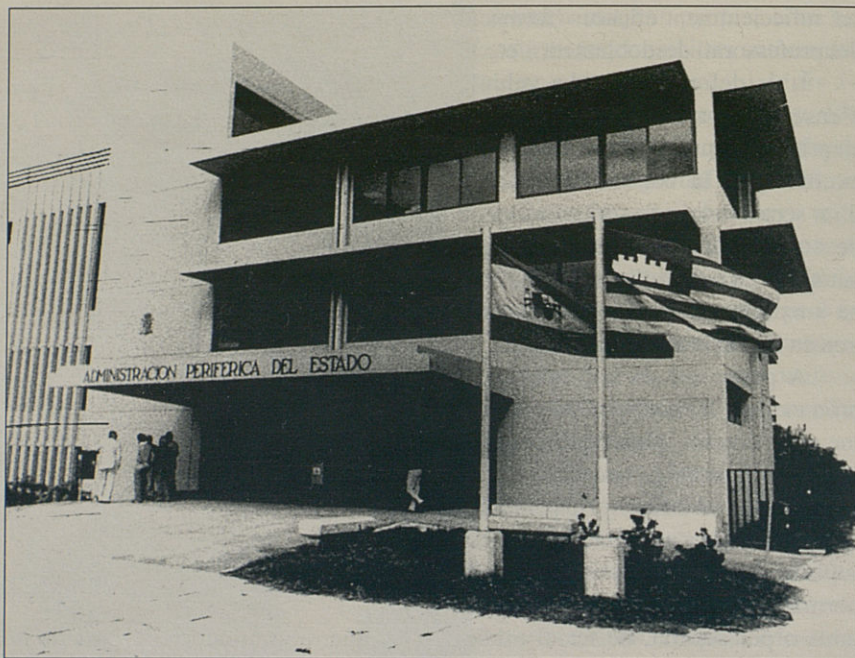
La inversió en aquest aspecte seria una mena de repartiment d'almoïna entre captaïres.

VII La cultura illenca, un pintoresquisme per als nostres governants.-

Els avanços, que, com acabam de veure, són fruit de la feina de determinats sectors socials, quan es fan notar, provoquen amb freqüència reaccions del nacionalisme d'Estat que alguns ja consideraven periclitat, les quals solen tenir ressò ampliat en els mitjans de comunicació del país. L'actitud dels nostres representants polítics, en aquests casos, sol ser de mantenir-se'n al marge o d'acusar de voler fer massa via als qui treballen a favor de la normalització.

Aquests comportaments dels nostres governants, i dels mitjans de comunicació també es donen quan les polèmiques s'originen a Madrid a causa de la política de la Generalitat catalana. Si al Principat, aquests atacs, provoquen més cohesió de la gran majoria de la societat al voltant de la defensa de la llengua, aquí, a les Illes, en patim les conseqüències negatives i no arribam a gaudir dels avantatges que suposa avançar legislativament o augmentar la consciència col·lectiva.

La uniformització del color polític al capdavant de les principals institucions illenques no ha ser-

En cap moment el Govern Balear i l'Administració Perifèrica de l'Estat han emprès actuacions aclaridores de temes conflictius a la nostra societat, especialment els que es produeixen en la immigració.

vit per coordinar esforços a favor de la normalització lingüística, sinó més aviat per diluir-los.

Aquestes actituds de la classe política dirigent, es repeteixen, i es consoliden amb el seu exemple, en el gruix de la societat, sobretot en les classes socials dirigents. El pintoresquisme que representa per als nostres governants qualsevol tret de la cultura illenca es pot trobar també en una bona part de la població, incapaç de veure-la com a element primordial per a la cohesió social i l'autodomini polític i econòmic.

VIII La política lingüística necessària.-

A pesar de la deficient política lingüística aplicada, com acabam de veure, en els darrers anys la llengua catalana a les Illes Balears ha aconseguit, amb poca cosa més que la tolerància, augmentar en prestigi i ocupar àmbits en què abans era absent. Així mateix, la població que entra en contacte amb un coneixement ampli (oral i escrit) de la llengua catalana o amb el seu ús en indrets nous, mostra canvis d'actitud majoritàriament favorables. Però

això tot sol no n'assegura la pervivència.

Per poder avançar en la normalització lingüística és *ineludible plantejar el problema i les solucions de manera global*.

Cal que el Govern assumeixi les seves obligacions i posi els mitjans necessaris per assolir els objectius que persegueix la Llei de Normalització Lingüística. Per això és imprescindible la *creació d'una Direcció General de Política Lingüística* suficientment dotada de competències i recursos, per fer-la capaç de planificar i d'activar les actuacions necessàries, i d'un organisme que faci el seguiment regular dels canvis d'ordre lingüístic (identitat, nom i límits reals, tradició dels registres formals, avantatges de la pervivència, exigències, etc.), una *coherència d'actuació* de tots els representants del Govern i de l'Administració, que serveixi de model a la majoria, i un suport decidit als factors cohesionadors de la nostra societat. Així mateix, cal fer veure que *la necessitat de conservar la llengua no es justifica únicament*

amb raons sentimentals i culturals, sinó que els principals motius són pràctics. La detecció d'una baixa consciència social a favor de la llengua catalana, no pot ser excusa per explicar la manca d'actuacions, sinó que, si pensam que el seu manteniment és bo per a la nostra societat, ha de ser motiu per intensificar les actuacions que facin incrementar aquesta consciència. La *creació d'una televisió i una ràdio autonòmiques en català i la consolidació, mitjançant un suport decidit, dels mitjans de comunicació que existeixen o que es puguin crear en aquesta mateixa llengua,* són imprescindibles per avançar en aquest terreny.

També és indispensable *provo- car l'aparició d'entorns d'ús del català* que n'afavoreixin l'extensió (cinema, comerç, lleure, món juvenil, etc.).

La *generalització de l'ensenyament en català,* acompanyada de la tasca aclaridora que faci falta, esdevé com a únic camí per aconseguir la integració dels fills dels immigrants i

l'arrelament dels autòctons.

És urgent, també, inciar *actuacions específiques per a les zones en situació més crítica,* les que suporten una proporció més elevada de població immigrant (Calvià, Palma i Eivissa), per fer-la també protagonista positiva de la normalització lingüística.

L'assoliment d'aquests objectius serà fàcil si s'aconsegueix una *coordinació amb la resta de governs d'àmbit català.*

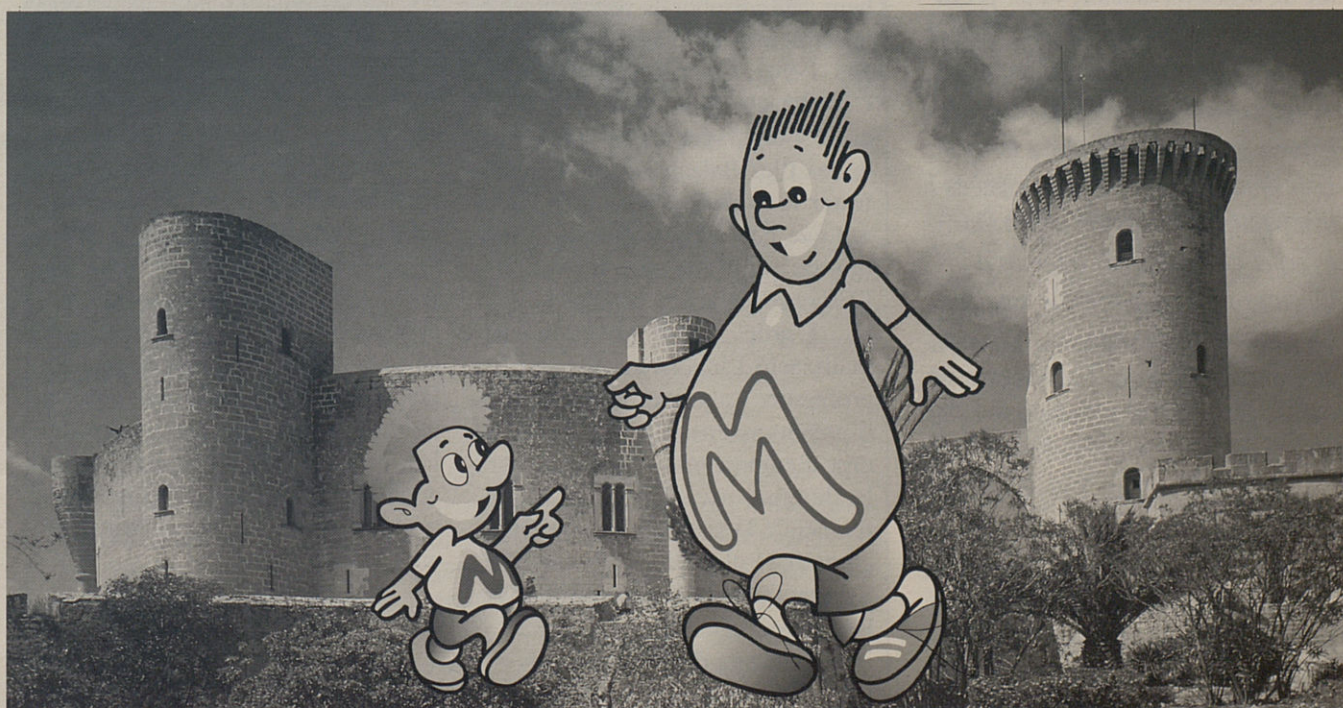
* * *

La llengua, element cohesionador que no convé a cap preu abandonar.-

Per acabar, volem insistir en el fet que la pèrdua de la llengua és el símbol de la pèrdua del control (polític, econòmic, social...) sobre les Illes dels qui les habitam, de la pèrdua de l'autoestima com a col·lectivitat. La llengua, a més de símbol, és una defensa important contra aquest procés negatiu, element cohesionador d'una societat, que no convé a

cap preu abandonar. Això ho ha de tenir present el Govern i ha de preocupar-se que la societat en sigui conscient.

El progrés en la normalització de la llengua catalana a les Illes, si no hi ha canvi radical en la política lingüística, serà difícil. Ho serà si ha de dependre només d'actuacions dels nostres governs com les que s'han produït fins ara. Però és també cert que, si avui podem parlar en present de la llengua catalana, és gràcies a la voluntat d'una bona part de la població que amb el que ha aconseguit ha possibilitat els avanços que tots coneixem. I aquesta mateixa resistència pot fer que en el futur es pugui continuar parlant en present del català i que hi pugui haver un govern que, a la fi, treballi per la consolidació definitiva de la nostra llengua, cultura i llibertat. L'esperança que en podem tenir, la dóna el fet que la població conscient i preocupada pel futur de la llengua i del país no ha estat, en cap moment de la nostra història, tan nombrosa com ara. □

M mini max M
és nostre... d'aquí!

Bartomeu Sitjar, degà del Col·legi d'Advocats, discrimina la llengua catalana a l'Escola de Pràctica Jurídica

E.M.

El professor Lluís Segura feia en català les classes de Procediment Administratiu que impartia a l'Escola de Pràctica Jurídica fins que, aquest mes de gener, una alumna va demanar-les en castellà. El professor va oferir-li tota mena de solucions -aclariments i ampliacions pertinents, traducció, sessions per a ella sola...- El degà del Col·legi d'Advocats, Bartomeu Sitjar, no va admetre les raons de dret constitucional que va invocar Lluís Segura i, alegant el dret a aprendre de qualsevol alumne, va fer prevaler una norma interna segons la qual és suficient que un sol estudiant demani l'ensenyament en castellà perquè les classes es facin en aquesta llengua. Una situació que, en diversos àmbits i ben freqüentment en els universitaris, es repeteix malgrat els esforços d'institucions i les propostes de solucions que s'ofereixen en cada cas. A la vista de l'actitud del degà, Lluís Segura va decidir renunciar a les classes per la discriminació de què era objecte.

Diverses entitats i personalitats del món de la docència i de la cultura expressaren i segueixen expressant la seva sorpresa. Així, en la nota que ha facilitat l'Obra Cultural Balear s'admiren les «arts de prestidigitador» de Bartomeu Sitjar que al mateix temps que diu que no prohibeix el català impedeix les classes en aquesta llengua. Aina Moll, coordinadora de

la Campanya de Normalització Lingüística, considera inacceptable la posició del degà, independentment que el Col·legi tengui normes internes

de funcionament.

Reproduïm la carta que la Universitat de les Illes Balears va dirigir al degà del Col·legi d'Advocats.

Sr. Bartomeu Sitjar
Degà del Col·legi Oficial d'Advocats
C/ Morei, 10 - Palma

Senyor,

El senyor Lluís Segura ens adreça dia 21 de gener d'enguany una carta exposant uns fets, que hem vist corroborats per les vostres declaracions al Diari de Mallorca (25-1-94). Com a vice-rector de Coordinació Educativa i Normalització Lingüística de la Universitat de les Illes Balears, us he de manifestar la nostra sorpresa per l'actitud que heu adoptat davant el problema lingüístic que ha sorgit a l'Escola de Pràctica Jurídica.

L'article 25è de la Llei de Normalització Lingüística diu: "1. Els professors i alumnes en els centres d'ensenyament superior tenen el dret d'emprar oralment i per escrit la llengua oficial de la seva preferència". D'aquesta manera queda garantit el dret del professor Lluís Segura a usar la llengua catalana en les seves classes.

La vostra decisió dona suport a l'actitud adoptada per algunes persones que es neguen a acceptar la normalització lingüística de la llengua catalana a la nostra Comunitat. En el cas que ens ocupa, encara és

molt més greu aquesta actitud d'al·legar desconeixement de la llengua pròpia de Mallorca per part d'una persona de formació universitària que viu a la nostra illa. D'altra banda, en aquest cas, l'única cosa que s'exigeix a l'alumne és un ús passiu de la llengua (comprensió), és a dir, deixar que altres utilitzin una llengua oficial, mentre que el professor es veu obligat a renunciar a l'ús que és oficial en aquesta Comunitat i a haver d'usar de forma activa (expressió oral) l'altra.

Per acabar, pensam que una persona amb un càrrec de responsabilitat i prestigi com el vostre en les seves actuacions ha de tenir en compte les repercussions socials que poden tenir. Per tot això, demanam que reconsiderem la vostra decisió. Per la nostra part, inclourem aquesta qüestió en un punt de l'Ordre del Dia de la propera Junta de Govern de la UIB per si aquesta troba oportú prendre altres mesures en relació amb aquest cas.

Atentament,

Climent Picornell Bauçà, Vice-rector
de Coordinació Educativa de la Universitat de les Illes Balears.

Palma, 27 de gener de 1994.

Un compromís amb el futur de la llengua

ISIDOR MARÍ MAYANS

La sala de la Universitat de les Illes Balears on va tenir lloc la presentació dels llibres que s'esmenten en el text d'aquest article.

Dins el mes d'activitats culturals programades per l'OCB per a aquest fi d'any 1993, dia 16 de desembre, a la Universitat de les Illes Balears, es va presentar el llibre **II Congrés Internacional de la Llengua Catalana IV, Àrea 3, Lingüística Social**, que acabava de publicar la mateixa UIB, i el **Llibre Blanc sobre la unitat de la llengua catalana**, editat per la Fundació Jaume I i Editorial Barcino (Barcelona 1989). Presidí l'acte el rector de la Universitat, Nadal Batle i Nicolau, i a més d'altres autoritats acadèmiques, estudiants, periodistes i un nombrós grup de persones interessades en aquestes publicacions, hi assistiren el president del II Congrés, Antoni M. Badia i Margarit; el president de la Comissió Territorial de les Balears, Joan Miralles i Monserrat; el coordinador de l'Àrea de Lingüística Social, Isidor Marí i Mayans; la catedràtica de filologia catalana de la Universitat de La Sorbone i directora del Centre d'Estudis Catalans de París, Marie Claire Zimmermann, ponent en aquesta àrea i co-autora del **Llibre Blanc**; Gregori Mir, del Consell de la Fundació Congrés de Cultura Catalana; i Antoni Mir, president de l'Obra Cultural Balear, entitat que va assumir la dinamització de les activitats i l'organització de la Comissió Territorial del II Congrés, tots els quals intervingueren per significar tant la importància d'aquell esdeveniment que va ser el II Congrés com la de les propostes que va generar i les **Conclusions** que s'hi formularen, publicades el 1989, sempre punt de referència i reflexió per a tota política lingüística en els nostres països. Isidor Marí hi va llegir el següent parlament. - E.M.

Voldria que aquest acte de presentació servís per reprendre i actualitzar aquella gran reflexió col·lectiva que va ser el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana l'any 1986. (*)

Vivim segurament massa immersos en la realitat quotidiana de les coses i sovint els fets més immediats, les petites urgències del moment, ens fan perdre de vista el sentit històric de la feina que es fa -o que no es fa- en el present.

Per això és bo que hi hagi ocasions propícies per analitzar l'estat dels grans assumptes col·lectius, com ho va ser el II Congrés, per fer balanç de la situació social de la llengua catalana. I avui també, encara que a més petita escala, serà convenient que valorem críticament l'evolució que ha fet, set anys després d'aquell Congrés, la nostra llengua, a la llum de les conclusions i propostes que aleshores s'hi varen formular. Serà l'ocasió de reactivar el nostre sentit històric del present i de renovar el compromís amb el futur de la nostra llengua: en el fons és el nostre present de cada dia, viscut amb aquest atent sentit històric, el que ens permet de construir, de mica en mica, el futur col·lectiu que desitjam.

M'agradaria subratllar, precisament en presència de representants de la Fundació Congrés de Cultura Catalana, la importància decisiva -no teòrica- que va tenir en el seu temps la reflexió col·lectiva i el projecte de futur del Congrés de Cultura Catalana durant els anys 1975-78, en plena

transició política cap a la democràcia i el reconeixement de l'autogovern dels diversos pobles de l'Estat.

No va ser casual, per tant, que la iniciativa del II Congrés Internacional de la Llengua Catalana sorgís de l'entorn d'aquesta Fundació. I m'atreveix a suggerir que el moment actual reclama a la Fundació Congrés de Cultura Catalana una nova convocatòria a la reflexió col·lectiva, a la renovació del nostre compromís amb el futur de la llengua catalana i amb el nostre futur cultural i nacional. Els debats recents entorn d'aquests temes justifiquen de sobres, en la meua opinió, una reflexió més profunda, més àmplia i més duradora que la que permet un acte de presentació com aquest, i l'aparició -ara ja completa- de les actes del II Congrés es pot dir que ens hi convida.

Cenyint-me, però, a les nostres possibilitats actuals, voldria reprendre i comentar breument alguns dels punts de les conclusions generals del II Congrés i de les específiques de l'Àrea 3, de Lingüística Social, que són avui objecte de la presentació.

Transcorreguts 7 anys des de 1986 (i 10 de l'Estatut d'Autonomia de les Illes Balears), hem de consta-

Transcorreguts set anys des de 1986, hem de constatar que la situació social del català és aproximadament igual d'insatisfactòria que en el moment de celebrar-hi el II Congrés.

tar que la situació social del català és aproximadament igual d'insatisfactòria que en el moment de celebrar-hi el II Congrés.

Insatisfactòria jurídicament, perquè la legislació estatal i l'autonòmica no donen prou efectivitat al caràcter de llengua pròpia que té el català en el seu àmbit històric territorial.

Insatisfactòria per la falta d'iniciatives que superin la fragmentació política i administrativa de la nostra

comunitat lingüística i que li permetin funcionar com un espai unitari de comunicació i com un mercat de llengua catalana.

Insatisfactòria fins i tot en els camps on més efectiva ha estat la política de normalització lingüística, com són les administracions autonòmiques i locals, el sistema educatiu o les indústries culturals. Qui s'atreveiria a afirmar que les nostres institucions, els nostres centres d'ensenyament, els nostres mitjans de comunicació, les edicions, els cinemes o la informàtica ja funcionen normalment en català?

I no obstant això, el camí recorregut en alguns casos ha estat prou llarg i meritori. És cert. Però no deixa de ser preocupant que a hores d'ara pràcticament totes les resolucions generals del II Congrés conservin la seva vigència perquè encara no s'han aconseguit.

I què direm de les conclusions específiques de l'Àrea de Lingüística Social?

La primera afirmació que feien aquestes conclusions és que "El procés d'estandardització de la llengua catalana no és viable si no s'integra en un inequívoc procés *unitari* de

SEGON • CONGRÉS
• INTERNACIONAL •
DE • LA • LLENGUA •
CATALANA • I • CON
VOCATÒRIA • INAUGURACIÓ • CLAU
SURA • CONCLUSIONS • CONGRES
SISTES • • • • •

BARCELONA • 1987

SEGON • CONGRÉS
• INTERNACIONAL •
DE • LA • LLENGUA •
CATALANA • LLIBRE
• BLANC • SOBRE • LA
• UNITAT • DE • LA •
LLENGUA • CATALANA • • • • •

BARCELONA • 1989

SEGON • CONGRÉS
• INTERNACIONAL •
DE • LA • LLENGUA •
CATALANA • IV •
ÀREA • 3 • LINGÜÍSTICA • SOCIAL • • •

PALMA 1992

"El procés d'estandardització de la llengua catalana, no és viable si no s'integra en un inequívoc procés unitari de normalització lingüística, que exigeix una decidida intervenció institucional coordinada de tot el domini", és la primera afirmació que es fa en les conclusions de l'Àrea de Lingüística Social.

D'esquerre a dreta: Joan Miralles, president de la Comissió Territorial del II Congrés; Gregori Mir, del Consell de la Fundació Congrés de Cultura Catalana; Antoni Badia, president del II Congrés; Nadal Batle, rector de la UIB; i Antoni Mir, secretari executiu de la Comissió Territorial del II Congrés i actualment president de l'OCB.

normalització lingüística, que exigeix una decidida *intervenció institucional coordinada* de tot el domini." Aquesta coordinació, que s'ha de basar en el reconeixement explícit de la unitat de la llengua i de l'autoritat

acadèmica de l'Institut d'Estudis Catalans, no és encara el marc del procés d'estandardització. No pot estranyar-nos, per tant, que encara hi trobem mancances i dèficits, que estem obligats a contrarestar amb

Marie Claire Zimmermann, catedràtica de Filologia Catalana a la Sorbona, ponent en l'Àrea de Lingüística Social del II Congrés, directora del Centre d'Estudis Catalans de París, co-autora del Llibre Blanc sobre la unitat de la llengua catalana; Antoni M. Badia Margarit, Joan Miralles i Antoni Mir.

El marc organitzatiu conjunt de tots els Països Catalans que preconitzava el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana és avui una possibilitat immediata

esforços o iniciatives de caràcter voluntarista.

Destaquem, en aquest sentit, l'activitat de l'Institut d'Estudis Catalans en l'establiment d'orientacions per a l'estandard oral i en l'actualització del diccionari normatiu. D'altra banda, la cooperació entre l'Institut i la Generalitat de Catalunya ha permès la consolidació del Centre de Terminologia TERM-CAT, que compta amb centres col·laboradors a diferents punts dels Països Catalans -com és el cas del Gabinet de Terminologia sostingut per la UIB i el Govern Balear-. També és cert que els serveis d'assessorament lingüístic s'han desplegat de forma molt considerable en aquests darrers anys, i que constitueixen actualment un instrument molt eficaç de difusió de la llengua estandard i dels llenguatges especialitzats.

Si tenim en compte tot això, podem afirmar que estem en més bones condicions ara que el 1986 per fer el salt qualitatiu necessari en el procés d'estandardització i d'especialització funcional del català.

El marc organitzatiu conjunt de tots els Països Catalans que preconitzava el II Congrés Internacional de la Llengua Catalana és avui una possibilitat immediata, i això reclama encara amb més força l'acord institu-

Isidor Mari, el segon a la dreta, llegint la conferència que es publica en aquestes pàgines: "El marc organitzatiu conjunt de tots els Països Catalans que preconitzava el II Congrés és avui una possibilitat immediata, i això reclama encara més l'acord institucional -entre governs autonòmics, Institut d'Estudis Catalans, universitats i altres organismes implicats."

cional -entre governs autonòmics, Institut d'Estudis Catalans, universitats i altres organismes implicats- per facilitar la culminació del procés d'estandardització i especialització del català d'acord amb les necessitats específiques de tots els territoris de llengua catalana, evitant desequilibris en el protagonisme d'uns i altres.

Les actes que avui presentem constitueixen un marc conceptual ben estructurat de cara a aquesta nova fase de treballs. Les 6 conferències, les 6 ponències i les 47 comunicacions que contenen les més de sis-centes pàgines de les actes seran, en aquesta empresa que ara

Els serveis d'assessorament
lingüístic s'han desplegat de
forma molt considerable en
aquests darrers anys

ens convoca, un punt de referència obligat. Com a coordinador de l'àrea vull expressar el meu agraïment als organitzadors del Congrés per haver-me confiat la responsabilitat d'aquesta àrea de Lingüística Social; a tots els col·legues en l'organització -tant en les ponències del Comitè d'àrea com en la comissió territorial de les Balears-, sense els quals no s'hauria pogut dur a terme la tasca de la nostra àrea; a tots els conferenciants, ponents i comunicants, per la seva contribució, i a la Universitat de les Illes Balears que es va fer càrrec de la publicació d'aquest volum que avui podem presentar.

A tots ells corresponen els possibles mèrits d'aquesta àrea de Lingüística Social. Tant de bo que les aspiracions manifestades l'any 1986 trobin ben aviat el marc organitzatiu adequat per dur-les a terme: serà senyal que cadascú ha sabut trobar el sentit històric de la seva responsabilitat en el present, sense caure en transcendentalismes -però tampoc en la trivialitat-, sense perdre's en l'enyorança de passats mitificats o en vanes fantasies de futur; però sabent aprendre dels errors passats per encertar cada dia en la construcció del futur de plenitud i llibertat que té dret a aconseguir la nostra llengua.

(*) *EL MIRALL* va dedicar el núm.5 a informar detalladament de les activitats que durant el II Congrés va dur a terme la Comissió Territorial de les Illes Balears.

Plànols topogràfics
Fotografies aèries

Plaça del Rosselló, 4-A, 3r.
Teléfono 72 33 56

07002 Palma de Mallorca

carrer del
baix riera, 1-a
tel: 24 03 86
07009 palma

arts
XISCO
grafiques

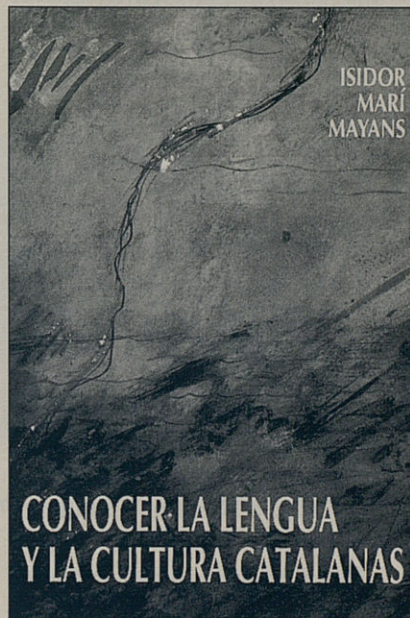
Conèixer la llengua i la cultura catalanes

JOSEP MASSOT I MUNTANER

Què és i què pretén «LLULL»

L'any 1990 va ser constituïda al castell de Bellver la Federació Llull, presidida inicialment per l'enyorat Josep M. Llompart i integrada per les tres entitats culturals més prestigioses dels països de parla catalana: l'Omnium Cultural de Barcelona, l'Obra Cultural Balear i Acció Cultural del País Valencià. Com va assenyalar Bartomeu Colom, directiu de la Federació, el juliol de 1990, les finalitats i els objectius d'aquesta Federació Llull eren la projecció internacional de la llengua i la cultura catalanes, en particular en l'àmbit europeu; la seva difusió a la resta de l'Estat; el desenvolupament d'accions encaminades a fer complir a l'Estat el deure constitucional de respectar i de protegir les llengües diferents de la castellana, i, en un intent de transcendir o de superar les divisions administratives, el desenvolupament d'accions supracomunitàries de normalització lingüística i cultural en l'àmbit de les terres de parla catalana i, amb aquest objecte, el foment de la màxima coordinació i col·laboració entre institucions d'autogovern de les comunitats autònomes que les integren.

Aquest ambiciós programa, fàcil de dir però no gens bo de dur a la pràctica amb eficàcia, té avui una primera concreció amb la publicació d'un llibre que està destinat a assolir àmplia divulgació entre les persones cultes castellanoparlants d'arreu de l'Estat espanyol i que, de retop, pens que serà ben útil a molts catalanoparlants que, per raons polítiques, no

Editat amb el patrocini del Ministeri de Cultura, la col·laboració del Govern Balear, les Generalitats de Catalunya i València i les administracions locals d'aquestes comunitats.

“Conocer la lengua y la cultura catalanas” és una obra que ha estat possible després de molts esforços i moltes gestions.

han tingut l'oportunitat de conèixer a fons la seva història i la seva cultura, i que tenen més facilitat per llegir en castellà que no en català.

«Conocer la lengua y la cultura catalanas»,* de l'eivissenc Isidor Marí Mayans, llicenciat en filologia catalana, sots-director general de política lingüística de la Generalitat de Catalunya i membre de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, és una obra que la Federació Llull considerava necessària i que no ha estat possible sinó després de molts esforços i moltes gestions. *Divulgació de la llengua i la cultura catalanes en publicacions diverses*

No és que fins ara haguessin mancat intents semblants al d'Isidor Marí. Ja el 1970, a l'època final de la dictadura franquista, el mallorquí Josep Melià va poder presentar un brillant «Informe sobre la lengua catalana», que al seu moment va tenir una repercussió considerable. El 1982, uns quants anys després del restabliment del govern de la Generalitat de Catalunya, el seu Departament de la Presidència va editar un llibret titulat «Catalunya», redactat per Eduard Vinyamata i Emma Tobella, del qual aparegueren versions castellana, frencesa, anglesa i alemanya. En el mateix estil, i limitat al Principat, però molt més ambiciós i amb una magnífica il·lustració, sortí el 1990 «Conocer Cataluña», de Josep M. Puigjaner, publicació igualment de la Generalitat.

El 1981, d'altra banda, va tenir lloc a Sitges un encontre d'intel·lec-

tuals castellans i catalans, organitzat també per la Generalitat de Catalunya, en el qual es varen discutir amb serietat i finor les «*Relaciones de las culturas castellana y catalana*» (títol de les actes publicades el 1983 pel Departament de la Presidència de la Generalitat), en un gest d'acostament que volia reprendre les relacions encetades a Madrid i Barcelona durant la Dictadura de Primo de Rivera, en les quals tingueren una participació decisiva els mallorquins Joan Estelrich i Miquel Ferrà.

Encara el 1983, el Club Arnau de Vilanova, de Barcelona, va aplegar una colla de treballs amb el títol comú «*Cataluña: esa desconocida para España. A propósito de 200 artículos de prensa*», comentant l'enorme quantitat d'inexactituds i de falsedats que havien anat apareixent a la premsa espanyola dels caires més diversos.

Finalment, el 1990 Maria Aurèlia Capmany va publicar, a la «*Colección España hoy*» de les *Ediciones Temas de Hoy*, de Madrid, un llibre, agut i polèmic com tots els seus, «*¿Qué diablos es Cataluña? Ser catalán hoy*», que es proposava «parlar de Catalunya apassionadament»: volia combatre els prejudicis

Creim honestament que aquest llibre era un llibre necessari. I el lector, des de les primeres pàgines fins a les darreres, trobarà moltes de les raons que ho confirmen.

dels qui havien pensat, de la pell de brau estant, que «Catalunya era una forma d'antifranquisme» i que al capdavant es tractava d'"un sistema lingüístico-social de fastiguejar el dictador". Aquesta bona gent pensaven que "els catalans érem catalans per dur la contrària a Franco i que, per tant, un cop acabat el franquisme, la incòmoda entitat Catalunya desapareixeria".

Cap d'aquests llibres, però, no era una introducció general a tota la problemàtica històrico-cultural de les

terres de parla catalana, i els intents de Romà Comamala, «*Introducció a Catalunya*» i «*El Pi de les Tres Branques*» no trobaren l'editor castellà per al qual havien estat pensats i només aconseguiren de sortir en català, per a ús dels ja convençuts, a la *Biblioteca Serra d'Or*, de les *Publicacions de l'Abadia de Montserrat*.

Un altre llibre semblant del bisbe emèrit de Vic, Ramon Masnou, «*El problema català*», limitat únicament al Principat, obtingué diverses edicions en català a les mateixes *Publicacions de l'Abadia de Montserrat* i fou traduït al castellà ben aviat; al darrer moment, però, l'editorial de Madrid que s'hi havia interessat va trencar unilateralment i barroerament el contracte ja signat, al·legant fútils raons de planificació i d'economia.

El llibre d'Isidor Marí «Conocer la lengua y la cultura catalanas»

Mentrestant s'han produït nous motius de discòrdia i d'inquietud que justifiquen encara més la publicació d'un llibre com el d'Isidor Marí, que vol donar a conèixer, segons les mateixes paraules de l'autor, "allò més indispensable sobre la llengua catalana i la cultura pròpia de la

Josep Massot, Isidor Marí i Antoni Mir en la presentació del llibre "Conocer la lengua y la cultura catalanas". (Foto Magdalena Soler)

comunitat que comparteix aquesta llengua. Va adreçat, per tant, a tots aquells que desitgin o necessitin tenir una idea general entre el que són i el que han estat la llengua i la cultura catalanes, però d'una manera molt especial al públic d'Espanya”.

Aquesta línia moderada, que exclou les opcions independentistes minoritàries però que accepta la comunitat lingüística i cultural dels diversos països de parla catalana, negada per grups influents al País Valencià i per sectors poc informats o mal orientats de les Illes Balears, és assumida per la Federació Llull a la presentació del volum: “Creim honestament -hi diuen- que aquest llibre era un llibre necessari. I el lector, des de les primeres pàgines fins a les darreres, trobarà moltes de les raons que ho confirmen. És un llibre pensat, senzillament, per augmentar el coneixement, per consolidar la comprensió cap a una realitat que sofreix un dèficit excessiu de totes dues coses. No es pot comprendre, ni respectar, ni menys encara estimar com a valuós, pròxim i fins en una certa mesura propi, allò que per començar no es coneix: en el nostre cas, la realitat històrica, cultural i lingüística de bastants milions de persones, amb les seves vicissituds, els seus problemes i els seus inevitables conflictes.”

Un simple repàs a les dades objectives que presenten el català com una llengua romànica independent i dotada de vida pròpia, amb una literatura rica i que ha superat obstacles gairebé insalvables, ja és suficient per donar uns elements de judici ponderat a les persones de bona voluntat a les quals va adreçat el llibre d'Isidor Marí. Però l'autor no es limita a aquests aspectes lingüístics i literaris, sinó que ofereix una visió històrica, resumida però

Josep M. Llompart el dia de la constitució de la Federació Llull de la qual va ser el primer president. (Foto M. Soler)

La polèmica inacabada i
inacabable sobre la
normalització lingüística
a Catalunya ha desenterrat
fantasmes que ja
semblaven oblidats.

completa, que permeti de comprendre la seva constatació final que l'articulació actual de la comunitat lingüística i cultural catalana en el marc estatal no està resolta d'una manera prou satisfactòria i que és indispensable no solament augmentar el coneixement i el respecte mutus, sinó també arbitrar solucions

que permetin una posició satisfactòria de la nostra comunitat en relació amb l'Estat i amb Europa.

Isidor Marí em comentava, durant l'etapa final d'elaboració del seu llibre, que es tractava d'una “missió impossible” (entre cometes, naturalment). La veritat és que no resulta fàcil de condensar una història mil·lenària en menys de cent vuitanta pàgines, i menys encara fer-ho d'una manera que sigui del gust de tothom i que reculli tots els matisos que l'un i l'altre voldrien. Pens, així i tot, que ha aconseguit la seva tasca amb una gran dignitat i que realment serà un llibre llegit i utilitzat, i sens dubte comentat i discutit. Sé cert, de més a més, que aquesta obra es convertirà en una feina de treball imprescindible per a les universitats de l'Estat espanyol on és poc o molt

ensenyat el català, com les de Madrid, la de Salamanca, la de Santiago, la de Granada i qualcuna altra.

I tan de bo que serveixi una mica per conscienciar les autoritats acadèmiques d'aquestes universitats i els responsables del Ministeri d'Educació i Ciència per tal que donin bel·ligerència als estudis de llengua i literatura catalanes i els donin el suport que mereixen, sense haver d'esperar que acudim, com ara, al patrocini de la Generalitat de Catalunya o d'entitats privades del Països Catalans.

Igualment aquesta obra serà un instrument de primer ordre per a les persones que segueixen cursos de català amb el mètode *Digui, digui*, tant castellanoparlants de Catalunya com castellanoparlants o catalanoparlants de la resta de l'Estat, i fins i tot per als estudiants de català de les universitats estrangeres, que sovint coneixen abans el castellà que el català.

Convèncer el públic culte castellanoparlant

No sé, tanmateix, fins a quin punt els arguments d'Isidor Marí -els arguments del catalanisme polític en les seves diverses versions, des de fa molts anys- convenceran les persones a qui el llibre va fonamentalment adreçat, el gran públic culte castellanoparlant. Fa ben poc temps, un membre de l'Acadèmia de la Lengua Española, Gregorio Salvador, negava rotundament que durant el franquisme hi hagués hagut persecució contra la llengua i la cultura catalanes, fent-se eco d'un estat d'opinió que ens presentava com a victimistes exagerats (de fet, algun editor català de Barcelona ha arribat a dir, amb un desconeixement absolut de la realitat, que la censura franquista havia estat tan dura contra la literatura catalana com contra la castellana).

Més recentment encara, la polèmica inacabada i inacabable sobre la normalització lingüística a Catalunya ha desenterrat fantasmes que ja semblaven oblidats i ens ha confirmat una vegada més que per a molta gent la cooficialitat i el bilingüisme que ens varen imposar contra el desig majoritari -al Principat de Catalunya si més no- de declarar el català única llengua oficial, són en realitat una fal·làcia: oficialment la llengua "bona" és el castellà, i el català ara com ara és només una

Isidor Marí Mayans, membre de la secció filològica de l'Institut d'Estudis Catalans, autor del llibre. (Foto M. Soler)

llengua minoritària tolerada, tan arraconada com sigui possible, a la qual de fet es nega el pa i la sal en múltiples sectors de l'administració.

Cal consolidar els drets nacionals, lingüístics i culturals

Si volem, doncs, que la llengua i la cultura catalanes tinguin un futur, haurem de batallar molt fort, sense tenir por que ens tractin com a provincians (pot ser que encara siguin certs aquells versos d'Antonio

Machado, "Castilla miserable, ayer dominadora, / envuelta en sus andrajos, desprecia cuanto ignora"? i sense deixar-nos seduir pel miratge que "mai no havíem estat tan bé com ara", que tot està resolt, i que es pot anar a una desmobilització ciutadana en tots els aspectes, quan en realitat hi ha tantes coses fonamentals que hem d'anar consolidant i quan la crisi generalitzada amenaça de donar un cop mortal a les revistes i als llibres indispensables per al desenvolupament i la projecció de la nostra cultura.

Estic segur que la Federació Llull és ben conscient d'aquests problemes i d'aquestes necessitats. El llibre d'Isidor Marí és un primer pas d'unes accions que s'han d'emprendre en molts de sectors i molts nivells, i que, d'acord amb els seus dissenys, facilitaran "la incorporació de la llengua catalana a la cultura universal" i contribuiran "a promoure el desenvolupament de la unitat d'Europa, fonamentada en el respecte i el reconeixement dels drets nacionals, culturals i lingüístics de tots els pobles". □

Josep Massot i Muntaner és historiador.

Text llegit pel seu autor dia 15 de desembre a la sala d'actes de la Banca March de Palma.

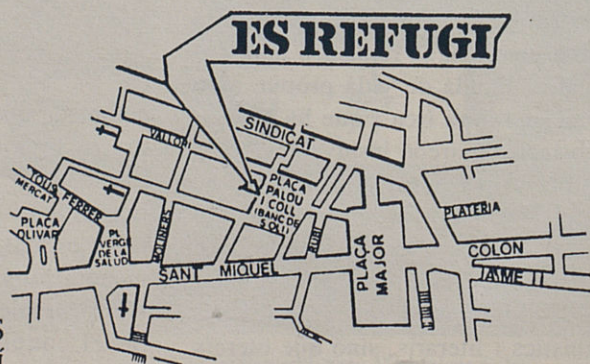
* Isidor Marí Mayans, *Conocer la lengua y la cultura catalanas*, LLULL Federació d'Entitats Culturals dels Països a Catalans, Palma, 1993.

ES REFUGI

Pl. Palou i Coll, 10 (Banc de s'Oli)
Telèfon 71 67 31
07002 CIUTAT DE MALLORCA

ESPECIALISTES EN ARTICLES
DE MUNTANYA, CAMPING I ESQUÍ

El cens de població de 1991 i la normalització lingüística a les Balears

ANTONI I. ALOMAR I CANYELLES

La població infantil i juvenil: el cas de la capital

De 1986 a 1991 no han canviat gaire els factors que determinen en quina llengua són competents oralment els infants de la capital del grup d'edat de 6-9 anys (l'augment ha estat de 1,5 punts) (gràfic 1). Aquests factors són la competència oral dels pares, la percepció del valor simbòlic i social del català, la norma d'ús a favor de l'espanyol dins les parelles lingüísticament mixtes, la interrupció de la transmissió generacional del català per part dels pares catalanoparlants, tot això, en gran part fruit i alhora origen del tipus de política lingüística aplicada.

Però l'ús social del català, el seu ensenyament, tot i les seves limitacions, i la influència dels mitjans de comunicació en català han fet que

en aquest període un 16,3% del grup generacional dels joves que l'any 1986 tenien 6-9 anys hagin adquirit aquesta competència (de manera que el 1991 varen arribar al 62% del grup d'edat) (gràfic 2) i que un 34,5% vagin aprendre de llegir i escriure (gràfic 3). Però un nombre massa gran no arriben a parlar l'idioma tot i haver estat alfabetitzats en català.

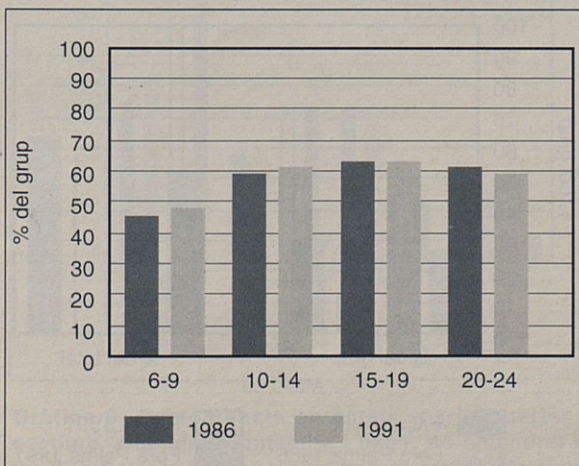
El nivell d'alfabetització i de competència oral de la població de 25 a 44 anys

Un tret greu, però, és que la població adulta ha restat al marge del gran progrés en l'alfabetització, el qual ha estat protagonitzat gairebé només pels menors de 20 anys.

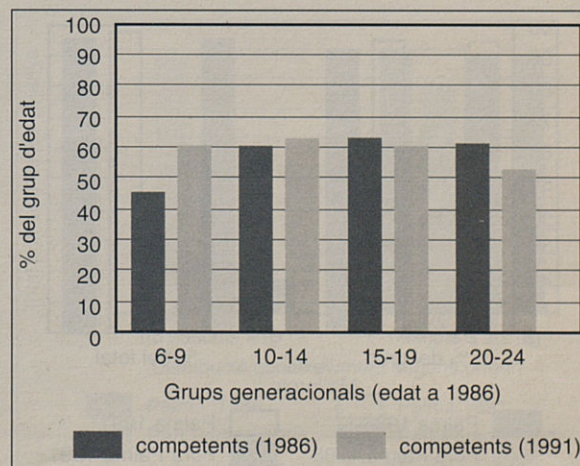
Analitzant el tipus de competència lingüística de les persones

del grup de 24-45 anys, les més actives professionalment i socialment, i precisament les que tenen fills del segment d'edat comentat ara mateix, observam que gairebé un 39% d'elles no saben parlar català a les Balears.

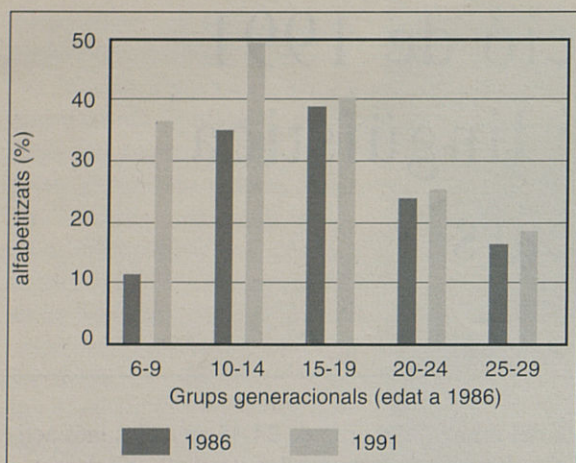
És fonamental tenir en compte la incidència que tenen en aquesta darrera dada els adults nascuts a les Balears que *no* parlen català. L'aspecte negatiu és que en el subconjunt de 25-29 anys trobam que en 5 anys els qui no saben parlar català han augmentat 12 punts (són una mica més d'una quarta part del subconjunt) (gràfic 5). Però cal tenir en compte també que els competents oralment entre el grup que el 1986 formaven el grup de 20-24 anys i el 1991 el de 25-29 han augmentat 3,7 punts en aquests 5 anys.

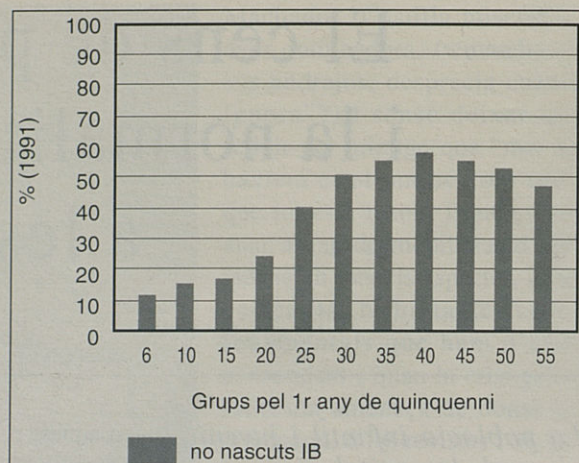
Gràfica 1. Competència oral en català de la població de Palma per grups quinquennals d'edat (1986 i 1991)(el grup de 6 a 9 anys és quadriennal) (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 2. Evolució de la competència oral en català a Palma entre 1986 i 1991 per grups generacionals (identificats per l'edat a 1986) (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 3. Evolució de l'alfabetització en català a Palma entre 1986 i 1991 per grups generacionals (identificat per l'edat a 1986). Grups de 6 a 29 anys (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 4. Distribució de la població de Palma per grups quinquennals d'edat (el grup de 6 a 9 anys és quadriennal) segons si el lloc de naixement són les Balears o no (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

El pes dels immigrants

Aquesta minva tan gran de la proporció dels qui saben parlar català i tenen de 25 a 29 anys prové sobretot de la incorporació a aquest segment d'edat dels fills nascuts a l'illa dels més de 50.000 immigrants arribats durant el *boom* del turisme, als anys 60 i al fet que aquests fills d'immigrants no han rebut cap tipus d'ensenyament del català, han viscut en barris d'immigrants, molts han treballat amb gent també procedent de la immigració i no han tengut gaire possibilitats de practicar el català

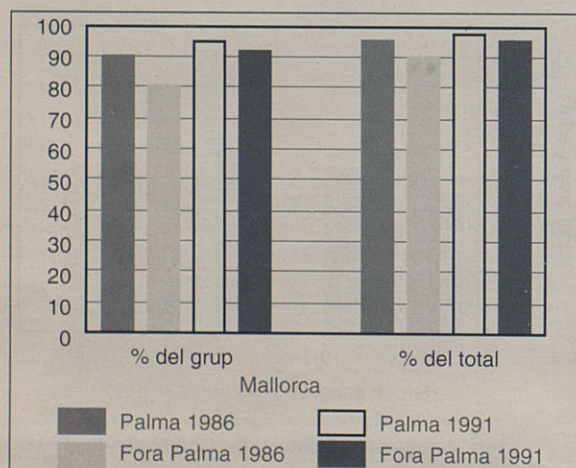
perquè la població autòctona empra el català només amb gent considerada del propi grup lingüístic.

Abona la hipòtesi sobre aquest origen de l'augment dels no competents oralment en català el fet que la minva de la proporció dels qui a fora de Palma eren d'aquest grup d'edat i deien que no sabien parlar català només era de 3 punts i que no sap parlar català el 5,6% del conjunt.

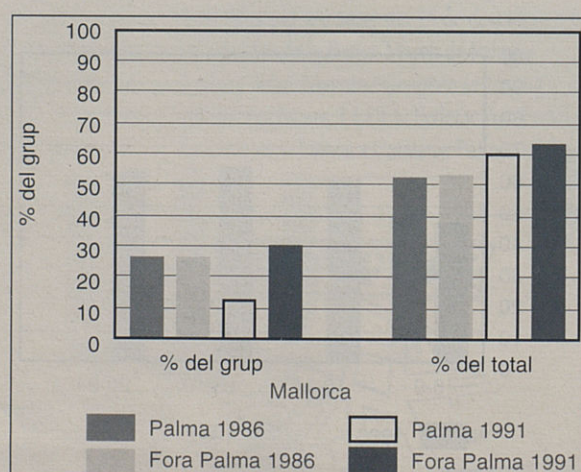
També s'han de comptar en aquest apartat, en una proporció molt inferior, els qui tot i ser fills de catalanoparlants han rebut d'aquests

l'espanyol com a llengua primera i les respostes dels qui l'any 1986 digueren que sabien parlar "la llengua de la Comunitat Autònoma" i l'any 1991 que no l'han relacionada amb la denominació "llengua catalana" del qüestionari del cens. (Tenguem en compte que era emplenat pel cap de família, el qual en aquest darrer cas podia acceptar que els seus fills sí que sabien parlar català, ja que n'han après a l'escola.)

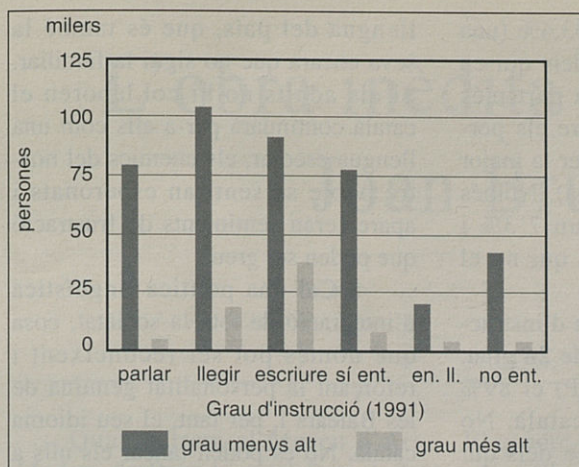
El manteniment de l'alta proporció dels qui no saben parlar català entre els infants i els joves de Palma

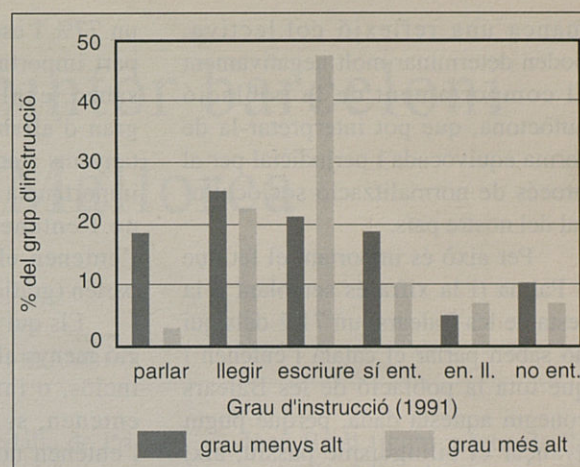
Gràfica 5. Competència oral en català del grup de població dels nascuts a les Balears de 25 a 44 anys, segons que el lloc de residència sigui o no la capital (1986 i 1991) (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 6. Competència oral en català de la població de 25 a 44 anys no nascuda a les Balears segons que el lloc de residència sigui o no la capital (1986 i 1991) (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 7. Competència (parlar, llegir, escriure, entendre) en català a Mallorca (1991) segons el grau d'instrucció (nombres absoluts). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 8. Competència (parlar, llegir, escriure, entendre) en català a Mallorca (1991) segons el grau d'instrucció (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

és una conseqüència també de la immigració, ja que molts d'ells tenen com a pares els fills encara no integrats lingüísticament dels arribats els anys 60, i en menor mesura (que convé no infravalorar) fills de matrimonis mixts o de catalanoparlants que han rebutjat el seu propi idioma.

Que la minva de la proporció dels joves i, sobretot, infants que no saben parlar català a Palma té relació

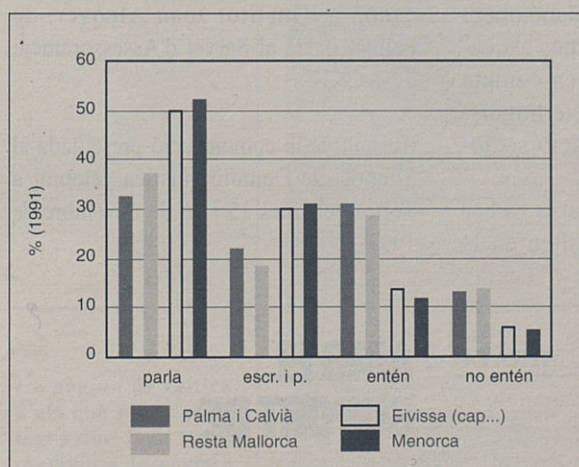
amb els fills i néts d'immigrats no catalanoparlants es constata en el fet que com més jove és el grup d'edat que observem més gran és el nombre dels qui no saben parlar català i que els infants i joves de la ciutat no nascuts a les Balears a hores d'ara ja són una minoria.

Si, a més, tenim en compte la importància dels qui en el quinquenni que estudiem han après el català,

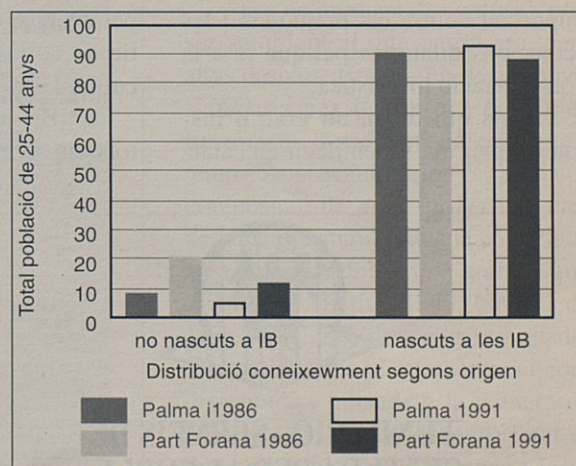
aleshores deduïm que ja fa anys que s'ha arribat a aquests mínims de la competència oral dels més petits i que la situació no ha millorat, com es pot constatar atesa la distribució de la competència oral entre els pares.

Contra el bilingüisme unidireccional

Aquestes dades sobre les característiques (entre elles l'origen) de l'extensió de l'espanyol tant entre les noves generacions com entre els adults són importants perquè, si

Gràfica 9. Competència en català (parlar, llegir, escriure, entendre) a les Illes Balears segons que el lloc de residència sigui Palma i Calvià (Mallorca), la resta de Mallorca, Eivissa (capital, Sant Antoni i Santa Eulàlia) o Menorca (1991) (%). Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

Gràfica 10. Competència oral en català a Mallorca segons que el lloc de residència sigui la capital o no, i que el lloc de naixement siguin o no les Balears. Font: Dades de l'IBAE procedents dels padrons municipals d'habitants i del cens de població. Elaboració pròpia.

manca una reflexió col·lectiva, poden determinar molt negativament el comportament de la població autòctona, que pot interpretar-la de forma equivocada i perjudicial per al procés de normalització sociocultural del nostre país.

Per això és important el fet que a Palma (i la xifra és semblant a la resta de les Balears) un 71% dels qui no saben parlar el català l'entenen i que tota la població de les Balears conegui aquesta dada, perquè pugui avançar el bilingüisme passiu, així com les que es refereixen al coneixement del català entre els infants i joves en arribar als 10 anys.

Competència lingüística i grau d'instrucció

Unes dades importants són les que es refereixen al grau de coneixement del català entre el segment de població amb un grau d'instrucció més baix i entre la població amb un grau més alt, perquè segons quin sigui poden afavorir o entrebancar l'avanç de la normalització lingüística, els uns pel seu poder de decisió, tot i que siguin una minoria de la població, i els altres perquè són precisament la majoria. Deixant de banda la incidència negativa que puguin tenir només uns quants individus, aquestes dades són positives i la difusió del seu coneixement és important contra els prejudicis i les actuacions dilatòries pel que fa a la normalització lingüística.

Dels qui tenen un grau d'instrucció més alt, saben llegir en català

un 77% i escriure-hi un 33,4% (una part important del total dels qui en saben, explicable per la part més gran d'alfabetització entre els pertanyents a aquest grup i per la major importància que s'hi dona). Només no l'entenen oralment un 7'3% i l'entenen el 71'7% dels qui no el parlen (gràfics 7 i 8).

Els qui tenen un grau d'instrucció menys alt (fins a FP de 2n grau, inclòs, o inferiors a BUP) el 89% entenen, si més no, el català. No l'entenen només el 30,6% dels qui no el saben parlar (11%). Però només saben escriure'l el 22% i llegir-lo un 52% (que són un 74% del total dels qui el saben llegir). En aquestes dades positives es projecten sobretot els alfabetitzats de poc.

Pel nombre de persones que inclou (32,7% de tota la població), és important el subgrup d'estudis primaris i EGB i d'aquest segment, si més no entén el català parlat el 91% i l'escrit el 53'4%. Saben escriure en català un 19% d'aquest subgrup dels estudis primaris.

Conclusions

* Cal destacar l'augment dels infants i joves que han après el català; en conseqüència perquè puguin acabar d'integrar-se lingüísticament cal que els adults, i no només els catalanoparlants, la tenguin en compte per avançar tots en l'aspecte lingüístic de la nostra normalització sociocultural.

* Els joves tenen dret a trobar tots els serveis que necessiten en la

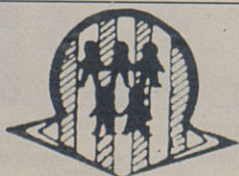
llengua del país, que és també la seva encara que no sigui la familiar. Si els adults no hi col·laboren el català continuarà per a ells com una llengua escolar, els enemics del nostre poble se sentiran esperonats i apareixeran sentiments de frustració que poden ser greus.

* Cal una política lingüística d'integració de tota la societat, cosa que només pot ser reconeixent i reforçant la personalitat genuïna de les Balears i, per tant, el seu idioma català. No es poden tancar els ulls a les repercussions demolingüístiques de la immigració dels anys 60. Un bon punt de partida és el coneixement de la realitat de l'extensió general de la comprensió del català entre els no nascuts a les Balears.

* Una base important per al futur és que, tot i la manca de progressos notables en l'alfabetització dels adults, prop de la meitat de les persones amb estudis de BUP o superiors estan alfabetitzats en català. □

Antoni Ignasi Alomar és professor de català a l'Institut Joan Alcover, de Palma, i està al Servei d'Assessorament de la CNL.

(Resum de la comunicació presentada al Simposi de Demolingüística celebrat a Tortosa els dies 15 i 16 de novembre de 1993)

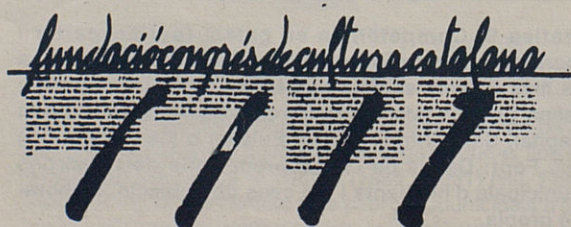
FUNDACIÓ «SERVEIS DE CULTURA PER AL POBLE»

Per a la promoció popular de la nostra cultura estam al vostre servei

Demana informació a c/ Rubén Darío, 12, 5è-B
07012 PALMA

EL MIRALL

AMB EL SUPORT DE

L'obra inèdita del pintor barceloní Joan Brull a Mallorca

MIQUEL V. SEBASTIAN I LLAMBIAS

Quan entrem al Museu d'Art Modern de Barcelona, al Parc de la Ciutadella, i voltam a la dreta, dins unes espaioses sales on es pot admirar la flor i la nata de la pintura catalana de les darreries del segle XIX -Casas, Nonell, Rossinyol, Benlliure, etc.-, ben al fons, mesclat amb aquests grans mestres, hi destaca la impressionant obra «Somni», un llenç de 200 x 141 cm que representa una figura femenina mirant l'infinit, asseguda a la vora d'un llac en un bucòlic paisatge de tons gris perla.

El quadre guanyà la Medalla de Primera Classe a l'Exposició Internacional de Barcelona del 1898, i està firmat *Brull* a l'angle inferior esquerre. Qui va ser aquest Brull?

Una vida difícil

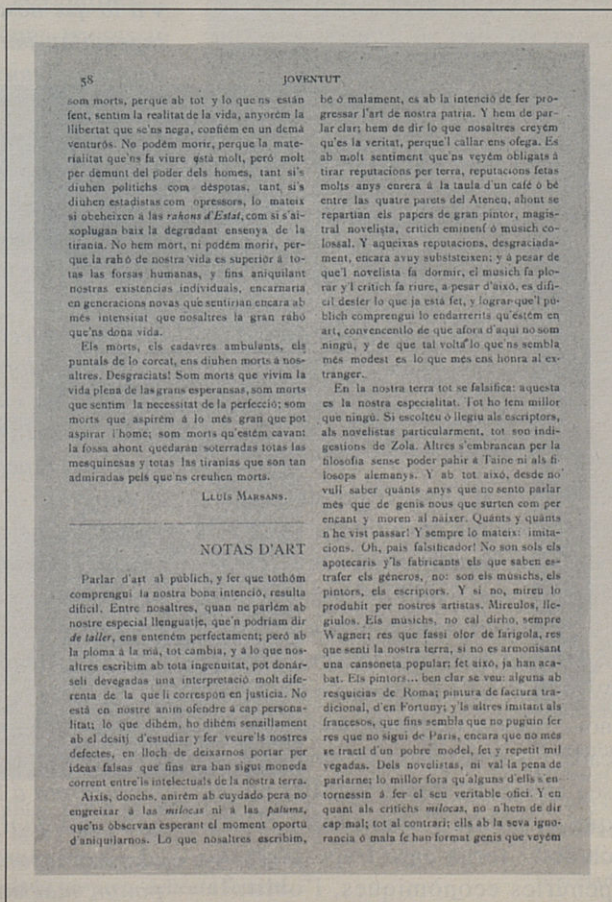
L'artista triomfant desperta al seu entorn una aura de seducció. Crítics, poetes, snobs, s'acullen sota l'ombra daurada de l'èxit, però alguns escriptors ens han sabut apropar la mítica del perdedor, la humanitat de l'artista fracassat, la seva misèria.

Joan Brull figura a tots els llibres i enciclopèdies de pintura catalana modernista com a pintor mala-guanyat. Com que va morir en plena maduresa -quaranta-nou anys-, mal es pot preveure el seu possible itinerari i reconeixements a l'àmbit de la pintura moderna.

La vida de Brull fou trista, quasi una tragèdia. En la seva biografia no podem deslligar mai l'home de l'artista, ple de contradiccions, marcat per un mal caràcter que el llançà al ressentiment.

Joan Brull i Vinyoles va néixer a Barcelona el 1863. Alumne de l'Escola de Llotja, va ser deixeble de Simó Gómez, el darrer veritable mestre de la pintura vuitcentista catalana, artista acadèmic i realista. Viatjà a Madrid amb el pintor Tomàs Padró per decorar San Carlos, i a Zamora, on pintaren les sales de la Diputació.

Era un moment de confusió, potser semblant al que patim ara, cent anys després. Brull, amb devuit anys, s'inclina per la pintura de temes històrics, tan de moda en aquell temps. Aconseguirà triomfar amb una composició de gran format i figures de tamany natural, titulada en castellà «La tonsura del rey Wamba» que *Joan Sacs* (Feliu Elias), biògraf de Joan Brull, considera el darrer quadre d'història: «Una pintura terrosa i condimentada i guisada a la manera de l'Escola de Llotja, desenrotllant el tema de la història d'Espanya i batejada en castellà en aquella hora de renovacions de debò, podia engrescar els milers de barcelonins que anaven estàticament a arrossegar els peus

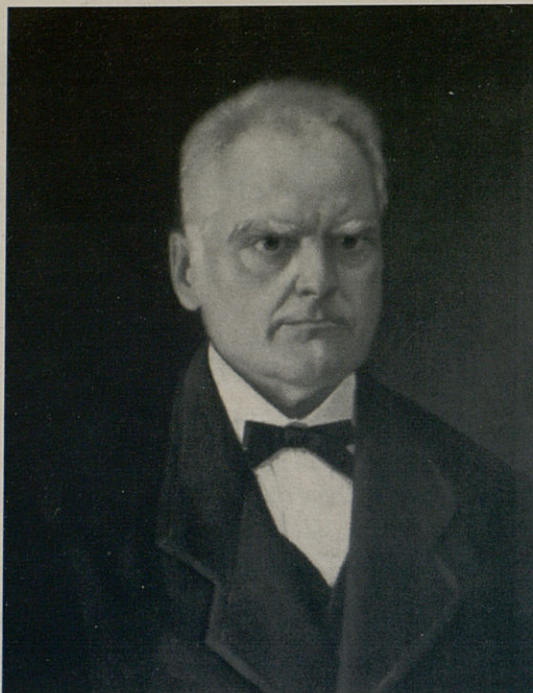
La pàgina de crítica d'art que se cita en el text i que Joan Brull escrivia a la revista catalanista «Joventut». Hi podem endevinar les dificultats amb que topava la seva obra en ser menystinguda pels profetes contemporanis: Casas, Nonell, Picasso, Torres Garcia...

damunt les rajoles de la Sala Parés, però, per aquestes mateixes raons, i per tota una eternitat, aquella telassa tan mirada determinà el divorci més inapel·lable entre el seu autor i la mitja dotzena de profetes de l'art nou".

«Colón en Salamanca» i d'altres obres parecudes li donaren un gran èxit de públic, però també l'enemistat dels profetes esmentats: Nonell, Picasso, Canals, Galí, Torres García, Ainaud, els quals representaven diversitat de gèneres i estils sota el moviment de l'Impressionisme.

Brull s'adonà del seu inoportunisme i començà una segona etapa de temàtica realista, i aleshores produí obres notables: «La rondalla», «La menjadora», «El Viàtic», «Després del treball», etc. Va saber deixar la pintura teatral historicista, fàcil i buida, per endinsar-se dins la pintura-pintura. Una crisi personal el dugué a París, on visqué durant cinc anys, pensionat pel mecenes Antoni Garriga, per perfeccionar els seus estudis i conèixer els grans mestres francesos. Influenciat pel pintor Raphael Collin, renegà de tot el que havia fet i estat, abandonà la fidelitat mantenguda al seu mestre i mentor Simó Gómez, reaccionà contra el realisme que aquest representava i s'entregà al Modernisme, cansat de la tradició, amb ànim de renovació. Fou precursor de l'Impressionisme a Catalunya i pareix, per tant, que ell i els profetes de l'art nou estaven condemnats a entendre's. Idò bé, mai no l'acceptaren.

Aquesta tercera etapa, la darrera, és la millor de la seva producció. Hi destaca una gamma de colors suaus, el protagonisme del cos femení idealitzat, envaït per una gran melanconia. Brull supera el seu darrer mestre en inspiració; Collin fa una pintura més freda. Endemés de l'obra citada «Somni» -una rèplica de la qual, també de Brull, roman al Cercle del Liceu creat per Alexandre

L'avi Miquel Llambías i Rosselló, 1882 (Col. particular. Felanitx). Retrat de pinzellada segura, densa a les parts il·luminades, fluida a les ombres, d'acord amb el cànons clàssics acceptats a l'ús.

Joan Brull figura
a tots els llibres i
enciclopèdies de pintura
catalana modernista
com a pintor malaguanyat.

de Riquer al Gran Teatre del Liceu -altres pintures modernistes firmades per ell en aquells anys, són: «Safo», «Misticisme», «Idil·li», etc.

Però el nostre home, antany reconegut amb «La tonsura del rey Wamba», no va agradar en aquesta nova manera de pintar, tendra i delicada; els seus quadres s'apinyaren al seu estudi del Poble Sec. Era un fet que el públic l'abandonà i el seu caràcter tornà agre i apesarat; les penúries econòmiques, l'oblit, la

desesperació, el mataren a poc a poc. També cal dir que l'Impressionisme penetrava a Barcelona, agranant pre-rafaelismes, simbolismes, modernismes...

La revista «Joventut»

Una de les facetes més curioses de Joan Brull fou la de crític d'art de la revista catalanista «Joventut». Aquesta tasca li proporcionà més d'un disgust per haver combatut amb sorna els pintors del seu temps. Insertam, com a il·lustració, l'article aparegut al núm.49 del 17 de gener del 1901, sota el títol «Notes d'art» i en reproduïm unes retxes per facilitar-ne la lectura:

“Parlar d'art al públic, y fer que tothom compregui la nostra bona intenció, resulta difícil. Entre nosaltres, quan ne parlém ab nostre especial llenguatge, qu'en podríam dir “de taller”, ens enteném perfectament; però ab la ploma á la mà, tot cambia, y á lo que nosaltres escribím ab tota ingenuitat, pot donárseli de vegades una interpretació molt diferent de la que li correspón en justícia. No está en nostre anim ofendre á cap personalitat; lo que dihém, ho dihém senzillament ab el desitj d'estudiar y fer veure'ls nostres defectes, en lloch de deixarnos portar per idees falses que fins ara han sigut moneda corrent entre'ls intellectuals de la nostra terra.

Aixís, donchs, anirém ab cuydado pera no engreixar á las “milocas” ni a las “patums”, que'ns observan esperant el moment oportú d'aniquilar-nos. Lo que nosaltres escribím, bé o malament, es ab la intenció de fer progressar l'art de nostra patria. Y hem de parlar clar; hem de dir lo que nosaltres creyém qu'es la veritat, perque'l callar ens ofega. Es ab molt sentiment que'ns veyém obligats á tirar reputacions per terra, reputacions fetas molts anys enrera á la taula d'un café o bé entre les quatre parets del Ateneu, ahont es repartian els papers de gran pintor, magistral novel·lista, crítich

eminent ó músich colossal. Y aqueixas reputacions, desgraciadament, encara avuy subsisteixen; y á pesar que'l novelista fa dormir, el músich fa plorar y'l crític fa riure, á pesar d'aixó, es difícil desfer lo que ja está fet, y lograr que'l públich compregui lo endarrerits qu'estem en art, convencentlo de que afora d'aquí no som ningú, y de que tal volta lo que'ns sembla més modest es lo que més ens honra al estranger."

Un hivern a Mallorca

Joan Brull vingué a Mallorca el 1882, a l'edat de denou anys, possiblement per pintar d'encàrrec alguns membres de la família Llabrás de Felanitx, artesans-capellers del carrer de la Plaça d'aquesta ciutat.

Els Llabrás eren gent refinada; tots sabien llegir i escriure correctament -cosa no molt freqüent en aquell temps del segle passat-, admiraven l'art, la música, el cinematògraf a punt d'esclatar... L'oncle Guillem Llabrás, un indià vingut de Puerto Rico, reunia la família els capvespres d'estiu a una possessió

que tenia a Son Sureda, on escoltaven per un gramòfon "La Voz de su Amo" plaques de cançons napolitanes i àries d'òpera per Enrico Caruso, Beniamino Gigli o Miguel Fleta. És natural que cridassin Brull i sabessin apreciar-lo com artista. Entre els quadres que pintà Brull de la família Llabrás a Felanitx, en resten cinc obres: retrat de Miquel Llabrás Rosselló -capeller oriünd de Ciutat, afincat a Felanitx-, retrats dels seus néts, els germans Antònia, Margalida i Miquel Llabrás Adrover, i retrat del mestre d'escola Joan Gomis Oromí, el qual l'any 1886 es casaria amb Antònia Llabrás Adrover. Curiosament, Brull no pintà Joanina Llabrás Adrover, germana dels anteriors, jove de gran intel·ligència -estudià les carreres de piano i magisteri- que es casà amb el metge felanitxer Miquel Rigo i Puig.

Un amor de Brull

Antònia Llabrás Adrover, aleshores de denou anys, molt garrida -com tenien fama de ser les felanitxeres-, blanca de pell, tan prima

que els veïns es pensaven que tendria la temuda malaltia de moda, la tuberculosi, des del primer moment que es conegueren va ser l'admiració del jove Brull, el qual se n'enamorà. Aquesta adoració va quedar plasmada al retrat que li va fer, de major tamany i més inspirat que els altres.

Però Antònia es casà amb Joan Gomis, el primer mestre nacional que va venir a Felanitx, traslladat per ascendir de categoria. Gomis era natural de Juncosa, a les Garrigues, prop de Lleida; potser el destí d'Antònia era casar-se amb un català. Més tard es traslladaren a Vilanova i la Geltrú, Lleida i Girona, on Gomis va ser Regent de l'Escola de pràctiques, annexa a la Normal. D'aquest matrimoni nasqueren vuit fills, quatre dels quals estudiaren la carrera del Magisteri: Joan, Professor de Ciències de la Normal de Girona; Albert, professor d'Escola Primària; Remei, secretària de la Normal de Girona, i Antònia, que no va exercir.

Antònia Llabrás Adrover va morir a Girona el 1950 als 86 anys. Entre els calaixos del seu canterano

Retrat de Margalida Llabrás Adrover, 1883 (Col. particular. Felanitx), joveneta de 17 anys. Com el de la seva germana, el rebosillo mostra la transparència del vel amb què Brull va saber imprimir-hi l'aspecte delicat i femení.

Antònia Llabrás Adrover, 1883 (Col. particular. Girona). Quan Joan Brull la va pintar els dos tenien 19 anys. Ell va enamorar-se'n. Era una allota molt garrida, com tenien fama de ser les felanitxeres. Duu la dedicatòria "A ti, hermosa Antonia, te dedico estas pinceladas en prueba de amistad."

hi trobaren una fotografia de Joan Brull, una mica borrosa, amb aquesta dedicatòria al darrere: *Recuerdo a mi inolvidable..... Antonia Llambías. Felanitx, 15 Noviembre 1883. Joan Brull.*

Els retrats

Tenen les característiques dels retrats vuitcentistes de l'època: fons obscur i sobrietat en el color. Però Brull, als seus denou/vint anys, és un gran dibuixant i ha après de debò l'ofici de pintor.

El retrat frontal de l'avi Miquel Llambías Rosselló és un oli sobre tela de mides 63'5 x 47'5 cm, firmat i datat "J. Brull 82" a l'angle inferior esquerre. L'expressió forta de la mirada contrasta amb la suavitat dels tons del rostre, fusos amb els grisos dels cabells; potser el rictus de la boca és un poc dur. La pinzellada és segura, densa als llums, fluida a les ombres, com ha de ser segons els canons clàssics acceptats a l'ús.

El retrat de mig cos d'Antònia Llambías Adrover és un oli sobre tela de mides 80 x 60 cm, firmat amb la dedicatòria "A tí, hermosa Antonia, te dedico estas pinceladas en prueba de amistad. J.Brull 83", a la banda superior dreta. Antònia va vestida amb gipó, rebosillo, botonada i medalla d'or. Mira al front, però no l'espectador.; a la mà dreta duu una rosa. L'artista juga amb la trans-

Joan Gomis Oromí, 1883 (Col. particular. Girona); el primer mestre nacional que exercí a Felanitx, company de pensió de Joan Brull. El retrat va dedicat "Al meu amic, J.Gomis". Antònia Llambías i Joan Gomis es casaren i tingueren vuit fills.

parència del vel al qual dona un aspecte delicat i femení.

El retrat de Margalida Llambías Adrover és un oli sobre tela de mides 61 x 51 cm, firmat amb la dedicatòria "A la simpática Margalida, J.Brull 83" a la banda inferior esquerra. Margalida, de desset anys, va amb el mateix rebosillo de la seva germana Antònia: és un retrat de tres quarts mirant l'espectador.

El retrat de Miquel Llambías Adrover (vegeu la portada d'aquest número d'EL MIRALL), és un oli

sobre tela de mides 62 x 46 cm, firmat "Brull" a l'angle inferior dret i no datat. És dels millors retrats de Brull, sobri i elegant; les faccions anguloses estan resoltes amb espontaneïtat i frescor, la mirada de Miquel -de setze anys-, directa a l'espectador. El clarobscur de la cara està ben modelat, simplificant els detalls i limita amb el blanc *pas-par-tout* de la camisa.

I ja per acabar, el retrat de Joan Gomis Oromí, de perfil, és un oli sobre tela de mides 39'5 x 32'5 cm, amb la següent dedicatòria en català: "Al meu amic J.Gomis. J.Brull 83". Gomis i Brull vivien a Felanitx a la mateixa pensió, tots dos enamorats de la mateixa dona, Antònia Llambías. Al final, va ser Gomis qui es va casar amb ella. Com a anècdota curiosa cal dir que els companys de pensió varen pagar al pintor un mes més d'estada per tal que els fes un retrat a cadascun d'ells.

Quanta obra inèdita de Brull resta encara per Mallorca? Ens agradaria saber-ho. □

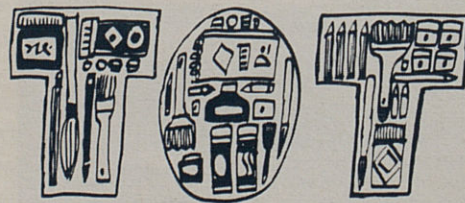
Miquel V. Sebastian és professor de dibuix i crític d'art.

PAPERS PINTATS I PINTURES

Casa Pomar Flores

ARTICLES PER A ARTISTES
VASES I MOTLLURES

SANT MIQUEL, 77 - Telèfon 72 14 83 - Fax 71 93 12 - 07002 PALMA DE MALLORCA

MATERIAL DE BELLES ARTS

PELLETERIA, 2 i SOL, 28 - Telèfon 72 28 59 - 07001 PALMA DE MALLORCA

Joan Perucho: “L’art modern s’origina en la paraula”

SEBASTIÀ ALZAMORA

El poeta, narrador i assagista Joan Perucho (Barcelona, 1920) és un dels noms preeminents de les lletres catalanes modernes, i ara, amb la publicació de les seves memòries (*Els jardins de la melancolia*), de les seves Obres Completes i d’un nou poemari (*Inscripcions, làpides, estelles*), es troba en una situació d’actualitat i vigència incontestables. El passat mes de desembre tornà a Mallorca com a convidat de l’Aula de Poesia de la Fundació Pilar i Joan Miró, per pronunciar una interessant conferència, titulada “Misteri i poesia (teoria dels monstres)”. I aquesta que segueix fou la conversa que tinguérem l’oportunitat de sostenir-hi.

Joan Perucho a Mallorca, convidat a l’Aula de Poesia de la Fundació Pilar i Joan Miró. (Palma, desembre 1993)

- Vós vàreu fer literatura d’arrels i motius fantàstics ja en els anys 50 i 60, quan en la literatura catalana eren temps de realisme psicològic i de “novel·la catòlica”, i quan primaven actituds de servei i reivindicació del país i la llengua, més que no de recerca de veus literàries (sobretot narratives) originals i individualitzades. No us vàreu sentir sol, literàriament parlant, en aquells anys?

Sí, sí, molt. I tan tot sol que em vaig sentir, amb la meua literatura! (riu, acompanyant la frase: un gest que repetirà prolixament al llarg de tota l’entrevista). Sí, eren els temps en què la literatura era una arma al servei del redreçament del país, i semblava que el que jo feia no hi tenia massa cabuda. Però com que no hi ha cosa en el món que aguantí si no és la pròpia vocació, doncs

vaig seguir endavant. De totes maneres, sí que sempre he tingut bones crítiques: un atac frontal contra la meua literatura no l’he rebut mai. Hi havia un cert desinterès envers aquell món de què parlaven els meus llibres, la gent deia que eren “les coses d’en Perucho”. . . Però, per altra banda, sempre he tingut crítiques serioses i ben fonamentades, i això m’ha estimulat molt.

- Creieu que l’anomenat “boom” de la literatura hispanoamericana dels anys seixanta i setanta, amb tot aquell “realisme màgic” que representaven alguns dels seus autors, va contribuir a incrementar l’atenció cap a l’obra d’un autor català que, com vós, tocava d’anys enrera registres propers a aquells?

Nosaltres vam començar amb aquest tipus de literatura molt abans que els autors hispanoamericans, i quan dic “nosaltres” estic parlant exclusivament de n’Àlvaro Cunqueiro a Galícia i de mi a Catalunya: aleshores, no hi havia ningú més. Va ser l’any 57, quan Cunqueiro ja havia publicat *Merlín e família* i jo el meu *Llibre de cavalleries*, que ens vam descobrir mútuament, i ràpidament vam establir contacte, ens vam intercanviar cartes i llibres i vam encetar una profunda amistat. Però llavors encara ningú no parlava ni de Borges ni de ningú, eh? Durant molt temps, només hi vam ser nosaltres dos, que ens donàvem suport mutu: ell, en Cunqueiro, feia una literatura cèltica, molt brumosa, i jo feia litera-

tura fantàstica, però molt mediterrània.

- *Quina mena de procés intel·lectual seguïu, per tal d'explorar i descriure la realitat propera a partir del fantàstic, l'oníric i l'atàvic? Dit d'una altra manera: com organitzau, en la vostra obra, els referents immediats en base a d'altres d'intangibles i imaginaris?*

Jo, en la meua literatura, mai no m'he sortit de la vida. Els elements que podríem anomenar com a irreal, han estat sempre producte de les meves lectures. Val a dir que aquestes han estat també sempre una mica estranyes, perquè he tingut el vici de la recerca en les llibreries de vell, el gust pel llibre impensat. Així que el meu cabdal d'experiència literària ha estat molt distint del de la majoria dels altres escriptors. He accedit, doncs, a llibres estranyíssims, que em disparaven cap a d'altres realitats. Aleshores aprenia que, només tocant o distorsionant algun aspecte concret de la història, em podia escapar cap a d'altres possibilitats. I això feia que els elements de la meua ficció fossin totalment inventats. Encara que, de tota manera, la realitat sempre s'incrusta en qualsevol obra, no pot ésser mai totalment defugida.

- *Això ens porta a un altre aspecte de la vostra obra: la vostra reconeguda erudició que, tot sovint, us és també font literària. Us declaràreu, diguem-ne, advocat de la metaliteratura, o deixaríeu aquest element en un pla més anecdòtic, en el context global del vostre discurs literari?*

Sí, a mi se m'ha titllat de literat culturalista. I és veritat: sovint he inclòs, en les meves obres, cites literàries adreçades a sembrar l'equívoc en el lector. "Serà autèntica, aquesta cita que ha posat en Peru-

"A mi se m'ha titllat de literat culturalista. I és veritat: sovint he inclòs, en les meves obres, cites literàries adreçades a sembrar l'equívoc en el lector."

Va ser l'any 57, quan
Cunqueiro ja havia publicat
Merlín e família i jo el meu
Llibre de cavalleries,
que ens vam descobrir
mútuament.

cho? Perquè sembla que això passa de rosca!", es preguntaran alguns. Però resulta que no hi passa, de rosca! Aleshores, si aquell lector té el suficient interès cultural per esbrinar si allò és veritat, consultarà les pàgines de l'autor citat i descobrirà l'autenticitat d'aquella cita que apa-

reixia dubtosa. Alguna vegada sí que m'he inventat una cita, però sempre amb autors que coneixia molt bé i mai traint l'essència del seu pensament. I això ho puc fer, és clar, perquè sóc un autor de caire fantàstic. No podria fer-ho, en canvi, si fos un estudiós o un crític literari. Però a en Peruchó se li perdona tot, ha, ha!

- *Heu estat membre de l'Acadèmia Nacional de Gastronomia, de Madrid. Fins a quin punt el fet del ben menjar i el ben beure (els ritus del menjar, l'organització social, estètica i afectiva que presuposa, la seva incidència en la formació cultural de l'individu) és una veta per explotar en literatura?*

Bé, jo vaig néixer a la gastronomia bàsicament perquè la meua mare, i la mare d'en Néstor Luján (amb qui vaig escriure *El libro de la cocina española*), que eren bones amigues, eren dues

dones que sabien cuinar, i els agradava. Llavors, en Néstor i jo érem dos infants que miràvem com ho feien elles. A mí, allò em semblava com una mena d'alquímia, i prest em vaig adonar que la cuina era part integrant de la cultura del poble. Així, en Néstor i jo, que ens férem molt amics, donàrem unes conferències radiofòniques sobre cuina, ja que en aquella època la gent sortia de la guerra i no es deturava en certes qüestions: el que volien era alimentar-se, i prou. Però, podíem cultivar una mica la gent en aquest aspecte i difondre una petita ona de cultura, que era el que ens interessava de divulgar. De tota manera, és un tema que ja he abandonat: vaig fer aquest llibre amb en Néstor, en vaig escriure un altre en català, titulat *El discurs de l'Aquitània*, i després ja no hi he fet res més.

- *Borges, Kafka, Lovecraft,*

Poe, Henry James. D'aquests cinc noms de la literatura universal, quin o quins escolliríeu com a ascendents literaris vostres?

Home, Kafka m'interessa molt, el món oníric de Kafka. I James també, per la seva manera d'escriure, per la seva perfecció formal. El que succeeix és que James, i Borges, escriuen tan bé que produeixen immediatament una mena de separació intel·lectual: són tan marmoris que cansen. Jo no podria llegir un llibre de James seguit, perquè està tan ben escrit que aclapara, que impossibilita una lectura continuada. I amb Borges es produeix el mateix: amb Borges no somrius mai. Mai, és una perfecció glaçada. A mi, en canvi, m'agrada el cultiu de la ironia, l'aproximació a l'home i a les coses, a la vida. Quant a Lovecraft, també m'interessa pel seu sentit de l'horror, que jo prenc sempre pel costat de la ironia. A mi, l'horror per l'horror, el mal pel mal, no m'agrada.

- *"Inscripcions, làpides, esteles", el vostre últim poemari (publicat el passat mes de maig per Edicions 62, col·lecció "L'Escorpí" de poesia, núm. 158) palesa un to elegíac que plana en el conjunt del llibre...*

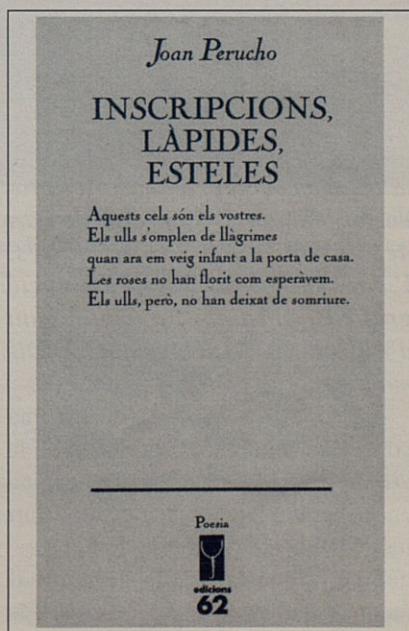
És clar, ja tinc setanta-tres anys, jo! (torna a riure). Però digui, digui...

- *...per altra banda, s'hi toben referències constants a Rilke, Battaglia, Goethe i molts altres paradigmes de la cultura occidental. Comptat i debatut, podem veure-hi una mirada elegíaca al tan parlat decandiment cultural, moral, filosòfic, artístic i polític d'Europa?*

Bé, jo no sóc massa optimista, respecte al present. Però com que no sóc un pensador ni tampoc una persona educada en aquestes àrees de la cultura, doncs no sabria què dir-li, la veritat sigui dita. Certament, hi ha fets i fenòmens que no m'agraden, de la cultura occidental, i que fins i tot em fan molta por. Però no sé... sempre espero que s'esdevingui un miracle. Ara, hi ha una cosa a dir: jo crec que per revaloritzar la cultura i

Alguna vegada sí que m'he inventat una cita, però sempre amb autors que coneixia molt bé i mai traint l'essència del seu pensament.

la societat occidental, cal que se les poetitzi més. No amb poesia en el sentit d'obra escrita, sinó en el de donar a la vida un "élan" poètic que ara no té. Buscar una actitud més alliberadora de les coses, no lligar els homes als productes comercials constantment. Si és que no es pot fer res sense que no hi hagi una indústria, uns interessos purament econòmics o materialistes al darrere!

- *Precisament en un dels poemes d'"Inscripcions, làpides, esteles" (concretament, el titulat "L'ombre d'un rêve") sembla que xifrau el restabliment de la dignitat cultural i social d'Occident en un nou floriment humanista. En quins termes generals i bàsics s'hauria de produir, aquest humanisme dels nostres dies?*

L'humanisme és sempre l'humanisme: la plasmació de tots els aspectes que conformen l'experiència humana, i ja poden deixar-se d'històries. Avui en dia es fan massa plantejaments teòrics sobre tota mena de coses que no tenen cap mena de sentit, és un divulgar en el buit, una atracció per la teoria seca, eixuta. No: s'ha de tornar al palpit, al ressò humà. Un poc com Ortega, s'ha d'orteguitzar la cultura.

- *Aleshores, el que defensaríeu és la recreació d'un model social més fonamentat en el fet cultural que no en el material, diguéssim.*

Exacte, sí, sí.

- *Canviant de tema, "Inscripcions, làpides, esteles" també conté poemes relatius a un exercici d'introspecció personal, com una recapitulació sobre la vida viscuda per Joan Perucho examinada des de la pròpia maduresa, una mena de dietari globalitzador dels dies viscuts...*

Segurament ho és, un repàs de la meua vida. És que ara em trobo, ho deia fa un moment a un dels periodistes, en una situació ben estranya, en què puc parlar de coses que vaig fer ja fa cinquanta anys. És mig segle, eh? I això no és donat a tothom: hi ha molta gent que mor, i

molts resten a la cuneta, molts amics meus estan "aparcats". Jo encara puc parlar, en canvi, d'una revista que fèiem, amb n'Antoni Vilanova i en Néstor, l'any 42. Mare meva, i d'això en fa cinquanta anys! Cinquanta anys...

- *En el poemari també hi apareixen, sovint, Déu, com una forma d'esperança última que es realitza en un misteri total, i la Mort, com a via cognoscitiva definitiva que roman, tanmateix, dins la tenebra, inassolible en vida. Estam, doncs, davant d'una poesia que podríem anomenar com a cristiana?*

Sí, sí. Jo sempre he estat cristià. I no només això, sinó cristià catòlic, i mai no he abandonat les meves conviccions religioses: és més, cada vegada m'hi sento més identificat. Però jo he anat a beure, cal assenyalar-ho, a les fonts més poètiques i més primàries del cristianisme i del catolicisme, les fonts més primitives, les de l'Àsia Menor: aquells Sant Pacomi, Sant Macari, Sant Delfí (*s'adelita a subratllar aquests noms amb un murmuri entusiasta i amb una altra rialla*) que escrivien uns textos meravellosos, abrandats de la idea de Déu, però també de la idea de poesia, i et parlen de lleons salvatges que en el moment d'atacar esdevenen com gossos falders. És extraordinari, això! M'encanta! Ho prefereixo a qualsevol novel·la psicològica, de veritat, ha, ha!

- *Vós també heu estat un destacat conrador de la literatura assagística i periodística, una mancança gairebé endèmica de la literatura catalana. Veieu, tanmateix, en els últims anys, alguns símptomes de vigorització en la nostra llengua d'aquest gènere?*

Bé, és que jo ara ja no estic massa al corrent de les coses que es fan. Abans hi estava, perquè era la meva obligació, d'estar-hi. Però ara ja només em cuido del que fan els amics, que per a mi són el més important del món, juntament amb la bondat.

- *Concretant, doncs, en els vostres assajos, heu dedicat grapat*

Jo vaig néixer a la gastronomia bàsicament perquè la meva mare i la mare d'en Néstor Luján eren bones amigues i eren dues dones que sabie cuinar, i els agradava.

importants de pàgines a l'estudi de la imatge com a aglutinadora i productora alhora de bona part de l'art del nostre segle. És, aleshores, l'icon, el símbol, la representació gràfica i plàstica, l'autèntic punt d'articulació del llenguatge artístic modern?

Primer de tot, hem de dir una cosa: l'art modern és la creació de la crítica d'art. L'art modern s'origina en la paraula: sense la paraula, l'art modern no hauria tingut sentit, perquè és la que articula i dona fonament al que han fet els artistes. Els

artistes són uns primaris, uns intuitius, no saben mai el que fan. És el crític el que els anima i crea tota una mena d'entelèquia entorn de l'obra de cadascun d'ells, i sovint destapa un món que ells ni sospitaven. O sigui, que tot això del cubisme, per exemple, han estat els crítics qui ho han muntat. No en Picasso! En Picasso el que feia era pintar, igual que en Miró i tots els altres! El que van tenir va ser la sort de trobar una crítica tan lúcida i tan poètica com no n'hi havia haguda mai, que és la crítica d'art del segle XX.

- *Això ens porta a una altra qüestió, plantejada també en el vostre aplec d'articles "Cultura i imatge": quina és la validesa, ara com ara, i quin futur podem pensar, per al llibre i la "galàxia Guttemberg" en general com a representant i dipositària dels coneixements i les capacitats estètiques de l'ésser humà?*

A mi em sembla que aquest assumpte és una lluita a mort, aferissada, entre la cultura i l'anticultura. Per aquest motiu jo estic en contra dels mitjans audiovisuals i, de fet, no concedeixo mai cap entrevista a cap televisió ni a cap ràdio. Tot això és molt còmode, asseure's a veure què ens donen. No, home, no, això no és vàlid! S'ha de llegir, i s'ha de meditar el que es llegeix. La televisió ens ha restat les hores que abans es feien servir per a la lectura, i això és imperdonable.

- *I us sembla que el llibre en podrà sortir, si no triomfant, si més no amb dignitat, d'aquesta lluita?*

Esperem-ho! Esperem el miracle! Jo confio en què Sant Pacomi i Sant Macari, en les meves oracions nocturnes, em sentiran i faran alguna cosa (*i altra vegada torna a riure, ben de gust*). □

Sebastià Alzamora és estudiant de Filologia Catalana i, amb el poemari "Rafel", acaba de guanyar el Premi 1993 Salvador Espriu de poesia jove que promou la Fundació Pere Vergés.

(4) Sidi Bou Said: El balcó de la mar púnica

MIQUEL FERRÀ I MARTORELL

És una vila alhora moderna i antiga que respira encara l'atmosfera mediterrània dels fenicis. Carrers i carrerons s'alternen amb places ajardinades o miradors i balconades sobre els penya-segats que un dia foren llocs de guaita per a colombrar el retorn de les naus d'Anníbal o l'amenaça de les naus romanes, l'arribada dels xabecs sarraïns carregats de botí que pregonaven al vent els Barbarossa o els Dragut amb totes les seves glòries piràtiques, o la presència dels vapors de guerra francesos que aquell any de 1881 s'apoderaren del país. Passejant per aquesta ciutat de llegenda és obligatori prendre un cafè turc a un local d'arquitectura rústega moresca que guaita des de l'altura sobre la blavor immensa de les aigües.

I vet ací que aquesta terrassa i aquesta balconada de fusta i aquest arc de ben afavorida ferradura, apareixen talment avui com ahir en l'obra *Les Meravelloses Aventures d'Antifer* del gran Juli Verne, que conta les peripècies d'un patró de goleta que habitava Saint Malo i se'n va pels mars del nord d'Àfrica i d'Orient a la recerca d'un sempre famós tresor. En aquest caminar i trespasar, Antifer passa pel cafè de Sidi Bou Said i jo, besnét de patrons de navili que anaven a la vela de Sóller a Alger i d'Alger a Marsella, haig d'experimentar una

Un mercat d'ovelles i xots com tants d'altres de tota la zona del Mogreb. Els hàbits i costums no han canviat en el decurs dels segles. I d'aquesta carn en sortirà el millor cus-cús.

certa emoció compartint taula, tassó i cafè, imaginativament, amb aquell heroi de ficció, com de ficció em semblen els personatges que vaig trobant pel camí en aquests revolts i cantonades: la dona envelada que contempla les ones des d'una barana, el vellet cec de turbant destenyit que assegut a la gatzoneta demana almoïna, el mercader de caixetes damasquinades que practica l'esport interminable del regateig o el policia de dents blanques i gorra alta que s'allisa orgullós els mostatxos negres com ala de corb...

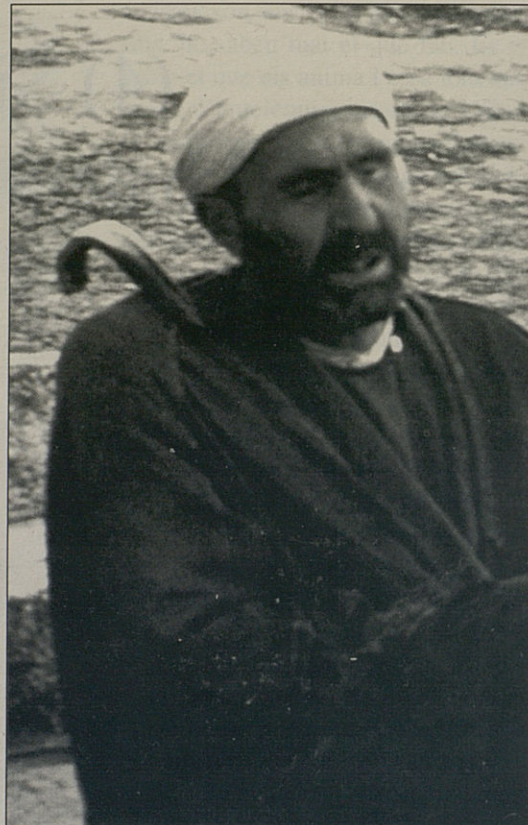
Aquí, a Sidi Bou Said, és també cosa obligada comprar una d'aquestes gàbies d'artesanía amb cúpula de taronja i arabescos de filferro. Prop del mercat, que en diríem turístic, hi ha una plaça amb venda de xots, ovelles i moltons que em sembla una estampa molt autèntica, com si hom hagués retrocedit en el temps un parell de segles.

Quan deixam la vila on han estiuejat els emirs i els soldans des del segle XVII, un poc de tristor amara el meu cor. Em faig la promesa de tornar, i mentre l'autocar fa la seva via vers un horitzó vermellenc i el cansament em fa enyorar la cambra hostalera, veig per la tremolosa finestrella un antic fort espanyol molt semblant al castell de Sant Carles de Porto-Pi, murs Vauban en escarpa i garites cantoneres

Penso en tota la sang
mallorquina, balear, illenca,
vessada des dels dies
dels foners als del capità
Barceló.

Un aspecte de Sidi Bou Said, la vila blanca i blava. Blanca és l'encegadora llum del sol i també la calç dels murs. Blava la mar de la mateixa manera que blau-mari és el color de la pintura que cobreix portes i finestres. El minaret de la mesquita ho domina tot.

Un cec demana almoïna. Potser no n'hi faltarà. L'Alcorà obliga els creients a socórrer els pobres. Abraçat al seu gaiato espera la misericòrdia d'Allah.

de sentinella, i penso en tota la sang mallorquina, balear, illenca, vessada des dels dies dels foners als del capità Antoni Barceló.

Antifer, barbut, fumador de pipa, que caminava amb les mans dins les butxaques i estudiava en el cel els vents i les tempestes, passà per aquí, segons la crònica aventura: "Antifer es va dirigir a la ciutat baixa i podeu estar segurs, amics lectors, que no va prestar cap mena

d'atenció a les curiositats del camí; aquí, una d'aquestes mesquides que a Tunis es troben a centenars i que dominen amb els seus elegants minarets la població; allà, deixalles d'origen romà o sarraí; després, una plaça pintoresca sota la verdor de les figueres i dels fassers; més enllà, carrers estrets, amb les cases molt juntes, plenes de botiguetes ombrívols on s'amunteguen els queviures, els teixits, el ganivetam... segons

sigui comerç del barri francès, italià, jueu o maltès. A l'extrem d'un carrer o més aviat d'un carreró que no passa d'aquell rafal de mercaders, el guia s'aturà al davant d'una casa de mitjana aparença. Construïda segons el model general de les cases tunisenques, presentava un gran bloc amb terrassa, sense finestres exteriors i un pati a través del qual rebien llum les habitacions..."

És la prosa de Juli Verne. □

FAJAS REINA

José Tous Ferrer, 1 - Tel. (971) 71 60 33
07002 Palma de Mallorca

**Libreria
Aloma**

C/ de la VINYASSA, 23 B
Tel.: 46 11 50 - PALMA

II. Edinburg: la ciutat dels turons

JOAN BARCELÓ I COLL

"The Scots, with a vigilance of jealousy wick never goes to sleep, always suspect an Englishman despises them for their poverty, and to convince him that they are not less rich than their neighbours, are sure to tell him a price higher than the true."

(Samuel Johnson, en "A journey to the Western Islands of Scotland", 1775)

(Els escocesos, constantment en guàrdia en qüestions de gelosia, sospiten sempre d'un anglès que els menyprea per la seva pobresa i, per tal de convèncer-lo que no són menys rics que els seus veïns, no vacil·len a demanar-li un preu per damunt del real.)

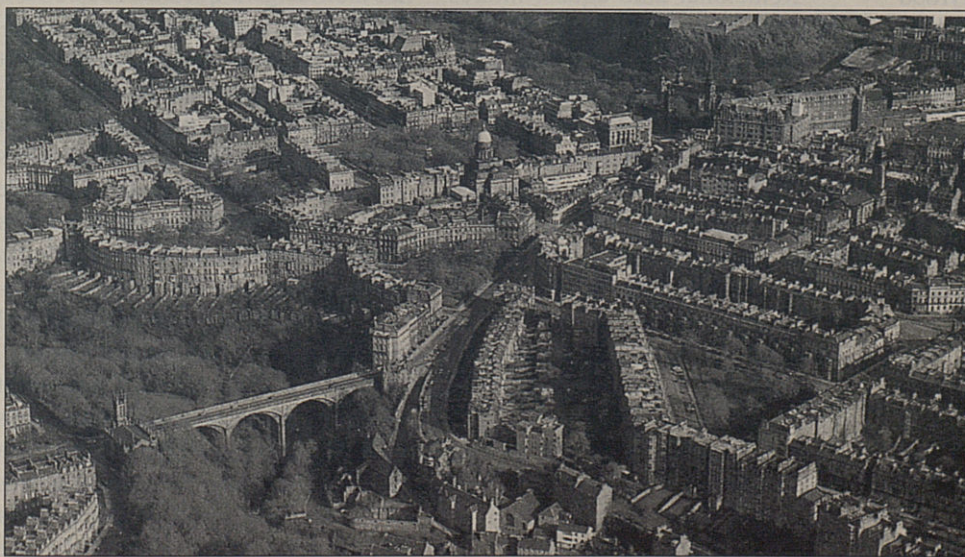
Escòcia i la seva capital, Edinburg, són tot un altre món que el propiament anglès i Londres, dels quals parlarem en l'article anterior (El Mirall-64). Quan al llarg del viatge

heu anat serpentejant entre els encisos suaus del paisatge anglès, l'arribada a Escòcia us sobta amb un panorama més agrest, ennegrit i pedregós, de naturalesa pobra, esmorteïda i soferta. En la seva història apassionada, els escocesos, moltes vegades, de pedres han hagut de fer-ne pans, quan no han alimentat l'emigració a terres més ufanes.

Per això en el país hi prima un gran caràcter i un fons gasiu i entossudit. L'escocès actua molt per rampells, segueix el seu impuls natural i instintiu, i té en gran estima la pobra terra, els avantpassats i l'esforç permanent de conservació. El fons rural i ramader és ben evident. Aquest és un país de panys que grinyolen, de cases velles amb portasses, territoris ben apamats i arrepamats, de tradicions familiars ben afermades.

Retenen de la pagesia la sornegueria en allò que diuen o deixen de dir i la reticència tàcita en els tractes, i un isolament volgut dins el cercle ben establert de costums, amistats, coneguts i familiars. La simpatia és també un tret molt general. En la presència física o en el tarannà psicològic no espereu una raça homogènia, rossa, alta, pigallada i nòrdica. Hi predomina també el tipus de cabell fosc i estatura esquifida. Genèticament aquesta gent és un mosaic de possibilitats. Si a un escocès li demaneu el seu ideal de bellesa el posareu en un fort dubte existencial, de tantes variacions que hi ha en el món que l'envolta. La diversitat és aquí també una distinció.

De la ciutat d'Edinburg, al primer cop d'ull, destaca la massa petrià enfosquida i arborant del castell-fortalesa, avui museu militar, i l'espada que fa el tallant vertical del precipici sobre el qual és construït. A baix, al fons, hi resta el llit de l'antic riu, jaça de la xarxa ferroviària amb l'estació comprimida i, en el pendent, a totes dues voreres, uns jardinetes verds i florits per on fer la passejada festiva o prendre-hi el sol càlid en temps de bonior. Aquest és l'espai que separa la ciutat vella, a la part alta, de la victoriana i més moderna, a la part baixa, més estesa vers el port i el mar. És un carrer que recull la zona més comercial i turística, amb magatzems

Al primer cop d'ull, d'Edinburg destaca l'espada al fons del qual hi ha el llit del riu, jaça de la xarxa ferroviària amb l'estació comprimida.

carregats dels ordits més variats de llana gruixuda, elàstica i esponjosa. Alguns hotelets vistosos i restaurants amb salons de vistes vídrades completen l'enrenou turístic.

Des d'aquest carrer podreu contemplar amb perspectiva la mola basàltica antiga i el perfil retallat de la ciutat vella que corona el castell amb les banderoles flamejant al vent. Com que el meu hotel és en aquest carrer, entre l'estrany pinacle inflat i bonyegut del monument a Walter Scott i l'alineació de columnates clàssiques de la National Gallery i la Royal Scottish Academy, em resulta una visió molt familiar.

Si esteu decidits a fer-vos una idea de la ciutat i de la seva estructura us recomano que comenceu creuant el pont de pedra i aneu a la part alta antiga. Feu el carrer High Street en les dues direccions, recorreu-lo del tot. Cap amunt, arriba fins al castell i la seva esplanada, famosa durant els festivals d'estiu. Cap avall, us deixa als jardins del palau de la "Holyrood House", d'estructura paquidèrmica neo-clàssica, dins una petita vall entre muntanyes de vegetació esclarrissada, de dors suau i arrodonit. Enmig, i pels carrers dels voltants, hi ha tot l'eixam de cases antigues i una pila d'esglésies, inclosa la catedral presbiteriana de St. Giles, de traçat gòtic acollidor i llistats heroics patris.

Aneu-hi amb temps, amb calma, sense presses. Entreu a les cases, patis i carrerons, feu estada a les tavernes. Són tot un món de formes per passar l'estona, beure qualche brevadage incitador i conèixer la gent de forma natural. El conjunt és únic, val la pena.

Queda encara la casa on visqué fa 400 anys John Knox, el reformador religiós liberal, de temps de la

Des del meu hotel puc contemplar la perspectiva de la mola basàltica i el perfil retallat de la ciutat vella que corona el castell amb les banderoles flamejant.

reina Mary dels escocesos. En 1990 va ser restaurada i ara ofereix una bona visita per conèixer l'estructura, l'ambient i les formes de vida antigues, inclosa la biblioteca de Knox.

Relacionat amb aquest interès vital la tradició cultural de la ciutat d'Edinburg és molt acreditada. Literatura, jurisprudència i medicina han estat sempre branques del saber humà destacades en aquesta ciutat. Entre els personatges famosos que nasqueren o visqueren aquí hi ha Walter Scott. La seva escriptura és plena d'intrigues medievals i ardor combatiu. Stevenson ens porta l'atracció per l'aventura i la bona prosa. El Dr. Samuel Johnson, observador agut, lúcid i escèptic, desxifrador de la naturalesa humana. El filòsof David Hume, enterrat en el bell cementiri vell de Carlton, ombrívol, tranquil, apartat. Adam Smith, capdavanter en la ciència econòmica al segle XVIII. El pintor retratista

Henry Raeburn i el poeta Buchan Burn, del qual després tornarem a parlar, són essencials en aquesta nòmina.

En l'estructura de la ciutat, un altre món, també mereix la visita el barri victorià. El formen carrers polits, nets, ordenats, quiets. El conjunt de les cases espaioses i colors de rajola enfosquida, d'interior luxós velat discretament per cortinetes de randa i finestrans de fusta blanca, és un món aturat en la sonsònia inefable del temps. Les converses són pausades, sense esgarips extemporanis. El telèfon hi sona diferent, amb dring de diners. Són espais plens de reflexió, distanciament, ironia i convenció calculada. Hi batega el pes de la borsa, la tabulació precisa, la informació fidedigna i sempre un fons indagador, educat, formal, correcte.

Darrere de Princess Street se situa la corrua de tavernes, plenes de soroll i de calor humà. Les gerres flueixen llustroses, a vessar, de cervesa amarga i tons de regalèsia. És un món de gent que entra i que surt, de converses creuades i tipus solitaris i abstrerts. L'atmosfera es torna densa fins ben entrat el capvespre. Defora lluu la nit d'Edinburg en un cel clar i dur. De les pedres velles basàltiques que formen l'esquena de la ciutat arriba l'aire fresc. Els grups de gent es dissolen, ombres perdudes en els carrers freds.

Si disposeu de més temps, cal que us deixeu caure per Carlton Hill. A part del vostre plaer o disgust sobre la idoneïtat de les columnates clàssiques que intenten reproduir la bellesa del Partenó, des d'aquestes d'Edinburg podreu contemplar la millor perspectiva de la ciutat que s'estén des del mar, al nord, de celatge brumós i canviant, fins a una peti-

ta plana clivellada per set turons, entre dues cadenes de muntanyes. A llevant, presideix el verd clar i tebi, la curva dolça. A ponent, domina el gris ocre, el perfil més escarpat i, al fons, el verd. Enmig, el cau antic del riu que separa la ciutat vella, al sud, de la nova, al nord. En la perspectiva del conjunt destaquen els caramells que fan els turons, la iriscència fosca de les pedres, el perfil auster i greu del castell, les agulles de les esglésies i la punxa estilitzada de St. Giles amb la torre arconada que corona el gall planturós daurat.

D'entre els personatges il·lustres que hem citat, Buchan Burn és el de tradició més arrelada i ben volguda pels escocesos. Va viure amb esperit selvàtic i independent, impregnat sempre d'emotivitat i passió. És el poeta popular que cantà l'enrenou del fet de viure, la virtualitat i les afliccions diàries de la gent. El seu cant és elegíac, estrabul·lat, sincer. No és solemne, normatiu ni acadèmic, no forma part dels murals de la literatura, però és un personatge substanciós i exemplificador de la tradició impulsiva i independent que caracteritza aquest poble.

Arribats a la fi d'aquesta visió, he de dir que, en el fons, crec que l'escocès és un individu de tremp fort, amant de la navegació solitària. Acostumat a bregar en un entorn eixut de béns, el seu tarannà és intuïtiu, vivaç i sorneguer. Fuig, com de la pesta, del garnatxa de la pedanteria i dels motllos que formen la trama del convencionalisme social. Li agrada la música ploranaera i sentimental del fons cèltic. Estima els costums familiars, les arrels escarransides, els clans, sempre tan lligats a les llegendes, les supersticions i les passions personals. Escòcia és tot un món propi. Els camins anglesos i els camins escocesos sempre han tingut un difícil maridament. Això forma part de l'encant i de l'atracció que desperten. □

Joan Barceló i Coll és catedràtic de Fisiologia Vegetal.

Biblioteques Municipals

PALMA. Carrer d'en Colom i Jaume II

CORT

Pça. Cort, 1
C.P. 07 001

SON RAPINYA

Catalina March, s/n.
C.P. 07013

SON XIMELIS

Cap Blanc, s/n.
C.P. 07011

RAFAL VELL

Pere Ripoll Palou, 9
C.P. 07008

GENOVA

Barranco, 2
C.P. 07015

ESTABLIMENTS

Pça Immaculada, 3
C.P. 07010

SANT JORDI

Bauçà, 31
C.P. 07199

ARENAL

Pça. Gaspar Rul·lan
Garcies, 5
C.P. 07600

COLL D'EN REBASSA

Albuera, s/n.
C.P. 07007

BLANQUERNA

San Joaquín, 9
C.P. 07003

SON GOTLEU

Regal, 105
C.P. 07008

SA INDIOTERIA

Gremi Tintorers, s/n.
C.P. 07009

POLIGON DE LLEVANT

Ciutat de Queretaro, 3
C.P. 07007

MOLINAR

Xadó, 7
C.P. 07008

SANTA CATALINA

Fàbrica, 34
C.P. 07013

L'OLIVAR

Mercat de l'Olivar,
parades 104b/105b
C.P. 07002

BIBLIOTECES

MUNICIPALS

Ajuntament de Palma

L'OCB, motor de les relacions de les Balears amb Catalunya, València i Andorra

ANTONI MIR I FULLANA

Fa la impressió que 1993 pot marcar un abans i un després en la influència de l'OCB en la nostra societat. Això ho podem dir ara, perquè dins el fragor de les batalles, dins l'obligada concreció de l'activitat del dia a dia, no sempre es veu l'abast històric dels fets quotidians. Així, ¿qui de nosaltres hauria cregut a començaments d'any que en el curt espai de dotze mesos vendrien a Palma per primera vegada, compartint la nostra intenció d'obrir les portes del diàleg, els presidents de Catalunya, del País Valencià i de l'Estat sobirà d'Andorra?. Pujol, Lerma i Òscar Ribas protagonitzarien sengles intenses jornades d'acostament entre les Balears i els seus països, amb una participació quasi absoluta de la societat civil i del món institucional de les Balears que ha donat peu al desbloqueig de la injustificable falta de relacions institucionals entre cada un d'aquests països i les illes.

Òscar Ribas, el president del Govern d'Andorra, era aquí a Mallorca, als pocs mesos d'incorporar a les Nacions Unides d'un sol cop el nou Estat democràtic d'Andorra i la llengua catalana. Després vendria la UNESCO, el Vaticà, aviat el Consell d'Europa, i així, de mica en mica, el petit país dels Pirineus (i no l'Estat espanyol) s'ha convertit en ambaixador de la nostra llengua arreu del món. El Premi Gabriel Alomar que li atorgarem serà símbol permanent de la nostra gratitud.

Per coherència, sempre hem obert les portes a les entitats més representatives de la societat civil

Antoni Mir i Òscar Ribas. (foto M. Soler)

Al cap de deu anys
d'Estatut d'Autonomia, el
bagatge de realitzacions
assolides per les
institucions balears i per
l'administració perifèrica
de l'Estat fa empegueir
qualsevol ciutadà amb
consciència de país.

balear, i per això no és casual que en les tres visites hi hagin col·laborat els agents més significats del món econòmic. La societat civil, tan important als nostres països, encara necessitada a les Balears d'una major vertebració que li doni més força i conseqüentment més capacitat d'exigència envers les institucions, és imprescindible per anar més envant que uns poders públics passius i sense empenya autonomista. El 1993, ha tornat jugar fort, fent de motor de l'acostament. Darrere resten les gestions que no es veuen -no hi ha res que caigui del cel- la superació de les dificultats, la il·lusió i la feina ben feta. Gràcies, des d'aquestes pàgines, a totes les persones i col·lectius que han contribuït a fer-ho possible, de tot cor.

Ara comença la segona part, la més difícil, la de les realitzacions concretes. Ara es tracta d'encetar programes de cooperació a tots els nivells (econòmic, polític, comunicatiu, social, educatius, lingüístic...) entre els nostres pobles. Aquesta serà una de les prioritats estratègiques de l'OCB, i dedicarem tots els esforços que siguin necessaris a la seva consecució i seguiment.

Les *Balears es Presenten* tornaren triomfar a València, amb 7.000 assistents i dos programes estelars a Canal 9 en hora de màxima audiència. L'associació Voltor ha culminat el pla de consolidació del Centre de Telecomunicacions d'Alfàbia, que hem pogut notar tots, a la fi, en la millora de la qualitat de la recepció de les ràdios i televisions institucionals de Catalunya i del País Valencià. Entre tots guanyàrem la "guerra de les freqüències", i Retevisión hagué de tornar enrere en la seva decisió primera de robar als menorquins la freqüència històrica de TV3.

El *Desembre a Mallorca: Fent Cultura, Fent País* va constituir una intensa vintena d'actes al voltant de la data simbòlica del 31 de Desembre, l'aniversari amb què s'ha convingut a recordar l'entrada del Rei En Jaume a la ciutat de Palma i amb ella la constitució de les Balears com a poble de llengua i cultura catalanes. La nostra intenció era provocar un debat a fons més que de l'estat de la llengua (prou conegut) de les polítiques aplicades per les nostres institucions en matèria lingüística, cultural i comunicativa. Al cap de deu anys d'Estatut d'Autonomia, el bagatge de realitzacions assolides per les institucions balears (autonòmiques i locals) i per l'administració perifèrica de l'Estat (de gran pes específic aquí atesa la migradesa de competències que encara té el nostre Estatut) fa empegueir qualsevol ciutadà amb consciència de país. D'aquestes ponències, l'OCB n'extreurà les conclusions pertinents i, segur, la reorientació de l'entitat cap a una via de major reivindicació i contundència en

l'exigència del compliment de les obligacions dels poders públics. Conscients que el futur de la llengua no s'acaba aquí, vam tornar posar sobre la taula les propostes i conclusions per a una política lingüística comuna del II Congrés Internacional de la Llengua ara que es reuneixen sovint els Consellers de Cultura de les tres comunitats. Perquè sabem que els prejudicis i la ignorància de l'Espanya monolingüe ens perjudica, mitjançant la Federació Llull hem llançat

Perquè sabem que els
prejudicis i la ignorància
de l'Espanya monolingüe
ens perjudica, hem llançat
una iniciativa per explicar a
tot Espanya la llengua i la
cultura catalanes.

una iniciativa per explicar a tot Espanya la llengua i la cultura catalanes. I amb la voluntat de contribuir des de les Balears a la projecció internacional de la nostra llengua, hem demanat al cap del Govern d'Andorra que lideri aquesta projecció.

La *Nit de la Cultura* convertí Mallorca, un any més, en el centre de la cultura i de la llengua catalanes. Una important fundació privada s'hi incorporava amb el Premi Guillem Cifre de Colonya. Per primera vegada lliuràvem un premi que té per àmbit els Països Catalans (el premi Gabriel Alomar). Sis guardonats de les illes es veien distingits amb els Premis 31 de Desembre, uns premis d'acció cívica que ja duen al darrera set anys de vida i de genero-

sitat compartida, i Guillem d'Efak rebia la distinció del reconeixement més sentit. I culminàrem el mes amb l'ofrena floral al Rei En Jaume, un acte simbòlic promogut per la nostra entitat amb la intenció de fer participar el conjunt del món cívic dels actes convocats més explícitament amb sentit nacional, tot un indicador de l'augment continu de la consciència de ser tan únics i diferents en identitat com iguals en drets a qualsevol altre poble del món.

No oblidam l'estimat Josep M. Llompart. L'exposició itinerant va fent el seu camí, generant al seu pas pels pobles de les illes l'homenatge ple de vida dels actes senzills i patriòtics, amb un acte com a mínim cada dos dies. (Cap al desembre de 1992, poc abans dels actes multitudinaris d'homenatge, vaig demanar-li que encetàs el llibre d'or de l'Obra Cultural Balear amb una dedicatòria a les generacions futures). I ell escriví: "Que la visió del Blanc Cavaller sigui, en la primera pàgina d'aquest llibre, el signe i la penyora de la primavera del nostre poble: *Us veig Senyor Sant Jordi en els batecs/ blavosos del capvespre/ en les mans decandides del ponent;/ us veig llunyà, minúscul/ fent-vos enfora amb la cançó i la rosa;/ us veig en els cantons de la nostàlgia/ cavaller de claror, espurna en la tenebra./ Adesiara/em passau per la vora, llampec, frisança./ Portau l'espasa al cint/ al broquer fulgurant la creu de flama/ i, enarborat, el penó d'or i sang/ tremolant en el vent de l'esperança*".

Les seves paraules neixien amb la càrrega emblemàtica dels símbols i ens llegà un poema esperançat en la llibertat de la seva pàtria. I mentrestant, El Mirall continua complint la funció de recollir el testimoni i la memòria històrica, els documents de la nostra petita però important vida cívica amb sentit de país. Que sigui per molts d'anys! □

Antoni Mir és President de l'Obra Cultural Balear

Òscar Ribas, a qui l'Obra Cultural Balear ha atorgat el «Premi Gabriel Alomar» per la seva contribució a la difusió i coneixement de la realitat cultural i lingüística dels Països Catalans que, com a cap del de govern d'Andorra, ha duit a terme en l'àmbit internacional. (Foto M. Soler)

El lliurament dels Premis, jornada d'acostament a Andorra

Òscar Ribas rep el «Premi Gabriel Alomar»

MIQUEL JULIÀ I PROHENS

A l'entorn dels Premis que anualment atorga l'Obra Cultural Balear, enguany l'entitat va organitzar i propiciar un *Desembre Cultural*. Dels diversos actes se'n dona informació en altres pàgines d'aquesta mateixa publicació. La jornada eminent va ser, com calia esperar, la del 17 de desembre, la de la concessió dels «VII Premis 31 de desembre», marcada per la trajectòria del país andorrà que, en la persona d'Òscar Ribas, cap del govern, assolí l'estratosfera de l'ONU el mes de juliol de 1993 i que, a la cerimònia d'ingrés a aquesta organització, posà en òrbita

internacional la nostra llengua. Pronunciant el discurs inaugural íntegrament en llengua catalana assabentà a totes les nacions del món que el català no es parla únicament a Andorra, sinó a totes les terres que van des de Fraga a Maó i de Salses a Guardamar, la més gran nació d'Europa que no té dret a ésser estat.

La junta directiva de l'Obra Cultural Balear havia concedit el «Premi Gabriel Alomar» a Òscar Ribas i el convidà a recollir-lo personalment. Va considerar que aquesta era una bona manera d'expressar popularment la satisfacció que el

reconeixement de sobeïania d'Andorra havia ocasionat entre els mallorquins i de manifestar-li la identificació que el seu parlament a l'ONU havia merescut. Una jornada d'acostament a l'estat d'Andorra que la presència d'Òscar Ribas va fer singularment cordial.

Òscar Ribas vengué a Mallorca acompanyat de Josep Dalleres, ministre d'Educació, Cultura i Joventut; de Modest Baró, ministre d'Economia; i de la directora de Cultura, Esther Rabasa Grau, d'ascendència mallorquina.

A la roda de premsa que va tenir

El president de l'OCB, Antoni Mir, va anar a rebre el cap del govern d'Andorra, Òscar Ribas, que va venir acompanyat del ministre d'Educació, Cultura i Joventut, Josep Dalleres; del ministre d'Economia, Modest Baró; i de la directora de Cultura, Esther Rabasa.

Roda de premsa a l'Hotel Melià Victòria. Òscar Ribas, Modest Baró i Josep Dalleres.

lloc a l'Hotel Melià Victòria, començà manifestant que el sentiment d'estima entre els ciutadans de Mallorca i d'Andorra sura de forma espontània, com la saba que s'alimenta de les mateixes arrels. S'estengué en una explicació claríssima, senzilla i valenta de la realitat, les dificultats, el futur polític-cultural i econòmic d'Andorra, un Estat decidit a fer-se valer dins les altes instàncies internacionals.

Es referí al fet que el seu país pot contribuir —cosa que ja fa— al coneixement i reconeixement, cara l'exterior, de la cultura catalana i recalçà que perquè això sigui més efectiu i representatiu és indispensable la intercomunicació cultural entre els pobles catalans.

En companyia de directius de l'OCB, i a la basílica de Sant Fran-

cesc, va retre homenatge a Ramon Llull, a qui havia recordat i magnificat en el discurs d'ingrés a l'ONU. A l'ajuntament mantingué una breu i amable conversa amb el batle, Joan Fageda. Òscar Ribas firmà en el llibre d'honor i hi deixà escrit: "En nom del poble andorrà i en el propi, els meus millors desitjos per als ciutadans de Mallorca amb els que compartim una mateixa llengua i mateixa identitat".

La visita a la seu del Consell Insular de Mallorca va coincidir en un moment en què el ple debatia temes prou importants com perquè el president del CIM, Joan Verger, hagués de presentar les deferències entre frisors i disculpes. Signà en el llibre d'honor. Tant en aquest com en el de l'ajuntament, hi figuren tots seguits els escrits i les signatures de

tres mandataris de països catalans, Jordi Pujol, Joan Lerma i Òscar Ribas.

Al Parlament de les Illes Balears el rebé deferentment el seu president, Cristòfol Soler. Li foren mostrades amb detall les recentment restaurades pintures al fresc amb què Ricard Anckermann abellí les parets i el sostre de la sala principal del que fou el «Cículo Mallorquín».

La darrera visita oficial va ser per al president Gabriel Cañellas, al Consolat de Mar, seu de la presidència del govern balear.

La Federació Hotelera de Mallorca i l'Obra Cultural Balear li oferiren un dinar, amb la presència dels màxims representants del món cultural i econòmic, tant de l'àmbit institucional com empresarial.

El batle de Ciutat, Joan Fageda, va rebre molt cordialment a l'Ajuntament les primeres autoritats d'Andorra.

Joan Verger, president del Consell Insular de Mallorca, intercanvia obsequis amb el president i ministres andorrans.

Òscar Ribas visita l'exposició «Miró damunt paper» a la Llotja de Palma. Gudi Moragues, coordinadora de l'Any Miró, l'informa de l'obra de l'artista.

El president del govern d'Andorra, els ministres i la directora de Cultura a la porta de la casa del poeta Joan Alcover. Amb la col·laboració de l'Ajuntament, l'edifici serà restaurat i esdevindrà la seu de l'OCB i centre d'activitats culturals per al barri i la ciutat.

Audiència del president Cañellas al Consolat de Mar, seu del govern balear.

Entrada, pel jardí de la Llotja, al Consolat de Mar.

Nit de la Cultura i lliurament dels «VII Premis 31 de desembre» de l'Obra Cultural Balear

La sala del Casino de Mallorca s'omplí de gom a gom. Hi eren presents personalitats del món de la política, la cultura i la docència, i nombrosos socis i simpatitzants de l'entitat. Les taules de presidència les ocuparen Òscar Ribas i els seus dos ministres; Bartomeu Rotger, conseller de Cultura, Educació i Esports del govern balear; Nadal Batle, rector de la UIB; Josep Carles Tous, regidor de Cultura; Martí Torrandell, president de la «Fundació Cifre de Colonya»; Joan Francesc Romero, director general de Cultura; Climent Picornell, vice-rector de la UIB i director d'EL MIRALL; Pablo Rico, president de la «Fundació Pilar i Joan Miró»; Alexander Blohk, secretari del Pen Club Internacional; Bartomeu Colom, secretari de la junta directiva

de l'OCB, i el president de l'entitat, Antoni Mir.

En altres taules, diversos batles i regidors de municipis de Mallorca, representants d'entitats ciutadanes i de les Delagacions de l'OCB. Citem singularment l'assistència de Joan Francesc Mira, president d'Acció Cultural del País Valencià; Jordi Bonet, vice-president d'Omnium Cultural de Barcelona; Isabel Lorente i Vicent Andrés, esposa i fill de Vicent Andrés Estellés.

Sobrevolà l'esdeveniment la presència màgica de figures cabdals desaparegudes. La litografia que l'any 1979 Joan Miró dedicà a l'OCB evocà la seva figura en el centenari del seu naixement. Els records més perlejats d'emoció foren per als personatges recentment finats: Bartomeu Oliver, Guillem Colom, Vicent Andrés Estellés i, en particular, Josep M. Llompart que feia un any havia rebut personalment allà mateix l'homenatge dels seus amics i del seu poble.

La vetllada fou conduïda per Neus Picó i Biel Mesquida amb simpatia, antulls d'humor i bona mà.

Enguany, la Fundació Cifre de Colonya, sempre sensible a la llengua i a la promoció cultural del nostre país, es va integrar a la Nit dels Premis traslladant a aquest acte la proclamació i concessió del seu propi «Premi Guillem Cifre de Colonya» de literatura infantil i juvenil (XIII edició), dotat amb 750 mil pessetes. En va ser el guanyador el conegut escriptor Pere Morey i Servera. La iniciativa de la Caixa de Pollença va contribuir a fer més rellevant aquesta nit de reconeixements culturals.

Isidor Marí, autor del llibre «Conocer la lengua y la cultura catalanas» que, editat per la Fundació Lluïl havia estat presentat el dia abans, en la seva intervenció remarcà la gesta d'Andorra i del seu cap de govern, Òscar Ribas, el 28 de juliol a l'ONU. «Quan sents, digué, el cant que Òscar Ribas va fer a la nostra

Representants del món institucional, cultural i econòmic en el dinar amb què la Federació Hoteleria de Mallorca i l'OCB obsequiaren les autoritats andorranes.

Òscar Ribas, Antoni Mir, Bartomeu Rotger, Josep Dalleres.

Josep Carles Tous, regidor de Cultura de l'Ajuntament de Palma, i la seva esposa; Alexandre Blohk, secretari del Pen Club Internacional; Modest Baró, ministre d'Economia d'Andorra; Pedro Pablo Rico, director de la Fundació Pilar i Joan Miró.

A l'esquerre: Vicent Andrés i Isabel Lorente (fill i esposa del poeta Vicent Andrés Estellés); Francesc Triay (parlamentari del PSOE). A la dreta: Maria Agustí, Jordi Bonet (vice-president d'Òmnium Cultural), Joan Francesc Mira (president d'Acció Cultural).

Amb seguretat i habilitat, Neus Picó i Biel Mesquida conduïren el programa amb total encert.

El director del Col·legi Beat Ramon Llull, d'Inca, Antoni Riera, rep en nom de Miquel Colom, que actualment té 93 anys, el «Premi Josep M. Llompart», per la seva dedicació a la cultura, la llengua i la identitat. L'hi va donar Mercè Puig, membre del jurat dels premis.

La trajectòria i l'actitud del Col·legi Pius XII en l'ús del català com a llengua vehicular de l'ensenyament el van fer mereixedor del «Premi Emili Darder». Jaume Conti, director, i la professora Mariabel Femenias mostren la peça emblemàtica que l'escultor Pere Martínez Pavia ha modelat per als Premis.

Taula de l'Ajuntament de Palma. D'esquerra a dreta: Gabriel Sabrafin, coordinador de Música i Arts Escèniques; Guillem Frontera, director d'Activitats Artístiques; Maria Antònia Garcia i Francesc Fiol, tinent de batle.

història, identitat i llengua des d'un país que pateix encara l'argolla de la submissió i les mancances consegüents, una emoció indescriptible et cala l'ànima i se't fica sang endins. I més si el camí ens el marca el més petit dels països de terra catalana.”

Climent Picornell, director d'EL MIRALL, va presentar el número 65 de la revista, que conté un ampli dossier dedicat a Joan Miró.

L'OCB també distingí Guillem Fullana d'Efak, “per la lliçó de

mallorquinitat que sempre ha donat al seu poble i per la contribució literària i musical a la recuperació de la llengua i cultura. Impedit per una llarga malaltia, en Guillem no pogué rebre personalment el càlid homenatge. Emperò l'agraí des del seu llit per mitjà d'un vídeo emotiu que ens va fer arribar: “No tengueu por, aquesta afecció meva només pega a negres manacorins.”

En rebre el «Premi Gabriel Alomar» de mans del president de

l'OCB, Òscar Ribas transpuava l'estima profunda i l'íntima satisfacció d'un president que compartia amb els ciutadans del seu Estat l'orgull de ser qui són. Les paraules que va dirigir a l'auditori, acollides amb llargs i sincers aplaudiments, es reproduïen en aquest mateix número d'EL MIRALL.

La constant i llarga trajectòria que la revista «Lluc» ha duit a terme, amb l'impuls de la Congregació dels Missioners dels Sagrats Cors que

El pare Cristòfol Veny rep de mans de Pere Albertí, directiu de l'OCB, el «Premi Francesc e Borja Moll» que va merèixer la revista «Lluc» editada pels Missioners dels Sagrats Cors. Vint-i-cinc anys de publicació íntegrament en català han contribuït poderosament a la normalització cultural i lingüística del nostre país.

Joan Marí Cardona, que va rebre el «Premi Miquel dels Sants Oliver» destinat a un treball que prengui el passat o el present de les Balears com a objecte d'estudi. D'Eivissa es desplaçaren també Josep Marí, Felip Cirer i la seva esposa.

l'edita i l'encert amb què l'han orientada els successius cossos de redacció, han convertit la publicació en una fita històrica de normalització cultural i de sensibilització col·lectiva de la nostra mallorquinitat. El pare Cristòfol Veny, de molts anys ençà vinculat a la revista (que es va començar a editar el 1921 —«Lluch»—, i que a partir de 1968 es fa íntegrament en català), va rebre el «Premi Francesc de Borja Moll» concedit per unanimitat a aquesta publicació. L'hi va lliurar Pere Albertí, de la Junta Directiva de l'OCB.

El «Premi Josep M. Llompart» s'atorgà a l'eminent lul·lista, poeta, lingüista, col·laborador de Mn. Alcover en la redacció del Diccionari, el franciscà Miquel Colom Mateu. La seva avançada edat (93 anys) no li permeté recollir-lo personalment, i en nom seu ho va fer Antoni Riera, director del Col·legi Beat Ramon Llull, d'Inca. Li donà el premi Mercè Puig, membre del jurat.

El Col·legi Pius XII, de llarga trajectòria en l'àmbit de l'ensenyança privada a Ciutat, avançat en el procés d'incorporació i normalització de la llengua catalana com a llengua vehicular de la docència, dirigit per un equip de professors compromesos en aquest procés, va rebre el «Premi Emili Darder». El va recollir Jaume Conti, director del centre, de mans de Catalina Valriu, membre del jurat.

El grup Iguana Teatre es va constituir en 1985, i ha transitat pel camí de la nostra llengua i el de la presentació d'obres experimentals i innovadores, interpretades amb singular categoria artística. El seu director, Pere Fullana, va rebre el «Premi Bartomeu Oliver» que el jurat dels Premis havia concedit a l'esmentada formació teatral. Li donà Xesca Company, de la junta directiva de l'OCB.

Mossèn Joan Marí Cardona, eivissenc, en la seva obra «Els camins i les imatges de l'Arxiduc ahir i avui» torna a recórrer els itineraris de l'Arxiduc a Eivissa, s'hi deté i en facilita una visió comparada

Koumantio Zeinab Diallo, de Guinea, va dirigir en la seva llengua unes paraules de salutació en nom del Pen Club Internacional que aquells dies havia tengut a Palma la reunió de la Comissió de Traduccions i Drets Lingüístics. Isidor Cònsul, president del Pen Club català, va fer lectura de la traducció.

Rosa Monjo, Pere Joan Llabrés (director de «Lluc»), Salvador Balle, Camil·la Blanes i Climent Garau.

entre el que són en l'actualitat i el que eren al tombar del segle. És autor de llibres importants per al coneixement històric de l'illa. De mans de Damià Pons, membre del jurat, Mossèn Joan Marí va rebre personalment el «Premi Miquel dels Sants Oliver» atorgat per l'obra indicada.

També el llucmajorer Gabriel Thomàs va recollir personalment el «Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel», destinat a autors joves, per la qualitat i solvència de la seva obra d'impressió gràfica i editora, una tasca silen-

ciosa i desinteressada al servei d'importantes iniciatives alienes. Li va fer a mans Bartomeu Colom, de la junta directiva de l'OCB.

En sortir de l'acte, interiorment m'esperonava el desig i l'afany d'amarar la nostra terra, tan castigada i eixuta de saba pàtria, de l'efluvi amb què ens curullà aquella Nit de la Cultura. □

Miquel Julià i Prohens, és escriptor.

Fotografies de Magdalena Soler i Pere Carmona.

Al fons, el pare Cristòfol Veny que recollí el premi concedit a «Lluc»; Ramon Ballester (esquerra), conseller delegat; i Josep Riera, de l'administració de la revista.

A dalt, a la dreta. Pere Fullana (a la dreta), director, i Jordi Barral i Toni Gómez, components del grup «Iguana Teatre» que rebé el «Premi Bartomeu Oliver» de dinamització cultural, per la presentació d'obres experimentals i innovadores en català.

Bartomeu Colom, secretari de l'OCB, lliura a Gabriel Thomàs el «Premi Bartomeu Rosselló-Pòrcel» destinat a autors joves, per la qualitat i solvència de la seva obra d'impressió gràfica i editora.

El cant de La Balenguera posà punt i final a la Nit de la Cultura.

El director d'EL MIRALL presenta el dossier "Centenari Joan Miró"

E. M.

Les 44 pàgines que la nostra revista va dedicar a l'obra i la figura de Joan Miró constitueixen una mostra prou diversa de col·laboracions que emmarquen la presència de l'artista a casa nostra. Des dels distints angles amb què cadascú l'ha tractat, EL MIRALL-65 conté el testimoni de la permanent actualitat de l'artista i el reconeixement del país a l'home universal que havia escollit viure en aquesta illa.

La revista va aparèixer tot coincidint amb la Nit de la Cultura i els assistents a l'acte reberen un exemplar de la publicació. El seu director, Climent Picornell, en va fer la presentació i va agrair als autors dels textos i a les persones que havien facilitat il·lustracions, la seva cooperació. Miró mereixia un dossier extens i plural com el que la revista s'havia esforçat a fer.

Va destacar el suport de les institucions i entitats que havien fet possible l'edició i no deixà d'esmentar la bona acollida que el dossier, i tota la revista, havien de tenir entre els lectors tant per l'acurada tipografia obtinguda com per la solvència de les signatures que hi col·laboraven. □

Climent Picornell, director d'EL MIRALL, fa la presentació del número 65 que conté un ampli dossier sobre l'obra i la figura de Joan Miró.

El conseller de Cultura, Educació i Esports, va dedicar unes paraules d'adhesió a la festa de la Nit de la Cultura i de felicitació als qui havien estat premiats.

Intervenció d'Òscar Ribas, president del govern d'Andorra

Sr. President de l'Obra Cultural Balear, digníssimes autoritats, senyores i senyors,

Voldria, abans que res, i amb les meves primeres paraules, mostrar el meu més sincer agraïment per la concessió del Premi Gabriel Alomar amb què l'Obra Cultural Balear m'ha volgut distingir.

L'accepto i l'agraeixo per tot el que significa i representa, no com un mèrit personal, sinó com un homenatge al poble andorrà.

Un poble que ha sabut mantenir la seva identitat al llarg dels segles fins a veure's reconegut, finalment, com un membre més de l'Organització de les Nacions Unides. És en nom del meu poble que accepto i agraeixo aquest alt honor que avui ens atorgueu.

Són més que mil·lenaris els llaços que uneixen Andorra i les Illes Balears, encara que això sembli estrany. Països diferents per la geografia, però que compartim d'alguna manera el fenomen de la insularitat, la petitesa. Vostès des de la Mar Mediterrània i nosaltres des dels Pirineus, on també som d'alguna manera una illa, bé sigui dins el mar de les muntanyes, bé sigui dins el mar —moltes vegades tormentós— de l'Europa dels grans Estats, i en el futur de la Unió Europea.

Hem estat units des de fa segles per l'herència de Roma, que ens deixà la mateixa llengua, filla del llatí, i la mateixa forma de vida. El Dret, la família, el respecte a la Llei, són herència comuna de l'antiga civilització romana. I la llengua i la

El president de l'OCB, Antoni Mir, lliura al Cap del Govern d'Andorra el «Premi Gabriel Alomar», al «procés d'obertura d'un país de parla catalana en el joc democràtic dels Estats», com va dir el propi Òscar Ribas.

cultura que compartim són les mateixes. El català és la nostra llengua familiar i oficial, com ho és la vostra. A Andorra parlem la mateixa llengua de Ramon Llull, d'Ausiàs March i de Salvador Espriu. Va ser precisament ell —Salvador Espriu— qui va escriure aquestes paraules dedicades al nostre poble, en recomanar-li que aprenguéssim a fons la seva història:

“Perquè Andorra sigui per sempre aquest rar prodigi, gairebé un miracle, que ha estat a través dels segles i que és ara. Immutable en la seva bellesa, que cal preservar, i envejable en la seva prosperitat,

aconseguida gràcies al treball, al desvetllament i a l'essencial unió dels andorrans.”

I, en una lletra personal manuscrita que m'adreçà en data 23 de juliol de 1982, hi afegia:

“Andorra «Ever for ever». I dic això en anglès, una llengua que no estimo però que ara és la internacional per excel·lència, perquè el meu més íntim desig fóra sentir, segons justícia i dret, sonar aviat, de seguida, la de vostès —la meva—, sobirana i catalana, al Vaticà —com en el temps dels Borge—, a l'«ONU», a la «UNESCO» i arreu arreu.”

Les paraules profètiques de Sal-

El president del govern d'Andorra i Nadal Batle, rector de la UIB.

vador Espriu s'han acomplert gairebé dia per dia, exactament deu anys després: aquella llengua, la vostra i la nostra, ha ressonat amb un espai de breus dies a l'ONU, a la UNESCO i al propi Vaticà.

Però, si la llengua s'ha mantingut durant segles, fins i tot en els moments més difícils, ha estat perquè la gent l'ha estimat, l'ha parlat i l'ha escrit. Ho ha fet en els temps en què era la llengua del Gran i General Consell de Mallorca o del Consell General de les Valls d'Andorra. I en moments de persecució o marginació no han faltat institucions i entitats, com l'Obra Cultural Balear, que han defensat la llengua i la cultura fins que les institucions democràtiques n'han pres, en bona part, el relleu. Però, en la mateixa manera que els dos pobles, els dos països hem volgut i volem mantenir-nos fidels amb nosaltres mateixos, amb les nostres institucions, no ha de ser pas aquest motiu per tancar-nos, per passar de la insularitat a l'aïllament. Ambdós països basem les nostres respectives economies en el turisme i, per tant, en l'acolliment i en l'hospitalitat de l'estranger, d'aquell que ve de fora. Si bé això és una indústria relativament recent, no deixa de marcar i determinar el caràcter d'un poble.

Primer, perquè som terra d'acollida, no només de qui ve a

visitar-nos, sinó també de qui ve a treballar amb nosaltres. Aquest contacte amb l'estranger, amb qui ve de més enllà dels nostres confins, amb una parla i una cultura diferents, ha d'educar-nos en la convivència i en la universalitat, des del respecte pel nostre. Creieu-me quan us dic quan important és aquesta pedagogia dià-

Oscar Ribas obsequia, com va fer amb les altres autoritats que visità, Cristòfol Soler, president del Parlament, amb una edició dels *Pariatges*, fórmula jurídica amb la qual es regula la sobirania, compartida per dos cosenyors. Els més antics es firmaren en 1278 entre el bisbe d'Urgell i el comte de Foix pel control polític i econòmic d'Andorra. Amb poques variacions, s'han mantengut vigents fins arribar a la nova Constitució de 1993, la primera que s'atorga al poble andorrà.

ria, aquest contacte quotidià, aquesta acceptació del que no és propi.

Després, perquè si la nostra font de riquesa principal és la que és, el turisme, per força hem de ser actius a l'hora d'obrir-nos, de moure'ns, d'unir-nos, de federar-nos.

Perquè aquest és el debat d'avui: les forces de federació, les d'obertura, contra les forces de disgregació, les d'exclusió. I des de respectives insularitats, amb el nostre tarannà particular hem de continuar en el partit de l'obertura i de la federació, perquè ens ho exigeix la nostra manera de ser i la nostra manera de viure.

Així hem volgut fer-ho a Andorra, assumint amb una Constitució els principis i valors democràtics del nostre entorn, integrant-nos i participant, des de la nostra modèstia, al joc dels Estats. I suposo que si vostès han volgut premiar aquest andorrà deu ser per la meua petita col·laboració en aquest procés d'obertura d'un país de parla catalana.

Valors també assumits per Gabriel Alomar, persona avançada en molts aspectes al seu temps, enemic de l'odi i de la violència, que demòcrata convençut, morí en l'exili en aquella llunyana ciutat del Caire. Morí creient en la llibertat, en la democràcia, en que la unió entre la tradició i la modernitat encara eren possibles.

Tingueu la seguretat, benvolguts amics, que des d'ara, cada vegada que senti el nom de Gabriel Alomar, home inquiet i polèmic, lluitador del progrés, recordaré molt gratament aquesta vetllada d'avui i el vostre acolliment, i que gràcies a aquest premi i a l'Obra Cultural Balear, les Illes i la seva gent tenen un lloc de record permanent a la llunyana però propera Andorra.

Moltes gràcies. □

Fotografies de Magdalena Soler.

Presentació del XIIIè Premi de Narrativa Infantil i Juvenil «Guillem Cifre de Colonya» i lliurament a Pere Morey i Servera

MARTI MARCH CERDÀ

Amigues i amics, bon vespre, i en nom de la Fundació Guillem Cifre de Colonya benvinguts a aquesta nit de desembre, a aquesta Nit de la Cultura, dins la qual entregarem el XIII Premi de Narrativa Infantil i Juvenil «Guillem Cifre de Colonya».

Era l'estiu de 1981 quan un grup d'amics i de companys de Pollença vàrem tenir la idea, intuïtiva i voluntarista, de tirar endavant un Certamen de Literatura Infantil i Juvenil, una idea que a poc a poc s'ha anat materialitzant amb fets, realitzacions, jurats, obres premiades, nous autors, escriptors consagrats, llibres publicats, públic creixent... I així hem arribat fins a la tretzena edició amb treball, esforç, amb moments d'eufòria i d'optimisme, amb moments de decepció i pessimisme...

Pel nostre Premi han passat jurats tals com Josep M. Llompart, Aurora Diaz-Plaja, Francesc Boada, Josep Pascual, Ramon Bassa, Ramon Diaz, Damià Pons, Miquel Rayó... El nostre certamen l'han guanyat autors com Miquel Rayó, Mercè Canela, Eusèbia Rayó, Joaquim Carbó, Pere Rosselló, Maria Àngels Bagunyà, Miquel Ferrà, Albert Dasí, Maria Rosa Colom. Pel nostre certamen hi han passat autors novells i autors consagrats de les Illes Balears, de Catalunya i del País Valencià.

Però el que volem assenyalar és l'impacte progressiu que el Premi ha tengut cercant i produint nous lectors, cercant i produint nous escriptors que a poc a poc han contribuït a

la consolidació de la literatura infantil i juvenil en català, dos objectius, aquests, que foren els que ens varen impulsar, de forma intuïtiva i voluntarista, a tirar endavant el certamen literari, un certamen que ha demostrat amb fets, autors, llibres i lectors la seva utilitat.

L'edició d'enguany fou convocada durant el mes de maig de 1993 i la convocatòria presentava les característiques més significatives:

1) Obra dirigida a premiar una novel·la per a nins i joves d'entre 8 i 12 anys.

2) Jurat format per Núria Ventura, bibliotecària i crítica literària; Mercè Escardó, bibliotecària i autora de llibres per a infants; Catalina Val-

riu, mestra, professora d'universitat i profunda coneixedora del llibre infantil i juvenil; i Gabriel Janer Manila, escriptor i pedagog.

3) La quantia a rebre per l'obra guanyadora és de 750.000 pts.

4) L'obra guanyadora serà publicada per l'editorial La Galera.

Enguany, a més, vàrem voler que el Premi es lliuràs fora de Pollença, perquè volíem obrir, encara més, el certamen a la societat, volíem que el Premi tingués més impacte social. Volíem contribuir a fer cultura, a fer país.

Quins són els resultats del certamen d'enguany? En aquest sentit, a l'edició d'enguany s'hi han presentat 13 obres, procedents de Catalunya,

Núria Ventura, membre del jurat dels premis, proclama Pere Morey Servera guanyador del «XIII Premi Cifre de Colonya» de Narrativa Infantil i Juvenil, per l'obra «Allò que conta la veu del desert». A la dreta, Martí Torrandell, president de la Fundació Cifre de Colonya; un poc enrere, Martí March, membre de la fundació; i, enmig, Pere Morey.

País Valencià i Mallorca.

Les obres presentades han estat les següents: 1) *Sara en el món conegut*. Pseudònim: Núvol Blanc.- 2) *Allò que conta el vent del desert*, de Pere Morey Servera.- 3) *Demanau-li a na Marta*, de Maria Rotger Fuster.- 4) *"Terragris"*, de Lluís Solé i Perich.- 5) *Un estiu a Serinyola*, de Glòria Llobet Brandt.- 6) *Una boira al mig del mar*, Pseudònim: Terra Verge.- 7) *Camí d'estels*, de Joana M. Roque i Company.- 8) *I ara me la voldries anar a buscar?* Pseudònim: Mar Menuda.- 9) *El camí de l'aigua*, de Josep Gòrriz.- 10) *Més estels que mai*. Pseudònim: Tamarit.- 11) *Una estranya a la ciutat*, de Francisca Capó.- 12) *Els seus amics li deien Pi*, de Xavier Mínguez i López.- 13) *Joana i el cant de l'Oriol*. Lema: Oriol.

I res més. Abans que Núria Ventura, en nom del Jurat ens llesgui el veredict i el nom del guanyador, vull desitjar una bona nit i esperar que l'any que ve ens tornem a veure. □

Unes paraules del President de la «Fundació Guillem Cifre de Colonya», Martí Torrandell

Si l'advocat que fundà la *Caixa d'Estalvis de Pollença*, ara fa cent catorze anys, no hagués estat un advocat vocacional, fundador de l'Escola Lliure d'Ensenyança a Pollença i col·laborador a Ciutat amb els introductors dels nous corrents liberals per un nou concepte de l'ensenyament, segur que el premi que acabam de lliurar no existiria.

La tasca didàctica que féu Guillem Cifre a Pollença entronca paral·lelament amb la creació de *Colonya*, *Caixa d'Estalvis de Pollença* per combatre la usura com a ajuda al treballador, fos pagès, mariner o menestral.

Els gestors de *Colonya* l'any 1981 cregueren oportú retre un homenatge al seu fundador mitjançant la creació d'aquest Premi, assumit avui per la nostra *Fundació*.

Colonya, com a entitat financera, ha desenvolupat durant molts d'anys la seva gestió sols en l'àmbit de la zona nord de la nostra Illa. Els temps canvien i evolucionen i hem anat a descobrir o a que ens descobrissin al mercat de Ciutat.

Amb el nostre bagatge de passius, actius... en suma, de productes financers, volem aportar també una oferta cultural, en la qual hi estigui inclòs el «*Premi de Narrativa Infantil i Juvenil Guillem Cifre de Colonya*», nascut fa tretze anys a la vila d'un racó de Mallorca on la serra de Tramuntana es fon en una abraçada amb el mar.

Que aquesta simbòlica abraçada servesqui de mirall per a dues localitats mallorquines, Palma i Pollença, ja que unint-se en aquest acte donen suport i potencien els fonaments de la nostra cultura i de la nostra llengua.

VIATGE A L'ALGUER

Organitzat per la delegació de l'OCB de Marratxí, en col·laboració amb l'OCB d'Inca.

Sortida: 31 de març

Tornada: 5 d'abril

6 dies complets

Preu per persona: 51.900 ptes.

Suplement 1/2 pensió: 6.700 ptes.

El preu inclou vol directe Palma-Càller, una visita d'un dia a Càller i els trasllats a l'Alguer

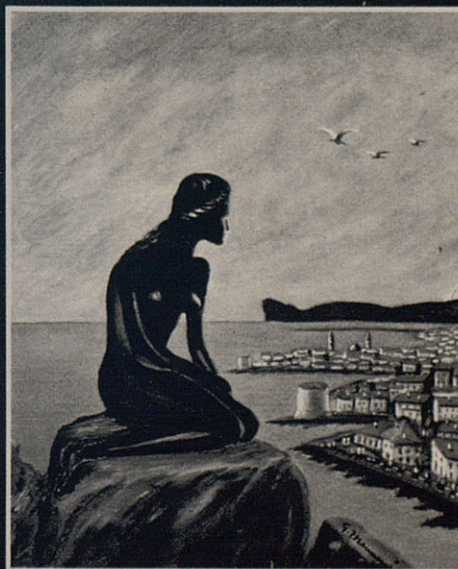
Hi haurà, facultativament, 3 excursions assessorades i guiades per gent de l'Obra Cultural de l'Alguer.

Informació: Rafel Crespí 50 04 94 (matins)

79 74 30 (vespres)

Pere Escafi 60 21 21

OCB-Inca 50 73 72

*Barceloneta, qui bella que sés,
seguda en fatxa del Ca' de la Caça;
si no se fôra perduda la raça,
una sirena hi havia de més.
Barceloneta, qui bella que sés!*

Anonimo del secolo scorso

Víctor Jara, vida i mort d'un profeta

MARC BOIX I ARAGONÈS

Setembre de 1973, Víctor Jara és una vegada més a l'*Estadio Chile*, però aquesta vegada no va entrar-hi per cantar davant d'un públic entusiasta, enfervorit i alegre. El públic era el mateix de sempre, però allò no era un concert, ni un festival, ni un acte públic de la *Unidad Popular*, hi havia quelcom més que obrers, camperols i estudiants. En aquell recinte hi havia alguna cosa que omplia l'ambient i immobilitzava aquells homes i dones que pocs dies abans encara eren feliços, feliços perquè se sabien lliures i creien que entre tots podrien constuir un país nou, un país sense pobres, ni fam, ni marginats. Aleshores, però, només sentien una por immensa, una por que tenia un nom, uns protagonistes, uns botxins; aquells soldats que, amb una fúria i un odi fora de tota mesura, maltractaven i torturaven els presoners fins a fer-los caure en la més profunda desesperació...

Víctor havia cantat sempre les coses pel seu nom, havia fet allò que la seva consciència li deia. Les seves cançons partien sempre d'un nom, d'una persona concreta, d'un bocí de realitat, d'aquella realitat del poble més humil i més senzill, del qual ell mateix formava part. El seu pare era un jornaler agrícola, explotat com tots els jornalers xilens del seu temps, el qual, com la majoria, acabà refugiant-se en l'alcohol. La seva mare, cantora, d'origen *mapuche*, treballà nit i dia, i fins i tot morí treballant, per donar una existència digna als seus fills. D'aquestes vivències i dels sentiments que inspi-

raven en un nen de pocs anys en sortiren algunes cançons:

*Enyugao por los años
mi cuero ya no da más
todo lo trabajao
toito me lo han quitado...*

(La pala)

*No recuerdo que desde el cielo
haya bajado una cosecha gloriosa
ni que mi madre hubiera tenido
un poco de paz
ni que mi padre hubiera dejado
de beber...*

(La luna siempre
es muy linda)

Quan va morir sa mare en Víctor quedà tot sol, sense família i sense res. Tota la infantesa havia somniat que en fer-se gran alliberaria sa mare de les tasques pesades, però la mort va arribar abans. Víctor no l'oblidà mai, fins al punt que la seva filla també es va dir Amanda. Els seus pares, Amanda i Manuel, van donar nom als personatges d'una de les seves cançons més populars, *Te recuerdo, Amanda*.

Sol, sense objectius, sense un futur clar, sentí una certa vocació, segurament influït pel fet d'assistir a

una escola catòlica, i ingressà en el seminari. La seva estada, però, hi fou molt curta. Era un ambient molt rígid i tot allò que era sa i natural hi estava prohibit, i l'única cosa positiva era l'estudi de la música sacra. Així, doncs, penjà els hàbits i, encara més desorientat que abans, fou cridat al servei militar, que li va anar molt bé per aplaçar qualsevol decisió que calgués prendre sobre la seva vida. Un any més tard, amb un uniforme

quantitat de cançons populars que enregistrà i les obres de teatre i muntatges basats en temes pagesos en què participà.

Acabats els estudis de teatre, Víctor decidí estudiar direcció teatral, activitat en la qual assoliria grans èxits; fins i tot quan encara estudiava, una obra dirigida per ell estigué en cartell una setmana en un teatre comercial de Santiago. Moltes de les obres que dirigí eren de caràcter

popular i, gràcies a la seva intuïció i al seu coneixement de la vida rural, aconseguí fugir dels personatges i les situacions tòpiques, que feien semblar estúpids els camperols. El teatre xilè havia canviat el seu destí.

Coincidint amb els progressos polítics de l'esquerra, la cultura popular s'anà desenvolupant i aconseguí superar el domini colonial de les formes anglosaxones provinents d'Estats Units. Es crearen les *peñas*, autèntics centre folklòrics on artistes i artesans exposaven les seves obres, s'hi podia menjar i beure, escoltar música en directe i fins i tot tocar i cantar, tot en un entorn *cutre*, amb les parets plenes de grafitis i un núvol de fum que amb prou feines deixava veure el sostre. A les *peñas* i als centres culturals de barri s'anaven potenciant les activitats artístiques, posant-les a l'abast de les classes humils. I fou també en una *peña* on els *Quilapayún* demanaren a Víctor que fos el seu director artístic, i així començà una col·laboració que, en formes diverses, es prolongà tota la seva vida artística. Víctor treballà conjuntament amb molts altres artistes, versionà moltes cançons d'altres compositors i sempre estava disposat a participar en qualsevol iniciativa cultural, encara que això li representés molta feina, incomoditats i, fins i tot, algun risc.

La cançó i totes les altres activitats artístiques s'anaren convertint en una arma política. Molts artistes, la majoria, eren d'esquerra. Entre ells Víctor, que es mullà al màxim, el seu origen humil l'empenyia a lluitar contra una situació política i social injusta... El 1969 hi hagué un intent de cop d'estat que trencava gairebé quaranta anys de respecte a l'ordre democràtic per part dels militars. El cop, però, fou aturat per una ràpida i multitudinària reacció popular, la vaga general que paralitzà tot el país. La democràcia s'havia salvat mercès a una gran consciència política dels treballadors i estudiants xilens. Quan començà la campanya electoral per a les eleccions presidencials de 1970,

Víctor Jara acompanyat d'Eduardo Carrasco al bombo, 1967.

impecable i el futur en blanc, es convertia novament en un ciutadà civil.

Poc després féu dos descobriments que li obriren nous camins: el teatre i la música popular. Començà cantant en una coral, passà a un grup de pantomima, entrà després en l'escola de teatre de la universitat i, al mateix temps, aprofitant les vacances, recorria els pobles de tot el país amb una guitarra, estudiant el folklore i redescobrint aquelles cançons que de petit havia sentit cantar a la seva mare. Conegué Violeta Parra i els seus fills, amb els quals actuaria diverses vegades, i també entrà a formar part d'un grup de música popular, *Cucumén*. El seu interès pel folklore duraria tota la vida, com ho demostren la gran

Coincidint amb els progressos polítics de l'esquerra, la cultura popular s'anà desenvolupant i aconseguí superar el domini colonial de les formes anglosaxones.

Víctor Jara coneix bé les poblaciones callampas pròximes a Santiago.

la *Unidad Popular*, coalició de marxistes, cristians progressistes, socialdemòcrates i independents, presentà un programa de quaranta punts per canviar l'economia i erradicar les injustícies socials. En podem destacar la nacionalització de la banca, les mines de coure i altres recursos naturals, i les indústries, la majoria en mans de potències estrangeres; d'altra banda hi havia mesures bàsiques com l'assistència mèdica gratuïta, educació i vivendes dignes, així com l'assignació diària de mig litre de llet gratuït per a cada infant, per acabar amb el problema de la desnutrició. Una mesura política important era l'establiment de relacions diplomàtiques amb Cuba. El candidat a la presidència era el socialista Salvador Allende.

El *Partido Nacional* i els democristians comptaven amb grans recursos econòmics, la *Unidad Popular* només tenia les masses. Els CUP (Comitès de la *Unidad Popular*) nasqueren per tot arreu: en els barris, les oficines, les fàbriques, les universitats, les escoles, els gremis... Per primera vegada, a més, els artistes de totes les especialitats, des de la pintura a la dansa, des de la música a la literatura, treballaren de

manera coordinada. Nasqué així una nova forma d'art popular, les brigades muralistes, que treballaven conjuntament i de forma ràpida, de nit, pintant consignes revolucionàries o el nom del candidat Allende en els llocs més insospitats. Alguns arribaven a tal nivell d'audàcia que "profanaren" les parets de les cases de les famílies riques. D'altra banda, els ballarins, actors i músics començaren a actuar en els actes polítics, davant un públic que, en molts casos, no havia vist mai una dona, i encara menys un home, vestits amb unes malles de dansa. Ells, però, s'adaptaven a tot tipus d'espai i de condicions, i feien participar els espectadors, assolint un altíssim nivell de comunicació.

Malgrat el gran poder econòmic dels seus adversaris i els actes violents de l'extrema dreta, la *Unidad Popular* guanyà la batalla, Allende fou elegit president de Xile. Les reformes començaren immediatament i, al contrari del que temia la dreta, no hi hagué repressió ni política de revenja. Víctor dedicà una cançó, *Abre tu ventana*, a les dones de les poblaciones, que eren, potser, les qui més hi podien guanyar amb les reformes:

*Maria...
abre la ventana
y deja que el sol alumbre
por todos los rincones de tu casa
(...)
Pasó lo más cruel
ahora tus ojos se llenan de luz
y tus manos de miel
tus manos de miel.*

A partir d'aleshores començava la feina de veritat, calia anar de pressa, però ahora no cremar etapes. Els artistes i folklòrics s'esforçaren a fer arribar la cultura als més pobres. Això, juntament amb la millora de les condicions de vida, els convertiria en persones de veritat. Hi havia, però, una forta oposició dels *momios* i els *pitucos* (per entendre'ns, els *fatxes* i els *pijos*), que tenien molts recursos i moltes ganes de fer fracassar el govern d'esquerres. Aviat es començà a sentir la veu de la venjança. Les agressions verbals per part de la premsa conservadora, que ja havien començat durant la campanya electoral, s'anaren agreujant, ahora que grupúsculs extremistes cometien atemptats terroristes, molts dels quals, encara que els reivindicessin en nom de l'esquerra, eren finançats molt probablement per ultradretans.

D'aquest temps és la major part de la producció de Víctor Jara com a cantautor. Temes com *Ni chicha ni limoná*, dedicada als qui no tenien valor per definir-se políticament o no eren capaços de treballar per aixecar el país; *Luchín*, que parlava d'un nen pobre d'una població, com tants que n'havia conegut en la seva infantesa; *B.R.P.*, dedicada a les brigades muralistes; i tantes d'altres, entre les quals convé destacar, com a obra de conjunt, similar a cantates com *Santa María de Iquique*, de Quilapayún, el disc de llarga durada *La Población*, que conta la història de la fundació de la població *Herminda de la Victoria*, el nom de la qual és l'homenatge a una nena de bolquers, una guagua, que va morir d'un tret quan ocupaven els terrenys on nasqué la població.

Víctor cantà sempre allò que sentia, allò que vivia o que havia viscut. Moltes de les seves cançons parlen de persones concretes, amb nom i fins i tot algunes amb cognoms, d'altres són autobiogràfiques, i gairebé totes reflecteixen sentiments molt intensos i sincers, com *Quién mató a Carmencita*, que conta la història d'una noieta que es va suïcidar sota la influència de les drogues; *Angelita Huenumán*, que parla d'una dona pagesa que vivia de treballar la terra i de filar llana i teixir mantes, Víctor n'hi comprà una. A *Canción de cuna para un niño vago* intenta fer adormir un dels molts nens abandonats que passaven les nits sota els ponts o en qualsevol racó, arreglant-se com podien i menjant allò que trobaven. Segur que ell mateix, en la seva infantesa, n'havia conegut més d'un.

Finalment, hi ha algunes cançons que podríem qualificar de profètiques, a través de les quals podem llegir els seus pressentiments. A *Cuando voy al trabajo* dirà:

*Laborando el comeinzo de una
[historia,
sin saber el fin.*

I a *Manifiesto*, que és una mena de declaració de principis, cantarà el presagi de la seva mort, una mort de profeta, que ell ja sabia del cert que seria violenta:

*Que el canto tiene sentido
cuando palpita en las venas
del que morirá cantando
las verdades verdaderas.*

I així va ser, el seu darrer poema quedà inacabat. Aquella fabulosa cançó, bella però terrible, quedà mutilada com ell mateix, que morí *batido por los golpes, los gritos y las balas*, com digué José Antonio Labordeta. Però el seu cant pogué sortir d'aquell infern, i serà sempre viu en nosaltres, que estimem la llibertat. Encara que la seva música es vagi perdre amb la mort del *compañero* Víctor, les seves paraules, aquest darrer poema inacabat, resonaran una i una altra vegada en el nostre cor, en el nostre cervell, en els nostres llavis...

*Somos cinco mil
en esta pequeña parte de la ciudad.
Somos cinco mil
¿Cuántos seremos en total
en las ciudades y en todo el país?
Solo aquí,
diez mil manos que siembran
y hacen andar las fábricas.
!Cuánta humanidad
con hambre, frío, pánico, dolor,
presión moral, terror y locura!
Seis de los nuestros se perdieron
en el espacio de las estrellas.
Un muerto, un golpeado como jamás creí
se podría golpear a un ser humano.
Los otros cuatro quisieron quitarse todos los
[temores*

*uno saltando al vacío,
otro golpeándose la cabeza contra el muro,
pero todos con la mirada fija en la muerte.
¿Qué espanto causa el rostro del fascismo!
Llevan a cabo sus planes con precisión arterial
sin importarles nada.
La sangre para ellos son medallas.
La matanza es acto de heroísmo.
¿Es éste el mundo que creaste, dios mío?
¿Para esto tus siete días de asombro y de
[trabajo?*

*En estas cuatro murallas sólo existe un número
que no progresa,
que lentamente querrá más la muerte.
Pero de pronto me golpea la conciencia
y veo esta marca sin latido,*

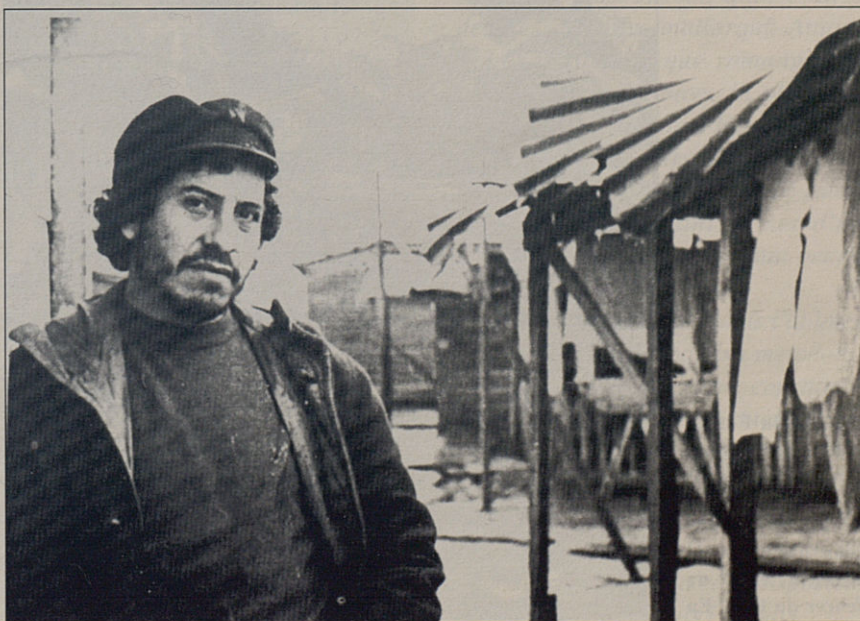
*pero con el pulso de las máquinas
y los militares mostrando su rostro de matrona
lleno de dulzura.
¿Y México, Cuba y el mundo?
¿Que griten esta ignominia!
Somos diez mil manos menos
que no producen.
¿Cuántos somos en toda la Pátria?
La sangre del compañero Presidente
golpea más fuerte que bombas y metrallass.
Así golpeará nuestro puño nuevamente.
¿Canto que mal me sales
cuando tengo que cantar espanto!
Espanto como el que vivo
com el que muero, espanto.
De verme entre tanto y tantos
momentos del infinito
en que el silencio y el grito
son las metas de este canto.
Lo que veo nunca vi,
lo que he sentido y lo que siento
hará brotar el momento...*

Estadio Chile, Setembre de 1973

Marc Boix és poeta i escriptor.

Bibliografía

JARA, Víctor: *Víctor Jara. Un canto truncao*. Editorial Argos Vergara, Barcelona 1983.
PLAZA, Galvarino: *Víctor Jara*. Ediciones Júcar, Madrid 1976.
MANNS, Patricio: *Violeta Parra*. Ediciones Júcar, Madrid 1976.

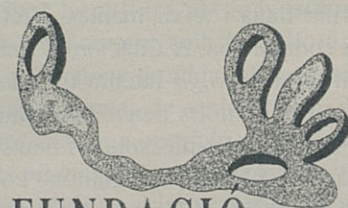
La presència de Víctor a les poblacions va ser freqüent.

Presentació pública de la Fundació Maria Ferret

MARIA FERRET ESPAÑOL

El matrimoni Eladi Homs Zimmer i Maria Ferret Español traslladà el seu domicili a Palma el gener de 1954. Ell havia pertangut a les primeres unitats d'escoltisme que devers 1940 Mossèn Antoni Batlle havia impulsat a Barcelona cap a una nova etapa de notable influència en la recuperació cultural i cívica de la joventut barcelonina i catalana, desfeta, despersonlitzada i marginada pel bàndol vencedor de la guerra

civil. En arribar a Mallorca s'adonaren que res permetia que els seus fills, quatre en aquell moment, rebessin el suport d'una educació com la que proporcionava l'escoltisme que havien conegut. No hi havia cap tipus d'organització juvenil per al temps de lleure. Només el Frente de Juventudes, tan estretament vinculat i vehiculat pel règim franquista. Només a l'Oratori de Sant Felip Neri deien una missa en català els

**FUNDACIÓ
MARIA FERRET**

ESCOLTISME I GUIATGE DE MALLORCA

Seminari. 4 07001 Palma de Mallorca

Na Maria Ferret (en segon terme, amb papers a les mans) en la cerimònia d'investiment de n'Elvira Bonnín, el 27 de febrer de 1966. En primer terme na Margalida Bauçà.

diumenges. Només l'Associació per la Cultura de Mallorca manifestava intranquil·litat per la pèrdua de la identitat mallorquina i, en allò que podia i com podia, intentava recuperar-la. Abans, solament a redòs d'aquesta entitat, Josep Forteza-Rei havia tractat de despertar inquietuds culturals entre els joves i començat a promoure els «Al.lots de Muntanya», a imatge dels «Minyons de Muntanya» que havia conegut a Barcelona. Però no va poder dedicar-s'hi i els «Al.lots» tengueren un període efímer d'existència (1931-32).

De manera que al poc temps d'arribar Maria Ferret podia dir: «Era molt trist veure com el règim franquista anava destruint la personalitat de les terres mallorquines. A Barcelona, a diversos àmbits, es resistia i lluitava per no perdre la pròpia personalitat, per dotar els joves de responsabilitat personal i cívica, per incidir en la formació del seu caràcter; però a Palma el grup de persones conscient d'aquestes coses era molt petit. Ens aconsellaven que no iniciàssim cap moviment

de cara els joves perquè, malauradament, no encaixava res destinat als al.lots, tot era inútil. Malgrat això, jo veia que calia intentar-ho una altra vegada, encara que només fos pels nostres fills. Vaig insistir molt a n'Eladi perquè començàs un grup escolta a un lloc o altre. Ell ja m'havia parlat d'una sortida que havia fet amb un grup reduït de bons amics, intel·lectuals i poetes, alguns dels quals també tenien fills i estaven en semblants problemes, i els havia insinuat la labor que podia fer l'escoltisme en l'educació global dels al.lots.»

Històricament, a partir de 1914 i fins 1923, a Mallorca havien existit els «Exploradors», que va ser una cosa que es pot comparar poc amb allò que n'Eladi Homs començà a fer en 1956 a l'Oratori de Sant Felip Neri, on allotjà la primera unitat d'escoltes. Dos anys després, germanes d'escoltes volgueren organitzar-se com els al.lots, però no se'n sortiren. Acudiren a n'Aina Moll, que era akela d'un estol de llobatons, perquè els donàs un cop de mà. Aina Moll, probablement després de parlar-ne amb n'Eladi, va dir-los que ho demanassin a na Maria Ferret.

A les al.lotes no els va ser fàcil desenvolupar-se. Van haver de vèncer les prevencions i els recels que en la societat franquista despertava qualsevol organització femenina, i molt particularment si no era del règim. Durant un temps es reuniren a casa de Francesc de Borja Moll fins que la parròquia de l'Immaculat Cor de Maria els proporcionà acolliment. D'aquesta manera na Maria Ferret pogué ordenar una primera estructura del guiatge.

Trenta-set anys de llavors ençà diverses generacions de joves han rebut l'empremta d'una pedagogia del joc i del temps lliure, cristiana i arrelada al país. Com deia Mn. Joan Trias: «Els primers escoltes descobriren una nova perspectiva del país, com a cristians i com a escol-

Promesa d'una al.lota guia, 1968. El cerimonial del moviment femení tenia el seu propi ritu, diferent del masculí. A partir de 1970, a tots els països en què es va desplegar l'escoltisme mixt i s'aplicà un sol mètode, es va produir la pèrdua de la identitat del moviment femení, absorbit pel masculí. A Mallorca, també.

Actualment el Moviment
Escolta i Guiatge de
Mallorca ha tengut ocasió
de crear una fundació
destinada a proporcionar
als joves una altra
oportunitat educativa.

tes. Encarnaren un nou sentit de la "terra", en una elemental recerca de les seves arrels. Qui parlava de Mallorca als al.lots fora de l'escoltisme? Qui els feia descobrir el sentit de "poble"?»

Escoltisme i guiatge van créixer i prest s'hi varen integrar més d'un milenar de persones. S'obriren agrupaments a diverses parròquies de

Palma i a Sóller, Manacor, Felanitx, Bunyola, Binissalem... Acabat el Concili Vaticà II (1962-1965), en 1966 es constitueix a Espanya el Moviment Scout Catòlic (MSC), que a Europa agrupava tot l'escoltisme diocesà, i en reconeixement a la importància de l'escoltisme mallorquí és nomenat tresorer n'Eladi Homs, al qual succeí, quatre anys després, un altre mallorquí, Antoni Pagès i Dalmau, que romangué al càrrec durant sis anys. El ple de la Conferència Episcopal Espanyola no aprovà els estatuts del MSC fins molt de temps després, el 6 de juliol de 1973, desconfiant potser d'un moviment que mai havia estat beneït pel nacionalcatolicisme.

A partir de 1972 al.lots i al.lotes comparteixen una mateixa metodologia, i guiatge i escoltisme constitueixen un sol moviment. Actualment el Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca ha tengut ocasió de crear una Fundació destinada a proporcionar als joves una altra oportunitat educativa posant a la seva disposició beques per a activitats i estudis.

El matrimoni Homs-Ferret

Maria Ferret en un moment del seu parlament. "A Mallorca, si aneu amb els ulls oberts, hi descobrireu les tres filosofies que es remunten al sentit de viure dels grecs: la saviesa, la virtut i la bellesa". (Fotografia de Lurdes Forteza)

retornà a Barcelona el 1969, però el reconeixement de la seva tasca ha estat sempre present en l'escoltisme i, ens atreviríem a dir, en tots els àmbits de Mallorca dedicats a l'educació activa dels joves. Per això la Fundació ha volgut prendre el nom de Fundació Maria Ferret i nomenar-ne presidents honoraris a na Maria i n'Eladi. La presentació pública va tenir lloc dia 19 de desembre a Lluc, amb la presència de molts escoltes i guies, antics i actuals, i els pares i els avis d'aquells al.lots i al.lotes que havien format les primeres unitats i agrupaments. Entre els representants polítics hi havia la consellera de Governació del govern balear, Catalina Cirer; el batle de Palma, Joan Fageda i el tinent de batle d'Escorca, Nicolau Llull; els directors generals de la Joventut, Joan Pol, i d'Esports, Ramon Servalls; i la gerent de l'Institut Balear de Serveis a la Joventut,

Virtuts Marí. Tampoc no hi va mancar Enric López Viguria, president del Moviment Scout Catòlic (MSC) a Espanya, que en nom de les distintes associacions va pronunciar unes paraules de salutació en català, basc, gallec i castellà. L'escoltisme català hi era representat per Genís

Sóc una dona, i em
consta que l'escoltisme va
contribuir molt en la
societat mallorquina a
ajudar a trobar el lloc de la
dona en el nostre món.

Semper, antic consiliari general, coautor d'un llibre d'història de l'escoltisme català que acaba d'editar Barcanova, i Manuel Subirà, antic Comissari. En total s'hi aplegaren unes tres mil persones.

Després de la missa que el bisbe Teodor Úbeda va concelebrar amb la comunitat del santuari i consiliaris de l'escoltisme, na Maria Ferret va llegir el següent parlament, que publicam com a testimoni de la tasca fecunda i exemplar que l'escoltisme ha duit a terme a Mallorca, sense estridències, amb eficàcia i continuïtat, virtuts no sempre assequibles.- Fca. B. C/J. M. B.

Porto unes paraules escrites, la meua edat em podria fer una mala passada.

Davant meu veig moltes cares conegudes i estimades. Sé que per als qui em coneixeu les paraules hi són de més. Però veig altres cares que em semblen noves, potser no ho són totes, algunes en fer-se grans no les recordo, però pel fet d'estar aquí junts després de viure la missa de l'últim diumenge d'Advent que als cristians ens ajuda a reflexionar i a preparar-nos per celebrar un dels actes d'amor més grans que el Creador ha fet per la humanitat, donar-nos el seu fill per a ensenyar-nos a ser feliços, tenir vida i vida abundant, em penso que us puc considerar amics meus. Per a tots vosaltres no voldria que les meves paraules fossin fredes, sinó que amb batecs del meu cor avui voldria parlar-vos.

Com podeu constatar, m'he fet gran, i les persones canviem. Estic al llindar de la sega, i per als qui no em coneixeu o bé fa temps que no ens hem tractat, deixeu que em doni a conèixer fent una petita presentació, ja que m'heu fet el gran honor de posar el meu nom a l'obra de la Fundació.

No sóc un home. No sé què podeu pensar en sentir-me dir això. No és que no valori, consideri i respecti l'home. Sincerament crec que, encara que diferents, si hem d'avan-

çar en el progrés ha de ser junts. No m'agrada un món d'homes, però tampoc no m'agrada un món de dones soles. I si us dic això és que és important per a mi trobar-me a mi mateixa, perquè sóc diferent d'un home: sóc una dona, i em consta que l'escoltisme, i en aquest cas el guiatge, va contribuir molt en la societat mallorquina a ajudar a trobar el lloc de la dona en el nostre món.

Avui hi ha dones que volen ser homes i homes que s'entesten a ser dones, i no entraré en detalls. Però a mi, ser dona m'ha costat moltes lluites. Des de la il·lusió de la meva primera feina: encara recordo la cara de sorpresa i estupor del meu pare, com volent dir: qui et creus que ets?, quan vaig dir-li que volia entrar a un despatx... Quan jo era jove, les feines de les al·lotes eren de modista, brodadora, planxadora... El despatx, només pels homes.

Us podria anar explicant moltes anècdotes i situacions en què m'he trobat en el llarg camí que he recorregut i que algunes vegades han estat doloroses. I us ho explico perquè sapigueu que on vaig trobar l'inici del camí i la força perquè avui pugui dir aquí públicament el que sóc, va ser a Mallorca, els anys viscuts en aquesta entranyable terra entre homes i dones que no crec que els

És necessari que
treballem per conservar
la vostra manera de ser,
del poble mallorquí.

pugui oblidar mai. Amb una elegància humana que caracteritza els meus amics mallorquins, ells van ser l'escalf i l'entorn on vaig despertar a tots els valors que em van ajudar a créixer com a persona.

Jo vaig arribar aquí mare de quatre fills i el meu espai eren les quatre parets de casa meua, i ara tinc sentiments de persona universal. Es parla molt d'universalitat, però ningú no diu que la universalitat passa per la identitat.

És necessari que treballem per conservar la vostra manera de ser, del poble mallorquí. La vostra senzillesa i modèstia d'esperit a vegades no us deixa valorar les vostres coses, però us puc assegurar que en aquest país, si aneu amb els ulls oberts, hi descobrireu les tres filosofies que es

remunten al sentit de viure dels grecs: la saviesa, la virtut i la bellesa. Mireu si vénen de lluny aquestes arrels vostres. No heu de deixar ofegar les veus de les Nereides que viuen en les vostres coves marines.

Crec que no hi ha països petits; poden ser petits geogràficament, però les virtuts que encarneu vosaltres en aquest país em van captivar des del primer moment.

Intento ser cristiana i fidel a unes promeses que he anat fent al llarg de la meua vida, i quan parlo de promeses em vénen a la memòria indrets mallorquins que molts de vosaltres recordareu amb mi:

- Puig de Santa Magdalena, 8 de desembre de 1962, on n'Elvira Bonnín i jo vam fer la promesa d'al·lota guia.
- Son Macià, 31 de març de 1963. Les al·lotes em van dir de tu per primera vegada: era la primera sortida com a moviment d'al·lotes.
- Son Macià, 19 de setembre de 1965, el meu Investiment com a Guia.
- El 1966, una pujada amb totes les Caps, a peu, a Lluc, per preparar el Camp de la Flama, que va ser un gran èxit.
- Biniarroi, poble abandonat, que en una trobada de tots els esplets de Mallorca vivint la història, el vàrem fer reviure.
- Matances a Búger, on la tia Bel ens

L'Acolliment de Lluc durant els actes de la presentació pública de la Fundació Maria Ferret - Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca. Un encontre en què es retrobaren velles amistats i antics companys de ruta. (Fotografia de Pep Seguí)

Escoltes i guies de 1993, ben disposats "a parlar amb llibertat conscient i solidaritat fraterna de les mancances de la nostra comunitat, amb esperit senzill i actitud d'obertura, d'amor i de recerca de la veritat perquè només la veritat ens fa lliures", com digué Maria Ferret.

cantava cançons que avui na Maria del Mar Bonet fa volar més enllà del mar.

Així trobaria molts racons a l'Illa que són plens de significat per a mi.

Aquest monestir de Lluc on ara ens trobem, per a mi és com estar a

la casa pairal en companyia de la Mare i amiga. No podíeu trobar un lloc més adient per iniciar els camins d'una Fundació que vol col·laborar en les tasques d'ajuda a la formació dels qui sou el futur d'aquestes terres

Lluc, 19-12-93. Maria Ferret, al centre, acompanyada de dues amigues. (Fotografia de Jobita Mayol)

que tant estimo i que heu de ser vosaltres el relleu de l'antorxa que ha d'alimentar els bons costums, en una paraula, la cultura d'aquest país.

Per a tots aquests projectes sempre és temps de sembrar, i, si sembreu, Mallorca té una bona terra. Podria referir-me als comentaris de les Caps Guies de la Península en els Camps Escola, sempre admirades de la qualitat de les Caps mallorquines. Oh i tant! Terra on han arrelat pins com el que el poeta Miquel Costa i Llobera el va inspirar en aquella poesia bella que diu:

*Mon cor estima un arbre més vell
que l'olivera,
més poderós que el roure, més
verd que el taronger,
conserva de ses fulles l'eterna pri-
mavera,
i lluita amb les ventades que atu-
pen la ribera
com un gegant guerrer.*

És com un gegant guerrer que malauradament encara ha de lluitar per salavaguardar la vostra personalitat, la vostra cultura.

Sóc catalana, deixeu-m'ho dir. Ningú no hem pot privar d'estimar aquesta terra. No sóc més que ningú. Si ho sabéssiu, quan el consiliari Toni Bauzà em va trucar dient que no podia dir no a la decisió vostra de posar el meu nom a la Fundació que acabàveu de crear, vàreu créixer tant davant meu, com un gran gegant guerrer! I em vaig sentir tan poca cosa...

Els catalans som persones de pau, comprensives i solidàries, i quan persones foranes es tanquen en la seva llengua mare i no volen comprendre que pel fet de viure en aquesta altra terra tenen també una llengua matriu, la llengua que els alimenta, els configura i els forma, la que els parla de generacions passades, de cultures de segles... els dic, moguda per l'afecte que els tinc com a perso-

Eladi Homs i Maria Ferret presideixen i comparteixen taula amb fills, néts i antics escoltes i guies. Escorca, 19-12-93. (Fotografia de Jobita Mayol)

nes, que si no intenten obrir-se i arrelar en la terra on viuen, no podran donar mai fruit. L'ullastre no solament no dóna olives sinó que priva l'olivera de créixer robusta i forta. Ahir, parlant amb una persona que respecte i aprecio molt, em deia que no s'ha de pretendre fer créixer l'olivera estirant les branques i les fulles, sinó alimentant les seves arrels.

Ens cal actuar amb esperit evangèlic per tal d'acceptar tots els germans de qualsevol procedència en el si de la nostra comunitat. D'altra banda, crec que és un deure cristià ajudar-los perquè comprenguin i acceptin el tarannà del lloc que els acull, en aquest cas el vostre fet de país.

Quan em van informar de la finalitat de la Fundació de convertir-la en un element dinamitzador en el món de l'educació i del lleure, mitjançant la promoció d'activitats i estudis en la línia del pensament i principis del Moviment Escolta i Guiatge de Mallorca, amb un programa d'actuació com *la integració de minusvàlids*, em vàreu fer molt present el record inesborrable dels vuit anys viscuts al costat d'un fill meu que avui és pols d'aquesta terra.

- *Educació del medi ambient*: s'ha

d'educar per a conscienciar les persones perquè coneguin i estimin l'entorn que Déu ens ha donat, que sentin com a cosa pròpia que són hereus de tota la natura.

- *Pedagogia social*: ens cal una acció més decidida en el món de l'assistència i dels moviments socials, de manera que tendim a assolir una societat més justa, que elimini contrastos odiosos i que permeti una major cohesió. Per això cal avançar en la formació social i en la recerca del progrés integral de la persona humana, i sobretot perquè els joves puguin descobrir la seva vocació, allò a què Déu els crida, amb especial atenció als més desfavorits. Cal descobrir la nostra finalitat.

Sempre he pensat que un creador, un artista fa les coses amb una intenció. Quan el primer fuster va fer la primera cadira no la va fer creient que serviria per posar-hi un ram de flors... Cal trobar la finalitat per a la qual estem dotats.

Hem de poder parlar amb llibertat conscient i solidaritat fraterna de les mancances de la nostra comunitat, amb esperit senzill i actitud d'obertura, d'amor i de recerca de la veritat perquè només la veritat ens fa lliures. Ens cal exercir l'autocrítica i la crítica entesa com a recerca de la llum.

- *Programes de conscienciació nacional*,

- *Estudis d'educació en el lleure*.

I segurament d'altres temes que sens dubte aniran acudint si realment estimem la vida, les persones i el país.

Finalment, manifestar-vos el meu agraïment i el de la meua família, que per cert tinc el goig i vull públicament donar les gràcies als meus néts, nores, filla i fills per no deixar-me sola en aquests moments tan importants i emotius per a mi.

Crec que no mereixo el que vosaltres m'heu considerat i no sé com expressar-vos el que sento. Ho faré gràcies a unes paraules que he descobert d'un poeta de casa meua, i que m'agraden molt. El poeta és l'Espriu i les paraules, aquestes:

*Si et criden a guiar
un breu moment del milenari pas
de les generacions, aparta l'or,
la son i el nom.
També la inflorescència,
cuida dels mots,
i de la vergonya del ventre
i dels honors.*

Gràcies, em teniu sempre a la vostra disposició. □

thiota - thiutisc - diutesch - Deutsch - Deutschland vulgus - vulgaris - lo nostre vulgar

MACIÀ RIUTORT

En el diari *Avui* de dia 8 d'octubre de 1993, a la pàgina 40 hi sortia la notícia de la participació d'Alain Minc en un seminari sobre l'Europa Mediterrània que se celebrava a Barcelona.

Una de les afirmacions que es contenia en aqueix informe feia:

"La seva visió dels nacionalismes és la següent: Hi ha dues cultures nacionalistes, una de racionalista i una de vital que es corresponen amb una actitud ètnica. El nacionalisme francès, per exemple, és un nacionalisme d'adhesió. En canvi, els nacionalismes ètnics, com històricament els de l'Est d'Europa, són nacionalismes d'exclusió. Fins ara els dos nacionalismes estaven en crisi a Europa, però els ètnics han guanyat molt. No oblidem que el model ètnic és també el model alemany. I no oblidem que el poble alemany es defineix pel conjunt

de pobles que parlen alemany, i no per l'estat alemany. Un francès, per contra, es defineix perquè pertany a l'Estat francès." (1)

És a partir d'aquí on voldria intervenir. No conec l'obra d'Alain Minc, i aquest escrit meu només vol fer referència al text citat a dalt, tot partint del supòsit que l'he entès correctament.

En primer lloc, asserto que qui gosa afirmar que el nacionalisme

Alain Minc, assagista francès, que en manifestar que el nacionalisme alemany és un nacionalisme ètnic i d'exclusió, ha motivat l'article de Macià Riutort.

alemany és un nacionalisme ètnic, i a més a més un nacionalisme d'exclusió, senzillament, no sap de què parla. I si a més a més, gosa dir que només el francès és un nacionalisme d'adhesió, goso a dir que no ha entès què vol dir "nacionalisme" per a la majoria de pobles europeus, perquè, amb l'excepció de balts i bascos -excepció a dures penes-, la resta de pobles europeus no poden pas fer gala de cap nacionalisme ètnic.

El nom "alemany"

Fer aquí una exposició de la constitució ètnica de les diverses nacions i pobles europeus seria una empresa que sobreexiria els límits que pot tenir l'article. Per tant, em limitaré a explicar unes quantes coses sobre el nacionalisme ètnic d'exclusió alemany: comencem pel nom "alemany".

Si comparam França amb Alemanya ens en temem desseguida d'una cosa: que sota la denominació de cadascun d'aquests dos països hi ha dues concepcions del món ben oposades: l'expansionista francesa d'una banda contra l'aglutinadora alemanya de l'altra.

En efecte, a França ens trobem amb el següent fet: que una relativament petita contrada de les antigues Gàl·lies, França, sorgida en els atzarosos dies que seguien a les invasions

bàrbares, per conquesta i amb el pas dels anys, traspassà el seu nom a la resta dels antics territoris gals.

A Alemanya, en canvi, no tenim traces d'un fet semblant. Els francs donaren nom de primer a una regió, França, i la regió donà nom a un estat, França. Però en canvi no s'esdevingué el mateix amb Alemanya: tot i que totes les diferents confederacions tribals que hi existien entre els segles V i VIII d.C. varen

anar acabant una a una sota la fèrula dels francs, aquests no aconseguiren -tot i que no faltarien intents-, d'imposar el seu nom al territori alemany: Frankreich és, en alemany, el nom de França, no d'Alemanya, i una contrapartida alemanya com Frankland, Franken o Frankenland no aconseguí mai d'imposar-se a la totalitat del país.

A diferència de França, en què els francesos del nord imposaren llur nom a tot el país i després a les llengües veïnes, Alemanya no rebé mai el nom dels primers que l'unificaren políticament, els francs -que ho eren tot, menys una nació ètnicament homogènia-, els quals tampoc no donaren el nom de llur llengua -el fràncic- a la que seria la llengua alemanya comuna. Així, en contraposició al que s'esdevé amb França, Alemanya rep molts de noms, tot depèn de la llengua en què un hom s'hi vulgui referir. Nosaltres, catalans, castellans i portuguesos, no tenim nom propi per designar aqueix país, sinó que, per fer-ho, hem adoptat el terme francès, *Allemagne*, nom, en realitat, d'una de les regions-país alemanyes, que, paradoxalment, actualment pertany majoritàriament no a l'Estat alemany, sinó a Suïssa -a l'Edat Mitjana també existia, per designar els alemanys, el terme *tiès*, importat igualment de França, i actualment encara existeix un *tudesc*, de vitalitat més aviat migrada-.

Al nostre costat, els italians, els anglesos i els grecs varen recórrer a un terme clàssic, però usat hiperbòlicament: *Germany* - *Germans*, *Germania* - *tedeschi*; (els grecs, malgrat el que fan actualment, foren els únics a designar tota Alemanya amb el nom de Frangia, i els alemanys com a Frangi "Francs"); finesos i balts coneixen el país amb el nom de Saxònia. Dit d'una altra manera: cada nació designa els alemanys amb el nom del poble-nació alemany amb què més estigué en contacte en el període de formació de la respectiva llengua moderna. I aquest fet és

El nacionalisme alemany ha acollit milers i milers de persones d'origen eslau (esment el malentès i molt explotat pel nacionalisme nacional-socialista Nietzsche que té un cognom que, de germànic, no en té res, o Leibnitz), polonès, txec, queixub, finès, lituà... que hi van entrar d'ençà del 1850. (Gottfried Wilhelm Leibniz, 1646-1716.)

Curiosament, els
alemanys no tenen una
paraula pròpia per
autodenominar-se.
O, millor dit, la tenen
actualment, però antiga-
ment no.

interpretable com que originàriament no existia -o tot just existia- un sentiment de pertinença a un estat nacional alemany entre els alemanys que comerciaven o estaven d'una manera o altra en contacte amb els pobles veïns.

I els alemanys, com es diuen a si mateixos? Curiosament, no tenen una paraula pròpia per autodenominar-se. O millor dit, la tenen actualment, però antigament no. El terme amb què ara es designen a si mateixos fou, com veurem adés, encunyat per uns veïns molt poderosos: pels romans. *Deutsch/tiès/tudesc* no és una creació alemanya. El terme va sorgir a la Romània en els temps en què l'Imperi Romà començava a ésser una ombra del que havia estat. Els ànims discrepen en si el mot va néixer entre el funcionariat imperial (Must) o entre el funcionariat postimperial (Betz), i discrepen també a l'hora de decidir la zona on sorgí. Sigui com sigui, va néixer com una necessitat de designar els nous habitants de parla "vulgar" (és a dir, que no era llatí clàssic), però no romànica, sinó germànica, que hi havia dins l'imperi a les seves acaballes (vol-dria recordar aquí que a partir del segle IV d.C. l'exèrcit romà més que un exèrcit romà era un exèrcit germànic).

El terme "*Deutsch*" no designa cap ètnia

El terme *Deutsch*, doncs -i això un Minc ho hauria de tenir en compte- fa referència originàriament a gent de parla germànica, però tan súbdits de l'Imperi com ho era la població romànica. En cap moment fou en el passat un terme polític o un terme amb què hom designàs una ètnia -no ho seria fins ben passat l'any 1000-. I això vol dir que podem retrobar el terme usat tant fent referència a la parla dels anglesos (així l'usa el legat papal Georgius Ostiensis l'any 786) com a la parla dels norrens (així l'usa en "Corb-Negre" o Hraban Maurus), com a la parla dels gots (així l'usa N'Smaragd de Saint Mihiel), com a la parla de bavaresos, almans, francs, saxons o frisons.

Quan un romanista vol estudiar francès antic, ho pot fer. Però quan

un germanista vol estudiar alemany antic, es troba que, senzillament, no existeix, que és una projecció cap a l'antiguitat alemanya d'un concepte al qual estam avesats a través de la filologia catalana, francesa o castellana. La llengua que utilitzem en els manuals i en els diccionaris és, en realitat, el fràncic oriental antic així com el retrobem usat a la traducció de l'*Harmonia dels Evangelis* de Tacià el Siríac. És una fal·làcia parlar d'alemany antic, perquè no existeix pas (i si nosaltres ho fem és per pura comoditat). Podem estudiar fràncic antic, podem estudiar saxó antic, podem estudiar alamànnic antic o bavarès antic, però allò que avui coneixem amb el nom d'alemany no existeix en els primers temps de la tradició escrita a la Germània continental, i de fet, no començarà a formar-se més que en els dies que seguiran a la Pesta Negra de mitjan segle XIV.

L'alemany serà el fruit d'unes

Podem estudiar fràncic antic, saxó antic, alamànnic antic o bavarès antic, però allò que avui coneixem amb el nom d'alemany no existeix en els primers temps de tradició escrita a la Germània continental.

tendències unificadores que seran capaces de crear una llengua escrita comuna a partir de l'anivellament lingüístic (escrit!) de sobretot dos grans blocs dialectals o idiomàtics del sud del territori del Sacre Imperi. I, a

diferència del francès, l'alemany, que no és una llengua unificada de manera absoluta, i que no assolirà la seva unitat ortogràfica fins a 1907 (ho dic per desacomplexar qualche mallorquí) no ha aconseguit arraconar la resta d'idiomes germànics o eslaus d'Alemanya: frisó(ns), baix-alemany, alamànnic, bavarès, lusicià (tot i que he de dir que després de la Segona Guerra Mundial s'ha "avançat" molt en aquest sentit, en primer lloc, pel gran transvassament de població que hi hagué, i en segon lloc, per l'alfabetització en la *koiné* alemanya i per l'ús d'aquesta *koiné* en els mitjans de comunicació àudio-visuals).

El terme *deutsch* és un terme que es va imposar perquè era un terme còmode, i era còmode perquè al darrere no hi havia res, no hi havia una nació *deutsch* que l'imposàs a unes altres nacions. Cap nació alemanya no se sentia marginada o oprimida usant aquest terme, el terme era una mena de xiclet que

Les nacions del centre d'Europa en l'actualitat. Esbucats l'imperi romà, els francs donaren nom a una regió, França, i la regió donà nom a un estat, França. Però no s'esdevingué el mateix amb Alemanya que no rebé mai el nom dels primers que la unificaren políticament, els francs.

Hem llegit bé Luter i Schopenhauer? Per dolorós que sigui, el camí cap a l'extermini dels jueus havia estat preparat teòricament per molts i durant moltes generacions. (A l'esquerra: Martin Luter, 1483-1546; a la dreta: Arthur Schopenhauer, 1788-1860.)

adoptava la forma que hom li volia donar (no us heu demanat mai per què, per exemple, aqueix terme en anglès no designa actualment l'alemany sinó el neerlandès?, o per què els afrikaaners de Sudàfrica designen la pròpia llengua en part encara com a *Nedderduitsch*?) i, mai no s'usà com a terme ètnic, sinó *sempre* com a terme *lingüístic*.

Deutsch és un terme creat a imatge i semblança del *vulgar* romànic; *Deutsch* és un terme nascut per oposició a *llatí clàssic* com també ho és el terme *vulgar* que trobam a l'Edat Mitjana. Hom necessitava un terme amb què designar la llengua d'ús col·loquial dels pobladors germànics de l'imperi -que tenien com a llengua escrita i de cultura el llatí clàssic!- i aquest terme no podia ésser *vulgaris*, ja que aquest mot s'aplicava estrictament al romànic. No es volia confondre el vulgar romànic amb el "vulgar" germànic (*thiutisk* és un derivat de *thiota* "vul-gus, poble" com *vulgaris* ho és de *vul-gus* "vul-gus, poble"). La diferència entre un terme i l'altre és que el

terme *vulgar* no féu fortuna, a la llarga, entre nosaltres, i acabà per ésser substituït pel gentilici propi, mentre que a Alemanya fou precisament aquest terme el que substituï a la llarga el gentilici propi (els saxons passaren de dir que parlaven *sas-sesch* a dir que parlaven *düütsch*). I ho pogué fer perquè no hi havia pas cap lloc on es parlés aqueixa llengua comuna. Era una coinè unificada damunt el paper per una ínfima minoria de la població total, però no a nivell parlat. Dit d'una altra manera: ningú no imposava res a ningú, i el terme s'imposà perquè no feria les susceptibilitats de ningú.

Vist així, el terme *Deutsch-land* no vol dir res pus que *Terra on es parla "vulgar"* (faig constar que aquí *vulgar* no vol pas dir res més que llengua del poble, no "roí, toixarrut, etc"), i tot sigui dit, el terme trigà un bon enfilall de segles a ser creat i a ser usat amb una certa regularitat. I és molt significatiu que fins al segle XVI trobem sobretot *tiutschiu lant* ("països alemanys"), en plural. Al capdavant, els alemanys

fins a Napoleó (1806) varen viure a un estat que rebia el nom de Sacre Imperi Romano-Germànic.

Ni nacionalisme ètnic ni d'exclusió

Qui estudiï la història del terme *deutsch* i *Deutschland* al llarg de l'Edat Mitjana, comprovarà que Alemanya no té un nacionalisme ni ètnic ni d'exclusió, com també ho comprovarà el qui estudiï l'expansió de l'alemany (hauria de dir, dels diferents tipus d'alemany) durant l'Edat Mitjana: l'expansió a costa d'eslaus, prussians i romànics fou relativament lenta. I deixant de banda fets tràgics, que n'hi hagué -però no crec que els prussians fossin pitjor tractats que els saxons, quan aquests foren conquerits i batejats per la força pels

francs-, l'assimilació fou lingüística i, només en part, cultural. Així, descobrim que en el Wendland hannoverià encara s'hi parlava polàbic en el segle XVIII, o que a la Saxònia superior encara avui s'hi parla lusi-cià o sòrab. I amb tot això, el que vull dir és que la barreja ètnica del nord alemany és considerable: saxons, frisons, norrens, eslaus, balts...

Però en el sud, la situació no és pas millor. La barreja ètnica hi és indestriable. Per començar, hi ha elements il·lírics, elements celtes, elements romànics, elements de l'entre germanistes denominat "tercer poble" (no identificat fins ara amb nom) i elements de diferents ètnies germàniques (esment la teoria de Mayerthaler que veu en els bavaresos el resultat de la germanització d'una població romànica o romanitzada després que el territori fos envaït pels alamànics).

Molts d'intel·lectuals catalans -i francesos- sembla que hagin ja oblidat que àmplies zones del territori alemany foren importants contrades

de l'Imperi Romà (Trèveri nomia al capdavant la Nova Roma, i durant uns anys fou la capital de tot l'imperi) i que la població d'origen romànic no s'hi perdé en un tres i no-res: hi ha documents que atesten que, segons el lloc, l'assimilació de la població romànica a la població germànica nou-vinguda, no havia conclòs encara en el segle XI.

Ras-i-curt: la barreja ètnica a tot Alemanya és visible en el simple físic de les persones, però també és palpable a partir de l'onomàstica, car són moltíssims els alemanys portadors de cognoms no alemanys, germanitzats com a màxim ortogràficament i també són moltíssims els topònims d'origen no germànic existents a Alemanya.

El nacionalisme alemany no ha estat mai ètnic o ho ha estat en la mesura en què ho són tots els nacionalismes que conec. Ha acollit, per exemple, milers i milers de persones d'origen eslau (esment el malentès i molt explotat pel nacionalisme nacional-socialista Nietzsche que té un cognom que, de germànic, no en té res, o Leibniz), ha acollit milers i milers d'immigrants d'origen polonès, txec, queixub, finès, lituà, letó, etc. que hi van entrar d'ençà del 1850. I així, podeu trobar gent fortament nacionalista portadora de cognoms que d'alemanys (i per entendre'ns, germànics) no en tenen pas res: la conca del Ruhr és plena de Tiborskis, Schimanskis, i altres llinatges balto-eslaus. I qui parla de cognoms balto-eslaus, pot parlar també de cognoms francesos o italians: i sinó, mirau la llista telefònica de Berlín o repassau la història alemanya: Fontane, Darré, Brentano, Chamisso, són tots ells noms importants dins el món de la cultura alemanya, i són cognoms romànics. No hi ha mai exclusió, sinó adhesió: alemany ho és no el qui pertany a una inexistente ètnia alemanya, sinó qui vol ésser alemany, i això vol dir clarament: l'alemany és un nacionalisme d'adhesió, com ho són tots els

L'alemany, que no és una
llengua unificada de
manera absoluta, no assolí
la seva unitat ortogràfica
fins a 1907 (ho dic per
desacomplexar qualche
mallorquí).

nacionalismes europeus en major o menor grau (o, formulat al revés, l'alemany és un nacionalisme ètnic en la mateixa proporció que ho són els altres nacionalismes europeus).

Antisemitisme dels cristians europeus

I diguem-ho d'una vegada i clarament: la mala fama del nacionalisme alemany -en contraposició a la d'altres nacionalismes europeus- prové de l'extermini dels jueus

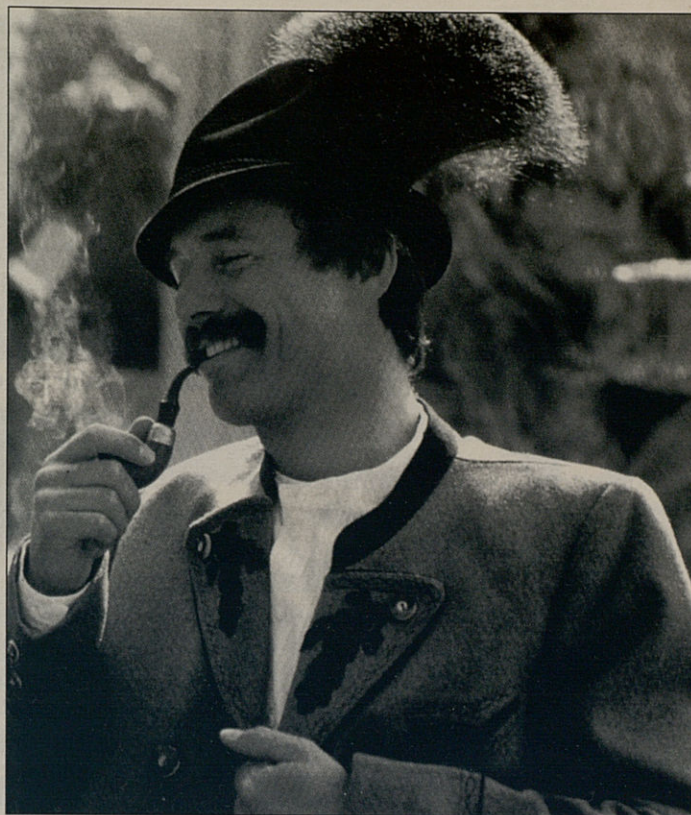
durant la Segona Guerra Mundial. I les raons perquè això passàs no s'han de cercar en una mania dels alemanys cap als jueus, sinó en una mania dels cristians europeus contra els jueus. Ens agradi o no ens agradi, és així. Són per ventura pitjors els alemanys que nosaltres, que a finals del segle XVII muntàvem a Ciutat una darrera execució massiva de jueus conversos? I encara una altra cosa: som de poble, i es digui el que es vulgui dir, asserto que en els pobles de Mallorca, Déu-n'hi-do amb l'antisemitisme que encara hi ha! No neguem una cosa que hi és, encara que entre nosaltres, els intel·lectuals, hi xori poc.

Durant dos mil anys, Europa ha produït regularment obres antisemites. Són netes d'antisemitisme les obres d'un Dastaièvskii i d'un Tals-toi?, és casualitat que l'origen jueu d'un Marx o d'un Hegel fos tot sovint callat en els països ex-comunistes, amb excepció de la RDA? A tota la literatura europea cristiana, sigui mediterrània, sigui mesoeuropea, sigui eslava o sigui norrena retrobem l'antisemitisme en aqueix o en aquell autor, més en una època,

La mala fama del nacionalisme alemany prové de l'extermini dels jueus durant la Segona Guerra Mundial. (Tropes americanes al camp de Buchenwald poc després d'ocupar-lo.)

El terme *deutsch* es va imposar perquè era còmode i perquè no hi havia una nació *deutsch* que l'imposàs a unes altres nacions. Cap nació alemanya no se sentia marginada o oprimida usant aquest terme, una mena de xiclet que adoptava la forma i el contingut que hom li volia donar.

La postura del nazisme envers els jueus i els pobles eslaus

El nacionalisme alemany dels nacional-socialistes s'adreçà contra els jueus, no contra altres ètnies. Que al costat de l'eliminació dels jueus hi hagué accions d'anorreament físic de polonesos i membres d'altres ètnies eslaves, és cert, però no fou pas el mateix, encara que això poc pugui consolar les víctimes d'aquella bogeria. Entre nosaltres se sol ficar dins un mateix sac la postura del nazisme envers els jueus i la postura del nazisme vers els pobles eslaus conquerits o annectats durant la guerra. Però cal que aprenguem a fer una distinció entre totes dues postures, així com entre la política dels nacional-socialistes d'abans de la Guerra, la política que dugueren a terme un cop començada la guerra i la política que pensaven dur a terme un cop la guerra hagués finit. Una política que en molts d'aspectes fou una continuació d'una política imperial (em refereixo sobretot a la política del Segon Imperi, però també a la de l'Imperi Austríac) que ja s'havia duit a terme abans de i durant la Primera Gran Guerra. En el cas de l'anorreament dels jueus podem parlar d'un anorreament per motius de raça, en el cas de l'anorreament de polonesos, hem de parlar d'un anorreament per motius bàsicament econòmics. L'antisemitisme tenia al darrere una llarga tradició que l'havia preparat.

Però aquest no era el cas de Polònia. És ver que durant el Segon Imperi, i més concretament durant la Primera Gran Guerra, s'havia formulat la idea de conquerir la Polònia russa per "germanitzar-la" (*Eindeutschung des Bodens*), és a dir, en paraules clares, per expropiar els polonesos i establir en lloc seu pagesos alemanys, confiant que la població autòctona es germanitzaria posteriorment lingüísticament i a la llarga també políticament. Com veiem, es tractava de destruir Polònia com a

menys en una altra. La destrucció dels jueus així com la feren els alemanys durant la Segona Guerra Mundial fou preparada per la intel·lectualitat cristiana europea durant com a mínim un mil·leni (Gobineau, el primer teòric de la superioritat de la "raça-ària", no era precisament alemany). Diguem-ho clarament: a Alemanya, els jueus tingueren la mala sort que arribés al poder un pintorutxo que no hauria d'haver sortit de l'àmbit de les tertúlies de bar de poble (què passaria a les Balears si, esdevingudes independents, arribava al poder un partit dels qui proclamen el *barco de rejilla*?).

Per dolorós que sigui, el camí cap a l'extermini dels jueus havia estat preparat teòricament per molts i durant moltes de generacions. Heu llegit bé Schopenhauer?, heu llegit bé Luther?, heu llegit el *De fide catholica contra judaeos* de Sant Isidor de Sevilla -un llibret molt mesurat, i ho dic sense gens d'ironia-?, i l'Església Catòlica, que lla i ça gosà clamar contra el nazisme quan aquest volgué anorrear els deficients

mentals i físics, no clamà amb igual força -tret d'honrosíssimes excepcions- contra la destrucció dels jueus i dels oponents polítics (un von Galen o un Wurm varen clamar contra l'assassinat de disminuïts físics o mentals, però, he cercat debades els clams del primer contra la mort d'opponents polítics o contra la mort de jueus -i si us plau, que ningú no gosi pas dir que no en sabien res-. Fóra recomanable que hom llegís, en aquest context, el polèmic *El Vicari* de Hochhuth).

L'antisemitisme tenia al
darrere una llarga tradició
que l'havia preparat

país i de destruir també la seva cultura. Però no es parlava pas de destruir-ne la població. Aquí és on el nacional-socialisme, si se'm permet l'expressió, "va innovar" respecte d'aqueixos plans anteriors a la primera Gran Guerra: el seu fi no volgué ser la incorporació, l'annexió d'uns territoris al territori alemany *amb* la població que hi havia, sinó l'annexió d'aqueixos territoris *sense* aqueixa població, i això volia dir la seva expulsió cap a altres llocs (en concret, cap al *Nebenland*, és a dir, deportar-la dels territoris annectats al *Reich* als territoris del *Generalgouvernement*). Que durant aquests actes d'expulsió moririen com a gossos milers i milers de persones importava poc als governants nazis. Però aqueixes morts eren esguardades com a conseqüència natural (per esborronador que això soni) del "trasllat" de població.

I aquí rau la diferència entre la seva actitud cap al judaisme, i la seva actitud cap a les ètnies eslaves. Els uns són cercats pertot on el nazisme arriba durant la Guerra, i

El nacionalisme alemany
és un fet, existeix com
existeix també el
nacionalisme francès.

són exterminats en un sens-nombre d'accions; els altres, en canvi, són re-establerts a costa de molta de misèria i a costa d'una mort segura en molts de casos. Si se cercà d'exterminar-ne la intel·lectualitat (com es començà a fer en un principi, tot i que després les accions en aquest sentit foren interrompudes per evitar tensions qualificades d'"inútils" en un moment en què calia que el màxim de tropes possibles pogués esser disponible per al front), fou per evitar que aquesta "dirigís" la resistència cultural del poble polonès.

Però no es tractà pas de l'anihilació física d'una ètnia.

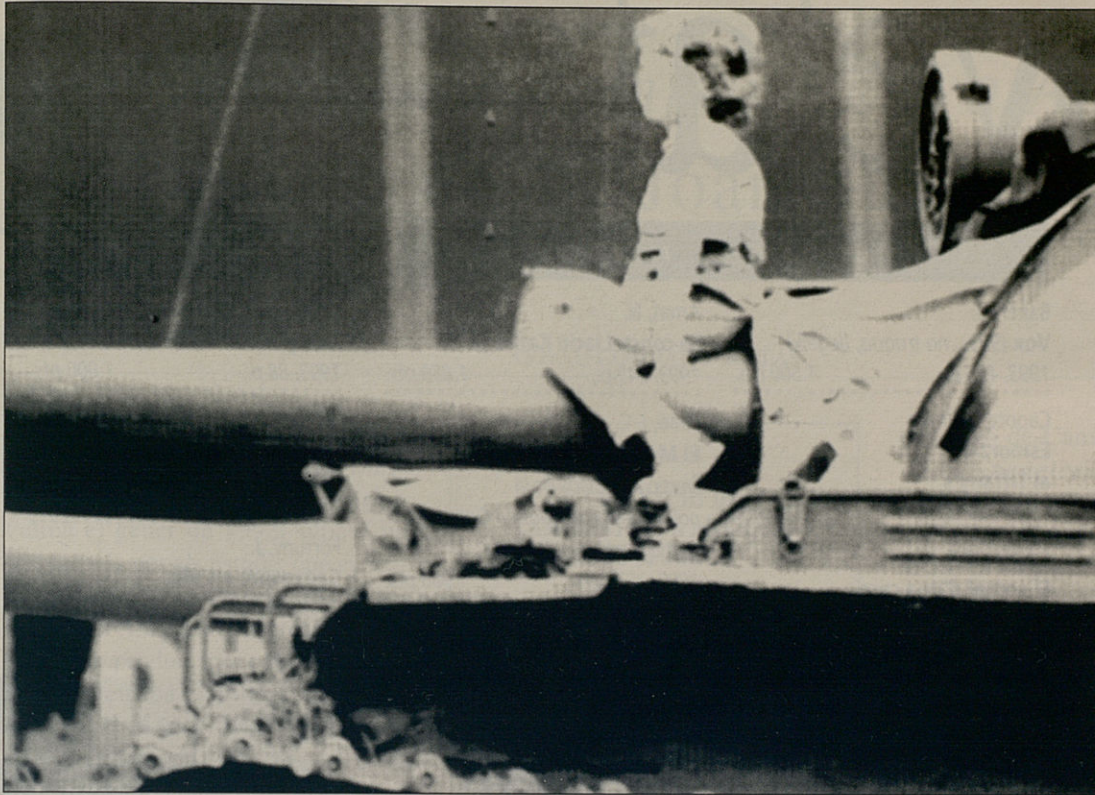
La indústria i l'exèrcit interessats en l'antisemitisme

Hi ha més coses, però: quan parlem de l'anorreament dels jueus durant els dies de la Segona Guerra Mundial, massa sovint ho plantejam des de la perspectiva d'un anihilament fruit de l'odi antisemita alemany. Caldria demanar-nos més sovint si n'hi havia realment prou amb tenir dins el cor un tan gran odi per exterminar els jueus com se'ls va exterminar. On vull anar a raure? Doncs que molt possiblement l'extermini dels jueus durant la Segona Guerra Mundial no fou només un acte causat per l'antisemitisme de la població alemanya o d'una part d'aqueixa població. Va sorgir d'aqueixa població i s'hi va sustentar, és ver. Però només va poder arribar a les proporcions a què arribà *perquè la destrucció ordenada per Hitler i sequaços tingué la respatlla d'una burocràcia eficientíssima (i no només de la burocràcia, com veurem adés) que la pogué i volgué realitzar.*

És a dir, veim massa la destrucció dels jueus com un fet irracional sorgit d'un antisemitisme igualment irracional i hauríem de començar a veure-la com un fet irracional engegat per una burocràcia que funcionava ben greixada i en connivència amb altres elits alemanyes que també hi tenien un gran interès: la indústria i l'exèrcit, els uns per enriquir-s'hi (es treien de damunt la competència i s'enriquien a través de la usurpació de les propietats expropiades anteriorment als jueus per l'estat nacional-socialista. Recordem que eren empreses de tota mena, immobles, etc. Posteriorment, s'enriquien amb l'obtenció de la mà d'obra barata que suposaven els jueus esclavitzats. Per cert, us heu demanat mai qui hi havia realment darrere la IG FARBE-

La barreja ètnica és indestruïble. Al nord, saxons, frisons, norrens, eslaus, balts... Al sud, il·lírics, celtes, romànics, "tercer poble" i altres elements germànics.

“Si la meua visió és correcta, en podem treure una lliçó molt pessimista: el fet (les conseqüències de l'odi racial) podria tornar a repetir-se, fos quina fos l'ètnia afectada, si determinades elits d'un país (sobretot militar, indústria, burocràcia) veuen en les ordres cursades des d'un poder enfollit la possibilitat de treure'n profit.”

NINDUSTRIE? Cercau la resposta i quedareu estafaril·lats, i tant que hi quedareu), els altres, perquè dur a terme els plans hitlerians els ajudava a guanyar poder per a si (em referesc exclusivament a la poca honrosa actuació de la Wehrmacht en relació amb l'anihilament dels jueus europeus, i especialment la seva actuació a l'Est Europeu).

Arran del treball de recerca que acompanyà la traducció d'*Instrucció de Sumari* de Peter Weiss al català, vaig arribar a una conclusió esborronadora: que l'anihilament de gent, igual de quina ètnia procedís, a mesura que la guerra avançava va passar paulatinament de pur acte de destrucció a acte d'obtenció de matèries primeres; és a dir, en el començament, l'anihilament era l'anihilament d'uns éssers humans. Amb el pas del temps, aquests éssers humans deixaren d'esser-ho als ulls de la burocràcia, per passar a esser (perdonau-me si us sona horrorós) matèria aprofitable. És aquest un aspecte de l'anihilació dels jueus que cal estudiar més, però que pot començar a indicar-nos que darrere l'anihilació

llur hi havia més coses que un mer sentiment d'odi racial.

Conclusió

De tot això, i ja per acabar, en trec la següent conclusió: el nacionalisme alemany és un fet, existeix com existeix també el nacionalisme francès. Però el nacionalisme alemany és paradigma de nacionalisme no ètnic, de nacionalisme d'adhesió. Altrament no podríem explicar l'existència de cinc estats alemanys (R.F.A., Àustria, Suïssa, Liechtenstein i Luxemburg -aquest darrer cas és, tot sigui dit, “demencial”: un estat amb una població autòctona de parla íntegrament fràncico-moselliana, sense per tant cap element populacional de parla francesa i que, malgrat tot, manté com a primera llengua oficial el francès, molt de temps després que els territoris de parla francesa que tenia haguessin estat annectats per França!-), ni fets com que mai no s'impedís l'entrada als cercles de poder nacional-socialistes a persones d'origen eslau o romànic ni que la història d'Alemanya d'ençà del segle VII d.C. és la història de la fusió de

molts de pobles.

I això ens duu a una altra conclusió: els alemanys no són ni millors ni pitjors que altres pobles europeus pel que fa a llur nacionalisme. La seva fama d'excloents remunta a la destrucció dels jueus durant la Segona Guerra Mundial. Però a aquesta destrucció cal cercar-li altres motius que el simple motiu de l'odi racial. Si la meua visió és correcta, en podem treure una lliçó molt pessimista: el fet podria tornar a repetir-se, fos quina fos l'ètnia afectada, si determinades elits d'un país (sobretot militar, indústria, burocràcia) veuen en les ordres cursades des d'un poder enfollit la possibilitat de treure'n profit. □

Macià Riutort és doctor en Filologia Alemany, professor a la Universitat Rovira i Virgili de Tarragona.

(1) La pàg. 29 del suplement “Diumenge” de dia 14 de novembre del mateix diari Avui, conté una entrevista amb Alain Minc en què es manifesta gairebé amb aquestes paraules. (N. de la R.)

Novetats

Assaig

- Bennàssar, B. Fullana, P.
Carlisme i integrisme a Mallorca (1887-1889)
1993. 147 p., 2.500 pts.
- Llorens i Vila, J.
El federalisme català
1993. 123 p., 750 pts.
- Mir, G.
Miquel dels Sants Oliver. Nacionalisme i síntesi liberal-conservadora (1898-1919)
1993. 757 p., 8.800 pts.
- Veiga F.
Els Balcans. La desfeta d'un somni
1993. 182 p., 1.980 pts.
- Giroud, F. Lévy, B.H.
Els homes i les dones
1993. 272 p., 2.000 pts.

Narrativa

- Baker, N.
Vox (903... no truquis, llegeix)
1993. 153 p., 1.500 pts.
- Capote, Truman
Esmorzar al Tiffany's
1993. 120 p., 995 pts.
- Pasolini, P.P.
El somni d'una cosa
1993. 175 p., 1.900 pts.
- Steinbeck, J.
El raïm de la ira
1993. 530 p., 5.200 pts.
- Goodis, D.
Brigada nocturna
1993. 222 p., 1.500 pts.
- Amat, N.
La constel·lació Kafka
1993. 249 p., 1.850 pts.
- Simó, I. C.
El Mossèn
(versió novel·lada de la polèmica vida de Mossèn Cinto Verdaguer)
1993. 252 p., 1.980 pts.
- Frontera, Guillem
Un cor massa madur
1993. 189 p., 1.975 pts.
- Sunyer, F.
Viure a Cabrera
1993. 189 p., 1.500 pts.

Poesia

- Seferis, Iorgos
Tres poemes secrets
1993. 88 p., 1.000 pts.
- Herbert, Z.
Informe des de la ciutat assetjada
1993. 105 p., 1.000 pts.
- Fortuny, J.
Capvespre als ulls
1993. 56 p., 1.100 pts.

Per als més joves

- Bassa, Cabot. Díaz.
Una cosa que no és cosa...
1993. 164 p., 1.800 pts.
- Pennac, Daniel
L'ull del llop
1993. 75 p., 725 pts.
- Granell, Ballester.
Antologia poètica
1993. 89 p., 600 pts.
- Brill, Y.
L'escala invisible
1993. 30 p., 375 pts.
- Denou, V.
En Teo descobreix l'olfacte
1993. 825 pts.
- V.V.
El cos humà
1993. 16 p., 2.500 pts.

Llompарт, Josep M.

Obra poètica

- Aquesta edició aplega:
Poemes de Mondragó (1961).
La terra d'argensa (1972).
Memòries i confessions d'un adolescent de casa bona (1974).
Urbanitat i cortesia (1979).
Mandràgola (1980).
La Capella dels Dolors i altres poemes (1981).

1993. 356 p., 995 pts.

995 PTS.

Rebost de llibres

- Cesc. Espinàs. Giraldo Miralle
Guia de ciutadans anònims
1993. 3.800 pts.
- Pujol, C.
Sangtraït. Els fills del vent
1993. 95 p., 1.500 pts.
- V.V.
Petita guia dels rapinyaires de les Balears
1993. 63 p., 800 pts.
- Baliu, G.
La cuina de les festes-Cuina lúdica
1993. 1.375 pts.
- Puig, V.
Formentor. Imatges d'ahir
1993. 80 p., 2.200 pts.
- Moreno. Vilardell
Cuba. Índex de viatges
1993. 183 p., 1.750 pts.
- Archiduque Luis Salvador
Torres y Atalayas de Mallorca
1983. 98 p., 500 pts.
- Joc de Rol de la terra mitjana
El senyor dels anells
2.995 pts.

Born de llibres

Sant Miquel, 55.
Tel. 71 03 04 - 72 75 40.

07002 Palma de Mallorca **BULEVARD**

Joan Mascaró Fornés / Joan F. March Qués

Cartes d'un mestre a un amic

1993. 87 p., 1.400 pts.

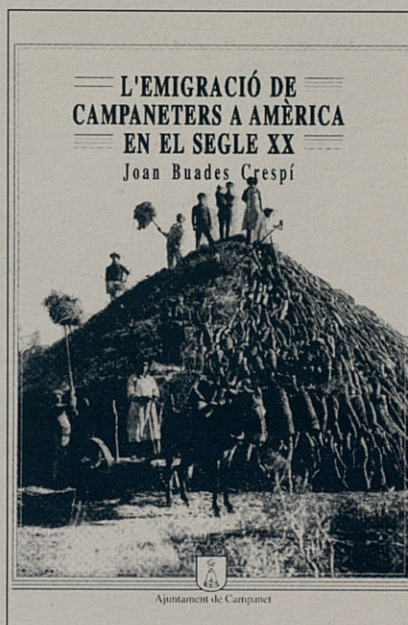
EL TALL

L'emigració de campaneters a Amèrica en el segle XX, de Joan Buades Crespí

ARNAU COMPANYY MATAS

El Congrés Internacional d'Estudis Històrics sobre *Les Illes Balears i Amèrica*, que se celebrà a Palma el gener de 1992, suposà un fort impuls per als estudis que es realitzaven sobre l'emigració de les Balears a Amèrica. Després del congrés s'ha produït una certa relaxació per la intensitat en què fou tractat el tema de l'emigració. Així i tot, s'hi ha continuat treballant tant en grup com individualment i n'és una bona mostra el cas de Joan Buades Crespí.

Des de 1990, en què l'Ajuntament de Campanet -amb la col·laboració de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports- inicià la col·lecció Pla de Tel, s'ha anat publicant un llibre anual sobre literatura, història i

educació de Campanet. *L'emigració de campaneters a Amèrica en el segle XX* n'és el número 4.

Joan Buades Crespí (Palma 1953) es llicencià en història i geografia i s'ha dedicat sobretot a l'ensenyament. Actualment, és professor de l'Institut de Batxillerat Madina Mayurqa de Palma. A més d'algunes publicacions sobre el tema de l'emigració, ha col·laborat regularment a la revista *Campanet* sobre temes d'història i de demografia del municipi.

Després de l'inicial i interessant pròleg del professor Sebastià Serra Busquets, l'autor estructura el llibre en set capítols, susceptibles de ser agrupats en tres grans blocs. En el primer, s'analitza la situació tant del lloc emissor com del receptor. Estudia la situació demogràfica i econòmica de Campanet al llarg de la segona meitat del s. XIX i de la primera del s. XX. Alhora, també fa esment de l'Argentina i de Cuba, que són els dos països que concentren la majoria dels emigrants campaneters (als voltants del 77 %). A més, Joan Buades dedica un capítol introductori general a les causes i les etapes de l'emigració mallorquina des de la fi del s. XIX fins al decenni de 1960.

En el segon bloc, que és el tema central del llibre, l'autor estudia i analitza acuradament els emigrants de Campanet a Amèrica. S'estructura per països receptors, tot fent especial esment al cas argentí i, en menor grau, al cubà. Llavors, fa un ràpid repàs als altres 14 països d'Amèrica on es traslladaren el 27 % dels restants emigrants campaneters.

Rafel Bennàssar "Foguer". Veneçuela, cap a l'any 1955, en una de les "estancias" del doctor Jaime Martín, secretari del dictador Pérez Jiménez.

El tercer bloc, el constitueixen els dos capítols dedicats, un a les conseqüències de l'emigració sobre la demografia, l'economia i la societat de Campanet i l'altre, a les recapitulacions del treball. Joan Buades conclou que *l'emigració de campaneter (311) a Amèrica no va contribuir a generar riquesa per al nostre poble sinó que constitueix, per a la majoria dels seus protagonistes una esperança davant la precària realitat socio-econòmica que els envoltava i aportarà uns resultats desiguals*. Els emigrants, que tornaren a Campanet amb estalvis, invertiren en sectors urbans i en la compra de trossos de terra.

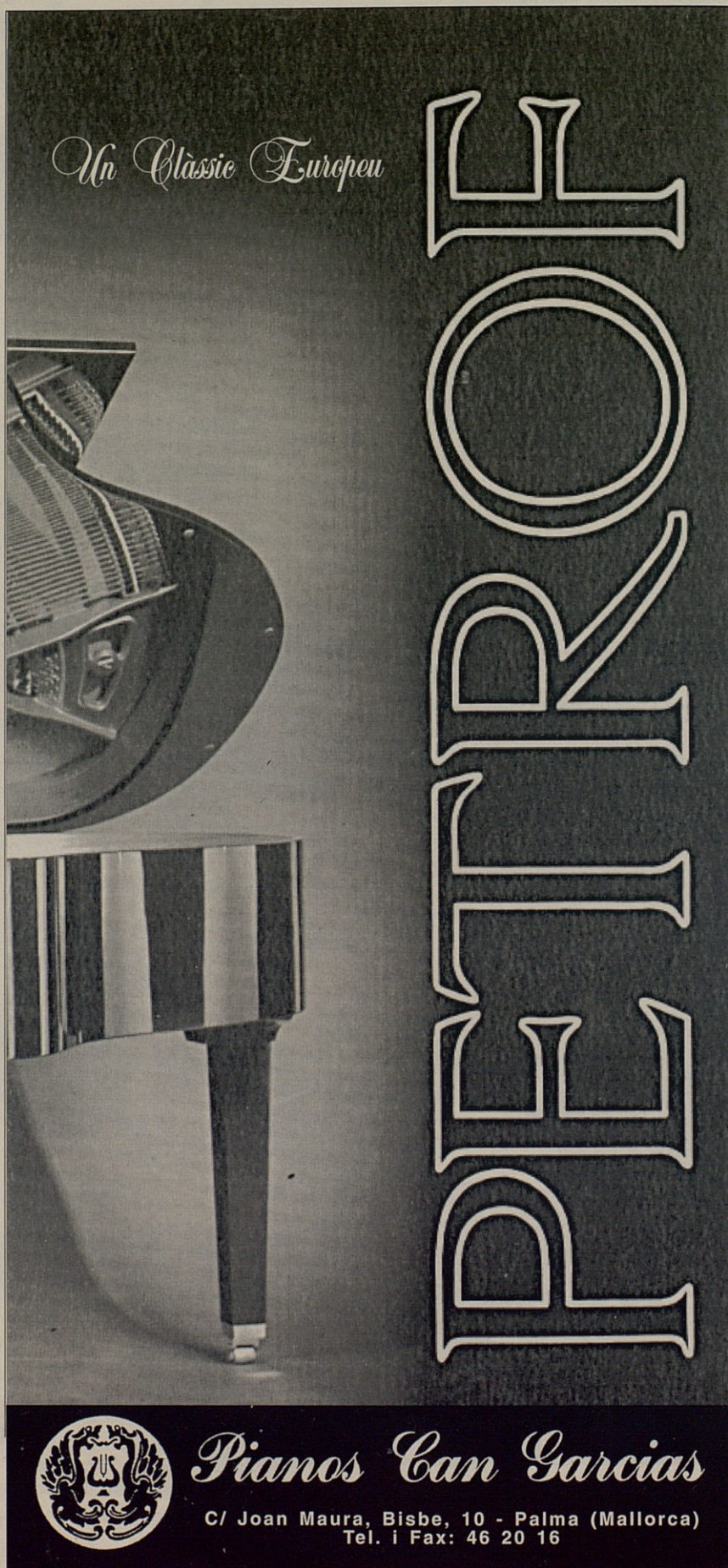
A més, l'autor incorpora un total de 4 entrevistes a emigrants i un interessant aparat gràfic i estadístic.

Respecte de les fonts utilitzades, Joan Buades fa una bona combinació de les fonts escrites (tant impreses com no impreses) i les nombroses fonts orals. Alhora, també fa servir un ampli repertori bibliogràfic sobre el tema.

Finalment, al mateix temps que el treball suposa un excel·lent estudi sobre el cas concret de l'emigració dels habitants d'un poble determinat de l'Illa, l'autor contextualitza el tema dins el procés emigratori mallorquí. Buades ens apropa a la realitat històrica més immediata de la gent i de la seva quotidianitat.

A més, de la important contribució que suposa el llibre al tema de l'emigració mallorquina i a la història contemporània de Campanet, sens dubte el treball es converteix en un bon model d'anàlisi que es podrà aplicar a altres pobles de les Balears.

Buades Crespí, Joan: *L'emigració de campaneters a Amèrica en el segle XX*. Pròleg de Sebastià Serra. Col·lecció Pla de Tel, núm. 4. Ajuntament de Campanet. Campanet, 1993.

Un Clàssic Europeu

L'OR DE L'ART

Pianos Can Garcias

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

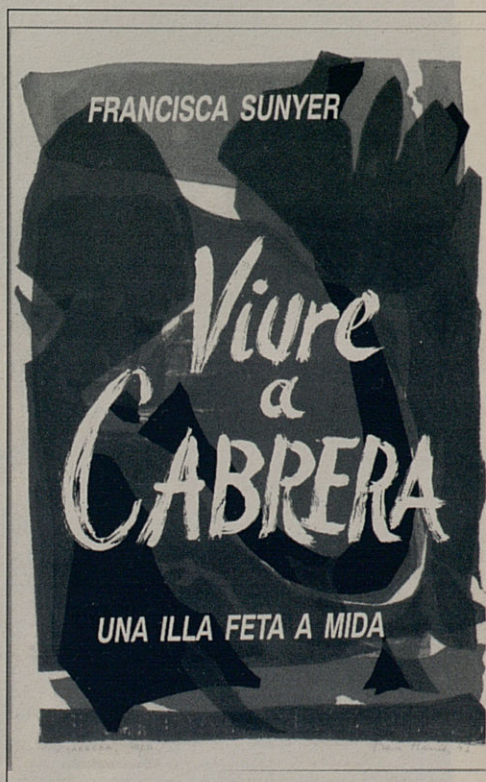
Viure a Cabrera, de Francisca Sunyer

JOAN MAYOL

El valor més gran del món és la seva riquesa, les infinites cares de la realitat. Aquests dies tenim la sort de poder apreciar dues facetes d'un petit i entranyable raconet del món: Cabrera. L'Editorial Moll acaba de publicar dos llibres complementaris: la *Història Natural de l'arxipèlag de Cabrera*, monografia de la Societat d'Història Natural de les Balears, una visió científica, rigorosa i descriptiva, i *Viure a Cabrera*, de na Francisca Sunyer, objecte de les notes presents.

L'autora va tenir el privilegi de criar-se a Cabrera, i ens presenta al llibre els seus records d'infantesa i distints aspectes de l'illa, així com les vivències personals, de tot tipus, relacionades amb l'illa. Vaig tenir la sort de conèixer na Francisca a Cabrera, fa ja més de vint anys. I vaig assumir, sense cap dubte ni meravella, que aquesta dona i la seva família estimaven Cabrera tant o més que ningú. Na Francisca en diu, al llibre, "Mal de Cabrera", una malaltia (?) de la qual alguns en sabem alguna cosa, però que em permet dubtar que sigui una malaltia, sinó considerar-ho una autèntica sort.

Cabrera és, en aquest llibre, illa, món infantil, el món rural de la Mallorca pre-turística (Cabrera era una possessió, i l'autora ens fa viure el difícil conrar de la xeixa, la dolçor de les figues o les malifetes de les cabres a l'hort dels faroners), la petita i complexa sociologia de l'illa, ja militaritzada (els reietons, els pesca-

L'autora va tenir el privilegi
de criar-se a Cabrera, i ens
presenta al llibre els seus
records d'infantesa i distints
aspectes de l'illa.

dors i llurs famílies, els farers), el contraban com el més natural del món, la intensitat de la vida familiar...

El llibre fa pensar en l'obra de G. Durrel, situada a Corfú (*La família i altres animals*). Tal vegada aquest és més real. Però els lectors trobaran a les seves pàgines notícies de dofins, de virots, vellmarins, tintoreres i tortugues. Cabrera, com a paisatge viu, hi és a cada pàgina, com a prova de la naturalofília de l'autora. Desfilen, a les pàgines del llibre, molts de personatges, retratats en poques línies, de vegades assumits com a coneeguts, com si l'autora pensàs que tots els hem d'haver conegut com ella. Això és una limitació del llibre, però és una limitació que cada dia acceptam a la vida quotidiana i no li feim retret. Hem tengut el gust de reconèixer-ne molts, algun fins i tot malgrat el nom fictici.

Altres resulten més llunyans, com el coronel entomòleg, o Don Blai, el professor navegant, o en Biel, el carboner esquerrà que va aconseguir quedar a Cabrera a fer carbó en benefici del bosc.

Cabrera, al llibre, és també el món del drama: la Guerra Civil. Els darrers capítols, on na Francisca ens fa viure la seva tragèdia familiar i, sobretot, la tragèdia materna que perd fills i home a un bàndol i germà a l'altre, es llegeixen amb el cor estret. És la destrealada ferotge que arriba al paradís. Cabrera és terra d'homes, i per tant coneix la brutalitat i l'absurd, com ha conegut

l'amor, la poesia i el treball.

El llibre té també altres valors: una coberta esplèndida d'en Marc Heine (que va deixar d'anar a Cabrera quan es començaren a obrir pistes, per no patir de veure com ferien l'illa) i els dibuixos d'elaborada simplicitat d'en Guillem Oliver, nebot de l'autora i membre de ple dret del clan dels cabrerencs. També hi ha algunes fotografies plenes de vida, de les feines del camp i dels edificis de l'illa fins als anys 60.

Per tenir, el llibre té fins i tot alguna falsedat: "Cabrera és sols un mapa. Una illa dibuixada per complaure els meus somnis" ens diu l'autora. Cal retornar-li, com en un retruc d'aquelles timbes que ella mateixa evoca de la cantina de l'illa, una altra frase del llibre, una mica canviada: "Cabrera, gràcies a Déu, no necessita viure tan sols en el cap de les persones. És encara ben real" (ella va construir la frase referida als dofins). I, com a símbol que resulta especialment valuós, és justament a ca na Francisca, a l'edifici que ella denomina "canostra" i on va acollir, fa un poc més de vint anys els joves ingenus i il·lusionats que consagrien esforços científics i polítics per aconseguir-ho, on s'ha establert l'oficina del Parc Nacional, a Cabrera. Dins aquelles parets s'havia estimat tant Cabrera que s'ha de continuar estimant Cabrera, i s'ha de treballar per Cabrera. No podia ser d'altra manera.

Pel meu gust, el llibre s'acaba massa prest: aquest és el seu defecte. Però té remei. Hem evocat el llibre d'en Durrell i Corfú: el remei va ser en aquell cas transformar el llibre en una trilogia, de manera que cal suggerir a l'autora que ens segueixi descobrint la Cabrera d'aquella nina, d'aquella jove, que ens pot seguir enamorant com als soldats que, retornats a casa seva, li escrivien cartes proposant-li matrimoni. □

GROTRIAN-STEINWEG

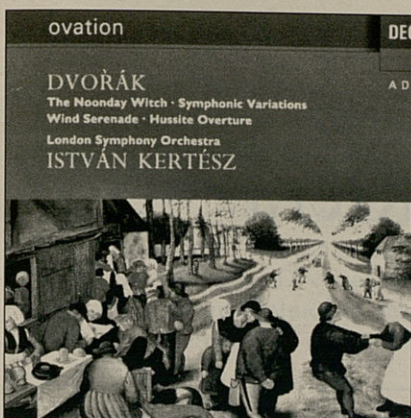

Pianos Can Garcias

L'Obra Mestra

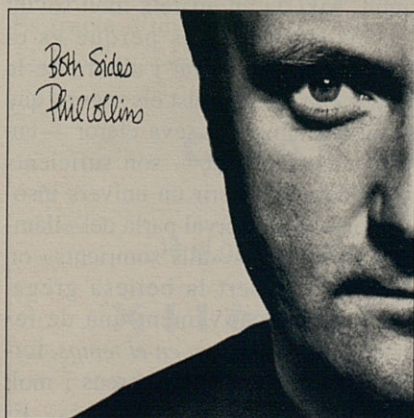

C/ Joan Maura, Bisbe, 10 - Palma (Mallorca)
Tel. i Fax: 46 20 16

Dvorak: Sinfònica de Londres.- I. Keztész.- Variacions simfòniques. La bruixa de migdia. Obertura dels husites.

És continuació d'un primer volum en el qual hi ha l'Obertura Oteló. Scherzo capriccioso. El follet aquàtic i La fillosa d'or. Tant un volum com l'altre formen part, tal vegada, de l'obra orquestral menys sentida i més poc coneguda d'Antonin Dvorak. Una autèntica delícia. (DECCA / OVATION. Clàssica.)

Phil Collins: «Both Sides».

Darrera producció de l'ex bateria de «Gènesis». Segueix una línia dolça i personal utilitzant tots els instruments. Excés de programació tot i que la percussió és agradable com era d'esperar. Resulta menys interessant que treballs anteriors en solitari, molt inferior al «But seriously», però també no tan comercial. En qualsevol cas, bo pels incondicionals de Collins que reconeixeran els seus tòpics, tan en la lletra com en la música. (WEA / WERNER. Pop.)

Actualitat discogràfica

SANTI ADROVER

Previn / Pass / Brown: «After hours»

Inici d'una col·lecció, que edita el segell nordamericà TELARC, dedicada al jazz. Un Previn desconegut que deixa la batuta de director d'orquestra seriós per acompanyar dos virtuoses com Joe Pass (guitarra) i Ray Brown (contrabaix) i executar magistralment temes de sempre. Una col·lecció de la qual direm més coses. Imprescindible. (TELARC. Jazz clàssic.)

Amb el suport de

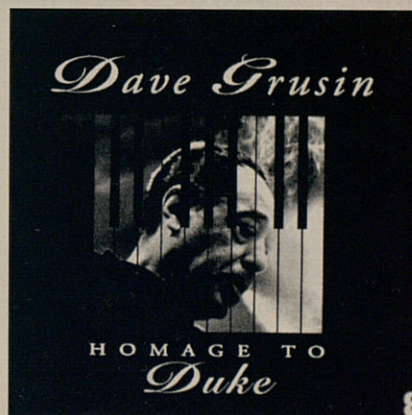
SURCOS
MÚSICA I REGALS

Alexandre Jaume, 8
Tel. (botiga) 72 46 46
07002 Palma de Mallorca

Diane Shuur: «Love songs»

Shuur és una cantant de gran habilitat vocal que pot interpretar des del jazz al pop. Aquest «Love songs» recull composicions clàssiques d'Ellington, Gershwin i Willie Nelson. Amb un estil molt particular canta cançons d'amor impossibles. To suau, subtil i emocional. Inclou una magnífica versió de *When I fall in love*. Molt recomanable. (GRP. Jazz-balades.)

Dave Grusin: «Homage to Duke»

Grusin rendeix en aquest C.D. un tribut a l'immortal Duke Ellington. Aquest guanyador dels Premis Grammy presenta la col·laboració de grans instrumentistes com Clark Terry i altres companys de segell, com John Patitucci i Tom Scott. Amb una atractiva presentació, és un C.D. que inclou temes memorables d'Ellington, com *Satin Doll* o *Take the a train*, interpretats amb una gran sensibilitat i energia alhora. (GRP. Jazz-clàssic.)

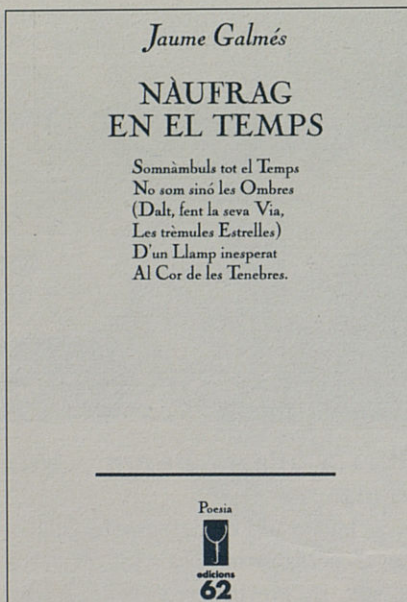
Nàufrag en el temps, de Jaume Galmés i Riera

PERE ROSSELLÓ BOVER

Nàufrag en el temps sintetitza perfectament el món poètic de Jaume Galmés (nascut a Sant Llorenç del Cardassar el 1967), de qui ja coneixíem uns poemes apareguts en l'antologia *Onze poetes inèdits* (1989) i nombroses versions poètiques del francès i de l'alemany. A través d'aquests poemes tant podem observar els temes i els interessos poètics de l'autor, com hi podem endevinar les fonts d'on ha nascut la seva poesia. Aquest poemari és, de fet, un recull o una selecció de les millors composicions escrites fins ara pel jove poeta; una mena de síntesi molt representativa i molt hàbilment ordenada, ja que amb la disposició que ha sabut donar a les seves peces ha aconseguit fer d'aquest conjunt de poemes o de fragments de poemaris diversos allò que en diem un «tot», un «llibre». Em sembla molt especialment important que el «Poema de l'àngel» clogui el volum i, en certa manera, doni sentit a tot el conjunt.

Els temes que tracta i el llenguatge de *Nàufrag en el temps* tenen el punt de partida en el Romanticisme. Per a Jaume Galmés la poesia és l'únic camí possible per aclarir quin és el seu lloc en el món. La poesia és un exercici —irrenunciable— per veure la llum en la tenebra més absoluta. El jove poeta ha descobert el dolor de la felicitat perduda, aquella illa a la qual és impossible retornar i que deixa sempre la dolorosa petjada de l'enyorament i la recança. Sap que, tanmateix realment la felicitat és impossible sense admetre l'engany, el somni.

Però, per a ell, com per als romàntics, aquest dolor d'ésser un

«nàufrag en el temps» compleix una funció creativa. Alfred Musset deia que «res no ens fa tan grans com un immens dolor». Així, la imatge que encapçala aquests poemes és la del *nàufrag*, és a dir, la de l'ésser humà perdut en el seu món, en el seu temps, que no pot trobar la felicitat de què en altre moment havia gaudit. També com en els poetes romàntics, la poesia de Jaume Galmés és plena de tensions, de termes excloents: entre dia i nit, entre terra i cel, entre solitud i amor, entre engany i veritat, entre vida i mort, entre passat i present... Ens trobam en el terreny dels extrems que es neguen, però que alhora un condueix a l'altre. Per exemple, el poeta ens diu que necessita que mori el mort que viu dins ell per poder viure. O vol la solitud per poder estimar realment. O necessita retrobar el passat per tal de tornar sentir la plenitud del present. Etcète-

ra. Aquest moviment interior pot semblar-nos il·lògic, absurd. Per aquest motiu Jaume Galmés creu que l'important de l'activitat poètica no neix del seu sentit, sinó sobretot de la seva acceptació:

Escriuré versos bo i cansant-me,
ara que tanmateix ja he vist
que no hi pot haver res de més absurd.

La ruptura amb la lògica és el que l'atreu de la poesia, perquè li permet reinterpretar la realitat, el món. Així, la nit apareix molt sovint en els seus poemes perquè és el regne de l'obscuritat i alhora de la meravella, perquè just els segons que dura un llamp i la seva claror —tan intensa com fugaç— són suficients per poder descobrir un univers insòlit. Gerard de Nerval parla del «llampec furtiu» dels «ulls somrients» on havia descobert la bellesa grega. Molt significativament una de les seccions de *Nàufrag en el temps*, formada per poemes molt breus i molt sorprenents, es titula «Llampecs». Es tracta de poemes de dos o quatre versos generalment que, a partir de la unió d'elements que no tenen res en comú, ens sorprenen tot presentant-nos una cara desconeguda de la realitat. Per exemple, un d'ells diu així:

No té res a veure
l'estàtua de marbre
amb el que tu
puguis pensar de mi.

Jaume Galmés cerca amb la poesia descobrir l'ocult, l'amagat, el secret... I ho fa en bona part tenint en compte, com ja hem assenyalat, les

petjades dels poetes del romanticisme francès i alemany, que ell mateix ha traduït: Hölderlin, Novalis, Heine, Rilke, Gerard de Nerval, Musset, etc. Com els romàntics i els seus successors els simbolistes i els surrealistes, el nostre poeta cerca la bellesa en allò que els nostres ulls no poden captar a primera vista. El concepte de poeta que Jaume Galmés té ens recorda els versos finals d'«Albatros» de Baudelaire:

*Le Poète est semblable au prince des nuées
Qui hante la tempête et se rit de l'archer;
Exilé sur le sol au milieu des huées,
Ses ailes de géant l'empêchent de marcher.*

Per a ell, tampoc les «ales de gegant» no deixen que el poeta camini i, per això, només pot trobar el seu lloc en el somni (i en l'insomni). Així, somnia que té un mar sota la seva finestra tot i que visqui terra endins i, per tant, crea d'aquesta forma una realitat nova, personal, exclusiva, que no coincideix amb la que li mostren els ulls i els sentits. Es tracta d'un món màgic, com el

dels quadres del pintor neerlandès Hieronymus Bosch, on es concentra la bellesa gratuïta, sense cap finalitat ni utilitat. I, també, paradoxalment el somni és l'únic que pot acostar-lo a l'amor impossible, irremissiblement perdut.

Gaudesc la vida, m'enfebreix de goig sentir-la,
i mai ressonen tan alts els meus cants
com quan tot ho oblid i em rabeig en el somni
enyorant el somriure de l'amiga.

Però el poeta desitja aquesta distància, perquè precisament és de la separació d'on neix l'amor. Plató ja deia que l'Amor és atracció per alguna cosa que ens manca. Per tant, posseir-la pot equivaler a destruir aquest amor perfecte. El poeta desitja l'inexistent, perquè és on troba el sentiment pur, l'Ideal. L'amor és desig no de qui realment existeix, sinó de qui es creu que existeix. Jaume Galmés, en un dels poemes breus, també diu:

Estimada,
tocaré a la teva porta.

No obrissis:
Malastrugança.

Crec que les meves paraules ja són més que suficients: ja us he presentat les claus principals de l'obra poètica de Jaume Galmés, aquest nou poeta que ha triat el camí de la poesia com a única vocació. Tot seguint el consell que Rilke donava a un jove poeta, ha entrat en si mateix i ha examinat les profunditats de les quals brolla la seva vida, ha fet surar les sensacions submergides i ha acceptat el seu camí. I, conseqüent amb la seva elecció, Jaume Galmés ha bastit el seu món poètic sobre la tradició més afí amb el seu món interior: el romanticisme que mai no va arribar a les nostres latituds. □

Pere Rosselló Bover és professor de literatura catalana a la UIB.

Jaume Galmés, *Nàufreg en el temps*. Pròleg de Josep Piera. Barcelona: Edicions 62, 1993.

La llibreria QUART CREIXENT

Carrer d'en Rubí, 5. Palma

té el gust de convidar-vos a la celebració del seu

XIIè ANIVERSARI

Dimarts, dia 23 de febrer de 1994,

amb la presència i participació de

Joan Alegret

(catedràtic de Literatura Catalana de la U.I.B.),

Joan Brossa

(poeta)

i

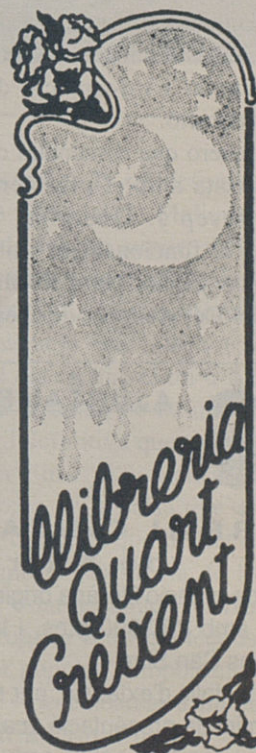
Núria Candela

(recitadora)

L'acte començarà a les 7'15 h. de l'horabaixa.

1982-1994: dotze anys d'il·lusió fent amics per al llibre en català

Amb la col·laboració de l'Obra Cultural Balear

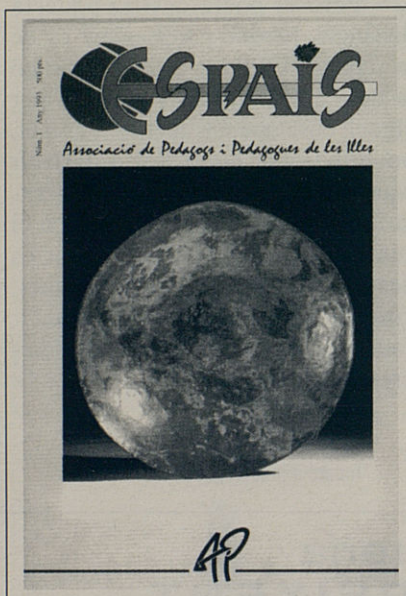
Espais, revista de l'Associació de Pedagogs i Pedagogues de les Illes

E.M.

L'Associació de Pedagogs i Pedagogues de les Illes (APPI) ens ha fet arribar el primer número de la revista que ha començat a editar, *Espais*, de publicació semestral. En la pàgina de presentació es manifesta el propòsit que sigui informativa i intercomunicativa entre els pedagogs i pedagogues de les Illes i que resulti d'interès per a les persones, entitats i institucions relacionades amb la pedagogia.

Articles, entrevistes, enquestes, bibliografia, experiències... aplegaran el material necessari per al desenvolupament d'un tema monogràfic en cada número que contendrà també seccions permanents d'informació general, de crítica -enhorabona i denúncia- i informació de la pròpia associació.

El número que comentam conté una entrevista amb el president de l'APPI, Josep J. Quetglas, amb incidència al funcionament i objectius de l'Associació; Martí X. March, director del Departament de Ciències

de l'Educació de la UIB, sota el títol *Pedagogs, per a què?*, fa una aproximació a la realitat sociològica i professional dels pedagogs a les Balears, amb gràfics i estadístiques; Bartomeu Rotger, conseller de Cultura, Educació i Esports hi col·labora amb l'exposició de les línies bàsiques per

a un model educatiu propi de les Illes Balears; els professors de Teoria de l'Orientació, Maria Teresa Adame i Vicenç Nicolau, es refereixen al *Primer Pla d'Orientació i Acció Formativa del Govern Balear*, un projecte realitzat per la UIB i finançat pel Fons Europeu; les relacions professor/tutor-alumne les tracta José Manuel Gil, de la Universitat Jaume I de Castelló, en *La formació del tutor de enseñanza media*; es transcriu la conferència del Dr. Alvaro Marchest, secretari d'Estat d'Educació, *El Departamento de Orientación en la futura Educación Secundaria*; Joan J. Muntaner, Vice-president del Consell d'Estudis de l'Educació, Formació i Docència de la UIB, informa sobre les noves titulacions en pedagogia; en la pàgina de *Ponència*, Ana Cortinas proposa un disseny coordinat d'orientació professional per a tots/es els/les joves de Palma; i les seccions permanents completen les 46 pàgines de la revista. □

AJUNTAMENT D'EIVISSA

II PREMI CIUTAT D'EIVISSA de Narrativa

- Obra de creació literària original en llengua catalana
- Dotat amb 200.000 ptes, i la publicació del llibre per Edicions Can Sifre
- Uns 150 folis d'extensió, per triplicat, a dos espais
- El termini de presentació acabarà el 30 d'abril 1994 i el veredicté es farà públic amb motiu de les Festes de la Terra.

II PREMI CIUTAT D'EIVISSA de Narrativa Infantil

- Obra de creació literària original en llengua catalana
- Dotat amb 100.000 ptes, i la publicació del llibre per Edicions Can Sifre
- Uns 10 folis d'extensió, per triplicat, a dos espais
- El termini de presentació acabarà el 31 de març 1994 i el veredicté es farà públic el Dia del Llibre.

Les Bases completes les podeu demanar a EL MIRALL, o directament a la Regidoria de Cultura de l'Ajuntament d'Eivissa (Pl. d'Espanya, 1 -07800 Eivissa. Tel. 397500, Faxes 397506 i 397509.

L'ofrena floral al monument de Jaume I es consolida

E.M. / FOTOGRAFIES: PERE CARMONA

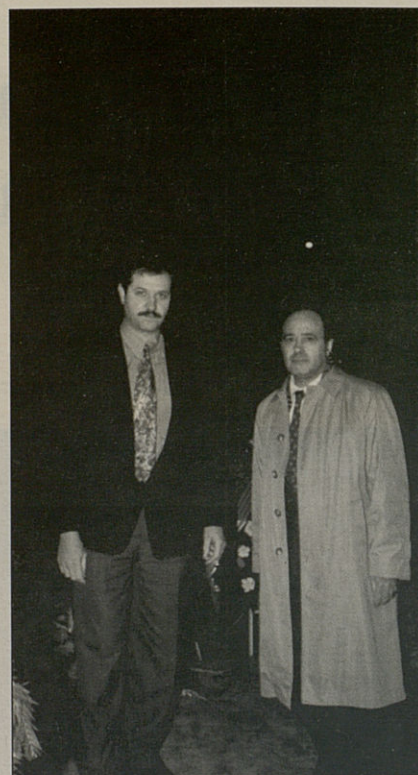

El batle de Palma, Joan Fageda, fa l'ofrena de l'Ajuntament acompanyat dels Macers de la Sala.

Bartomeu Soler i Margalida Miquel, Joves d'Unió Mallorquina".

La data del 31 de desembre com a diada nacional de Mallorca de cada vegada rep un suport més explícit. Tenim poques diades significatives que marquin la trajectòria històrica del que hem estat i del que som. Però la del dia en què el rei d'Aragó conquistà la ciutat de Palma és tan singular i definitiva que tothom sap que va ser l'inici d'una altra història de Mallorca, la història que arriba fins aquí. Una data que pel fet de coincidir amb el darrer dia de l'any i no haver estat declarada festiva, tampoc no propicia actes col·lectius de contingut popular i important. Si el rei hagués desembarcat a mitjan 1229 i entrat a Ciutat un dia de juliol o d'agost, probablement avui evocaríem l'episodi d'una altra manera!...

1. Pere Fullana, historiador, director de la Gran Enciclopèdia de Mallorca, glosa l'episodi històric de la Conquesta. 2. Corones de l'Obra Cultural Balear que ofrenà el seu president, Antoni Mir; del Sindicat de Treballadors de l'Ensenyança de les Illes (STEI), amb Biel Caldentey; i de la Federació d'Associacions de Pares d'Alumnes, amb el seu president, José Luis Aparicio. 3. El secretari general del PSM/NE, Mateu Morro, i el senador per Girona, Francesc Gironès.

Perquè la Festa de l'Estendard que celebra tradicionalment l'Ajuntament de Palma el matí de dia 31 té un caràcter molt local tot i el brillant cerimonial que contè, del qual resulta curiós destacar les dues salves de fuselleria amb què els soldats saluden el penó reial en sortir de la casa municipal i en retornar-hi, potser cas únic d'homenatge de l'exèrcit espanyol a les quatre barres. Per la seva part, l'Església rememora el fet de la conquesta amb un ofici solemne a la catedral i un sermó apropiat a la commemoració.

I, tanmateix, el vespre del 30 un nombre considerable de persones, associacions, entitats i institucions, creixent cada any, s'apropen al monument a Jaume I per depositar-hi el seu particular homentge en testimoni de la identitat que hem heretat d'aquell episodi. □

Representants de la Federació d'Associacions de Veïnats amb el seu president Joan Font.

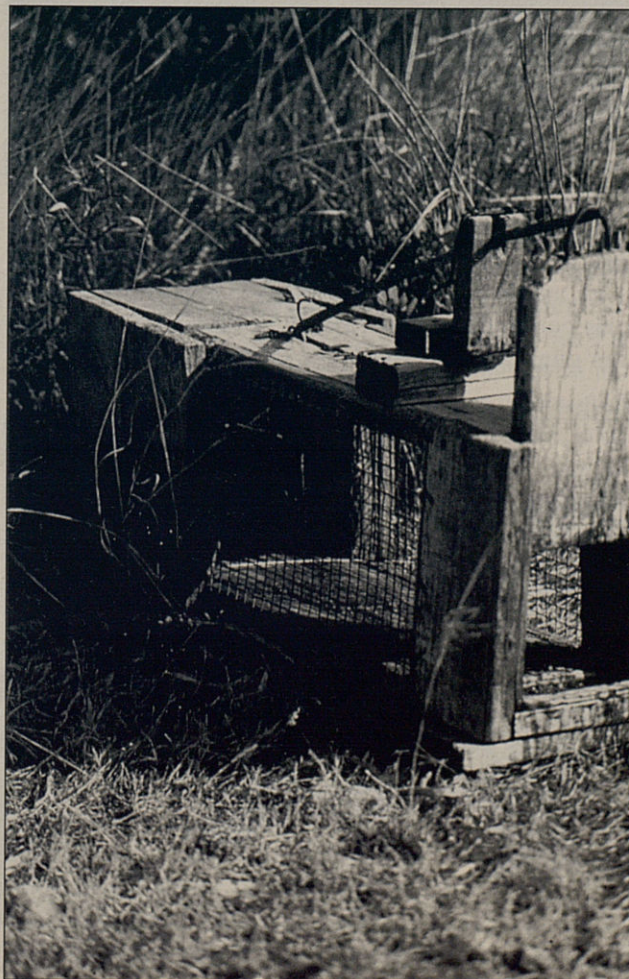
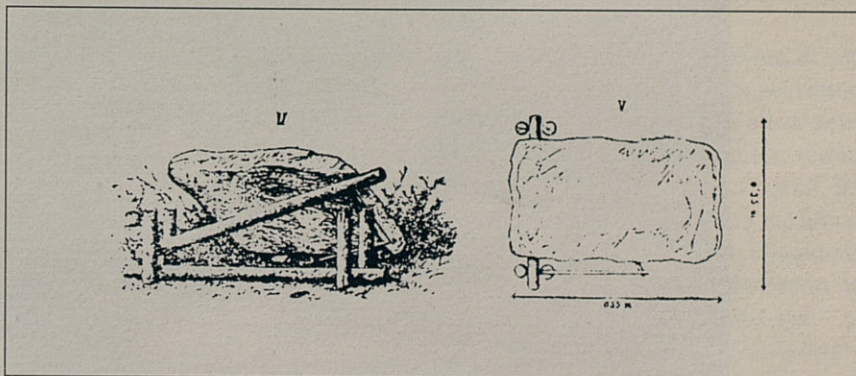
La caça de la salvatgina a Mallorca

A. ORDINAS GARAU / G. ORDINAS MARCÈ / A. REYNÉS TRIAS

A Mallorca, les diferents espècies de mamífers carnívors en estat salvatge es coneixen popularment com a *salvatgina*. Quatre són les espècies que s'agrupen sota aquesta denominació: el mart, la geneta, el mostel i el moix salvatge.

Les seves activitats depredadores li han adjudicat una exagerada fama d'animals sanguinaris entre els pagesos i els caçadors. Els primers els persegueixen per les incursions en els galliners, mentre que els caçadors els consideren competidors, especialment pel que fa a conills i perdius. Entre la pagesia existeix el costum de penjar la salvatgina capturada en un lloc visible per escalivar als seus congèneres. Temps enrere els llosers també acusaven la presència d'aquests animals, ja que durant la nit els sostreïen els tords que podien haver quedat dins les lloses. Per aquest motiu, juntament amb el del valor de les pells, són animals que han estat tradicionalment perseguits. La primera notícia que en tenim apareix al *Libre del Mostassaf de Mallorca*, on ja a finals del segle XV es prohibia "*de treure pells de cabrits, ginetes, marts, avortons e anyells petits*".

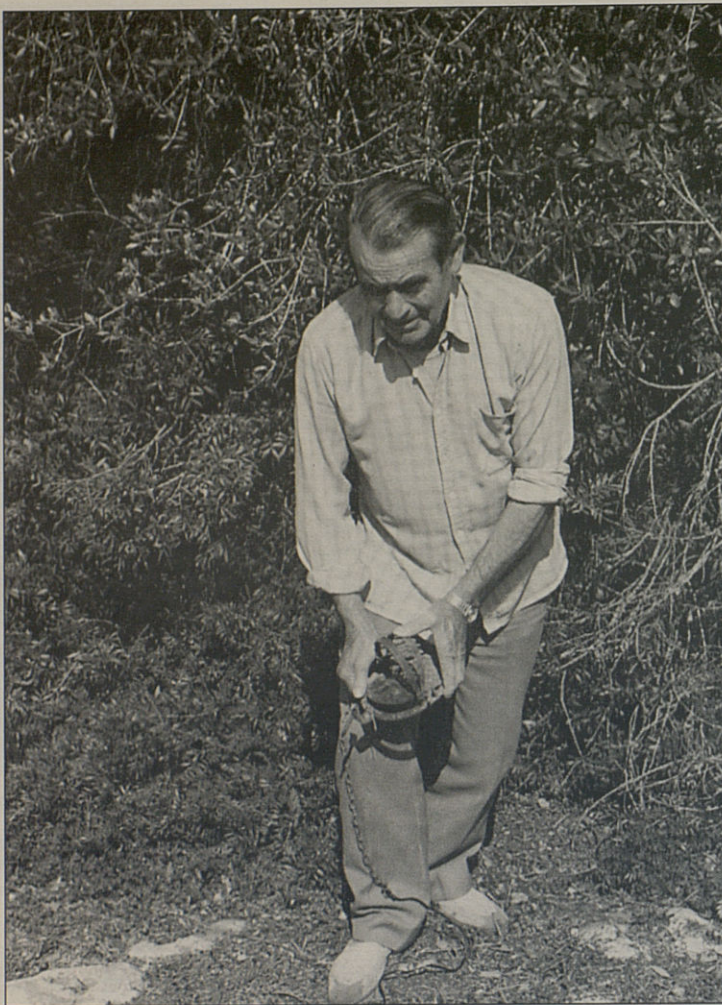
Posteriorment, els perjudicis ocasionats per aquests animals obligaren els Ajuntaments a bonificar la seva captura, de manera que els de Bunyola i Campanet, als anys vint, pagaven dues pessetes per cada peça presentada, si bé l'animal era retornat al caçador. Aquesta quantitat arribà a les 54 pessetes l'any 1952.

Llosa de mart, segons el Die Balearen (Arxiduc Lluís Salvador).

Ratera.

El darrer
"martero",
Paco López.

Fins ben entrat aquest segle la salvatgina s'agafava bàsicament mitjançant dos sistemes: les anomenades **lloses de mart** i les conegudes **rateres**. Les primeres guardaven

certa semblança a les lloses emprades per a caçar tords, encara que eren de major dimensió en concordança amb el tamany de la presa. Aleshores, quan la salvatgina s'intro-

duïa a la llosa per agafar l'esca (normalment un aucell), desfeia l'equilibri del sistema de bastons i tibava la llosa, deixant-la enclosa. Altres diferències amb les lloses convencionals eren el nombre de bastons (vuit en comptes de quatre), i la peculiar manera en què es disposaven. També destaca la utilització d'una única pedra (llosa), completada amb brots d'argelaga, gatova o estepa que impediè l'entrada de la presa pels costats no desitjats.

Pel que fa a la ratera, es tracta d'una caixa, generalment de fusta, amb un dispositiu que tanca la porta quan l'animal mou l'esca (sovint un tros de carn), situada al fons. La presa és capturada viva.

Poc abans de la guerra civil, i des de la península, es va introduir un nou sistema de caça: els ceps. Atrets pel valor de les pells, es desplaçaven a l'illa des d'Elche de la Sierra (Albacete) un grup familiar de cinc caçadors format per Basiliso com a cap de colla, acompanyat de fills i gendres. Arribaven per Tots Sants (primer de novembre) i retornaven a la península quan la salvatgina començava a mudar la pell i a perdre, per tant, qualitat, alhora que iniciava l'època de cria, al mes de març.

El predomini dels marts sobre les genetes a les zones de muntanya i el major valor econòmic d'aquells, condicionava la ruta dels caçadors, coneguts per "marteros" entre la població local. Així, es dividien en dos grups que partien de Santa Ponça i Artà, respectivament, i es trobaven a les muntanyes de Lluc quan ja finalitzava la temporada.

Realitzaven la tasca a les possessions de la Serra amb una estada variable -segons l'extensió de la propietat i l'abundància de caça-, que oscil·lava entre els tres o quatre dies a les finques més petites, fins els vuit o deu dies a les més grans, arribant a casos excepcionals com a la de Galatzó on hi romanien quinze dies. Anualment, la ruta gairebé no sofria alteracions, excepte quan, a vegades, els seus serveis eren reque-

Geneta. (Del Diccionari Català-Valencià-Balear.)

rits a les possessions properes. Una vegada arribats a les cases, se'ls oferia estada i menjar de franc durant els dies que durava la caça a canvi de controlar les poblacions de salvatgina.

La feina començava amb un reconeixement del terreny, a la recerca de fresses, bàsicament excrements, que diferien segons l'espècie de salvatgina de què es tractàs. La presència de genet es detecta pel costum de defecar sempre en el mateix lloc, fet que dóna origen al que la gent de camp anomena "cagaderos", i que els diferencia de marts, mostels i moixos. Una vegada constatada l'existència de salvatgina, els "marteros" distribuïen uns paranyes de ferro (ceps) que recorden als garbellers. Aquests ceps es cobrien de terra i fullaca i es fermaven a un arbust per retenir la captura. Se situaven de manera que l'animal només hi pogués accedir per un sol lloc. Per atreure la presa empraven com a esca un bocí de carn col·locat en terra i darrera el cep, i en la seva mancança, figures seques penjades en els brots baixos de l'arbust més proper. Cada caçador portava una dotzena de ceps que deixava parats a la caiguda del dia, coneguts els hàbits nocturns de les víctimes. L'endemà es recollien les captures - retingudes per les extremitats i encara vives -, i després de rematar-les eren escorxades i més tard omplertes de palla fins que les pells secassin. Diàriament, i depenent de l'èxit de la caçada, es canviava l'emplaçament dels ceps.

Esgotades les possibilitats de seguir capturant salvatgina, els "marteros" es desplaçaven a la propera propietat, on repetien el procés. Quan això suposava un canvi de terme municipal, s'adreçaven als ajuntaments on, com ja s'ha assenyalat abans, eren recompensats segons el nombre de peces aconseguides.

Finalitzada la temporada, els "marteros" es reunien a s'Hostal de Can Mosson de Ciutat, i després

El costum de penjar la salvatgina segueix vigent (Fotografia d'Emili Colom).

Els "marteros" exerciren el seu ofici fins a finals dels seixanta, quan es decantaren per altres activitats de major comoditat, remuneració i reconeixement social.

d'agrupar les pells per tonalitats, retornaven al seu lloc d'origen. Durant el viatge era obligat el pas per Barcelona, centre pelleter per excel·lència, on venien les pells, unes quatre-centes, al millor postor. Sovint, part d'aquestes pells ja havien estat venudes en aquesta ciu-

tat aprofitant algun viatge nadalenç del cap de la colla. Del conjunt de les pells, les més abundants eren les de mart, que als anys cinquanta es pagaven a 500 ptes., i fins a 1.000 ptes. les més valuoses. Les de les genet es pagaven a 75 ptes. i per les dels moixos salvatges, més escasses, tan sols se'n donaven 15 ptes. En canvi, els mostels capturats només eren retribuïts pels ajuntaments, ja que la seva pell no tenia valor comercial.

Els "marteros" exerciren el seu ofici fins a finals dels seixanta, quan es decantaren per altres activitats de major comoditat, remuneració i reconeixement social, fet que ha permès una lenta recuperació de les poblacions d'aquests petits mamífers. Actualment, la legislació vigent estableix que "*se podrán expedir autorizaciones limitadas para utilización de escopetas o trampas selectivas con objeto de controlar la población de cuervo, gineta, marta, comadreja, gatos cimarrones y gaviota argentea, con la autorización de la Dirección General de Estructuras Agrarias y Medio Natural*". En la seva aplicació, l'any 1991 se sol·licitaren vint-i-set autoritzacions de les quals únicament se'n denegaren dues, mentre que l'any 1992 les autoritzacions quasi es duplicaren, arribant a les cinquanta-dues, totes concedides. Així i tot, la caça il·legal de salvatgina és penalitzada amb multes de 5.000 ptes. per les genet i marts, i de 3.000 pels mostels, si bé, segons la Conselleria d'Agricultura, durant els anys 1991 i 1992 no s'ha formulat cap denúncia. □

Reflexions sobre alguns topònims de la muntanya (I)

COSME AGUILÓ

El ventall de bel·leses de la serralada mallorquina no s'acaba encara en desplegar la visió incomparable de tantes valls, cims i congosts. La muntanya ha estat i segueix sent lloc de supervivència de plantes i d'animals que hi han trobat el refugi idoni per ser escàpols de la pressió de la nostra espècie. Paral·lelament, és també alberg de les més atractives paraules que l'home del país ha utilitzat per designar els escenaris quotidians de les seves activitats. Dis-sortadament, hem hagut de ser testimoni de la fragilitat de tantes coses, no sols per mor del foc que escampa la mort per sobre penyes i marjades, desvestint el rocam, sinó també per causa de la fuga o desaparició, certament obligades, dels vells pobladors de les valls. Aquestes contrarietats

ens priven de l'estudi i de la conservació de moltes coses interessants. És la meua intenció argumentar unes tímides reflexions sobre uns pocs noms dels paratges més agrests de l'Illa, encara que sovint ho faci sense esvair la foscor que envolta les seves etimologies. Sols m'interessa obrir noves sendes d'investigació per si qualche vianant més expert, o més afortunat, és capaç de desllatigar l'origen d'aquests mots intrigants, o per si pot aportar altres hipòtesis més convincents.

1 Lavanor (Escorca)

Antiga alqueria, avui de Mortitx, en el districte de les Muntanyes. És un pla pedregós entre relleus d'esquetjars (*rellars*, en diuen a Pollença), que ara es conra de bell

nou, després d'haver estat anys abandonat.

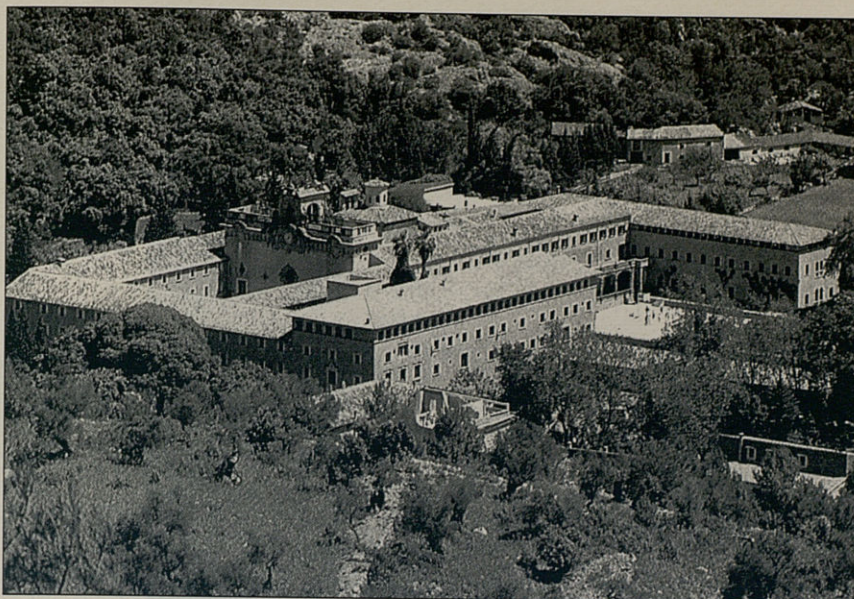
Nom antiquíssim i obscur. Crec que la cosa més honesta que podem dir referent a la seva etimologia és que no en sabem quasi res. Així i tot intentaré demostrar que qualsevol recerca encaminada a descobrir el seu origen ha de tenir present la forma antiga *Xabanor*, amb què aquesta alqueria de quatre jovades apareix documentada en la versió catalana del llibre del Repartiment.¹

El *Corpus de toponimia de Mallorca*² li dona entrada com a *Avanó, l'*, tot indicant que és probable que s'hagi d'escriure *Lavanor*, tal com apareix en documents antics. No és l'únic cas en què la consonant inicial (*lls*) d'un topònim fosc ha estat interpretada com si fos article.³

J. Coromines i J. Mascaró⁴ pensen que deu ser un nom àrab o mossàrab, explicant així que la *l* no s'hagi canviat en *ll*, per més que sigui un lloc proper al límit pollencí, on l'article té la forma *l'*. Ambdós autors creuen en la seguretat que la *l* pertany al nom mateix i dubten de la identificació amb *Xavanor*, grafia documental proporcionada a un d'ells per l'arxiver de Lluc (es refereixen possiblement al pare Rafel Juan). Reproduesc algunes frases de l'*Onomasticon Cataloniae*: *Però ni la identificació s'imposa ni podem atendre gaire a una grafia solta d'una lletra, que pot resultar d'un error de lectura en l'escriptura llatina o en l'àrbiga. I en tot cas és evident que el so de X- no es pot convertir en L-.*

Els sementers de Lavanor, dins la possessió de Mortitx. (Foto C. Aguiló.)

Al costat del santuari de Lluc hi ha les terres de *Marjanor*, travessades per l'antic camí de Pollença. *Marjanor*, com *Lavanor*, és un dels topònims obscurs de les nostres muntanyes.

Només de la forma en L- podem fer cas en la recerca etimològica.

M'estalviaré de reproduir totes les disquisicions dels autors, encaminades a cercar semblances, amb la millor de les intencions, amb un hipotètic **Laminyó*, o amb l'àrab *laban an-nuhâr* 'llet dels rius' o amb d'altres components àrabs amb els significats de 'foc', 'euforbi', 'argila blanca', etc.

Si l'arxiver al·ludit per Coromines i Mascaró era el pare Rafel Juan, havien d'haver prestat més atenció a les seves paraules. L'il·lustre santjoaner era un home de coneixements vastíssims de l'arxiu i de les contradites d'Escorca. La identificació de l'antic *Savanor* com a alqueria de Mortitx és fora de dubtes.⁵ No hi ha errors de lectures. La despalatalització de *Xabanor* > *Savanor*⁶ no és un fet aïllat: l'alqueria *Xabor* és avui *Sabor* (Montuiri)⁷; l'alqueria *Xilvar* (districte d'Inca) és ara *Selva*⁸; l'alqueria *Xalman* ha passat a ser *Salma* (Artà)⁹; *Xilur* (també documentat *Xeller* i *Xellor*) és *Síller* (Pollença)¹⁰.

La X- de *Xabanor* ha passat a L- precisament després de despalatalitzar-se i d'interpretar-se com a article procedent d'IPSU. Sembla que

Lavanor, nom
antiquíssim i obscur.
Crec que la cosa més
honestament que podem dir
referent a la seva
etimologia és que no en
sabem quasi res.

Lavanor, avui dins el terme d'Escorca (com antigament dins el districte de les Muntanyes) va pertànyer temporalment a Pollença¹¹. De totes maneres, Mortitx (com Mortitxet, Femenia, Muntanya, Mosset i Mossa) estan sota el "domini toponímic" dels pollencins. No és doncs estrany que ultracorregissin en **l'Avanor* allò que ells interpretaven com a **s'Avanor*. També el topònim pollencí de *Lassarell* procedeix del d'una antiga alqueria documentada amb els noms de *Cezarel*¹², o *Cesarel* i *Sazarel*¹³. La consonant inicial

es va interpretar també com un article "salat" aliè al sistema morfològic pollencí.

Sospit que *Xabanor* pot ser un topònim compost, derivat de l'àrab *As-Sib Wannûr* o *As-Sib Anûr*, 'el congost de Wannûr' o 'la torrentera de Wannûr'. No existeix cap dificultat fonètica. La vocal de l'article es perd per fonosintaxi i la *i* s'assimila a la vocal pretònica. El paisatge conrat que descriu és troba dins el llet d'un afluent que desaigua en l'engorjat de Mortitx. L'antropònim podria ser congènere del mateix nom àrab que potser s'amaga disfressat en la possessió banyolina d'*Honor*. A. Mut i G. Rosselló proposen un ètim àrab per al nom de lloc banyolí que ells transcriuen *Onor*, tal vegada assistits per la raó.¹⁴ No és fàcil creure que una propietat pugui ser denominada 'honor', sense article ni cap determinant, com si avui a una finca li diguéssim *Possessió* o *Son*, sense res més.

Hi ha documentada una ràpita *Ax-Xib* a Cartagena,¹⁵ i el topònim *A Sibiu* (possiblement dins Santanyí).¹⁶ Cal preguntar-se si el valí almoràvit *Wannûr*, o *Annûr*, *ibn Abî Bakr*, del qual parlen Mut i Rosselló, era posseïdor de terres en els *ajza* de *Musu-Bunyula* i d'*Al-jibal*, o si es tracta d'un altre personatge homònim. Possiblement no ho sabrem mai.

Seria escaient rastrejar el mateix antropònim en el nom de *Marjanor*, una antiga alqueria del Temple, avui integrada a Lluc, si no fos perquè en els segles XIII i XIV la trobam documentada com a *Margearon* i *Margiaron*¹⁷ que ens fa pensar en el nom de lloc porrerenc de *n'Aron*, tot i que la vocal tònica d'aquest és oberta. Sembla correcta, per al primer component, la interpretació de Coromines-Mascaró,¹⁸ que hi veuen l'ètim que ha donat l'arabisme català *marjal*, 'prat'. *Marjanor* drena les aigües d'una dilatada conca cap as Torrent de Lluc. És una zona on alternen petits boscatges i rotes que antigament produïen molt de blat. El seu darrer conrador em

Caseta de Lavanor. Per la fenella de l'esquerre hom pot davallar a l'enyorjat del torrent de Mortitx. (Foto C. Aguiló.)

diu que és un terreny *veixigós*, ('humit') que, fins i tot a l'estiu, era molt mal de llaurar. La tendència de les terres a la retenció de l'aigua queda subratllada per la nombrosa presència de jonqueres residuals. És ben probable que antigament fos una marjal.¹⁹ □

NOTES

1. *Còdex català del llibre del repartiment de Mallorca*, edició a cura de R. SOTO COMPANYY, Conselleria d'Educació i Cultura del Govern Balear, (Barcelona, 1984), foli 68 v, p. 178.
2. J. MASCARÓ PASARIUS, *Corpus de toponímia de Mallorca*, vol. I, (Palma, 1962), p. 50.
3. Tant J. MASCARÓ PASARIUS, *Mapa general de Mallorca* (Palma, 1958) com C. AGUILÓ, *L'article literari a la toponímia de Mallorca*, "Felanitx" i "Última Hora" del 18-11-78, i també el *Mapa Topográfico Nacional de España*, grafien com a L'Enzell el lloc de Lanzell de Vilafranca. Per contra, el primer dels autors anteriorment havia transcrit correctament Lanzell, a l'est des Mercadal, en el seu *Mapa General de Menorca*, (1946-1951).
- En textos referents a l'illa d'Eivissa no és estrany veure escrit *la Britja* en comptes de *Labritja*, topònim també present a la Mola de Formentera.
- El fet que el mapa Despuig registri *Alma* (Artà) per *Salma* i el pluralitzat *Ritxolas* (Sineu) per *Serritxola* és per la mateixa falsa desaglutinació.
- També *ets Olors* (Artà) procedeix del nom de l'alqueria *Solor*, interpretada com si fos **s'Olors*, després pluralitzat, més que a partir ja del plural (*Onomasticon*, p. 217).

4. J. COROMINES i J. MASCARÓ PASSARIUS, *Onomasticon Cataloniae, I, Toponímia antiga de les illes Balears*, (Barcelona, 1989), pàgs. 45-46.
5. R. JUAN, "Hojas de Lluc", 19, (Palma, 1980), pàg. 11.
6. Documentat *Savanor* els anys 1330, 1332, 1359, i 1386; *Savanaor* el 1353. R. JUAN, op. cit., 29, (Palma, 1980), p. 17.
7. Transcrita també com a *Sabor* en el mapa Despuig. Alqueria de deu joves, segons el llibre del Repartiment (foli 65r). R. SOTO COMPANYY, op. cit. p. 171.
8. Alqueria de trenta joves, segons el llibre del Repartiment (folis 6v i 54r). R. SOTO COMPANYY, op. cit. pàgs. 54 i 149.
9. El mapa Despuig registra *Alma nov* i *Alma vell*. En el llibre del Repartiment es troba l'alqueria *Xalman* de vuit joves (folis 17r i 63r). R. SOTO COMPANYY, op. cit. pàgs. 75 i 167.
10. *Silla* en el mapa Despuig. *Xilur* tenia dotze joves segons el llibre del Repartiment (foli 57r). R. SOTO COMPANYY, op. cit. p. 155. M. ROTGER CAPLLONCH, *Historia de Pollensa*, vol. I, 2a edició (1967), que identifica el nom de *Xabanor* del Repartiment amb el *Savanor* de 1252 (p. XIX), proporciona les variants de *Xeller* i *Xellor* (p. XVI).
11. M. ROTGER CAPLLONCH, op. cit. p. XIX.
12. En el mapa Despuig hi ha els noms de *Laserell* i *Laserelleta*. L'alqueria tenia cinc joves, segons el llibre del Repartiment (foli 68v). R. SOTO COMPANYY, op. cit. p. 178.
13. M. ROTGER CAPLLONCH, op. cit. p. XIX. No agrairé mai a bastament l'ajut que sempre em presta M.A. March en entrar dins l'encís de la toponímia pollencina.
14. A. MUT CALAFELL i G. ROSSELLÓ BORDOY, *La Remenbrança de Nunyo Sanç. Una relació de les seves propietats a la ruralia de Mallorca*, Conselleria de Cultura Educació i Esports del Govern

Balear, (Palma de Mallorca, 1993), pàgs. 138-139.

Hi ha coses del llibre de Mut i Rosselló que em resulten difícils d'acceptar. Sembla que els autors de vegades oblidin en quina llengua està redactat, però una cosa és ben certa: particularment, m'obri els ulls de cara a l'observació de supervivències del passat àrab de les Illes que mai no hauria estat capaç de descobrir. Cal reflexionar sobre moltes afirmacions que a primer cop d'ull pareixen forassenyades.

15. F. FRANCO SÀNCHEZ, *Ràpites i Al-monastir(s) al nord i llevant de la Península d'Al-Andalus*, in *La Ràpita Islàmica: Història Institucional i altres Estudis Regionals*. I congrés de les Ràpites de l'Estat Espanyol (7-10 de setembre 1989), (Sant Carles de la Ràpita, 1993), pàgs. 199 i 202.
16. A. MUT CALAFELL i G. ROSSELLÓ BORDOY, op. cit., pàgs. 148-149.
17. R. JUAN, op. cit., núms. 18, p. 2 i núm. 29, p. 13.
18. J. COROMINES i J. MASCARÓ PASSARIUS, op. cit., p. 46.
19. Un document de 1233, publicat per R. JUAN, op. cit. núm. 18, p. 2, s'expressa amb aquests termes: *...alqueriam que dicitur Margearon, et sunt quatuor jovate in Montanis, in termino Pollencie, in cavalleriis nostris. Que affrontat ex tribus partibus in porcione Domus Templi, et ex quarta vero parte in alqueria de Munut [sic], que est de cavalleriis hominum Dertuse. Ita quod de cetero predictam alqueriam, sicut superius affrontat, cum domibus eiusdem, et cum terminis et pertinentiis suis, cum terris, pratis, pascuis, herbis, aquis, lignis et vineis.*

El Ministeri de Cultura es compromet a completar la xarxa museística de les Balears i a la construcció d'una nova biblioteca a Palma

C.B.

La situació museística de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears serà una de les més completes de l'Estat espanyol un cop finalitzades les obres de reforma i obertura a les quals s'han compromès els directors generals del Ministeri de Cultura durant la visita que realitzaren a la nostra Comunitat els passats 20 i 21 de gener.

L'obertura dels museus de Menorca i d'Eivissa durant l'any 1994, la reforma i l'obertura de les noves sales del Museu de Mallorca per a l'any 1995 i la consideració de Can Sales com a un terreny idoni per a la futura construcció de la Biblioteca Pública de Mallorca, són alguns dels temes acordats durant la visita que José Guirao Cabrera, director general de Belles Arts i Arxius, Francisco Javier Bobillo de la Peña, director general del Llibre i Biblioteques i Andrés Carretero Pérez, director dels Museus Estatals realitzaren a les Illes Balears.

Els directors generals iniciaren aquesta visita el dia 20, amb una primera reunió que mantingueren amb el director general de Cultura, Joan Francesc Romero i el director del Museu de Menorca, Lluís Plantalamor, a la seu del Museu de Menorca, a Maó.

En aquest encontre, els directors generals parlaren del projecte museístic i del muntatge, encomanats recentment, i s'acordà la col·laboració entre el Ministeri i la Conselleria per finalitzar-ne les obres i possibilitar-ne l'obertura durant l'any 1994.

D'esquerre a dreta: Joan F. Romero, director general de Cultura de Balears; José Guirao Cabrera i Francisco Bobillo de la Peña, directors generals de Belles Arts i Arxius, i del Llibre i Biblioteques del Ministeri de Cultura, respectivament.

Al capvespre, i sempre acompanyats pel director general de Cultura, viatjaren cap a Palma, on es reuniren, a la seu de la Conselleria de Cultura, Educació i Esports per discutir l'estat general dels centres de titularitat estatal que gestiona aquesta Conselleria: arxius, museus i biblioteques i, també, la renovació del conveni de restauració.

La Conselleria de Cultura, Educació i Esports ha proposat la renovació d'aquest conveni amb l'objectiu de continuar una política de preservació i conservació patrimonial. En aquest sentit, el Ministeri ha pre-

vist un pla de restauració de 10 anys, pel qual, a partir de finals del mes de març, s'establiran les prioritats de les accions dins aquest marc temporal; entretant hi haurà intervencions puntuals com la del Pla de catedrals, els temes d'arqueologia a Mallorca, el camí de Cavalls de Menorca i el castell d'Eivissa.

Un dels motius més importants de la visita dels tres directors a la nostra Comunitat Autònoma fou l'estudi de l'edifici de Can Sales per a la instal·lació de la nova biblioteca de Mallorca. Els representants del Ministeri qualificaren d'idoni el

terreny i manifestaren la intenció del Ministeri de Cultura de començar la construcció de la biblioteca l'any que ve, sempre que els resultats de l'estudi geotècnic que han de realitzar els tècnics dels seus departaments siguin favorables a la ubicació de la nova biblioteca en aquest edifici.

El dia 21, els directors generals visitaren el Museu de Mallorca. En aquest centre, el més urgent és resoldre un problema de comunicació entre dos espais que, mentre no se solucionen, impedeix l'obertura al públic de les sales que es dedicarien a la protohistòria i a la prehistòria. Els representants del Ministeri manifestaren que havien trobat una solució definitiva i molt positiva per a aquest problema que permetrà, resoltes les mancances d'aquests períodes històrics, un recorregut amplament pedagògic. Els representants del Ministeri es varen comprometre a encarregar el projecte de reforma i de l'obertura de les noves sales en un breu període de temps.

Aquesta primera presa de contacte finalitzà el mateix dia 21 a Eivissa, on els representants del Ministeri i Joan Francesc Romero es desplaçaren per visitar el Museu des Puig des Molins i el Museu Arqueològic de Dalt Vila. La Conselleria de Cultura proposà la ubicació del Museu Monogràfic d'Eivissa a un altre edifici, adequat a les necessitats d'espai d'aquest centre perquè pugui disposar de la capacitat expositiva necessària - actualment aquest centre només exposa un 3% del material expositiu del que disposa per falta d'espai - i també, dels serveis escaients de biblioteca, arxiu, magatzem i laboratoris. □

AGRE?CULTURA

En "negre" si us plau

PERE CORTADA

Conten que a les darreries dels 80, el govern central (qui de debò mana i disposa) tenia a punt, juntament amb la llei del Mecenatge, un seguit d'ordres i decrets per abordar i regular les qüestions legals i fiscals de totes les empreses, associacions, grups i persones que es dedicaven (no sé si encara aguanten) a realitzar activitats sòcio-educatives-culturals.

Un col·lectiu que abarcava des de cantaires fins a pintors, de grups de teatre a clubs d'esplai, de la premsa escrita local a les associacions de pares d'alumnes, passant pels clubs esportius, les ràdios i televisions locals, els centres de formació i tot un estel de col·laboradors/es, rebia "gratificacions" en això que es mal anomena "economia submergida" o "doblers negres".

Una situació que alguns definirien d'il·legal i, per tant, mereixedora de tot el rosari d'injusta, insolidària, etc.

Potser seria més adequat qualificar-la d'a-legal.

Aquestes activitats sense fiscalitzar suposaven un 75% de tot el conjunt d'activitats sòcio-educativo-culturals i s'estimaven en una quantitat pròxima al bilió de pessetes.

Evidentment, aquestes xifres són aproximades, sorgides de suposats càlculs i estudis ministerials (és a dir, engreixades o emmagrades a voler).

Però no anaven gaire desencaiminades.

Fent un lleuger recompte, per al poble on jo treball, Capdepera (municipi de 7000 habitants quan no hi ha turistes), aquesta quantitat podria ser enguany d'uns 70 milions de pessetes.

Aquí calen dues consideracions:

1- Són molts milions perquè no passin per Hisenda

2- Si havien de passar per Hisenda, moltes activitats no es farien.

I encara que no es digui, això ho sap tothom. És una situació que existeix amb la complicitat de l'administració pública, sobretot la local i l'autonòmica. En alguns casos, l'administració ni tan sols descompta el 15% d'IRPF preceptiu, ni demana factura oficial, ni s'assegura que el/la contractant/a disposa de la llicència fiscal corresponent o paga els seus impostos.

Tot sia dit, de mica en mica aquests temes es van adequant a la normativa vigent. Per aquest mateix motiu, quan es demana el preu d'algun servei, sovint et pregunten (sempre segons el grau de confiança establert):

- Necessites factura?
- En negre, eh?
- Amb IVA o sense?
- Aplicau algun descompte?
- En net són.... tantes pessetes!

Tal volta, per mor de la crisi, no s'han atrevit a abordar aquest camp. Però, tard o prest, ho faran.

És un tema per anar-hi pensant i ser conscients que les activitats culturals, per la seva pròpia dinàmica, requereixen un tractament específic, senzill i diferenciat, tan fiscalment com administrativa.

Potser altres sectors, també. D'acord, però aquest no és el meu tema.

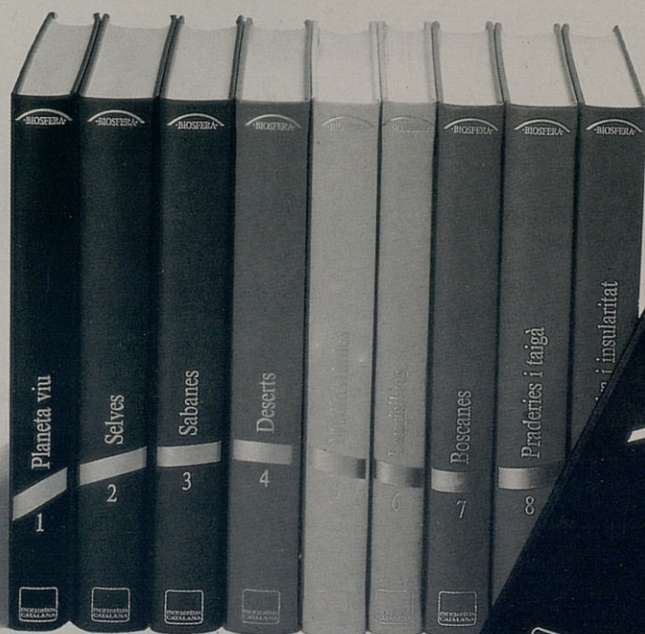
I hem de ser partidaris d'una legislació i regularització perquè sinó en pocs anys aquestes activitats seran presa fàcil d'empreses multi-culturals que molt poc o gens s'interessen pel resultat final. És un procés que s'ha iniciat, sols és qüestió de temps veure'l confirmat.

Mentre arriba, almanco evitem la terminologia "negre" per les seves connotacions racistes i el seu significat brut, estraperlista, rastrer i il·legal.

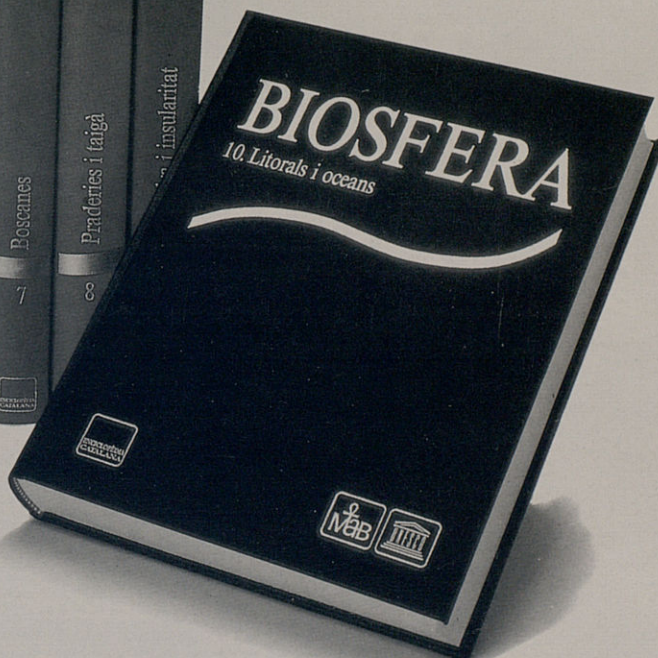

LA TERRA TAL COM ÉS

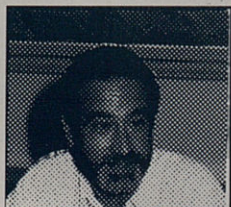
OBRA D'UN EQUIP INTERNACIONAL D'AUTORS, AVALADA PER LA *UNESCO* PEL SEU RIGOR, PER LA SEVA INNOVADORA CONCEPCIÓ I PER LA SEVA APORTACIÓ A LA CONSCIENCIACIÓ SOBRE LA REALITAT ECOLÒGICA DEL MÓN.

1. Planeta viu	6. Laurisilves
2. Selves	7. Boscane
3. Sabanes	8. Praderies i taigà
4. Deserts	9. Tundra i insularita
5. Mediterrànies	10. Litorals i oceans

10 volums
4.700 pàgines
5.000 il.lustracions

Dr. Ramon Folch

Director de "Biosfera", és Doctor en Biologia i Consultor en Gestió Ambiental de la UNESCO en nombroses missions efectuades en diversos països europeus, africans i americans. Comunicador nat, garanteix en les seves obres tant el rigor com l'interès.

Amb el suport de:

ENCICLOPÈDIA
CATALANA

Generalitat de Catalunya
Departament
de Medi Ambient

SÍ, DESITJO QUE M'INFORMIN PERSONALMENT SOBRE LES OBRES QUE HE SENYALAT AMB UN X.

- ☐ GRAN ENCICLOPÈDIA CATALANA
- ☐ ENCICLOPÈDIA CATALANA
- ☐ HISTÒRIA DE BARCELONA
- ☐ MEMÒRIA OFICIAL DELS JOCS DE LA XXV^a
- ☐ OLÍMPIADA 1992
- ☐ ENCICLOPÈDIA DE MEDICINA I SALUT
- ☐ CATALUNYA ROMÀNICA

- ☐ GRAN GEOGRAFIA COMARCAL DE CATALUNYA
- ☐ GEOGRAFIA GENERAL DELS PAÏSOS CATALANS
- ☐ HISTÒRIA ECONÒMICA DE LA CATALUNYA
- ☐ CONTEMPORÀNIA
- ☐ FÀBRriques I EMPRESARIS
- ☐ BIOSFERA
- ☐ HISTÒRIA NATURAL DELS PAÏSOS CATALANS

NOM _____
ADREÇA _____
POBLACIÓ _____
COMARCA _____ C.P. _____
TELÈFON _____ DATA _____

ENCICLOPÈDIA CATALANA, S.A.

Diputació, 250
Tel.(93) 302 71 18
FAX 412 01 72
08007 Barcelona

**ALIMENTS
I PRODUCTES**

Triau-los mallorquins.

A Mallorca tenim productes de tota casta.

Productes alimentaris, artesans, industrials...

Són els nostres aliments i els nostres productes. Sans, frescs, gustosos i ben elaborats. Tots junts formen part de les nostres tradicions, de la nostra cultura.

Cada pic que triam un producte de Mallorca, afavorim la nostra agricultura, la nostra pesca, la nostra ramaderia, la nostra artesanía o la nostra indústria.

D'aquesta manera, beneficiam el desenvolupament d'una economia pròpia.

Unió Mallorquina